AMERİKA
DİYE BİR YER YOK!

MURAT ZELAN

birey

AMERİKA
DİYE BİR YER YOK!

birey yayıncılık no :170

kitabın editörü
Murat Menteş

kapak ve iç tasarım
Numan İlhan

baskı
Lord Matbaacılık

cilt
Umman

ısbn
975-264-005-2

baskı
Haziran 2004

birey yayıncılık
Yerebatan Cad. Çatalçeşme Sok.
Üretmen Kitapçılar Çarşısı No. 29/17 Cağaloğlu/İstanbul
Tel: (0 212) 511 33 69 Fax: (0 212) 511 77 16
web: www.bireykitap.com

AMERİKA
DİYE BİR YER YOK!

MURAT ZELAN

Hakan Albayrak'a

İÇİNDEKİLER

Ayağa kalkmak istiyorsan önce oturman gerekecek! / 9
Tüketime elverişli devrim / 13
Sivil itaatsizlik sonuç ister! / 17
Elvis Presley'den Che Guevara çıkar mı? / 25
Ali Boma Ye! Ali Boma Ye! / 33
İkinci olmak sonuncu olmaktır! / 39
Red Kit'in gölgesinde Amerikan tarihi / 47
Dünya bir kapitalist eşektir ve zaman eşeğe ters binme zamanıdır! / 64
Burroughs'un elektronik devrimcileri: Hackerlar / 71
Şut ve devrim! / 78
Türkiye'nin amigosu global şirketler / 84
Futbol parayı, para futbolu çekiyor / 89
Amerikan köftesi ayvayı yiyor mu? / 93
Bu ülke için seve seve bas bas paraları Leyla'ya / 98
Türk siyasi devriminin beyin tomografisi / 103
Türk sanayi devrimi! / 112
Başımızdakilerin başında kim var? / 120
Garson, bana bir Arjantin daha! / 130
Amerika diye bir yer yok! / 134
Daha versus gazâ! / 144
Amerika nasıl Amerika oldu? / 149
Dünyanın en sıkıcı demokrasisi / 156
Tarihin Sonu'nun sonu! / 162
Haydi, Clinton'ın oyuncaklarını dağıtmaya! / 171
Afgan kızları artiz olmak istiyor! / 176
Evlenmek iltica etmektir! / 182
Yanlış hesap Bağdat'tan, Hanoi'den, Mogadişu'dan döner! / 187
Amerikalı değilim; hiç olmayacağım! / 194
Sonsöz niyetine: Şef Seattle'ın ABD başkanına mektubu / 199

Sartre ve **Che** tüttürüyor, **Simon** seyrediyor... Devrimcilere bir bakın. Hepsi okumuş *çocuklar*dı. Che bir tıp doktoruydu. Önüne koyduğu yollardan biri (dünyayı kurtarma fikrinden başka) psikoloji okumaktı. Konjonktür müsait olsaydı devrim için değil adamakıllı doktorluk yapmak için çalışacaktı.

AYAĞA KALKMAK İSTİYORSAN ÖNCE OTURMAN GEREKECEK!

"Bu memlekete en büyük zararı onun okumuş çocukları verdi" diyordu Ahmet Turan Alkan. Entelektüellerden de umudu kesmiş gibiydi: "Entelektüelleri halk kurtaracak." Peki halkı kim kurtaracaktı? El cevap: Milletin basiretli çocukları!

Ve, "Öğrenmek için Karl Marks okumayın" diyordu Charles Bukowski, "İnsanlık ruhunu tanımaya çalışın lütfen. Marks, Prag'dan geçen tanklardır!"

Ama sen okumuş çocuk! Devrim için önce insanın kendi ruhunda bir devrim yapması gerektiğini anlayamadın. İnsanlık ruhunu tanımadan önce Marks'ı, devrim nedir bilmeden Che Guevara'yı, Castro'yu, Ortega'yı, Humeyni'yi, Subcomandante Marcos'u tanımak istedin. Kendine 'devrimci' adını layık görmene rağmen gerçek devrimcileri anlamamakta ısrar ettin.

Okumak için gittin üniversiteye. Ama iki kere ikiyi öğrenmeden yoldaş demeyi öğrendin. Derslerine gömülmeden önce bilumum ideolojik muhabbetin arasına gömülmeyi yeğledin ve gittikçe gömülmeye başladın kelimenin tam anlamıyla. Popüler kültürün sana aydın diye takdim ettiği birkaç ipi kopuğa fena halde kandın. Bilim yuvalarını eylem yuvasına çevirdin ama bilim olmadan adamakıllı bir eylemin gerçekleşmeyeceğini bir türlü anlayamadın!

Ve siz entelektüeller! Eylemsiz entelektüeller... Siz mi kurtaracaksınız toplumu bunalımdan, kaostan. Siz, topluma kendi entelektüel komplekslerinizi ve bunalımlarınızı sokmaktan başka bir işe yaramadınız. Bir iki kitap yazıp televizyonlarda, gazetelerde "Benim kitabım iyidir, satın alın, siz medya mensupları da yardımcı olursanız eh, kitabım bir hayli satacaktır" demekle bir şeylerin çözüleceğini mi sanıyorsunuz? Ülke meseleleriyle ilgili görünmek için birkaç mitingde boy göstermenizin de mastürbasyon yapıp rahatlamanızdan başka bir anlamı yok.

Ey, Türk'ün okumuş gençliği! Ayağa kalkmak mı istiyorsun? Otur oturduğun yerde. Otur! Çünkü ayağa kalkmanın yolu önce oturmaktan geçiyor. Ve bilgi sizi hantallaştırıyorsa sallanmadan, arkanıza bakmadan çekip gidin.

Fransız aydınlarından ders alın ve Türkiye'deki pek çok aydın gibi kendinize Fransız kalmayın. Fransız aydınlamacı yapısına katkıda bulunan aydınlar toplumun kokusunu alıyorlardı, ama kendi kokuları yoktu. Ve toplumun kokusunu beğenmedikleri için toplumun kokusunu değiştirdiler, ama ne kadar değiştirseler de o topluma ait olamadılar. Onlar hiçbir zaman o toplum gibi kokmadılar. Ve aslında başka bir toplum gibi de kokmadılar. Koku kimlikti. Ve onlar kimliklerinin peşindeydiler. Kendi kimliklerini bulamayınca toplumun kimliğini değiştirdiler. Sen kendini düşündün mü? *Sen kimsin?* Devrim, her şeyden önce *kim*'lik meselesidir. *Kim*'liğin dejenere olduğu yerde devrime ihtiyaç vardır.

Kendinize örnek aldığınız devrimcilere bir bakın. Hepsi *okumuş çocuklar*dı; önce kendilerini, sonra da milletini. Che bir tıp doktoruydu. Önüne koyduğu yollardan biri (dünyayı kurtarma fikrinden başka) psikoloji okumaktı. Konjonktür müsait olsaydı devrim için değil adamakıllı doktorluk yapmak için çalışacaktı.

Nikaragua'da Sandinistlere liderlik yapan Ortega bir şairdi. Parklarda ve sokaklarda ucuz kahramanlık yapanlar gibi değil, gerçek bir lider. Gerçek bir entelektüel. "Ey halkım" diyordu, "Biz dahil istemediğin herkesi elinin tersiyle itebilesin diye yapıyoruz biz bu devrimi." Ama siz bir diktatörlük istiyorsunuz! Bir faşist yönetim! "Ey halkım, ille de biz!"

Neo-liberalizme karşı uluslararası forum düzenleyen ve bir çağrısıyla ormanın derinliklerine 41 ülkeden 2000'in üzerinde kişinin katılımını sağlayan Zapatistlere ve lideri Subcomandante Marcos'a bir bakın. Üniversitede bir öğretim üyesi. Bir doçent! Ve hareketin şehirli kısmını oluşturanların içinde bir çok öğretim üyesi var. Subcomandante, ikinci kumandandır çünkü halkına "Gerçek kumandan halktır" diyor. Oysa siz ne kendi halkınızı tanıyorsunuz yeterince, ne de kendinizi. Sizin ruhunuzdaki devrim alkolik bir devrimdir.

Ve Humeyni! İmam Humeyni! O bir alimdi. Medrese eğitimi görmüştü. Ve İran! Devrimin, yalnızca kadınların başını örtmek için yapıldığını söyleyen işe yaramaz entel paçavralarına aldırmadan bir bakın İran'a. İnsan ruhunu tanımaya çalışın lütfen. İnsan zihnindeki devrim okumaya çalışın. Sokaklarda, on iki yaşındaki bir çocuğun size Hafız Divanı'ndan, Mevlana'dan, Tebrizi'den ezbere pasajlar okuduğunu görmeye çalışın. Kültürel altyapınız olmadan devrimi gerçekleştiremeyeceğinizi görün.

Ve işte Peru'daki Tupac Amaru Devrimci Haraketi'ne (MRTA) bir bakın. Hapisteki kurucularına bir bakın. Bir profesör. Ne diyordu Japon Büyükelçiliği'ni işgal ettikleri vakit içeride rehin kalan büyükelçiler, diplomatlar ve kodamanlar, "Gayet nazik, iyi öğrenim görmüş kişilerdi!" Ve ne diyordu günlerce içeride esir tutulan Japon Büyükelçi Morihise Aoki, "Katıldığım en uzun kokteyldi!" Ne diyordu rehineler arasındaki öğretim üyesi Carlos Aquino Rodriguez, eylemi düzenleyen MRTA lideri Nestor Cerpa Cartelini için? Şöyle diyordu: "Bende, iyi öğrenim görmüş, kültürlü, zeki bir kişi izlenim bıraktı."

Ama siz halkınız karşısında cahil ve zalim olmaktan yanasınız! Kadıköy'de, Taksim'de, Kızılay'da halkın malına zarar verdikten sonra "Ey halkım, bizim peşimizden gelin" diyorsunuz! Halk için devrim değil, halka rağmen devrim yapmak istiyorsunuz.

Ve ey eylemsiz entelektüeller! Ey bilimsiz üniversite gençliği! Devrim mi istiyorsun? Bu işler birilerinin ayak oyunlarına gelmekle olmaz. Bu işler, iki kere ikiyi öğrenmeden yoldaş demeyi öğrenmekle olmaz. Bu iş yalnızca devrime duyulan romantik özlemle olmaz. Yaptığınız "eylembilim" olmalı. Her ikisini içinde barındırmalı. Kof, içi boş bir eylem, bir devrim olamaz. Ve bilim beraberinde eylemi de getirmiyorsa, o bilim bilim değildir. Öncelikle oturduğunuz sıraların hakkını vermeye çalışın. Ayağa kalkmak istiyorsanız daha çok "oturmanız" gerekecek. Oturun, bunalımlarınızdan kurtulun. Oturun, içinizdeki kaosu çözün. Oturun, dersinize (devriminize) çalışın!

Subcomandante Marcos.
Che bir trenddi. Geçti! Belki de bir trendi. Kaçtı! Şimdi trend, yani yükselen değer, yani moda Meksika'daki Zapatist gerillaların lideri Subcomandante Marcos. Geçtiğimiz yüzyılın en fazla kazanç getiren devrimcisi Che Guevara'ydı. Yeni yüzyılın "yükselen değer"i ise, kar maskesinin altındaki bilinmeyen yüzü ve ağzındaki kocaman piposuyla Marcos. Şimdi onun posterleri yok satıyor.

TÜKETİME ELVERİŞLİ DEVRİM!

Deniz Gezmiş, ölümünün 30. yıldönümünde çeşitli sol, alevi guruplar, birtakım dernek ve kuruluşlar tarafından anıldı. Ne var bunda? Bir şey yok elbette. Deniz Gezmiş'le birlikte ölen Hüseyin İnan ve Yusuf Aslan Türkiye'deki sol gençliğin kahramanları haline geldiler/getirildiler. Deniz Gezmiş'in anıldığı televizyon programlarında objektiflerin içine bakarak "Ben de 68 kuşağındanım" ya da "Deniz Gezmiş'le çok yakın arkadaşlığım vardı" demek "üç yıldızlı solcu" yani "sol hareketin yüzbaşıları"ndan biri olduğunu ima etmek oluyor.

Kendilerini bir zamanlar "68 Kuşağı"nın üyesi olarak görenler, bugün İstanbul Menkul Kıymetler Borsası'nda hisse senetleri yüksek değerlerden işlem gören firmaların üyesi haline geldiler. Bu, sadece Türkiye'de böyle gelişmedi. Amerika'da da böyle. 1960'lı yıllarda çok sevdikleri Amerika'nın batı toplumuna kılavuzluk iddiasındaki Amerikan toplumunun sevilecek bir şey olmadığını keşfeden gençler, saçlarını uzatarak, marihuana içerek, pasaklı giysiler giyerek, bol bol alkol tüketerek, özgür seks yaparak "Kravatlı Amerika"ya isyan bayrağı açmışlardı. Kendilerine öğretilen "iyi" (Amerika) ile "kötü"nün (komünizm) aslında tam da Amerika Birleşik Devletleri'nin öğrettiği gibi olmadığını dışa vurmaya çalışmışlardı. Beyazların oturduğu banklara siyahların oturmasını yasaklayan, beyazların girdiği barlara siyahların girmesini yasaklayan Amerika nasıl olur da "iyi" olabilirdi. Saç uzatanların "işe yaramaz" olarak görüldüğü Amerika nasıl "iyi" olabilirdi? Rusya neden kötüydü? Teknolojiyi eline geçirip Amerikan Rüyası'nın dibine kibrit suyu mu dökmek istiyordu. Çin neden kötüydü? Mao, 1 milyar Çinli'yi Amerikan Rüyası'nın üzerine mi salmak istiyordu?

68'de Amerikan gençliği, kendisine öğretilen "iyi"yi lanetleyerek olanca gücüyle ona saldırdı. İsyancı Beat Kuşağı şairlerinden Allen Ginsberg "Saçlarımı kestirsem iş bulmama yardımcı olur mu?" diye

sorar ve "Al atom bombanı kıçına sok Amerika" derken, folk şarkıcıları Bob Dylan ve Joan Baez kitleleri seferber edebilecek nitelikteki militan metinleri "müziğin yeni erdemleri" olarak sunmaya çalıştı. Ayrı fraksiyondaki isyancı gruplar "Amerikan Toplumsal Düzeni"ni dinamitlemek için bir araya geldi. Istedikleri gibi özgür ve umarsızca yaşamayı savunan Hippi gençliğin kurduğu "Yippi Hareketi", kışkırtma aldatma ve zevke çağrı eylemleri düzenlerken, "kara iktidar" talep eden Kara Panterler Hareketi, siyahları silahlı eğitime tabi tutuyor, kadın hareketlerinin öncüleri ise meydanlarda herkesin gözleri önünde sutyenlerini çıkarıp yakıyor, güzellik yarışmalarında olay çıkarıyorlardı. Amerika Vietnam savaşında çuvallamıştı, Küba çıkarması başarısızlığa uğramış; John F. Kennedy ve Martin Luther King öldürülmüştü. Komünistler bu karışıklığı fırsat bilip gücü Amerika'nın elinden alabilir miydi? Amerika ne yapacaktı? Bu gençliği sistemin içine dahil etmeliydi, Amerika. Ve öyle yaptı. 60'lı yıllarda Amerika'yı canavar ilan eden gençlik, 70'lerde canavarın konforlu kucağına oturdu. Yippilerden geriye bir şey kalmadı. Hareketin en önemli iki ismi Abbie Hoffmann ile Jerry Rubin'in yolları ayrıldı. Abbie Hoffmann hâlâ "hippi" gibi yaşayıp "Yippi" gibi devrimden sözederken, Jery Rubin "devrim" ekolünü değil, "başarı" ekolünü benimsediğini açıkladı. Rubin kendi deyimiyle "Yippi Hareketi"nden "Yuppi Hareketi"ne geçiş yapmıştı. Yuppi, başaranların hareketiydi. Başarmak, evet, bugün 68 kuşağının tamamı Rubin gibi düşünüyor. Abbie Hoffmann tek göz odada yaşarken, Jerry Rubin, Wall Street'te döviz borsasında çalıştıktan sonra işadamlarına partiler düzenleyen konformistlerden biri oldu. Her ikisi de üniversitelerde sıklıkla düzenlenen tartışmalara katılarak, bu tartışmalardan aldıkları 1500'er dolarlık paraları ceplerine indirdiler. Amerikalı yazar Kurt Vonnegut, Jerry Rubin'in Demokrat Parti'nin piyonu/ajanı olduğunu yazdı. Rubin'in zenginlerle kadeh kaldırmasının sırrı da belki buradaydı. Rubin gibi başaramayan diğerleri ise "Ah, evet, ne güzel günlerdi o günler. Ama benden uzak olsunlar, artık çoluk çocuğum var, onlarla ilgilenmek zorundayım" havasındalar. Onlar da devrimden söz etmiyorlar. 68 Kuşağı böyle bir kuşak haline geldi işte. Türkiye'de böyle bir kuşak olmadığı halde kendilerini bu kuşaktan sayanların pek çoğu da Amerika'dakilerle aynı sonu

paylaştılar. Jerry Rubin'in yolunu izleyenler "Elveda Başkaldırı" diye kitaplar yazıp, "başarı"ya ulaştılar. Başarı, her ne idiyse!

68'liler kapitalizmin içine çekildi. Değerleri de öyle. 68 Kuşağı'nın Bond çantalara karşı geliştirdiği "sırt torbaları" bugün kapitalizm için ruhu alınmış, içi boşaltılmış, felsefesiz bir "sırt çantası" olarak gençliğin sırtına yerleştiriliyor. Kullanışlı, tüketime elverişli bir icat olarak değerlendiriliyor. Tam bir "Bu ülkeye komünizm lazımsa onu da biz getiririz" prensibi.

Yalnızca sırt çantaları değil, daha pek çok şey böyle. 1967'de Bolivya'da kendisini askerlere ihbar eden köylülerin çocukları yüzünden kurşuna dizilen Ernesto Che Guevara artık kapitalizmin modalarından biri. Che'nin ölümünün 30. yıldönümü de bol reklamlı bir yıldönümü olmuştu. Bolivya hükümeti, ölümünün 30. yıldönümünde 'hayranları' ve meraklıları için Che'nin 1967 yılındaki eylemlerine tanıklık eden köy ve kasabalara turistik paket turlar düzenlemişti. Turizm bacasız sanayidir; ortada bir sanayi varsa kültür turizmi de, din turizmi de, Che turizmi de bu sanayiyi beslemek için kullanılacaktır. Che'nin posterleri dünyanın pek çok yerinde satıyor. "Hızlı yaşa, genç öl, cesedin yakışıklı olsun" anlayışıyla özdeş hale getirilen Hollywood yıldızı James Dean neyse Che Guevara da o artık. O bir ürün, o bir endüstri, o bir marka... 1 Mayıs'ı kutlamak için meydanlara dökülenlerden bazılarının sırtında Eminem tişörtleri, bazılarının sırtında Che tişörtleri... Che komünizmi savunuyor, Eminem ırkçılığı. Ama bir önemi yok. Her ikisi de değerlerinden arındırılmış birer idol, içi boşaltılmış birer sırt torbası. Karate salonlarındaki Bruce Lee posterleri kadar bile anlamlı değil Che Guevara posterleri; ya da vücut geliştirme salonlarındaki Arnold Schwarzenneger posterleri kadar.

Che bir trenddi. Geçti! Belki de bir trendi. Kaçtı! Şimdi trend, yani yükselen değer, yani moda Meksika'daki Zapatist gerillaların lideri Subcomandante Marcos. Geçtiğimiz yüzyılın en fazla kazanç getiren devrimcisi Che Guevara'ydı. Yeni yüzyılın "yükselen değer"i ise, kar maskesinin altındaki bilinmeyen yüzü ve ağzındaki kocaman piposuyla Marcos. Şimdi onun posterleri yok satıyor. Meksika'da saklandığı ormandan çıkıp hükümetle görüşmek için Mexico City'ye

Bir zamanların devrimcileri, artık **Örümcek Adam** kadar "vizyona" elverişli bir malzemeye dönüştürülüyor.

inince, şehirdeki otellerin fiyatı üçe katlandı. Fotoğrafının basıldığı tişörtler kapış kapış satıldı. Oysa Zapatistler ve Subcommandante Marcos "yükselen değerlerle" hiç barışık değiller. Çünkü onlar, kapitalizmin yücelttiği değerlerden ziyade unutulmaya yüz tutmuş insani değerleri savunuyorlar. Bu nedenle de "Biz halkın kaybolan yüreğiyiz" diyorlar. Ama kapitalizm, felsefesiz besliyor. Televizyonun başında bira içip kraker yiyen, konsere gittiğinde pop, rock ya da hip-hop yıldızına "dokun bana" diye yırtınan, imza günlerinde yazarlara "bir imza da göbeğime çakar mısınız" diye teklifte bulunanlara felsefe gerekmiyor zaten. Pazarlanabilir özellikler taşıyan her yüz, her kavram pazarlanabilir.

Türkiye'de bunlara benzer şeyler Deniz Gezmiş ve arkadaşları için yapılıyor. Eminem ve Che tişörtleri nasıl yan yana satılabiliyor, onları satın alanlar nasıl aynı kortejde bulunabiliyorsa, yıllar önce Milli Demokratik Devrim tezgahından geçen Deniz Gezmiş ve uluyan kurt posterleri de aynı tezgahta satılabiliyor. Televizyon yıldızı "Memoli", A Takımı programında Deniz Gezmiş kılığına giriyor, Deniz Gezmiş birdenbire "sevimli bir çizgi roman kahramanı" olarak yorumlanıyor. En az Örümcek Adam kadar "vizyona" elverişli bir malzeme sayılıyor. Kimdi Deniz Gezmiş? Yaşasaydı Jerry Rubin gibi "başarı"nın peşinden mi gidecekti? Hâlâ devrimden sözeden bir meczup mu olacaktı? "Elveda Başkaldırı" deyip kendi zamanında hiç duymadığı "medya"nın köşe başlarından birini mi işgal edecekti? Sosyalist miydi? Silahlı soygun mu yapmıştı? Ne için yaşamıştı? Ne için ölmüştü? Ne önemi var! Posterini al! Yüzüne bak! Gözlerinden oku! Oku!

SİVİL İTAATSİZLİK SONUÇ İSTER!

Oy kurşun gibidir. Bir hedef gözetmediğiniz takdirde kullanmayın. Eğer hükümet ödediğimiz vergilerle bizi koruyamıyorsa, ödediğimiz vergilerin bir kısmını silah almak için ayırmaktan çekinmeyeceğiz. Seçenek oy ya da kurşundur. İster mermi kullansın, ister oy pusulası, insan iyi nişan almalı, kuklayı değil kuklacıyı vurmalı.

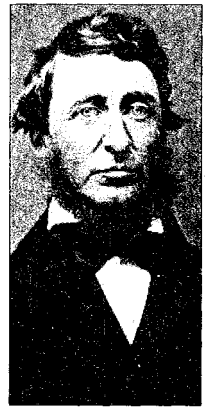
Malcolm X

İsrail'in Filistinlilere karşı uyguladığı yoketme ve sindirme girişimlerinin ardından başlayan İntifada, zekice bir eylem. Filistinliler üzerine tanklarla, mermilerle, havanlarla gelen İsrail'e karşı taşla cevap veriyorlar. Oysa taş, Yahudilerin "milli" silahıdır! Hazreti Davut, Yahudilere eziyet eden ve kimsenin karşısına çıkmaya cesaret edemediği dev Golyad'ın karşısına çıkıp, onu attığı taşlarla yere sermiştir. Aradan geçen binlerce yıl sonra İntifada, Filistin'i işgal eden siyonist Yahudilerin Golyad'ın cephesinde; kendilerine soykırım uygulanan Müslüman Filistinlilerin ise Hz. Davut'un cephesinde olduğunun temsilidir. İntifada, Golyad'la Hz. Davut'un yeniden savaşıdır. Ve İntifada ile başlayan taş atma eylemi, siyonist Yahudilere "Siz Golyad'ın askerlerisiniz!" dediği için Yahudiler öfkeden kuduruyorlar. O kadar kudurtmuştur ki bu eylem siyonistleri, ilk İntifada'dan bu yana İsrail, bir daha asla taş atamasınlar diye gözaltına aldığı Filistinli gençlerin kollarını kırmaya kadar vardırmıştır işi. İşte İntifa-

da ile böyle bir tablonun içine çekilmiştir İsrailliler. Filistin Davut, İsrail Golyad!

"Karayiplerde bir kelebek kanat çırpsa, Çin'de bir kasırgaya neden olur!" Benim de katıldığım bu tez, kaos teoreminin özetidir. Filistin'de atılan taşların günün birinde çağımızın Golyad'ı İsrail'i yıkacağına inanıyorum. Eğer Filistinli taş çocukların attığı taşlar İsrail'i yıkmazsa, dünyanın başka yerindeki bir Golyad'ı yıkacaktır. Tıpkı, 1848'de "kelle vergisi"ni reddettiği için hapse girmeyi göze alan ve bu sebeple yazdığı "Sivil İtaatsizlik" makalesinin yıllar sonra Hindistan'ı bağımsızlığına vesile olan Henry David Thoreau'nun mücadelesi gibi.

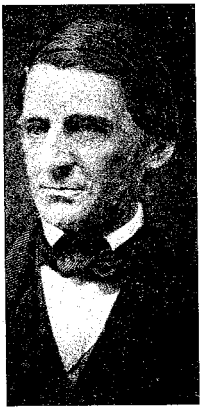
Henry David Thoreau, "kelle vergisi" ödemektense kodese girmeyi tercih ediyordu.

Kölelik karşıtı Thoreau, kölelik sistemini uygulayan bir devlete "kelle vergisi" ödemenin doğru olmayacağını düşünüp işi "gerekirse kodese girerim"e getirdiğinde, kimse onu ciddiye almıyordu. Arkadaşları Thoreau'ya "Yapma Henry! Ver, kurtul" diyorlardı özetle. Kimse onun "kodes eylemi"ni doğru bulmuyordu; "En iyi hükümet, en az hükmedendir" diyen Ralph Waldo Emerson da dahildi buna. Emerson, ilkeler uğruna hapishaneye girmeyi "özkıyım" olarak nitelendiriyordu. Thoreau'nun kodes eyleminden sonra şunları kaleme almıştı Emerson: "Devlet, en iyiyi dileyen, acınası iyi bir hayvandır: Ne kurarsa dostça kurar. Size iyiliği dokunan zavallı bir inek, samanını çok görmeyin bari... Madem devlet size karşı iyiniyetini koruyor, siz de paranızı esirgemeyin. (...) Elinizin altında nice başka yöntem varken, özelde devlet vergisini ödemeyi reddetmenin kötülüğe ulaşmayacağını düşünmekte yarar var... Tutukevi özkıyıma doğru atılmış bir adımdır."

Ve Emerson, Thoreau'yla ilk karşılaşmasında ona neden içeride olduğunu sorar. O da Emerson'a sorar: "Sen neden burada değilsin Waldo?" Thoreau bir süre sonra, vergi borçları başkası tarafından ödendiği için hapishaneden çıkmak zorunda kalır. Önce çıkmak is-

temez, "Ben ödemedim, hapishanede kalmaya hakkım var!" der. Ancak zorla dışarı atılır!

Dünyanın en iyi roman yazarlarından biri olarak kabul edilen Lev Tolstoy, 1900'lerin başında Thoroeau'nun unutulmaya yüz tutmuş denemesini bulup ortaya çıkardıktan sonra "sivil itaatsizlik" eylemleri yüzyıla damgasını vurdu. Thoreau'nun fikirleri, yarım asır sonra Mohandas K. Gandhi'yi derinden etkileyerek onun "pasif direniş" yöntemleri geliştirmesine neden olmuştur. Gandhi öncelikle Güney Afrika'da kaldığı yıllarda Hintlileri bir araya getirmek için İndian Opinion (Hintli'nin Kanısı) adlı bir gazete çıkardı ve Throeau'nun Sivil İtaatsizlik makalesini bu gazetede yayınladı. Makalenin başına kötü yasalara karşı sivil itaatsizlik yöntemlerinin kullanılması gerektiğini yazdı. Kitle tutuklanmalarına yol açılması için eylemler düzenlenmesi çağrısında bulundu. Ve bu yöntemler sonrasında devlet "kötü yasaları" tek tek kaldırmak zorunda kaldı ya da yasalar işlemez duruma geldi. Gandhi daha sonra Hindistan'a dönerek aynı yöntemleri orada uyguladı. Açlık grevi başlattı, emperyalistlerin tuz tekeli yasasını deldi, falan filan. Nihayet Hindistan Gahdhi'nin önderliğinde 1945 yılında İngilizlerin sömürgesi olmaktan çıkıp bağımsızlığına kavuştu. Thoreau'nun fikirleri İkinci Dünya Savaşı'nda Nazi istilası sırasında Yahudilere destek veren Danimarka Kralı Christian tarafından da kullanıldı ve başarıya ulaştı. Bu yöntem sayesinde Naziler Danimarka'dan çekilmek zorunda kaldı. Ve nihayet Thoreau'nun fikirleri Amerika Birleşik Devletleri'nden Çarlık Rusya'sına, oradan Güney Afrika'ya, oradan Hindistan'a, oradan Danimarka'ya ve en sonunda yeniden Amerika'ya dönerek yine kölelik karşıtı siyahların lideri Martin Luther King tarafından kullanılmıştır. Ve siyahlar King'in (ve Malcolm X'in) önderliğinde pek çok yaptırıma imza atmışlardır. Thoreau'nun Amerika'da çırptığı kanatlar, dünyanın pek çok yerinde kasırgaya

Ralph Waldo Emerson, ilkeler uğruna hapishaneye girmeyi "özkıyım" olarak nitelendiriyordu.

neden oldu. Thoreau, son derece dindar bir adamdı; "Tek başıma olsam da ben çoğunluğum. Çünkü Tanrı benimledir" diyordu. 1800'lü yıllarda tek başına hareket eden Thoreau, 1900'lerde çoğunluk olduğunu kanıtladı.

Samimi eylemlerin hiçbiri karşılıksız kalmaz, şüphesiz. Sivil İtaatsizlik metodunun en basit gerekçesi sonuç alınıncaya kadar eyleme devam etmektir. Dünyanın hemen her yerinde, (siyahların hakları, işçilerin çalışma koşulları, ulusların bağımsızlığı için) düzenlenen eylemler, harekette ısrar ettikleri ölçüde sonuç alabilmeyi başarmışlardır. Türkiye'de gerçekleştirilen "sivil itaatsizlik" eylemleri, özünde ısrardan, önünde sonuçtan yoksun başladıkları için bir yere varmıyor. Ya da eylemlerin artniyetleri (samimiyetsizlik) önniyetlerine (sonuç) galebe çaldığı için, doğru hedefe ulaşılamıyor.

60'lı yıllarda Amerika'yı canavar ilan eden gençlik, 70'lerde canavarın konforlu kucağına oturdu. Yippilerden geriye bir şey kalmadı. Hareketin en önemli iki ismi **Abbie Hoffman** hâlâ "hippi" gibi yaşayıp "Yippi" gibi devrimden sez ediyordu.

Örneğin Türkiye'de Susurluk kazasından sonra medyanın gazıyla yapılmaya başlanan eylemler, Susurluk kazasının ardında kimlerin, ne gibi sırların ortaya çıkmasına vesile olmadı. Aynı sıralarda Balkan ülkelerinde de başka amaçlarla pek çok eylem yapıldı. Yunanistan'da hükümete karşı haklarını savunan çiftçiler traktörlerle yolları kapadılar ve haklarını alıncaya kadar bu eylemlerini sürdürdüler. Haklarını aldılar. Yine aynı sıralar-

da Bulgaristan'da halk, ülkeyi ekonomik krize sürükleyen hükümeti istifaya davet etti. Hükümet istifa etmeyince halk sokaklara dağılarak "renkli" eylemler düzenlediler: Gündüzleri düdük çalıp hükümeti rahatsız ettiler; geceleri pijamalarla sokaklarda sabahladılar... Hükümet istifa etmedikçe sokaklardan çekilmediler. Nitekim Bulgaristan hükümeti eylemlere daha fazla dayanamadı, istifayı kabul etmek zorunda kaldı ve yönetimden çekildi; böylece Bulgar halkı da sokaklardan çekilip evlerine döndü. Susurluk kazasının ardından sokağa dökülen halk tencereli-tavalı eylemler düzenledi, ancak Susurluk Komisyonu meseleyi tam olarak sonuçlandırmadan eylemler son buldu. "12 Eylül'den sonra yönetime gelen hükümetlerin tümü Susurluk'tan ve gladyodan sorumludur" diye bir tez ortaya atıldı. Ne gariptir ki, 12 Eylül'den sonra yönetime gelen bütün partiler eylemlere destek verdiğini açıklarken, o tarihlerde ilk kez yönetime gelmiş bir parti "Sürekli aydınlık için bir dakika karanlık" eylemlerini "mum söndü eylemleri" olarak tanımlayıp, eylemlerin Susurluk eylemi olmaktan çıkıp, kendi aleyhine düzenlenen eylemler olmasını sağladı. Ortada cahillik mi vardı, sabotaj mı? Sonunda "Sürekli aydınlık için bir dakika karanlık" eylemlerinden elde edilen sonuç; birazcık mayanın bütün hamuru mayalandırmasından farklı olmadı. Bir dakika karanlık, sürekli karanlığa sebep oldu! Susurluk sonrasında kirli işlere bulaşmış bütün partilerin köküne kibrit suyu dökülebilirdi, oysa hiç beklenmedik bir partinin köküne kibrit suyu döküldü. Tavşanlar kaçtı, tazı tuzağa düştü.

Türkiye'de genel olarak kitlesel eylemlerin başarıya ulaşmamasının ardında, üniversite öğrencilerinin eylemleri "öğrenci şenliği" gibi algılama hastalığı yatıyor. Örneğin 1996'da İstanbul ve Ankara'da harç eylemleri başlatan ve harç ödemeyi reddeden öğrenciler, Kızılay'da, Taksim'de, Beyazıt'ta öğrenci yürüyüşleri düzenlemişlerdi. İstanbul Üniversitesi'nde okuyan öğrenciler İktisat Fakültesi'ni işgal etmiş, iki gece fakültenin amfisinde kalmış ve "Taksim zafer! Kızılay Zafer! Beyazıt Zafer!" sloganları atmışlardı. Ama gariptir "zafer" sloganlarının ardından tüm öğrenciler harçları ödemeye razı olmuşlardı. Yine tavşanlar (rektörlük) kaçtı, tazı (öğrenciler) tuzağa düştü. Türkiye'de öğrencilerin öteden beri yaptıkları harç eylemlerinin tü-

mü aynı akıbetle sonuçlandı. Elde ettikleri zafer, üniversiteyi iki geceliğine mesken olarak kullanıp, şarkılar söylemekti. Eh, ne de olsa, dans edemediğin devrim, devrim değildir! Öyle görünüyor ki, öğrenciler "dava sahibi" olmayı, romantizmin kalıpları dışında algılamadıkça da öğrenci eylemlerinin öğrenci şenliklerine dönüşmeden süreceğine şahit olmayacağız.

Aslına bakarsanız 1987'de üniversitelerde başlayan başörtüsü yasağından bu yana düzenlenen başörtüsü eylemlerinin de diğer öğrenci eylemlerinden çok farkı yok. O tarihten bu yana başörtüsü konusunda pek çok eylem düzenlenmesine rağmen bir arpa boyu yol alınamadı, dahası örtü giderek gevşedi, ve çözüleni makbul sayıldı. Başörtüsü için mücadele verdiğini söyleyenler, vahiy kendilerine bugün tebliğ edilmiş gibi davranmaktansa, arkadaşlarının bir zamanlar Thoreau'ya verdiği tavsiyeleri yinelediler: Yapma Henry! Ver, kurtul! Çoğu kişi için diploma alarak elde edilecek üstünlük, başörtüsü takmak suretiyle elde edilecek üstünlüğe yeğ tutuldu. Aynı şekilde kamu kuruluşlarında memur olma üstünlüğü, öğretmenlik yapma üstünlüğü, orduda kalma üstünlüğü, başörtüsünün üstünlüğünden daha matah kabul edildi. Başörtüsü konusunda en büyük yanlış Nur Suresi yerine yanlış cemaat önderleri, yanlış kanaat önderlerine kulak verilmesinde yapıldı. Sözkonusu mücadeleyi yürütenler "Unspeakable Turc" kalabilmeyi başarabilseydiler, kim daha fazla cüret edebilirdi başınızı açın demeye. Başörtülü öğrencilerin bir süre için başını açıp okula girmesiyle nasıl bir yol kat edilecek? Başörtüsü eylemlerinin sloganı da "Sürekli aydınlık için bir dakika karanlık" mı yoksa?

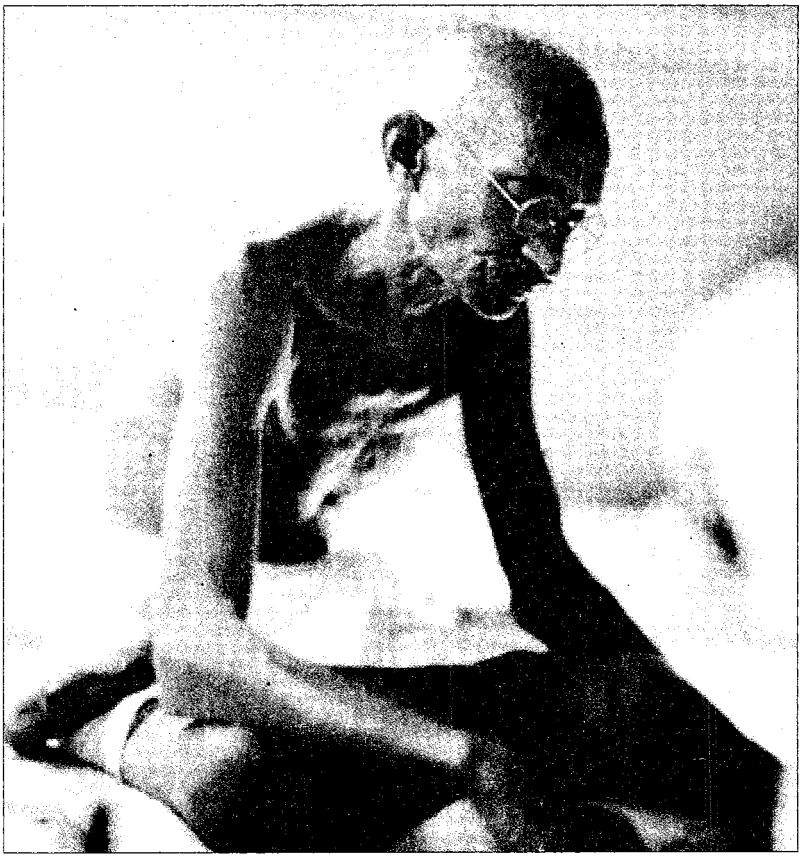
Filistin'de atılan taşlar, günün birinde çağımızın Golyad'ı İsrail'i yıkacak!

Şimdi Filistin için bir dizi ey-

"Kara iktidar" talep eden **Kara Panterler Hareketi**, siyahları silahlı eğitime tabi tutuyor.

lem (miting ve protestoları kastetmiyorum) yapılıyor. Filistin'in bağımsızlığı için "bir dakika karanlık" eylemi düzenleniyor örneğin. Neden bir dakika karanlık eylemi? Bunun ne gibi olumlu çağrışımları var? Susurluk sonrası eylem literatürüne yerleşen ve kanımca Türkiye'yi sürekli karanlığa sürükleyen "bir dakika karanlık" buluşundan nasıl bir medet umuluyor acaba? Eğer hâlâ bir kasırga olmuyorsa, gerçekten kanat çırpılıp çırpılmadığına göz atmak gerekir. Kanaatimce kanatlanan bir şey yok.

Hindistan, **Gahdhi**'nin önderliğinde 1945 yılında İngilizlerin sömürgesi olmaktan çıkıp bağımsızlığına kavuştu.

ELVİS PRESLEY'DEN CHE GUEVARA ÇIKAR MI?

Yakın zaman Türk müziğinde önemli bir yeri olan Barış Manço, ölümünden önce katıldığı bir televizyon programında "Türkiye'de darbeler, müziği oldukça etkiledi: 1960 İhtilali'nden sonra Türk sanat müziği, 1970'ten sonra rock müzik, 1980'den sonra arabesk ve 28 Şubat'tan sonra türkülerde patlama oldu" gibi bir saptamada bulunmuştu. Barış Manço'nun sözünü ettiği değişimlere ilişkin Türkiye'de sosyolojik bir çalışma yapıldığını sanmıyorum. Ancak dünya tarihine göz attığımızda siyasi olayların müziğe, müziğin siyasi olaylara etkisinin olduğu kolayca göze çarpan bir gerçek.

İkinci Dünya Savaşı, dünyada pek çok değişime vesile olduğu gibi müzikte de birtakım değişimlere ve yeniliklere yol açtı. Savaş sonunda kıta Avrupasını yerle bir eden Nazi Almanyası, Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere ve komünist Rusya tarafından alaşağı edilmişti; Dresden İngiliz bombalarıyla dümdüz edilmiş, Hiroşima ve Nagazaki atom bombalarıyla adeta yok edilmişti. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra yeni bir dünya kurulmuştu ve müzik bu dünyadaki yerini almıştı.

O yıllarda Amerikalılar şöyle diyorlardı: "Amerika dünyaya iki şey verdi: Elvis Presley ve Coca Cola." Buna karşılık savaşın bir diğer galibi İngilizler ise şöyle diyordu: "İngiltere dünyaya iki şey verdi: Beatles ve Amerika!"

Bu sözler her iki ülkede de müziğin ne kadar politikleştiğini, İngiltere ile Amerika arasında yaşanan rekabetin müzik piyasasında da varolduğunu ortaya koyuyordu. İkinci dünya savaşının hemen sonrasında, ellili yılarda Elvis Presley o zamana kadar hiçbir şarkıcının olmadığı kadar popüler olmuştu. Amerika'da Rock'n Roll'un başka yıldızları da vardı. Örneğin siyah besteci ve şarkıcı Chuck Berry, özellikle siyahlar arasında oldukça meşhur olmuştu. Ama Elvis başkaydı. Onun şöhreti Atlantik okyanusunun ötelerine taşınmıştı. Üs-

telik Elvis Presley zenci sesi taşıyan bir beyazdı ve hem siyahlar hem de beyazlar tarafından dinleniyordu. Rock'n Roll şarkıcıları –özellikle Elvis Presley- İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra toplumun isyan ruhunu bünyesinde barındıran politik bir şarkıcı olarak görülüyordu. Bu müzik isyanı ateşliyordu, son derece asi ve kışkırtıcıydı.

Ünlü İngiliz grubu Beatles'ın en ünlü üyesi John Lennon bir keresinde "Elvis Presley'den önce hiçbir şey yoktu" demişti. Ama gerek John Lennon gerek dönemin diğer solcu müzisyenleri bütünüyle yanılıyorlardı. Ellili yıllarda ortaya çıkan Rock'n Roll şarkıcıları asi olmalarına karşın Amerikan düzeninin çarpık yanlarıyla uğraşmamak için ellerinden geleni yapmışlardı. Zaten öyle bir dertleri de yoktu. "Rock'n Roll" terimini icat eden disk jokey olarak bilinen Alan Freed bir rüşvet skandalında yok oldu. Rock'n Roll'un siyah starı Chuck Berry çoğunlukla kızlar, arabalar ve başarıdan sözeden, iyimser, nükteli şarkılar besteliyordu. Sonunda bir gece kulübünde şapkalara bakması için El Paso'dan getirdiği bir fahişeyi işe aldı ve sonraki yirmi yıl boyunca yetkililerle başı belaya girdi. Ellili yılların müzisyenleri olsa olsa "adi suçlu"ydular ama altmışlı yılların bestecileri "siyasi vaka"ydılar.

Ellili yıllarda Amerikan düzenini alt-üst eden şarkıcılar aslında asi blues şarkıcıları ve Rock'n Roll starları değildi. Amerikan düzeni için asıl tehlike komünist parti üyesi ya da sempatizanı olan müzisyenlerdi. Anti-komünist paranoya ve zulüm döneminde en fazla zarar görenlerin çoğu da yine bu tür müzisyenlerdi. Bunlar iki kategoriye ayrılıyorlardı ve hiçbirinin Rock'n Roll diye bilinen vahşi gençlik hareketiyle ilişkisi yoktu. Bir yanda Adolf Hitler'in otuzlardaki Nazi akımından kurtulmak için Amerika'ya kaçan ve anti-kızıl avcılığına değin çalışmalarını Hollywood'da sürdüren Bertolt Brecht ve Hans Eisler gibi lirik şairler ve dramacılar, yabancı sürgünler vardı. (Özellikle Brecht'in tiyatro eserleri için yazdığı besteler bir hayli tehdit unsuruydu Amerikan düzeni için.) Diğer yanda ise Rock'n Roll formuna yabancı olan, ancak bir müzik geleneğini takip eden solcu folk şarkıcıları vardı.

Ancak altmışlı yıllarda politik müzik yapan solcu şarkıcılar için varsa yoksa Elvis Presley'di. "Elvis'ten önce hiçbir şey yoktu." Alt-

mışların politik şarkıcıları politik melodiler yapıyorlardı ancak o yıllarda Elvis düşüşte olmasına karşın yetmişlere gelene kadar Elvis kadar toplumu etkileyememişlerdi. Nihayet yetmişlerin başında politik müziğin önemli temsilcilerinden Phil Ochs, bir zamanlar Elvis Presley'in giydiğine benzeyen gümüş şeritli bir elbise ısmarladı ve ülke turuna başladı. Ama işe yaramamıştı. Hatta gülünç bile bulunmuştu. Elvis tekti ve politik bir kılıfa girmiyordu. Ancak Phil Ochs öyle düşünmüyordu. Birkaç ay sonra Elvis giysilerinin anlamını şu sözlerle açıklamıştı, Phil Ochs: "Amerika'da en küçük bir devrim umudu varsa, bu da Elvis'i Che Guevara yapmaktan geçer..."

Ochs bu tespitinden sonra bir gazeteye verdiği demeçte "Şu sonuca vardım: Elvis'in menajeri Amerika'yı organize etmeyi herkesten daha iyi biliyor. Amerikan mantığını anlıyor. Amerika'da değişim için işçi sınıfına ulaşılmalı ve geriye baktığımda Elvis benim için işçi sınıfı şarkıcısının muazzam biçimde ticarileşmiş halidir. Aynı zamanda siyah müziğiyle country müziğini bir araya getiren gerçek bir bütünleştiricidir..." dedi.

Bu plan Elvis Presley'i bile dehşete düşürmüştü. Onlar Elvis'i, Elvis de onları anlamıyordu. Presley Rock'n Roll tarihinin en büyük isyan ve özgürlük simgesiydi ama devrimci değildi; orduya katılması istendiğinde katılmış, kötü filmler yapması söylendiğinde boyun eğmişti. Elvis'ten Che Guevara çıkarmak Marlyn Monroe'dan Eva Peron çıkarmaktan daha zordu. Elvis Presley, Beatles'dan (özellikle John Lennon'dan), Phil Ochs'dan ve altmışların bilumum politik şarkıcılarından nefret ediyordu. Bu kimseler Elvis için bir kalemde silinmesi gereken kişilerdi. Çok gariptir ki, onlar içinse "devrim için Elvis olmak" gerekirdi.

Ve Elvis Presley, 21 Aralık 1970'te harekete geçti. Başkan Richard Nixon'a bir mektup yazdı. "Sevgili başkan, önce kendimi tanıştırmak isterim. Ben Elvis Presley'im ve sizi takdir ediyor makamınıza Büyük Saygı Duyuyorum..." diye başlayan mektupta "uyuşturucu kültürü, hippi unsurlar, siyah panterler, vs." hakkındaki görüşlerini bildiren Elvis, Beyaz Saray'a davet edildi.

Hem Phil Ochs hem de John Lennon dehşete düşmüşlerdi. Elvis, narkotik ve tehlikeli ilaçlar bürosuna yardım öneriyordu. Elvis, ağır

bir uyuşturucu müptelasıydı ama bu onun için önemli değildi. Eroin almıyordu, hippi ya da keş değildi. Uyuşturucu kullanmaya karşı değildi ama kendisinin yabancılaştığı uyuşturucu kültürüne, "karşı kultüre" ve kendisini ABD listelerinden dışarı atan, sonra da Amerika'yı, anlamadığı bir yaşam tarzı ile tehdit eden sol politik harekete karşıydı.

Amerika Vietnam savaşı sonrasında sarsılmıştı. İkinci Dünya Savaşı sırasında herkesin korktuğu Hitler'i dize getiren Amerika, Asya'nın küçük ülkesiyle baş edememişti. Nixon, Vietnam sendromundan kurtulmak istiyordu. Bir uyuşturucu karşıtı kampanya açmayı planlayan Nixon, Amerikalıları, en büyük sorunlarının Vietnam değil, uyuşturucu olduğu konusunda ikna etmeyi umuyordu. Bu yüzden Elvis Presley, Nixon'a ilaç gibi gelmişti. Resmi raporlara göre Presley, Nixon'a hipppileri uyuşturucular aleyhine etkileyebileceğini söyledi ve federal bir uyuşturucu uygulama ajanı olmak istedi. Beatles'ın Amerikan karşıtı ruh için büyük bir güce dönüştüğünü düşündüğünü belirtti. Beatles'ın bu ülkeye geldiğini, para kazandığını ve ülkesine dönüp orada Amerikan karşıtı temalar işlemeye başladığını söyledi. Dünyanın en tanınmış pop şarkıcısı Elvis, ABD başkanıyla yaptığı görüşmeyi dünyanın en tanınmış pop grubu Beatles'a, kendisini ilahlaştırmış ve kendisinin de evine davet ettiği Beatles'a karşı kullandı. Yine kayıtlara göre Nixon, Elvis'in düşüncelerini başıyla onayladı. Uyuşturucu kullananların Amerikan karşıtı protestoların öncüsü olduklarını belirtti. Elvis Presley için özel bir narkotik bürosu açılmasını emretti. Ancak kayıtlara göre Elvis, ölümüne kadar hiçbir meslektaşını ispiyonlamadı.

Elvis Presley'in Richard Nixon'la buluşmasından dokuz ay sonra John Lennon Amerika'ya geldi. Nixon, Lennon'a paranoyaya varan bir kuşkuyla davranıyordu. Lennon da Cumhuriyetçi Nixon'dan nefret ediyordu ve altmışların Yippi Hareketi'nin en gözde isimlerinden Jerry Rubin'le doğal bir işbirliği yaparak Cumhuriyetçilere karşı konserler düzenlemeye başladı. Jerry Rubin tam bir Cumhuriyetçi düşmanıydı. Ve, hükümet karşıtı Lennon doğal olarak FBI tarafından takibe alındı. Lennon buna rağmen, Amerikalı ünlü yazar Kurt Vonnegut'un "O, Demokratlar tarafından kullanılan bir ajandı" de-

diği Jerry Rubin'le beraber politik gösteriler yapmaya devam etti. Ancak her seferinde giderek çöküyordu. Daha önce ırkçılık karşıtı tutum sergilerken, bu kez ırkçılığa yanaşan şarkılar yapmaya başlamıştı. "İrlandalıların talihine sahip olsaydınız, İngiliz olmak isterdiniz" gibi şeyler söylüyordu. Dinleyicileri Lennon'u giderek kaba bulmaya başlıyorlardı. Ama Lennon Amerika'yı çok sevmişti ve Amerika'dan ayrılmak istemiyordu. Hem de hiç! Fakat vizesi doluyordu. Üstelik hükümet de Lennon'u sınırdışı etmek istiyordu. Bir sürü soruşturma açıldı hakkında. Ancak Lennon karşı saldırıya geçti ve Amerikan hükümetinin kendisini izlemesinden telefonunu dinlenmesine kadar pek çok konuda suçladı yetkilileri. Sonunda Jerry Rubin'le birlikte hareket etmeyi kesti. Ve nihayet yeşil kartını alıp Amerika'da kalmayı garantiledi. Sonra da 1980'de öldürüleceği New York Dakota binasında inzivaya çekildi.

Elvis Presley

Nixon ise politik şarkıcıların politik melodileriyle yere serilemeyecek kadar büyük olduğunu kanıtladı. Lennon ve Rubin, Nixon'u devirmeye yetmemişti. Zira asi olmasına karşın Amerikan Rüyası'nın sembollerinden biri olan Elvis Presley tehlikeyi önceden sezerek Nixon'u uyarmıştı.

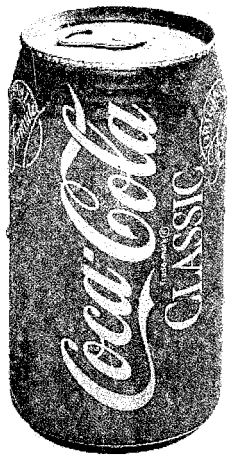

Beatles

Peki ne oldu? Politik müzikten geriye ne kaldı? Altmışların sonunda ne pop müzik ve Kennedy, ne pop müzik ve Eugene McCarthy, ne de pop müzik ve Yippiler ABD'nin Vietnam'daki birliklerini geri çektirmeyi başarabilmişlerdi; protest müziğe eşlik eden eğlence, politikanın önüne geçmişti. Gerçekten de gerek Lennon gerek diğer şarkıcılar ve politik gruplar yüzünden uyuşturucu kullanımı ABD'de her zamankinden daha fazla oldu. Ve hiçbir toplumsal hareket başarıya ulaşamadı. Çok sayıda insan kolektif eylem için bir araya gelse de esriklik ve uyuşturucu doğası gereği kolektif eylemi de uyuşturuyordu.

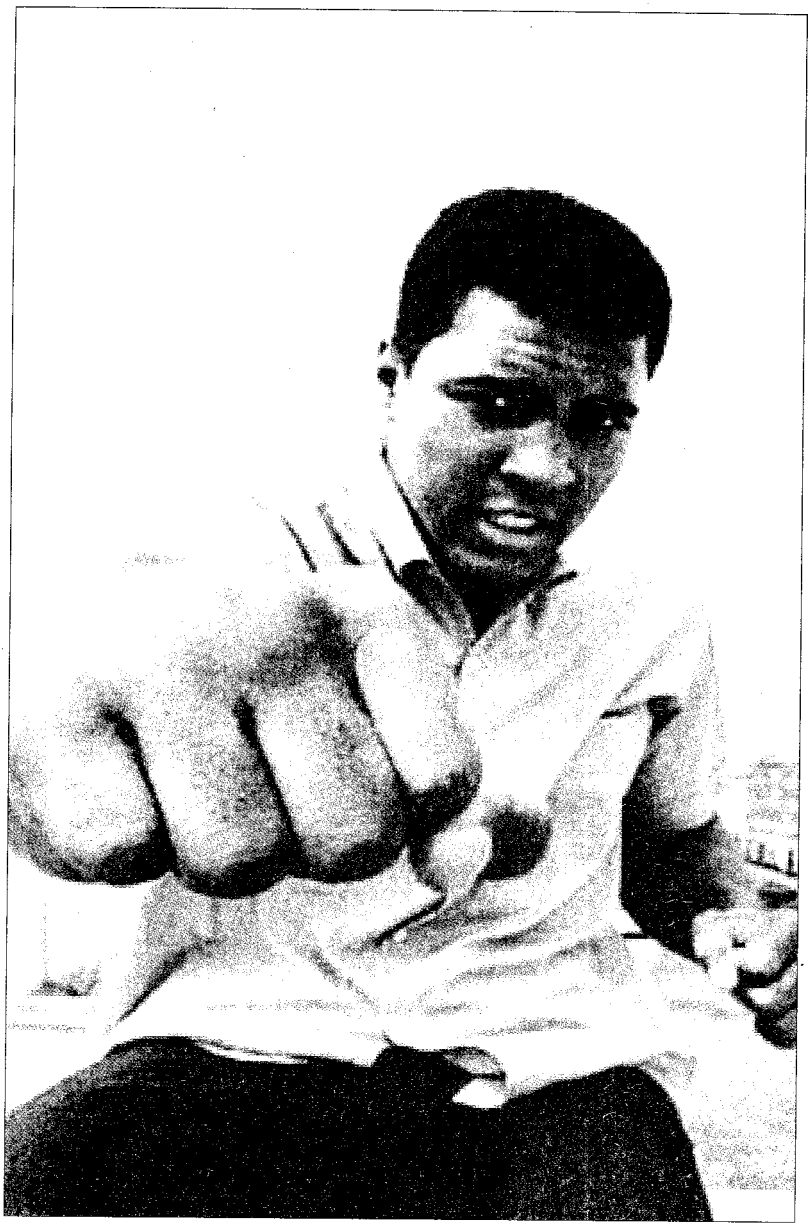
Bu arada Jerry Rubin, Başkan Richard Nixon Vatergate skandalıyla düştükten ve hükümete Demokratlar geldikten sonra kendi deyimiyle "Yippi Hareketi"nden sıyrılıp "Yuppi Hareketi"ne dahil oldu. Rubin'e göre "Yuppi" başaranların hareketiydi. Yani zenginlerin. Yani Amerikan rüyasının. Yani altmışlarda olduğu gibi sırt torbası giymekte ve sokaklarda marihuana içmekte ısrar edenlerin asla giremeyeceği bir hareketti.

John Lennon, Bob Dylan, Joan Baez, Bob Marley ve diğer politik müzisyenlerin giriştiği hareket cinsel tercihler, eşcinsel hakları ya da uyuşturucuların yasallaşması gibi kişisel özgürlükler konusunda gösterilen duyarlılığa dönüşmüştü. Kumarhanelerde bir söz vardır: "Uzun vadede daima kasa kazançlıdır." John Lennon ve diğerleri kumarı kaybetmişti. Sonuçta bir kumarhanenin içindeydiler ve kazanan Amerika olmuştu. Açlık sorunu, çalışılabilir bir iş bulma özgürlüğü gibi konular çoktan toprağa gömülmüştü. Onlar eski bir sava-

şın konularıydı. Yeni savaş cinsellik ve uyuşturucu savaşıydı. İngiltere'deki solcular Amerika'daki protest müzikten saf eğlenceye doğru kayan akımı bizzat CIA'nin Vietnam'ı perdelemek için icat ettiğini düşünüyorlardı. Nitekim LSD (uyuşturucu ilaç) ile ilgili ilk araştırmalar CIA ve Pentagon tarafından yapılmıştı. Amerika'nın Vietnam yenilgisi sonrasında uyuşturucuya ve ibnelere yol açıldı. Ve bu konuda Amerika'ya, sistemle boğuşuyormuş gibi görünen John Lennon ve tayfası yardımcı oldu. Onlar oyunun bir parçasıydılar. Altmışlar politik bir tiyatroydu. Elvis Presley, John Lennon ve diğerleri bu tiyatroyu müzikale çeviren melodileri yazdılar.

Amerikalılar şöyle diyorlardı: "Amerika dünyaya iki şey verdi: **Elvis Presley** ve **Coca Cola**." Buna karşılık savaşın bir diğer galibi İngilizler ise şöyle diyordu: "İngiltere dünyaya iki şey verdi: **Beatles** ve Amerika!"

1974'te Kıbrıs çıkarmasıyla bir zafer yaşayan Türk halkı, **Ali**'nin Foreman'ı pataklaması ve ringin zeminine sermesiyle de bir zaferi daha tattı. Bir başka deyişle, Ali, Kıbrıs zaferini cilaladı!

ALİ BOMA YE!
ALİ BOMA YE!

"Yüzyılın En Büyük Boksörü" (ve belki de Yüzyılın En Büyük Sporcusu) olarak tarihe geçen Muhammed Ali'nin hayatını anlatan film "ALİ"nin Oscar alma ihtimali sinemayı eğlence dünyasının bir parçası olarak görenler için ilgi uyandırdı. Altından imal edilmiş Oscar heykelciği, sinemaseverlerin önemli bir bölümü üzerinde Afrikalı kara büyücülerin kuklaları kadar büyüleyici bulunduğu için film bir hayli merak uyandırdı. Oysa yıllar önce çekilmiş ve üstelik o salak heykelciklerden birini kapma başarısını göstermiş bir başka Muhammed Ali filmi (aslında tam olarak belgeseli) Türk sinemalarında gösterime girme fırsatı bile bulamadı. Zira, Leon Gast'ın hazırladığı "Bir Zamanlar Kralken" adlı bu belgesel film, gerçek anlamda "Muhammed Ali Meraklıları" içindi, sinemasever adı altında eğlencesever olarak faaliyet gösteren kimseler için çekilmiş bir film değildi. Bu bakımdan ben ve benim gibi Ali biyografisinden önemli kesitleri izlemek/işitmek isteyenler "Bir Zamanlar Kralken"den mahrum kaldılar. Oysa "ALİ" yapılan onca masraflı ve yoğun reklam kampanyasına bakılırsa eğlence kültürünün de bir parçası olmaya dönük bir gişe filmi.

Her neyse, film eğlence kültürünün bir parçası olsa da, Muhammed Ali, yumruklarının gücünün azalmasına karşın gerçek yaşamıyla hala insanların hayatlarında bir şeyleri değiştirebilecek güce sahip. Atletik vücudu, atletik zekası ve esprili kişiliğiyle Muhammed Ali, tüm zamanların yaşayan en meşhur insanı ve dünyanın ilk süper starı. Ali, popüler kültürün kıyılarına uğrayanların bile asla unutamayacağı bir isim. Müslüman olduktan sonra Cassius Clay adını çöpe atarak Muhammed Ali adını alması, Vietnam'da savaşmayı reddetmesi, uzun süre Dünya Ağırsiklet Boks Şampiyonluğu'nu elinde tutması, madalyasını denize fırlatması, Amerika'nın sivil haklar mü-

cadelesinin en önemli kahramanlarından biri olması ile daima hatırlanacak bir isim Ali.

Ali gerçekten de yirminci yüzyılın en popüler ismi. Amerika'daki pek çok insanın ve özellikle siyahların dünyaya bakışını değiştirdi. Sadece yumruklara karşı değil, aptal kanunlara, aptal geleneklere, aptal Amerikan emperyalizmine ve aptal Vietnam Savaşı'na karşı koyup mücadele etti.

Türkiye'de Ali'nin şahlanışı ile televizyonun tarihçesinin de yakın bir ilişkisi var. Muhammed Ali'nin 1974'te dönemin King Kong'u olarak anılan George Foreman'la yaptığı maç Türkiye'deki ilk naklen yayındı ve bugün sadece bu yönüyle bile dillerden dillere anlatılan bir efsane olarak akıp gitmektedir Türkiye'de Ali. 1974'te Kıbrıs çıkarmasıyla bir zafer yaşayan Türk halkı, Ali'nin Foreman'ı pataklaması ve ringin zeminine sermesiyle de bir zaferi daha tattı. Bir başka deyişle, Ali, Kıbrıs zaferini cilaladı!

Leon Gast'ın yapımını 1997'de tamamladığı "Bir zamanlar Kralken" (When We Were King) adını taşıyan belgesel film bu açıdan önemliydi. Çünkü, bu belgesel 1974'deki o müthiş maçın perde arkasını anlatıyordu yalnızca. Karartma gecelerin olduğu bir zamanda bir sabahın ilk ışıklarıyla Zaire ormanları arasında George Foreman'ı pataklamasının belgeseliydi o film. Ve Ali'nin salt yumruk sallayan bir kas yığını değil, aynı zamanda bir devrimci olduğunun altını çizmesi bakamından önemliydi. O maç, Ali'nin tüm hayatı boyunca yaptığı maçların en önemlisiydi belki de.

Yıl 1974... Bütün dünya aylar öncesinden ringlerin efsanevi boksörü Muhammed Ali'nin Dünya Ağırsiklet Boks Şampiyonu George Foreman'la yapacağı maçı konuşuyor. Maç, Zaire'nin başkenti Kinşasa'da... Yani siyah Afrika'nın kalbinin attığı yerde. Kinşasa, köleliğin ve fildişi ticaretinin merkezi...

Bu maç sıradan bir unvan maçı değildi. Özellikle Ali için. Bu maçı kazanmak, "kölelerin zaferi" anlamına gelecekti. Ali'yi taşıyan uçağın pilotu bile sırf bu yüzden siyahtı. Ali'nin attığı her yumruk, beyazların kölelik tarihi boyunca siyahların sırtına indirdikleri kamçıların karşılığı olarak patlayacaktı Foreman'ın suratında. Peki ya Foreman da siyah değil miydi? Derisiyle, kaşıyla, gözüyle öyleydi.

Ancak Ali yine de siyahların aşkı için pataklayacaktı onu. Foreman, Ali için "Beyaz Amerika"ydı. Bu, "Beyaz Amerika" ile "Siyah Afrika"nın karşılaşmasıydı bir bakıma.

Foreman, Ali'nin anavatanı Zaire'ye geldiğinde uçaktan yanında bir Alman kurt köpeği ile birlikte indi. Bu sahne üzerine havaalanında bulunan bütün Zaireliler hep bir ağızdan Foreman'dan daha önce Zaire'ye varmış Muhammed Ali'ye, "Ali boma ye! Ali boma ye!" diye bağırmaya başladı: "Ali onu öldür! Ali onu öldür!". Zairelilerin hepsi Foreman'dan bir anda nefret etmişlerdi çünkü, Zaire'yi uzun süre sömürge olarak kullanan Belçikalılar buraya geldiklerinde yanlarında Alman kurt köpekleri getirmişlerdi. Foreman, Zairelilerin gözünde bir işbirlikçiydi artık. O, uçaktan indiği andan itibaren Zairelilerin nefret ettiği her şeyi temsil ediyordu. Köleliği, kamçıları, kaçırılmayı, katliamları ve beyaz ölümü!

Muhammed Ali anavatanına ulaştığında, onu müthiş bir kalabalık karşılamıştı. Ali sokaklarda kendisini bir an olsun yalnız bırakmayan kalabalıklar arasında koşuyor, yumruk sallıyor ve rap üslubuyla şarkılar söyleyerek herkesi isyana çağırıyordu:

"Sana sesleniyorum... / Yüksek sesle haykır / Siyahım ve onurluyum... / Sana sesleniyorum bütün insanlık / Ayağa kalk ve onurlu ol / Gökyüzüne çevir sesini / Ve yüksek sesle haykır / Siyahım ve onurluyum / Sana sesleniyorum bütün kardeşlerim / Ayağa kalk ve diren / Yumruğunu havaya doğru sık ve isteklerini haykır / Adalet için, barış için, özgürlük için, birlik için / Sana haykırıyorum ey insanlık / Daha yüksek sesle ve açıkça haykırıyorum / Sana sesleniyorum orada burada devrimden bahseden / Başını göğe kaldır ve yüksek sesle haykır / Siyahım ve onurluyum / Sana ulaşmaya çalışıyorum / Baskıyı üzerinde hissedenleri kurtarmak için / Bilmiyor musun ki direnmek sana kalmış / Adalet için, barış için, özgürlük için, birlik için."

Ali'nin söylediği bu şarkı Zaireliler için moral kaynağıydı. Ali, bir yandan maça hazırlanıyor, bir yandan da "kökler"ini isyana davet ediyordu. Diğer bir deyişle devrime.

Aradan geçen birkaç gün sonra maçın altı hafta ertelendiği haberi yayıldı her tarafa. Ancak bu müthiş maçı kaçırmaya niyeti olma-

Muhammed Ali sadece yumruklara karşı değil, aptal kanunlara, aptal geleneklere, aptal Amerikan emperyalizmine ve aptal Vietnam Savaşı'na karşı koyup mücadele etti.

yan Zaire diktatörü Mobutu, kimse bunu fırsat bilip de bir yere toz olmasın diye Ali'nin Foreman'ın ve televizyon ekiplerinin ülke çıkışını yasakladı. Muhammed Ali bu süre içinde sokaklarda şarkı söyleyerek antrenman yapmaya devam ediyordu. Ali hem Foreman'a bileniyor, hem de Mobutu'nun baskıcı tavrını eleştiriyordu. Ali'nin sokaklarda yaptığı isyan çağrıları giderek yankısını bulmaya başlıyordu. Halk, ayaklanıyordu. Bunun üzerine Mobutu, isyana karışan 1000'in üzerinde kişiyi öldürterek isyanı engellemeye girişti. Ve insanları öldürdü, ve isyanı bastırdı!

When We Were King belgeselinin yapımcısı ve yönetmeni Leon Gast, bu düellonun geriye kalan kısmını şöyle anlatıyor:

"Kinşasa'ya geldiğimde bu maçın diğer bütün maçlardan farklı olarak sadece bir boks karşılaşması olmadığını anladım. Maç nedeniyle bölgeyi etkisi altına alan mistik sisin altında bir ırkın ölüm kalım savaşı verdiğini ve birilerine karşı bir başkaldırışın yaşandığını anladım. Ringin bir köşesinde dünyanın hiç tartışmasız en seri ve sert boksörlerinden Muhammed Ali, karşısında ise ağırsıklet boks şampiyonluğu kemerini elinde tutan bir katil, cani veya çelikten yapılmış bir King Kong olan George Foreman vardı. Zaire'deki inanılmaz atmosferi görmeseydim maçın dışarıdan görüldüğü gibi Foreman için sadece bir formalite maçı olacağını sanacaktım. Spor otoriteleri bırakın bir heyecanı, Muhammed Ali'nin ayakta kalacağı saniyeler için bile iddiaya giriyorlardı. Hatta Muhammed Ali'nin doktoru ne olur ne olmaz hesabı, Foreman'dan gelecek balyozları hesaba katarak Madrid'de uzman bir hastaneye yetişebilmek için bir uçağı havaalanında hazır bekletiyordu.

Doğrusu yıllar sonra belgeseli izlerken Muhammed Ali'nin Foreman'ı devirmesinin bir şans olmadığını, ardındaki milyonlarca insanın gücünü kullandığını bir kez daha gördüm. Ali'nin zaferi bir tesadüf değil, adeta ilahi bir emirdi. Ali'nin hiçbir darbe almaksızın elde ettiği zafer, onun deyimiyle Allah'ın bir takdiriydi. Ancak maçı izlerken Ali'nin bu inancıyla birlikte siyah ırkın intikamını ve üç kuruşa satılan kölelerin intikamını her raundun başında çalan gong sesi ile birlikte hissettik. O devasa katil, bir gün yenilebileceğine asla inanmadığımız King Kong, maçın 5. raundunda buraya geldiğine pişman bir görüntü sergilerken, 8. raundda aldığı darbelerle yere se-

rildi. Bugün belgeseli dikkatlice izlediğim halde Ali'nin Foreman'a karşı nasıl bir taktik izlediğini anlayamadım. İnanılmaz karizması ve dini inancı ile Ali, ilk ve tek şair boksördü.

Yıllar sonra maçı beyaz perdeden izlerken o dönemde fark edemediğim bir özelliği daha keşfetme fırsatını buldum. Dikkatle izleyince Ali, her halinden maça vekaleten çıktığını belli ediyordu. Vekilleri, onunla aynı rengi ve dini paylaşan kardeşleriydi. Ali, yıllarca sömürülen ve görmezden gelinenlerin vekaletiyle Foreman'a karşı çıkmıştı ringe. Bu açıdan bakıldığında film, aynı zamanda devrimciler için de iyi bir malzemeydi."

İnanılmaz karizması ve dini inancı ile Ali, ilk ve tek **şair** boksördü.

İKİNCİ OLMAK SONUNCU OLMAKTIR!

Çocukluk yıllarımda çizgi roman okumaya bayılırdım. İlkokulu okuduğum sıralar, ayda bir kez, saçlarımızı üç numara kestirmek zorunda olduğumuz kasaba berberine giderdik. Üç numara tıraş, yetiştirme yurdunun kurallarındandı. Yetiştirme yurdunda kalan çocuklar, okulda, üç numara kafalarından ve Sümerbank üretimi Beykoz marka kaba ayakkabılarından tanınırdı. Kafamızın önünde iki santim uzunluğunda yana doğru tarayabilecek kadar saç bırakması için berberin gözlerinin içine bakardık, ama bir kez olsun bunu başaramazdık. Sümüklünün tekiydi. İlkokulu okuduğum beş sene boyunca, onun, nezle olmadığına şahit olmadım. O kadar sümüklüydü ki, eline makineyi alıp kafasını başımızın üzerine eğdiğinde, aynadan onu izlerdik, burnundan akan uzun bir sümük on beş santim aşağıya, başımıza doğru sarkar, tam başımıza yapışacağı vakit ansızın burnunu çekmesiyle gerisin geri çıktığı yere dönerdi. Her tıraş boyunca en az yirmi sefer bu gerilimi yaşardık. O, bizim kabûslarımızdan biriydi, ay sonu kabûsumuz! Buruşuk, damarlı elleri sürekli kafamızda dolanır ama hiçbirimizin kafasını okşamazdı. Dükkanın adı "Şen Berber" olmasına karşılık, sümüklü berber hiç de şen değildi. Azarlamaktan başka cümle kurmayan sevimsiz ihtiyarlardandı. Bu sümüklü bunağın dükkanını bizim için kabushaneden rüyalar diyarına çeviren tek şey, içinde bıkmadan usanmadan okuyabileceğimiz çizgi romanların bulunmasıydı. Çoğu eski püskü, sayfaları ayrışmış, yüzlerce çizgi roman vardı orada. Devletten ayda bir kez aldığımız 10 lira harçlığın bir kısmını bu çizgi romanları kiralayarak harcıyorduk.

Her birimizin ayrı bir kahramanı vardı. Kimimiz Tommiks, Teks, Tom Braks gibi kovboy kahramanlardan; kimimiz Tarzan, Zagor, Zembla gibi ormanlarda yaşayan kahramanlardan hoşlanırken; bazımız Örümcek Adam, Süpermen, Hulk gibi fantastik kahramanlar-

dan; bazımız da Conan, Kral Kull gibi çağlar öncesine ait kahramanlardan hoşlanıyorduk. Çizgi romanlar yeni arkadaşlıklar için de vesile oluyordu. Okumadığımız kitapları birbirimizle takas ederek, ya da daha önce okuduğumuz maceralardan birbirimize söz ederek dostluklar kuruyorduk. Benim kahramanlarım Conan ve Örümcek Adam'dı. Örümcek Adam'ı pek sevdiğim için herkesin aksine örümceklerden hiç korkmazdım. Hatta, kömürlüğe girip, bulduğum tüm örümcekleri toplar, saydam bir kabın içine koyar, saatlerce izlerdim onları. Örümcek Adam, radyasyona maruz kalmış bir örümcek tarafından ısırılınca örümcekleşmişti. Topladığım örümceklerden hiçbiri beni ısırmadı, ısırsaydı, kim bilir belki ben de...

Conan güçlü, kaslı bir adamdı. Her çocuk güçlü bir adam olmayı ister. Ben de istiyordum. Conan uygar değildi. Barbardı. Bu sıfatı seviyordum: Barbar! Öğretmenlerim uygarlığı anlattıysa da ben barbarlığı yeğledim. Conan kimsenin yardımına ihtiyaç duymazdı. Bireyciydi. Tek başına ayakta kalmak için elinden geleni ardına komuyordu. Hırsızlık, adam öldürme, akla gelebilecek her şeyi... Fırsatçıydı. Diğer çizgi roman kahramanları gibi değildi. Kendisine altın sunulduğu vakit, onları reddetmezdi. Hayat zordu, onlara ihtiyacı olacaktı. Kılıcından başka dostu yoktu. Ateist de değildi. Kendisine hiçbir yardımının dokunmayacağını düşünse de, başı sıkıştığında "Crom" adındaki tanrısını çağırmaktan kaçınmazdı. Crom asla yardım etmezdi. Kadınlarla birlikte olmaktan hoşlanırdı, ama onlara iyi davranmazdı. Hayatında üç şey vardı: Kadın, şarap ve savaş. Seksenli yılların popüler kültür bombardımanı altında yaşayanlar için en uygun kahraman oydu.

Çizgi romanlar ve sümüklü berber benim için seksenli yıllarda kaldı. Ancak bu kitapların etkisinin bende uzun süre yer ettiğini, üç sene önce tanıştığım bir arkadaşım sayesinde anladım. Ona, bir yaz gecesi Ortaköy'den Sarıyer'e uzanan sahil yolunda yaptığımız uzun yürüyüş sırasında, heyecanla, beğendiğim film kahramanlarından, beni etkileyen dostlarımdan bahsettim. Hepsini büyük bir dikkatle dinledikten sonra şaşırarak şöyle dedi: "Allah Allah, bunların hepsi çizgi roman kahramanı gibi..." Çizgi romanların hayatımda ve beğenilerimde gizliden gizliye ne kadar etkili olduğunu o an farkettim.

Yetiştirme yurtlarına elveda dediğim gün devlete ve sümüklü berbere inat, saçlarımı yine bu berberde tanıştığım Conan'ın saçları kadar uzatmıştım. Küçük bir kasabada okumaya başladığım Örümcek Adam'ın New York gökdelenlerinin arasındaki serüvenleri uzunca bir süre metropolü sevişimde bir hayli etkili oldu, sanıyorum.

Şair İsmet Özel'in bir sohbet esnasında yine benim çocukluk yıllarıma denk gelen Maskeli Süvari adlı çizgi filmde, yardımcı karakter olarak çizilen Kızılderili Tonto'nun isminin İspanyolca'da aptal anlamına geldiğini söylemesi çizgi romanlar üzerine bir kez daha düşünmeme vesile oldu.

Maskeli Süvari televizyonda sıklıkla izlediğimiz çizgi filmlerdendi. Maskeli Süvari'yi izledikten sonra dışarı çıkıp kovboyculuk oynadığımızda ben hep, Kızılderili olurdum. Yani Tonto! Yani Aptal! Kovboy filmlerinde de kalbim hep Kızılderililerden yanaydı. Benim için mutlu sonla biten kovboy filmleri, beyaz adamların Kızılderililer tarafından tepelendikleri filmlerdi. Maskeli Süvari'de de en beğendiğim bölümler Maskeli Süvari'nin değil, Tonto'nun iş bitirdiği bölümlerdi. Dışarıda oyun oynarken, çocukların pek çoğu oyuncakçıdan aldıkları tabancaları, pek azı da çam ağaçlarından yaptığımız yayları ve okları kullanırdı. Uzunca bir dalın iki ucunu iple bağlayarak yay yapıp, ince bir dalın ucunu da gazoz kapağıyla sarıp ok yapıyorduk. Ben kendimi iyice kaptırıp, renkli yara bantları buluyor ve savaş boyası niyetine yüzüme yapıştırıyordum.

Demek Tonto aptal demekti. Çizgi romanlardaki yardımcı tiplemeler, nedense kusurlu oluyorlardı. Maskeli Süvari beyazdı, Beyaz Amerika'yı temsil ediyordu; Tonto ise Kızılderili, beyaz adamın gözüyle West Indian'da yaşayan yerli. Amerika'ya ilk ayak basan beyazlardan rahip De Las Casas, günlüğünde, Avrupalıların Kızılderilileri ilk gördükleri andan itibaren ne kadar misafirperver ve güler yüzlü olduklarını fark ettiklerini, bunun üzerine "Bunlardan iyi hizmetçi olur!" dediklerini yazıyor. Tonto'nun aptallığı da belki bundandır; Maskeli Süvari'nin yardımcısıydı. Yardımcı kahramanların en fazla yardımcı oldukları durum, asıl kahramanların daha güçlü görünmesine vesile olmalarıydı.

Modern anlamda çizgi romanın oluşumu, 1930'lu yıllara dayanı-

yor. 1929'daki büyük ekonomik buhrandan sonra, Amerikalı yayıncılar toplumda oluşan suçları konu edinen çizgi romanları üretmeye başladılar. Suç şebekeleri artınca, bu şebekelerle baş edebilecek bir süper kahramana ihtiyaç hasıl olmuş ve Süpermen böyle doğmuştu. Sihirbazlar kralı Mandrake'de dönemin şartlarında epey popüler olan sihirbazların suçlularla başetmede akıllıca yöntem olabileceği kanısından hareketle oluşturulmuştu. Mandrake, yardımcı kahramanı olan kahramanlardandı. Abdullah (Lothar) adında siyahi, Müslüman bir yardımcısı vardı. Abdullah güçlü kuvvetli bir adamdı. Beş yüz kiloluk bir halteri tek koluyla kaldırabiliyordu. Ama "ikinci adam"dı. İlk gençliğim sırasındaki yakın arkadaşlarımdan biri (Erdal Ergün), "İkinci olmak, sonuncu olmaktır!" derdi. Haklıydı. Tarihi birinci adamlar yazardı, ikinci adamlar, ikinci olduklarıyla, yani sonuncu olduklarıyla kalırlardı. Mandrake "oryantalist" bir adamdı. Tibet'te insanları nasıl büyüleyebileceği üzerine eğitim almıştı. Nişanlısı bir prensesti (Prenses Narda). Yardımcısı da Müslüman. Müslüman bir adamın "ikinci adam" olması hoşuma gitmiyordu. Abdullah'a bir aptallık izafe edilmiyordu Mandrake'de, ancak fiziki gücünden başka bir üstünlüğü de yoktu. O, öylesine bir "ikinci adam"dı ki, düpedüz uşaktı. Müslüman bir uşak. Hayata dair, "Çocuklar benim gibi güçlü olmak istiyorsanız, dişlerinizi fırçalayın, erken yatıp, erken kalkın!" diyordu.

Baltalı İlah lakaplı "Zagor" isimli çizgi romanda yer alan "ikinci adam" bir Meksikalı'ydı ve zaaftan ibaretti. Zagor Avrupa icadı bir çizgi romandı, ancak hemen bütün çizgi romanlar gibi maceraları ABD'de geçiyordu. Kızılderilileri kendisinin Manitu tarafından gönderilmiş bir yarı-ilah olduğuna inandırmıştı. Olağanüstü atletik becerilere sahipti. Oysa Meksikalı yardımcısı her bakımdan alay edilebilecek bir sünepeydi. Ufak tefekti, şişkoydu, poposu yere yakınlardandı. Sofrada nefsine hakim olamazdı. Her şeyiyle kusurluydu. Pek çok macerada belaya davet çıkarırdı, nadiren elinden iş gelirdi. Adı tam olarak "Don Cico Felipe Cayetano Lopez y Martinez y Gonzales"ti. Ama o kadar uzun bir ismi vardı ki, bu bile alay konusuydu. Bu yüzden ona kısaca "Çiko" deniyordu. İtalyan yapımı olan bu çizgi romanda "Meksikalı"lığın resmi Çiko'ydu. Latin Amerikalılara

kendi dilini, dinini veren Avrupa, bunun karşılığında Latin Amerika'yı almıştı. Çiko, Latin Amerikalının Avrupalılar nazarında karikatürleştirilmiş haliydi.

Bu açıdan en ilginç yapıya sahip çizgi romanlardan biri de Red Kit'tir. Asıl adı Lucky Luke olan ve fakat Halit Kıvanç'ın uyarlaması neticesinde Red Kit olarak bildiğimiz bu yalnız kovboyun maceralarında yer alan tiplemelerin tümü, Vahşi Batı döneminde yaşamış gerçek karakterler: Jesse James ve Frank James, Dalton Kardeşler, Calamity Jane, Yargıç Roy Bean, Buffalo Bill, Billy The Kit... Bir tek kendisi hayal ürünü.

Red Kit'te Amerika Birleşik Devletleri'nin suç dolu karanlık tarihi işleniyordu. Bu tarih, aynı zamanda ABD'nin kuruluş tarihidir. Avrupa'nın azılı suçlularının Avrupa'dan kaçarak ABD'de yeni bir yaşam kurmalarının öyküsüdür. Bu öykü, öylesine karanlıktır ki, Amerika uzaya dahi çıksa, bir gölge ardından takip edecektir.

Red Kit'in en azılı düşmanları Jesse James, Frank James, Dalton Kardeşler ve Billy The Kit'tir. Bunlar Avrupa'nın ve Amerika'nın gölgeleridir. İşte Ret Kit belki de bu yüzden, gölgesinden bile hızlı silah çekerek onları haklamayı başarır. Jesse ve Frank James Amerikan İç Savaşı'ndan sonra ordudan ayrılarak trenleri soymaya başlayan gerçek karakterlerdir. Haydutluk yapmalarına karşın çaldıklarını kimi zaman fakirlere dağıtırlar, Robin Hood gibi. Jesse James gerçek yaşamında bir ispiyoncunun kendisini ispiyonlamasından sonra köşeye sıkıştırılmış ve öldürülmüştür. Kardeşi paçayı zor sıyırmış ve hayatının sonuna kadar kimliğini gizleyerek yaşamak zorunda kalmıştır. Jesse James öldürüldükten sonra, mezarına şöyle yazıldığı rivayet olunur: "Tarih Jesse James'in adını hep hatırlayacaktır, ama onu ispiyonlayan kişinin adını hemen unutacaktır." Öyle de oldu. İspiyoncunun adı ansiklopedi maddelerinde saklı kalırken, Jesse James'in adı hafızalardan silinemedi. Ancak James kardeşler, Red Kit (yani Avrupa ve Amerika) için haklanması gereken karakterlerdir. Dalton kardeşler de öyle. Hatta bir macerasında gerçek Daltonlar, Red Kit tarafından öldürülmüştür, ancak onlarsız maceralar satmayınca Dalton Kardeşler "kuzen" olarak geri döndüler. Ve Red Kit'te onları her macerada yeniden, yeniden, yeniden haklamaya devam

etti. Yirmi bir yaşında öldüğünde gerçekten yirmi bir cinayeti bulunan Billy The Kit de Red Kit'in azılı düşmanıdır. Red Kit, onu yakaladığı vakit tabancasına davranmaz, dizine yatırıp poposuna vurarak döver.

Öte yandan Calamity Jane, gerçek hayatta bar şarkıcılığı ve fahişelik yapmıştır fakat Red Kit'in dostları arasındadır. Red Kit'in diğer bir dostu da Bufallo Bill'dir. Maceralarında Kızılderili dostu gibi gösterilen Bufallo Bill, gerçek hayatta gerçek bir Kızılderili düşmanıdır. Kızılderililerin elindeki hayvan postlarını, hazineleri ve diğer zenginlikleri almak için onlarca Kızılderili'yi katletmiştir. Fakat Belçika yapımı bu çizgi romanda fahişeler ve Kızılderili düşmanları yüceltilir. Red Kit'in diğer bir dostu da Yargıç Roy Bean'dir. O da gerçek bir karakterdir. Kendi kurduğu bir kasabada yaşayan Roy Bean, kasabanın başına kendisini Yargıç tayin ederek, bu kasabayı yönetmeye başlar. Kendi kuralları vardır. Irkçıdır. "İnsan öldürmek yasalara aykırıdır" diye bir kural koymuş olsa da, Çinliler ve zenciler öldürüldüğü vakit, "Bakın, yasalarda 'insan' deniyor, Çinli ve zenci denmiyor" dediği söylenir. Klu Klux Klan'ın adalet bakanı gibi çalışan Yargıç Roy Bean de Red Kit'teki yüce karakterlerdendir. Zaten Red Kit'te Çinliler aşçılıktan, zenciler demiryolu işçiliğinden başka bir statüye sahip olamazlar. Amerikan tarihinde Çinliler'e ve zencilere gerçekten böyle davranılmış olsa da Red Kit bunları hiç yadırgamaz. Ama bütün bunlar "comics"tir. Çok komik!

Çizgi romanların siyasal ve ideolojik bakımdan ele alınmaması gerektiği söylense de, buna kulak asmak yanlış olur. 1960'lı yıllardan itibaren özellikle Amerikan çizgi romanlarının Türkiye'de yaygınlaşmasından sonra çizgi romanların toplumu Amerikanlaştırdığı gündeme getirilmiş ve "bize özgü" çizgi karakterler geliştirilmiştir. Bunların kimisi Tarkan gibi Orta Asya'ya ait kültürlere dayanırken, kimisi de Kara Murat, Karaoğlan gibi Osmanlı dönemini konu edinen çizgi romanlardır. Bir zamanların meşhur mizah dergisi Gırgır, milliyetçi refleksleri olan bu tiplemelere karşı oluşunu sayfalarında onlarla dalga geçerek yansıtmıştır. Gırgır'da başlayan karşıtlık, bugün Leman'da devam ediyor. Sağcılar bu karakterleri "milli çizgimiz" diye benimsiyorlardı. Tartışmayı bir başka boyuttan ele alan

dönemin bulvar gazetelerinden biri ise yabancı çizgi romanları okuyan çocukların kişilik bozuklukları olduğunu ileri sürerek aşağı-yukarı şöyle şeyler söylüyordu: "Teksas ve Tommiks gibi yabancı çizgi roman kahramanlarının serüvenlerini okuyan çocuklar, ileride kadınlara karşı ilgisiz oluyorlar. Çünkü Teksas ve Tommiks kadınlarla ilişki kurmuyor. Oysa bizim kahramanlarımız Kara Murat ve Karaoğlan, Bizans kadınlarını buldukları yerde götürüyorlar. Türk çocukları için bunları okumak daha sağlıklı."

Conan kimsenin yardımına ihtiyaç duymazdı. Bireyciydi. Fırsatçıydı. Diğer çizgi roman kahramanları gibi değildi. Kendisine altın sunulduğu vakit, onları reddetmezdi. Kılıcından başka dostu yoktu. Ateist de değildi.

Velhasıl Teksas (Il Grande Blek) ve Tommiks'te (Capitian Miki) durum gerçekten böyleydi. Evli değillerdi, nişanlı değillerdi, flört dahi etmiyorlardı. Üstüne üstlük Tommiks'te yer alan Kızılderili tiplemesi de "işe yaramaz" şekilde betimlenmiş bir karakterdi.

Velhasıl ben, "ikinci adam"ın olduğu çizgi romanları beğenerek okumadım. İkinci Adam'ın Birinci Adam diktotaryasını yıkmasını ve kendi kişiliğini ortaya koymasını bekledim. Bugüne kadar hiçbiri uşaklık yapmaktan vazgeçmedi. Bu sebeple, hikaye ve kurgularındaki kalitesizlik bir yana, Avrupalının küçük adam olarak gösterildiği Kara Murat, Karaoğlan gibi çizgi romanları üçüncü dünyanın insanlarının aşağılandığı çizgi romanlara tercih ederim. Müslüman Abdullah'ın efendi, Mandrake'nin uşak; Meksikalı Çiko'nun asil, Avrupalı Zagor'un zaaf sahibi; Tonto'nun zeki, Maskeli Süvari'nin aptal olması için her milletin kendini tanımlama işini başka milletlerin elinden alması gerekir; her millet kendi kahramanlarını üretmeli; her insan kendi varlık sorununu çözmeli. "Ben ancak ikinci adam olurum" diyenler, sonunculuklarını peşinen kabul etmişlerdir!

RED KİT'İN GÖLGESİNDE AMERİKAN TARİHİ

Türk çizgi roman okurunun Halit Kıvanç'ın uyarlaması sayesinde Red Kit diye bildiği Lucky Luke (Şanslı Luke), bünyesinde barındırdığı simalarla, belki de, 'en renkli' çizgi romandır.

Kimi hikayeleri ve birtakım unsurlarıyla okuyucusuna gerçek Amerikan tarihinden kesitler sunuyor bu çizgi roman: Çinlilerin ve zencilerin en ağır işlerde çalıştırılması, aşçı ve demiryolu işçisi olarak çizilmesi, üçüncü sınıf insan muamelesi görmeleri; Kızılderililerin viski düşkünü olmaları ve hemen her saldırıda dumura uğramaları; korsan eczacılar; durmadan maceracıların peşinden koşan gazeteciler; zamana uygun barlar, oteller, kasabalar...

Red Kit'tekine benzer bir mizahı, hatta daha da fazlasını Anglo-Sakson edebiyatındaki kısa öykü (short-story) türünün ustası olan ve O'Henry takma adıyla bilinen William Sydney Porter'ın hikayelerinde de bulmak mümkün. O'Henry'nin hikayelerinde western döneminin her türlü insanını görmek mümkündür: Milyonerler, hırsızlar, sahte eczacılar; kovboylar, haydutlar, satıcı kızlar, yazarlar, tren soyguncuları, ressamlar falan... O'Henry'nin hikayelerinde facialara, korkunç olaylara yer yoktur. Bu hikayelerdeki caniler, katiller bile kötü yürekli değildirler. Haydutlar, kendisini izlemekte olan polis-dedektifle karşılaştığı vakit onun merhametini üzerine çeker, esasında kötü yürekli olmamasının mükafatını görür, hikayenin sonunda affedilir. Çünkü Amerika'nın "iyi yürekli orta halkı" kendisini kötülüklerden koruyan polisin iyiliğine inanır. O'Henry'nin bütün hikayelerine sirayet eden zekice örülmüş mizah anlayışı, melodram olabilecek şeyleri bile bir güldürüye dönüştürür. O'Henry'nin yankesicileri, hırsızları, suçluları yaptıkları işlerde mutlaka bir zeka örneği sergiler, böylece işledikleri suçlar okuyucuların nazarında bir şaka, bir güldürü olarak geçiştirilir. O'Henry'nin insan hayatının değersiz olduğu ve adam öldürmenin sıradan olarak karşılandığı Batı

bölgesinde (Vahşi Batı) geçen hikayelerinde en ünlü haydutlar bile zararsız kovboylar olarak gösterilir. O'Henry, bu bölgede geçen hikayelerinin içine mizahı pompalayarak vahşi batıyı bir güldürü çerçevesi içinde ele alan ilk yazardır. Çünkü O'Henry de cinayet işlememiş olsa bile bütün o dönem Amerikalıları gibi ruhunu ve bedenini maceracı bir yaşama adamıştır.

Peki O'Henry güldürülerinin arkasında nasıl bir kişilik yatıyor? O'Henry'nin yaşamına kısaca bir göz attığımızda, bulunduğu konumdan rahatsızlığı ve kendine sürekli yeni bir kimlik edinme çabasını görüyoruz. Ve nihayetinde daha fazla para için soygunculuğa uzanan ve oradan kodese atılan bir hayat ve oradan takma bir isimle sürdürülen bir ikinci bahar yaşamı.

O'Henry ortaöğrenimini bitirdikten sonra eczacılık okuluna gitmiş, okuldan sonra doğduğu şehirde bir süre eczacılık yapmış ancak Konya Ovası gibi dümdüz bu hayattan sıkılınca doğduğu şehri ve mesleğini bırakarak serseri ruhunu alıp kendini maceranın koynuna bırakmış Amerikalı bir yazar. O'Henry maceradan maceraya koşarken bir yerlerde çobanlık yapmaya başlamış bu sayede tanıdığı fermerlerin, rançoların hayatını tanıtıcı hikayeler yazmaya girişmiş, haydut çeteleri ve kovboylarla dostluk kurmuş, bu hayat da ruhunu tatmin etmeyince çobanlığı bırakıp gazeteciliğe atılmış, dergi ve gazetelerde fıkra ve gazeteler yazmaya başlamış. Maceracı bir ruh için gazetecilik de bir yere kadar tabii... O'Henry gazeteciliğin de tadını aldıktan sonra western filmlerinde adını sıkça duyduğumuz Texas'daki bir bankada işe başladı: -kader işte- bu esnada çalıştığı banka iflas etti, hesaplar incelendi, O'Henry'nin zimmetine para geçirdiği iddia edildi, yargılandı, dört yıl hapse mahkum edildi. Ve hapisten çıktıktan sonra eski hayatını ve gerçek adını soyunup üzerinden çıkardı; yeni bir isimle; O'Henry takma adıyla hayata yeniden başladı.

W. S. Porter, kendi adını O'Henry adıyla değiştirdiği gibi, hikayelerindeki kahramanların yaşamlarını da güldürü düzeyine taşıyarak isimlerini değiştirmiştir.

Red Kit'te, O'Henry'dekinin aksine kişiler takma isimleriyle değil, gerçek isimleriyle anılırlar. Red Kit çizgi romanı da bir güldürü-

dür. Cenaze işlerini yapan ve elindeki bir mezuro ile durmadan insanların ölçüsünü alan "cool" bir adam ve bir adres tabelasının üzerine konup mahsun bir şekilde birilerinin ölümünü bekleyen akbabalar sürekli karelerde görünür, ancak ıssız arazilerdeki bir takım çürümüş hayvan leşlerinden başka ölene pek rastlamayız. Red Kit'te kimsenin ölmemesi ticari bir kaygıdan ileri gelmektedir. Neredeyse bütün karakterler gerçekten yaşamış isimlerden seçildiği için eğer karakterler birer ikişer ölmeye başlarlarsa, o karakterlerle özdeşleşen Red Kit de görevini tamamlamış ve "Ben yalnız bir kovboyum" melodisi eşliğinde ıssız bir ölüme doğru yol alacaktır.

O'Henry'nin mizah öykülerinde Amerikan tarihine ilişkin veriler fırsatını bulup zengin olmak isteyen kimseler, döneme uygun mekan tasvirleri ve hikayelerin bizzat kendisinde yaşanırken, Red Kit'te Amerikan tarihine ilişkin asıl veriler, öykülerin kendisiyle birlikte çizgi romanda yer alan karikatürize edilmiş gerçek isimlerle karşımıza çıkar. Bu karikatürize edilmiş isimler arasında Jack London ve Mark Twain gibi Amerikan edebiyatının iki büyük yazarına dahi rastlamak mümkündür, ama O'Henry yoktur.

Red Kit'te yer alan isimler, Red Kit'le münasebetlerine göre kategorize edilmiştir. Kimileri "Bazı İyi Dostlar" diye kategorize edilmiştir. Bu gruba giren karakterler arasında Calamity Jane, Jack London, Buffalo Bill (diğer adıyla William Cody), Mark Twain, Samuel Parker, John Gamble vs. gibi isimleri sayabiliriz. Diğer grup "Bazı Kötü Herifler" diye kategorize edilmiştir. Bu grubun içinde genellikle 'haydutluklarıyla' efsane olmuş isimler yer almaktadır. Billy The Kid, Jesse James, Frank James, Joss Jamon ve Dalton Kardeşler vs. bu grubun üyeleridir. Diğer bir grup olarak ise "Baştan Sona Batı'nın Kaba Kişileri" diye tanımlanabilecek bir kategorizasyondan söz edebiliriz. Bu grupta Dean Smith, Yargıç Roy Bean, Erasmus Mulligan, Duke Leonid, Sarah Bernhardt vs. gibi isimler yer almaktadır.

Bunlar isimler öyle simalar ki, bir dönemler Vahşi Batı'nın altını üstüne getiren, Amerikan Hükümeti'nin bile çoğu zaman gizli anlaşmalar yapmak zorunda kaldığı, Amerikan tarihinin 'en azılı haydutları'dır... Gerçekte, Avrupalıların -Christoper Columbus'tan o güne dek- Amerika'da başlattıkları karanlık tarihin sonuçlarıdır bu hay-

dutlar. Yeni kıtayı fırsatlar diyarı olarak gören ve kendi hayatlarını bolluk içinde geçirmek için önlerine gelen her canlıyı katledip kendilerine yeryüzü nimetlerinden bolca edinmek isteyen bir toplumun kendi içinden çıkardığı mitlerdir bu isimler: Dalton Kardeşler, Billy The Kid, Calamity Jane, Roy Bean, Jesse ve Frank James, Younger Kardeşler, Buffalo Bill...

Ama birçoğu haydut olmasına karşın halk kahramanıdır da. Onlar diğerlerinin yapmak isteyip de yapamadığı şeyi yapmışlardır. Aslında durum Platon'un "Devlet" kitabının başında Sokrates ile yanındakiler arasında geçen "eğrilik-doğruluk" tartışmasındaki gibidir. "İnsanlar eğrilik yapma fırsatını ellerine geçirdiklerinde bunu yapmakta tereddüt etmeyeceklerdir" benzeri bir görüş ileri sürülmektedir Platon'un kitabında. Ve kimilerinin de eğrilik yapmaya gücü yetmediği için eğrilik yapanların cezalandırılmasını isteyecekleri savunulmaktadır, Sokrates'in yanındakilerce. Altına Hücum, arazi paylaşımı petrol sarhoşluğu gibi yağma olayları bunun kanıtı gibidir. Onlar bu yüzden gizliden gizliye halk kahramanı olmuşlardır, başkalarının yapmak isteyip de yapamadığını başardıkları için. Halkın idolü oldukları için onları alt etmek hiç de kolay değildir. Onlar, nereye giderse gitsin, daima peşinden koşacak olan gölgeleridir Amerika'nın. Ve 'gölgelerden' kaçabilmenin tek yolu onlardan hızlı davranmaktır. Ve herkes bilir ki, bu ancak bir hayal olarak mümkündür. Öyleyse bu 'azılı gölgeleri' temizlemek için bir hayal alemine, kurgusal bir aleme ve bu alemin kralına ihtiyaç vardır. Yani, 'gölgesinden bile daha hızlı silah çeken' hayali bir halk kahramanına, Lucky Luke'a ihtiyaç vardır. Ve Red Kit kıratı Düldül'üne (Düldül ismi de uyarlamadır: Hz. Ali'nin atının adıdır. Atın asıl adı Jolly Jumper'dır.) atlayarak Vahşi Batı'ya gider, bütün azılı haydutları 'küçük düşürerek' birer ikişer hepsinin hakkından gelir.

Red Kit'in kimlere düşmanlık, kimlere dostluk beslediğini ve dolayısıyla Red Kit'in nasıl bir yapıya sahip olduğunu anlamak için bu "gerçek" karakterlerin karikatürize halinden çok, onların perdelenmiş gerçek öykülerine göz atılmalıdır. Böylece bir çizgi roman karakterinin arkasında nasıl bir "dünya", nasıl bir "anlayış" yattığını görebiliriz. Rastgele okuduğumuz bir şeyin derinine inerek "gerçek-

ten" okumuş oluruz. Bu yazıyı biraz da "Red Kit Okuma Kılavuzu" ya da "bir karakter tahlili" olarak algılayabilirsiniz. İlkin "haydutlar"dan, yani "Bazı Kötü Herifler" kategorisinden başlayalım. Bakalım bu kovboy bize nasıl bir dünya, nasıl bir düşmanlık anlayışı sunuyor?!

Red Kit'in hakladığı haydutlar arasında yer alan isimlerden biri, Amerika'nın western döneminin efsanelerinden olan Billy The Kid'dir. 1859-1881 yılları arasında yaşamıştır ve adı William Bonney'dir, ancak çocuk yaşta meşhur olduğu için kendisine Billy The Kid (Çocuk Billy) denmektedir. (Billy ya Bill, William'ın kısaltılmışıdır. Amerikalılarda kimi isimlerin kısaltılması farklıdır, bizdeki gibi her zaman Ramazan'a Ramo, Mehmet'e Memo, Abdullah'a Apo demek gibi değildir. Birbiriyle hiç bağlantısı yokmuş gibi kısaltmalar verirler. Robert ismini Bob diye kısaltırlar örneğin; ama bu arada Samantha'ya Sam, Franklin'e Frank dedikleri de görülür elbette...) Billy, ilk cinayetini 12 yaşındayken "onurlu" bir girişim olarak gerçekleştirmiştir: Annesine laf atan birini bıçaklayıp öldürmüştür. Ancak bir kez cinayet işledikten sonra, ikincisi daha "onursuz" bir gerekçeyle gerçekleştirilebilirdi ve Billy, 16 yaşındayken Arizona'daki Bowie Kalesi'ne gittiği bir gün yanlarındaki kürkü almak için üç masum Kızılderiliyi öldürür. 1870'lerde, toprak sahipleri arasında çıkan Lincoln savaşına katılır. Savaştan sonra bir haydutluk çetesine katılır. Daha sonra o çeteden ayrılıp başka bir çeteye katılır. Derken, ilk katıldığı çetenin adamları ikinci çetesinin liderini öldürürler. Bunun üzerine Billy'nin içindeki onurlu adam geri döner ve liderinin intikamını almaya karar verir. Bir ay içinde silahını iki kez ateşler ve her defasında liderinin katillerinden birini devirir. Sonra bir şerifi ve yardımcısını mıhlar. Lincoln şehrini kuşatır, üç gün çarpışır. New Mexico Valisi, Billy'yle görüşerek ona bir anlaşma önerir. Göstermelik bir mahkemede yargılanıp serbest bırakılacaktır, Billy önce kabul edip teslim olur, sonra anlaşmanın bozulacağını düşünüp hapisten tüyer. 30 Kasım 1880'de pusuya düşürülür ama çetesiyle birlikte kaçmayı başarır. 21 Aralık 1880'de Pat (Patrick'in kısaltmasıdır) Garrett isimli bir şerif, Billy ve çetesini kıstırır, bir adamını öldürüp Billy'yi tutuklamayı başarır. Yargılanıp idama mahkum edilir ve in-

fazı beklemeye başlar. Ancak Billy yine kaçmayı kafasına koyar ve bileklerindeki kelepçelerden kurtulmak için günlerce yemek yemeden zayıflamayı bekler. Nihayet bir deri bir kemik kalınca 28 Nisan 1881'de kelepçeleri çıkardı ve iki kişiyi daha öldürüp Garret'ın atı ve tüfeğiyle kaçar.

Şerif Pat Garret da "onurlu" bir adamdır ve atının ve tüfeğinin çalınmasını onur meselesi yapıp Billy'nin peşine düşer. Üç ay boyunca takip eder ve nihayet izini bulur. Billy'nin burada bir arkadaşı vardır, ona uğrayacağı tahmin edilmektedir. Tahminler tutar. Billy gerçekten de oradadır. Pat Garret'ın geldiği geceyi bir kız arkadaşıyla geçirmektedir. Ve bu gece, onun dünya nimetlerinden yararlandığı son gece olur.

Red Kit'te Billy The Kid'in çocuk yaşta oluşu iyice ön plana çıkarılır. Annesine laf atılması ve bu yüzden cinayet işlediğinden filan asla bahsedilmez. Hızlı silah çekenin dediğinin geçerli olduğu bir dönemde işlediği cinayetlerde en ufak bir haklılık payının bulunmuş olacağı ihtimalinden asla söz edilmez. Tabii ki katillik özendirici olmamalıdır falan filan. Hele çocuk yaşlardakiler için asla. Yoksa bütün Amerikalı çocuklar Billy The Kid veya Bonnie ve Clayde gibi olmak ister! Red Kit'teki Billy The Kid tam anlamıyla bir çocuktur. Bu sebeple Red Kit'te Billy The Kit, annesine laf atan birini bıçaklayarak değil, komşusunun kedisini çalıp ardından geri satarak haydutluğa başlayan bir afacan olarak resmedilir. Şeker yiyemediği ya da masal dinleyemeden uyuyamadığı için isteri krizleri geçiren minik bir çocuk olarak karikatürize edilir. Bu sebeple, gerçek hayatta 21 yaşına geldiğinde 21 leşi olduğu söylenen Billy The Kid'i bir çocuk terbiyecisi gibi cezalandırır Red Kit: Billy The Kid'i dizlerine yatırıp defalarca poposuna vurur. "Al sana, al sana, al sana! Bir daha yapacak mısın bacaksız?" Böylece Billy'yi yeni yetme nesillerin önünde rezil eder. Biz okurlar da Billy The Kid gibi bir karizmayı bu sahneyle hatırlarız. "Al sana, al sana, al sana!!!"

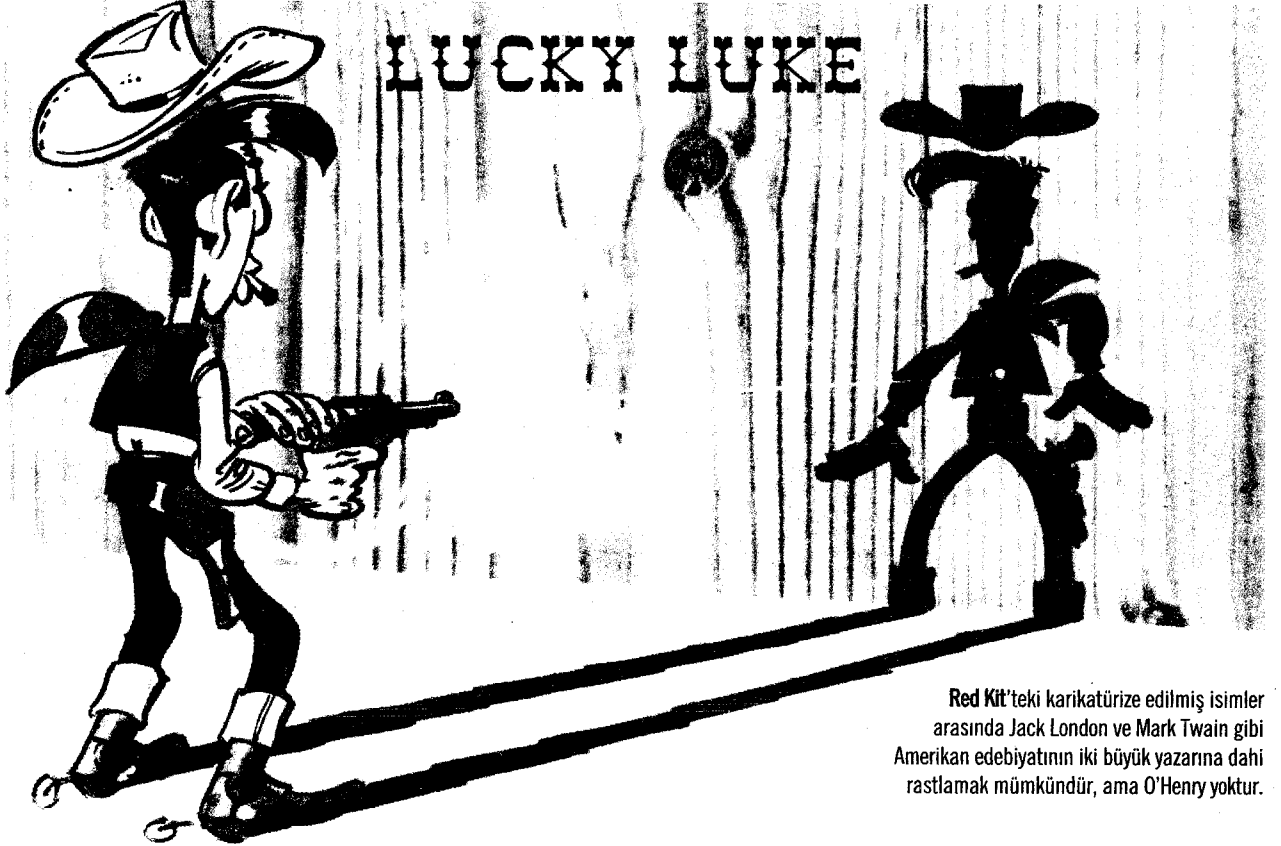
Red Kit, Billy The Kid'in dışında Amerika'nın Robin Hood'u olarak bilinen Jesse James'in ve ağabeyi Frank (Franklin'in kısaltmasıdır) James'in işini bitirir.

Jesse James (1847-1882) ve Frank James de (1843-1915), en az

Billy The Kid kadar efsane olmuş isimlerdendir. Tam adları Jesse Woodson James ve Alexander Franklin James'tir.

On dokuzuncu yüzyılda ABD'nin sınır bölgelerinde banka ve tren soygunları düzenleyerek western filmlerine konu olan, Batı'nın yasa tanımaz isimlerinden olan iki ünlü kardeş, Missouri'deki bir çiftlikte büyümüştür. Bu iki kardeş iç savaş başlayınca Güney'i desteklediler. C. Quantrill'in Konfederasyon çetesine katılan Frank, aynı gruptan Cole Younger ile dostluk kurdu. Jesse de 'kanlı' Bill Anderson'ın çetesine katıldı. Savaşın sonunda çeteler teslim oldu ama söylentiye göre Jesse, ateşkes bayrağı taşırken Birlik askerlerince vurularak ağır yaralandı. Ardından Jesse ile Frank kendilerine katılan sekiz kişiyle birlikte yasadışı eylemlere başlayarak 13 Şubat 1866'da Liberty'de bir banka soydular. Aynı yıl Cole Younger, sonraki birkaç yıl için de öbür Younger Kardeşler birer birer çeteye katıldı. James Çetesi birçok yerde banka soydu; 1873'te de tren soygunlarına girişti. Ayrıca posta arabalarına, mağazalara ve tek tek kişilere saldırdılar. İki kardeşin eylemleri, özellikle Doğu bölgesi okurlarının kanlı ve cüretkar sahnelerle dolu western öykülerine duyduğu ilgiyi karşılamak için abartılarak ve romantik öğelerle beslenerek birçok yazara konu oldu. Missouri'deki Ozork dağlarında yaşayanlar içinse Jese James, Konfederasyon'a bağlılığı yüzünden görevlilerce hiçbir zaman bağışlanmayan ve yasadışına itilen bir kahraman haline geldi. Jesse ve Frank sürekli bu baskıları bahane ederek soygunlarının haklılığını göstermeye çalıştılar.

James çetesi 1876'da Minnesota'ya bağlı Nortfield'de First National Bank'ı soymaya çalışırken neredeyse yok oldu. Sekiz soyguncudan yalnızca James kardeşler ele geçmeden sağ kurtuldu. James çetesi yeniden yapılandı. 1881'de Misouri Valisi Thomas T. Crittenden, onları ölü ya da diri ele geçirene 10 bin dolar vaat etti. St. Joseph'te Thomas Howard takma adıyla yaşayan Jesse James evinde silahsızken çete üyesi Robert Ford'un ihanetine uğradı ve bu hainin silahından çıkan bir kurşunla vurularak öldürüldü. Birkaç ay sonra da Frank James teslim oldu. Missouri'de cinayet, Alabama'da soygun, son olarak da Missouri'de silahlı soygun suçundan yargılandıysa da hepsinden suçsuz bulunarak serbest bırakıldı. Bu tarihten sonra aile çiftliğinde sesiz bir yaşam sürdü ve doğduğu odada öldü.

Red Kit'teki karikatürize edilmiş isimler arasında Jack London ve Mark Twain gibi Amerikan edebiyatının iki büyük yazarına dahi rastlamak mümkündür, ama O'Henry yoktur.

James Kardeşler, Red Kit'te kendilerini "kahraman" kılan özellikleriyle dalga geçilerek resmedilirler. Trenleri ve bankaları soyduktan sonra kimi zaman çaldıklarını yoksullara dağıtmıştır bu iki kardeş. Robin Hoodvari bu davranış, Red Kit'in maceralarında konu edilir ve bir soygun sonrasında kardeşlerden biri diğerine, "Hey birader, biz çaldıklarımızı niye kendimize değil de başkalarına veriyoruz? Bundan sonra şöyle yapalım: Sen elindekilerin tümünü bana ver, böylece sen fakir kalırsın. Daha sonra ben elimdekilerin tümünü sana vereyim, o zaman da ben fakir kalırım. Bunu böylece sürdürelim. Böylece hem çaldıklarımızı fakirlere dağıtmış oluruz, hem de ganimet hep bizde kalmış olur!" teklifinde bulunur. James Kardeşleri efsane yapan şey aslında onların Robin Hood'luk yapmasıdır ve Red Kit'te bu imaj yıkılmaya çalışılır. Böylece Billy The Kid'e yapılan James Kardeşlerin de başına gelir. Red Kit, yeni bir gerçeklik kurarak, bu kişileri karikatürize edip yutmaya çalışır.

"Bazı Kötü Herifler" listesinde ayrıca, Red Kit okuyanların/izleyenlerin adını en çok andıkları Dalton Kardeşler vardır. Dalton Kardeşler, çizgi romanda, sürekli hapisten kaçan ve bu yüzden sarı-siyah çizgili kodes giysileriyle ortalıkta gezinen tipler şeklinde çizilir.

Red Kit'te iki grup Dalton Kardeşlere rastlanır. Birinci grupta gerçek Dalton Kardeşler Grat (Grattan) Bill (Wililam), Bob (Robert) ve Emmett Dalton vardır; ikinci grupta ise onların yeğenleri olarak tanıtılan Joe, Jack, William ve Avarel Dalton. Türkiye'deki Red Kit okurları olarak bizler ikinci grupta yer alan isimlere aşinayız. Gerçek Dalton Kardeşler birinci gruptaki isimlere sahiptiler. İkinci gruptakiler, daha sonra Red Kit'in çizerleri tarafından uydurulmuş hayali kahramanlardır. Bu uydurmanın da ticari bir nedeni var elbette.

Dalton Kardeşler gerçek yaşamlarında, küçük yaşlarda annelerinin yanında, disiplinli ev ortamında, onun piyanoda çalıp söylediği ilahileri dinleyerek büyümüşlerdir. Çizgi romanda 'Dalton Ana' karakterinde gördüğümüz anne modeli bu dominant anneden başkası değildir. Dalton Kardeşlerin en büyük ağabeyleri Frank viski kaçakçılarıyla giriştiği çatışmada ölünce, kardeşlerden Grat, Bob ve Emmett kanun adamı olmaya karar verdiler. Ama kanun adamlığı on-

lara yeterince para kazandırmıyordu. Kanun kaçakları onların kazandıklarından daha fazla para kazanıyorlardı ve bu Dalton Kardeşlerce "adaletsizlik" olarak görüldü. Bu yüzden bir yandan kanun adamlığı görevlerini sürdürürken, bir yandan da at hırsızlığına başladılar. Bir süre sonra bu olay açığa çıktı ve üç kardeş görevlerinden ayrılmak zorunda kaldılar. Şimdi tümüyle işsiz kalmışlardı. Para kazanmaya ihtiyaçları vardı. İşsizlik sıkıntısı yüzünden (!) kendilerini bütünüyle haydut olmaya adadılar. Diğer kardeşleri Bill de onlara katıldı.

Daltonların akrabalık ilişkilerine bakıldığında, haydutluğun Daltonların kanında olduğu söylenebilir. Çünkü Daltonlar, en az kendileri kadar ünlü olan ve James Kardeşler çetesiyle birlikte iş yapan Younger Kardeşlerle anne (Adeline Younger) tarafından akrabaydılar. Daltonlar 1891'den itibaren banka ve kumarhane soygunlarına yöneldiler. Daltonlar "özel haydutlar"dı. Tren soygunlarında yalnızca trenlerin taşıdığı malzemeyi alırlardı, hiçbir zaman yolcuları soymazlardı ve bu davranışlarıyla her zaman övünmüşlerdir. James Kardeşleri halk kahramanı sıfatına yükselten şey Robin Hood'luğuysa, Daltonları halk kahramanı yapan şey yolculara asla dokunmamalarıydı. Oysa Ret Kit'te Daltonlar önüne geleni soyan haydutlar olarak resmedilir. Daltonlar her ne kadar trenlerde halka dokunmasalar da, bankaları soyarken ister istemez halkın parasını çalıyorlardı ve bu yüzden bir banka soygunu esnasında halkla karşı karşıya geldiler. 5 Ekim 1892 sabahı Bob, Grat ve Emmett Dalton çetesiyle birlikte, bir banka soygunu sırasında halkın yaylım ateşiyle karşılaştı. Bankadan bir tek Emmett sağ çıktı. 14 yıl kodeste yattıktan sonra 1937'de ölene dek Los Angeles'ta "saygın bir işadamı" olarak yaşamını sürdürdü. Baskından önce Oklahama'ya dönen Bill Dalton ise 1894'te evinin önünde kızıyla oynarken, güvenlik güçleri tarafından sırtından vurularak öldürüldü.

Red Kit'in ilk maceralarında gerçek Dalton Kardeşler kendi isimleriyle resmediliyorlardı. Ancak bir macerada Red Kit, bütün Daltonları temize havale etti. Fakat, çizgi roman okurları Daltonları çok benimsemişti ve Daltonsuz bir Red Kit istemiyorlardı. Daltonsuz maceralar nedeniyle Red Kit'in tirajı iyice düştü ve yok olmaya doğ-

ru yol aldı. Çizgi roman tasarımcıları, Daltonların sonunun aynı zamanda Red Kit'in sonu olduğunu fark ettiler. Daltonlar ölünce Red Kit de nalları dikiyordu. Bunun üzerine, Red Kit'in yaşaması için Daltonlar diriltildi. Amerikanın haydut gölgelerinden kurtuluşu yoktu. Gerçek üstü kahraman Red Kit, gerçeğin farkına varmıştı. Gölgesi olmayan varlıkların kendileri de yokturlar. Bu yüzden Red Kit'in gölgesinden daha hızlı silah çekişi bile bu gölgeleri temizlemeye yetmiyordu ve onlar mumya efsanelerindeki kahramanlar gibi yeniden hayata dönüyorlardı.

Buraya kadar Red Kit'in düşmanlık beslediği "Bazı Kötü Herifler"den birkaçının hayatlarına göz attık. Şimdi diğer kategorilerde yer alan birtakım isimlere bakalım. Red Kit'in "Bazı İyi Dostlar" kategorisinde yer alan bir iki isme değinmeden önce "Baştan Sona Batı'nın Kaba Kişileri" kategorisinde yer alan bir isme Yargıç Roy Bean'e göz atalım.

1825-1903 yılları arasında yaşayan Yargıç Roy Bean, yaşamının ilk altmış yılını oradan oraya gezerek, eli silah tuttuktan sonra birkaç kişiyi öldürerek geçirdi. 1882 yılında, Pecos Nehri'nin batı kıyısındaki Vinegaroon adındaki bir kasabaya gelmiş ve buraya yargıç olmayı başarmıştı. Hayatta üç tutkusu vardı: Yasalar, viski ve Lilly Langtry. Vinegaroon'da Jersey Lilly adında bir bar açtı ve burayı bir mahkeme salonu olarak kullanmaya başladı. Hem içki satışı yapıyor, hem iyice kafayı buluncaya dek içiyor hem de yargıçlık yapıyordu. Kendi garip kanun anlayışını uygulaması, onu, güneybatının en meşhur simalarından biri haline getirdi. Evlendirdiği çift, beş dolarlık ücreti ödemeyince onları boşayıp, beş doların üzerine bir de boşanma ücretini ekliyordu. Bir defasında da bir Çinli'yi öldüren katili yargılarken, kanun kitabına bakıp, "Bu lanet kitapta Çinli öldürmenin yasak olduğunu söyleyen tek satır bile yok" diyerek, adamı serbest bıraktığı söylenmektedir. İdam cezasına çarptırdığı kişilere, yakınlardaki bir ağaca asılmalarından önce mis kokulu çiçekler, mevsimler üzerine uzun bir nutuk çektiği ve sözlerini "...ama sen bundan sonra bunların hiçbirini o lanet gözlerinle göremeyeceksin. Çünkü sen, zeytin derili teke çocuğu, en yakın ağaca götürülüp asılacaksın" şeklinde tamamladığı da rivayetler arasındadır. Roy Bean

gerçek bir ırkçıydı. Ama Red Kit'te bu ırkçı herif, "Bazı Kötü Herifler" kategorisinde değil de, "Baştan Sona Batı'nın Kaba Kişileri" kategorisinde yer almaktadır. Bu da gösteriyor ki, Red Kit'te ırkçılık bir suç sayılmamaktadır, sadece "kaba" bir davranış olarak görülmektedir. Bu yüzden, Red Kit, Amerika'daki Çinli derneklerin saldırısına konu olmuştur. Söz konusu dernekler Red Kit'i faşistlikle suçlamış ve Çinlilerin üçüncü sınıf insan yerine konması ve yalnızca çamaşırcı olarak çizilmesini eleştirerek, sokak gösterileri düzenlemişlerdi.

Yargıç Roy Bean'in sonu tersinden bir Karacaoğlan hikayesidir adeta. Anlatılanlara göre Karacaoğlan yıllar sonra çok sevdiği Elif'i görmeye gittiğinde onun kısa bir süre önce öldüğünü haber alır. Elif mezarda, kara toprağın avuçlarında yatmaktadır. Roy Bean'in sonu da böylesine bir sona benzer. Şarkıcı Langtry'a duyduğu aşk, ona, Vinegaroon adını Langtry olarak değiştirtecek kadar güçlüydü. Langtry, kendisine bu kadar hayran olan Roy Bean ile tanışmak üzere Langtry'a vardığında geç kalmıştı: Roy Bean onun gelişinden birkaç ay önce o lanet gözlerini hayata yummuştu.

Red Kit'in ve Roy Bean'in ırkçılığıyla ilgili eleştirileri sonraya saklayıp, "Bazı İyi Dostlar" hanesine isimleri yazılan "dostlarına" göz atalım bir de. Bakalım Red Kit'in "dostlar" mönüsünde ne tür karakterler var.

Red Kit'in "Bazı İyi Dostlar" kategorisinde yer alan iki isimden biri erkeksi kadın Calamity Jane ve Bufallo Bill adıyla bilinen William Cody'dir.

Calamity, İngilizce'de "felaket, afet" anlamlarını taşıyor. 1852-1903 yılları arasında yaşayan Felaket Jane'in tam adı Martha Jane Burke'dir.

Calamity Jane'in yaşamına ilişkin gerçekler kendi uydurduğu olaylar ve sonraki yılarda birbirini izleyen öykü ve efsanelere karışmıştır. Oldukça küçük yaşlarda, Batı'ya göçü sırasında annesini ve babasını kaybetmiştir.

Calamity Jane birkaç yıl başıboş gezdikten sonra kötü bir kadının yapacağı her türlü işi yaptı. Başlangıçta aşçılık yaparak geçimini sağlamaya çalıştı. Ancak aşçılık onu kesmedi ve dans salonlarında

dansçılık yapmaya girişti. Kimileri dans için "küçük seks" ya da "dikey seks" diyordu ve bu tanımlamalar Calamity Jane'in uğrayacağı bir sonraki durağı işaret ediyordu. O da öyle yaptı; kısa bir süre sonra "büyük seks" ya da "yatay seks"e geçiş yaptı. Önce ordu kamplarında fahişelik yaptı. Bu işte iyice kaşarlandıktan sonra işi büyüttü ve genelev patroniçeliğine soyundu. Daha fazla para kazanmak ve geçimini sağlamak için elinden, dilinden, belinden ve bedeninden ne gelirse onu yaptı. Red Kit'in "Bazı İyi Dostlar kategorisinde yer alan Calamity Jane'in tam bir kaltak/sürtük olduğundan asla bahsedilmez. Bu anlamda Red Kit'te gerçeğe perde çekilmiştir. Ama Calamity'nin diğer özelliklerine Red Kit'te rastlamak mümkündür. Calamity Jane gerçek yaşamında sürekli erkek giysileri giyer, bara gidip kovboylarla atışır, aynalara ateş eder ve ortalığa küfürler savurup dururdu. Ona bu yüzden "Calamity" (Felaket) lakabını takmışlardı. Red Kit'teki Calamity Jane, ancak bu yönüyle sahnede yer alır. Calamity Jane, kendini orospuluktan emekli saydıktan sonra 1878'de patlak veren çiçek hastalığı salgınında hemşirelik yapmaya başlar. Hemşirelik yaptığı sırada insanların sevgisini kazanır. İlacını içmeyen hastaları "Kes sesini ve hemen şu ilacı iç küçük serseri" diye ikna ettiği söylenir. 1870'lerin sonuna doğru Deadwood'un renkli yıllarıyla ilgili yazılar yazan magazin muhabirlerinin hayal gücünü süslemeye başlamıştır.

Calamity Jane daha sonra (1891'de) bir posta arabası sürücüsü ile kısa süren bir evlilik yaşadı. 1895'te özel Vahşi Batı şovlarına katılan Jane, gelişigüzel davranışları ve içki düşkünlüğü yüzünden işten şutlandı. 1903 yılında Deadwood'a döndü ve zamanla unutuldu. Unutulmaya yüz tuttuğu yıl öldü. 2 Ağustos 1903'te öldüğü zaman Deadwood'daki Mt. Moriah mezarlığına, bir zamanlar evli oldukları yolunda söylentiler olan ve efsanevi olarak nitelenen Wild Bill Hickok'un yanı başındaki mezara gömüldü. İşte acı gerçek: Red Kit, dostun gerçek bir fahişe. İmza: Bir okur.

Peki ya Red Kit'in Bufallo Bill namıyla maruf dostu William Cody'ye ne demeli? Bufallo Bill, Red Kit'te yer alan çizgi kahramanlardan biridir ancak bizzat "Bufalo Bill" adıyla yayınlanan bir çizgi romanın da baş aktörüdür. O da diğerleri western dünyasının ger-

çekten yaşamış karakterlerinden biridir. Günümüzde dahi Amerikan tarihinin kahramanlarından biri olarak anılmaktadır.

Amerikalı kahramanlardan oldum olası nefret ettim. ABD'de kim kahraman ilan edildiyse, mutlaka "ABD'nin ulusal çıkarları" diye nitelenen "vahşet tarihi"ne katkıda bulunmuştur. Kızılderililerin katledilmesi ABD'nin ulusal çıkarlarıydı ve buna hizmet edenler "ulusal kahraman" gibi gösterilmiştir. Ama aynı kahramanlığı Kızılderililere değil de, Kızılderililerin tabiriyle soluk benizlilere karşı yapanlar "haydut" olarak tarihe kazınmışlardır. Avrupa kökenli ırka karşı yapılan saldırılar canice, dünyanın geri kalanına karşı yapılan saldırılar kahramanca sayılmıştır Amerika'da.

İkinci Dünya Savaşı'nda Japonların üzerine atom bombası bırakıp 80 bin kişinin ölümüne 75 bin kişinin yaralanmasına, sakat kalmasına, sonraki yıllarda da bir o kadar bebeğin ölü doğmasına sebep olan Amerikalı pilot Thomas Wilson Ferebee kahraman ilan edilirken, Dünya Ticaret Merkezi'ni vurduğu "iddia edilen" sanal bir takım Ortadoğulu isimler terörist ilan ediliyor. O atom bombasını attıran ABD Başkanı Henry Trumann "büyük devlet adamı", Halepçe katliamını yapan Saddam Hüseyin "haydut devlet adamı" oluyor. Afrika'da, Ortadoğu'da, Asya'da, Hazar Havzası'ndaki devletleri bombardımana tutan ABD, "polis devlet" olurken, kafalarına bomba yiyenler ve henüz yeterince kapitalistleşmemiş bazı devletler "haydut devlet" oluyor. Klasik "sığır çocuğu" (kovboy) mantığı.

İngilizler Reuter haber ajansıyla, Amerikalılar Associated Press ve CNN gibi sözde "büyük, doğru, güçlü" haber ağı ile belgesiz, uydurma, düzmece haberler oluşturarak "iyi" ile "kötü"yü belirliyor. Ve dünya kamuoyu denen sürü manipüle edildikten sonra zengin ve silah donanımı müthiş olan "iyi" sahneye çıkıp, fakir, çirkin, zayıf "kötü"yü olduğu yerde mıhlıyor. Ve bilinçleri işe yaramaz masallarla işgal edilmiş dünya kamuoyu rahat bir nefes oluyor: "Oh be, dünyadan birkaç pislik daha temizlendi."

Tarih boyunca nefret ettiğim benzeri bir adam da Buffalo Bill'dir. Bana göre hain ve cani; ABD'lilere göre ulusal kahraman ve büyük avcı. Buffalo Bill'in gerçek ismi Raised William Frederick Cody'dir.

Sıkı bir çizgi roman okuru olarak adını çocukluk yıllarımdan be-

ri duyardım Buffalo Bill'in. Kimi kovboy filmlerinde Kızılderili dostu olarak gösterilirdi. Red Kit'te de kahramanlığına ilişkin sahneler yer alır. Kızılderililerin efsane reislerinden Oturan Boğa ile dostane çekilmiş bir fotoğrafı bulunmaktadır Buffalo Bill'in ve bu fotoğraf gerekli görülen yerlerde yayınlanarak "Kızılderili dostu" imajı güçlendirilmek istenir.

Buffalo Bill, tam da Amerikalılardan beklendiği üzere, katliam yaptığı için "kahraman" ilan edilmiştir. Tıpkı son yüzyılda olduğu gibi. Buffalo Bill'in kahramanlığı Japonlar'ın üzerine atom bombası atılmasını emreden Başkan Henry Truman ve o emri yerine getirip on binlerce insanın ölmesine vesile olan pilot Thomas Wilson Ferebee'nin kahramanlığı gibidir. Ya da Vietnam savaşını başlatan Başkan Kennedy'nin ve o savaşı sürdüren ve yüz binlerce insanın ölmesine sebep olan Johnson'un, Nixon'un kahramanlığı gibi. Ya da o savaşta Vietnamlıların üzerine napalm bombası atıp saçlarının, gözlerinin, derilerinin yanmasına sebep olan pilotlar gibi. Ya da orada birkaç Vietnamlı'yı katleden, sonra kendileri de bir hiç uğruna can veren ve bu sebeple ismi bir anıta yazılan Amerikan askerler gibi. Ama Vietnam'a gitmeyi reddeden ve bu yüzden Amerikalılar dışında herkesin kahramanı olan Muhammed Ali gibi değil.

ABD'nin Iowa eyaletinde, 1846 yılında doğan Buffalo Bill, henüz 14 yaşındayken bir Kızılderili'yi öldürerek işe başladı. Kurnazdı. Hilebazdı. Kızılderilileri anlaşmak üzere çağırıp, geldiklerinde bir kelime bile etmelerine fırsat vermeden gırtlaklıyordu. İz sürmekte yetenekliydi. Dönemin meşhur komutanlarından General Custer yönetimindeki askerlerle birlikte Kızılderili avına çıkar, iz sürmekteki yeteneği sayesinde onları bir bir avlardı. Gerçek bir kafatası avcısıydı. Öldürdüğü Kızılderililerin kafa derisini yüzerdi. New York, San Francisco, Chicago ve Avrupa'da çok sayıda şova katılmıştı Buffallo. Bu şovlarda yüzdüğü kafa derilerini sergiliyor ve böylece onu örnek alan diğer salak Amerikalılardan alkış ve para topluyordu. Western filmlerinde hep Kızılderililer gösterilir kafa derisi avcıları olarak; ancak Kızılderililer bu işlemi beyazlardan, kendi yurtlarını işgal eden Avrupalılardan öğrendiler. Kızılderililerin büyük bir kısmı barışçıl bir medeniyetin üyeleriydiler, Avrupalılar ise birbirinden iğrenç iş-

kencelerin, kazığa oturtanların, çarmıha gerip insan yakanların, karanlık ortaçağın engizisyon mahkemelerini kuran toplumun üyeleriydiler. Avrupalılar katliamı, yok etmeyi, işkence etmeyi iyi biliyorlardı. Ve Buffallo Bill bu vahşi medeniyetin temsilcilerinden biriydi. Yalnızca Kızılderilileri değil, aynı zamanda buffaloları da katlediyordu. Kayıtlarda 4280 buffalo öldürdüğü yazılı. Onların da derisini yüzer ve tıpkı Kızılderililerin kafa derilerinden para kazandığı gibi onların da derisinden para kazanırdı. Onun için Kızılderili ya da herhangi bir hayvan fark etmiyordu. Gerçek bir caniydi ve Amerikalılar bu caniyi kahraman olarak göstermeye devam ediyorlar.

Red Kit'teki kimi tiplerin, Billy The Kid'in, James Kardeşlerin, Dalton Kardeşler'in "haydut" ilan edilmesi de yukarıda sözünü ettiğimiz gerekçeyledir belki de. Onlar sonuçta "beyaz adamların" yani Amerika'nın birinci sınıf vatandaşları olarak görülen White-Anglo-Sakson-Protestan insanlarını da soyuyorlardı. Kızılderilileri, siyahları, Çinlileri, Meksikalıları üçüncü sınıf insan olarak gören kişileri soyuyorlardı. Bankalar onların paralarını koruyordu, trenler onların mücevherlerini ve altınlarını taşıyorlardı... Oysa Calamity Jane onları "mutlu" ediyordu. Buffalo Bill, onlara üçüncü sınıf insanların kafa derilerini getiriyordu. Yargıç Roy Bean, çoğunlukla siyahları ve Çinlileri idam ediyordu. İşe böyle bakınca kahramanlıkla haydutluk arasındaki çizgi de belirginleşiyordu.

Afganistanlıları ve Iraklıları durmadan bombalayan Amerikan yönetimleri de bundan sonra "kahraman" ilan edileceklerdir. Amerikalılar "ırkçı" anlayışlarından kurtulmadıkları sürece George W. Bush, Donald Rumsfeld, Paul Wolfowitz ya da Colin Powell gibi isimler "kahramanlar" listesinin ön sıralarında yer alacaklardır. Onlar "vahşi batı"nın dışındaki medeniyetleri yok etmeye çalışan herkesi "kahraman", vahşi batıya karşı mücadele edecek olan herkesi de "haydut" ilan edecekler. Rid Kit'in yaptığının da temelde bundan farkı yok. Ama gölgesinden daha hızlı silah çeken kahramanların bile işe yaramayacağı bir gerçek. Sonuçta bileceğiz ki, Red Kit gibi çizgi romanlarda haydut diye resmedilen kişiler soyguncu ve katildir, fakat dost diye tanıtılan kişiler de orospu, pezevenk, kafa derisi av-

cısı ve haydutlardan bile daha vahşi haydutlardır. Onlar Vahşi Batı'nın vahşileridir ve Red Kit, sigarayı bırakıp uslu çocuk gibi görünse de, "beyaz adamın" yanındaki vahşilere kol kanat geren batılı bir vahşiden başka bir şey değildir.

Oturan Boğa,
beyazlardan ve
bu arada
Red Kit'ten de
nefret ediyordu.

DÜNYA BİR KAPİTALİST EŞEKTİR VE ZAMAN EŞEĞE TERS BİNME ZAMANIDIR!

Nasreddin Hoca eşeğine niçin ters biner? Bunu hiç düşündünüz mü? Üzerinde yaşadığımız toprakların "Anadolu" olduğunun farkında olmayan insanlar, batılı kafa yapısıyla Nasreddin Hoca'nın sadece tuhaflıklar yapan, hazırcevap bir kurnaz köylü olduğunu sanırlar. Bu kimseler Nasreddin Hoca'nın yaşadığı çağda olsalardı, Hoca, muhtemelen bu kişileri eşeğiyle aynı kefeye koyardı. Nasreddin Hoca'nın "Türk mizah kültürünün sembolü" olduğunu söyleyenler, bir yandan "Türk mizahının" seviyesinin yüksek bir seviye olduğunu belirtmiş oluyor, bir yandan da Hoca Nasreddin'i yalnızca "mizah" kategorisine sıkıştırıveriyorlar. Birileri çıkıp mizahın "evrensel" olduğunu söylüyor ve bir çok insan bu palavraya inanıyor. Böyle olunca da Hoca Nasreddin, "evrensel kültür" denilen ucube anlayış içerisinde yalnızca "komiklikler" yapan tarihî bir şahsiyetten başka bir hüviyete bürünemiyor. Oysa Hoca'nın şakası yoktur!

Nasreddin Hoca'nın eşek sembolü kullanılarak anlatılan hikayelerinde Hoca, esasen "eşeklikle"; yani ahmaklıkla, cahillikle, gelişmemişlikle uğraşmaktadır. Nasrettin Hoca'nın eşeğine ters oturmasıyla ilgili dile getirilen en yaygın rivayet, Hoca'nın Doğu Türkistan'da geçen bir hikayesidir. Hoca, bu hikayede, Semerkant'ta Semerkant Hanı'nın sarayında alimlerle tartışır ve onları aydınlatmaya çalışır.

Nasreddin Hoca, Semerkant Hanı'nın "aklın yolu birdir" şeklindeki görüşünü eleştirir ve aklın yolunun bir olmayacağını, olayların, varlıkların, meselelerin birden fazla cephesi olduğunu ve olaylara farklı açılardan yaklaşılabileceğini söyleyerek, Semerkant Hanı'na karşı çıkar. *(Burada bir şerh düşmek istiyorum: Aklın yolu Bir'e çıkar ama Bir'e çıkan yolun sayısı türlü türlü olabilir. M.Z.)* Semerkant Hanı, Hoca'nın bu görüşlerini sarayındaki alimlere, bilginlere, düşünürlere iletir, onlar da Hoca'ya muhalefet ederek, Han'la aynı görüşte olduklarını, yani aklın yolunun bir olduğunu ileri sürerler.

Hoca Nasreddin, saray ulemasının muhalefeti karşısında saraydan ayrılır. Bir süre sonra yüzü kuyruğuna dönük bir şekilde bir eşeğin üzerinde geri döner. Ve Han'dan yanındaki "ulema"ya ne gördüklerini sormasını ister. Hepsi aynı cevabı verir: "Eşeğe ters binmiş bir adam görüyoruz." Hoca'nın beklediği cevap da budur. Bunun üzerine hepsine bir nutuk atar Hoca: "Gerçekten de hepinizin aklının yolu bir; eşeğim dahil. Aklınız size eşekle adam ilişkisinde bir terslik olduğunu söylüyor. Bir terslik var, ancak neyin ters neyin doğru olduğuna, meselenin hangi tarafında yer alırsanız ona göre bir cevap verirsiniz. Sizler eşeğin tarafını tutup, bana 'ters duruyor' dediniz, oysa meseleyi benim açımdan gören bir insaf ehli benim değil, eşeğin altta ters durduğunu görecektir."

Molla Nasreddin'in eşeğine ters oturmasıyla ilgili diğer hikayelerden birinde, Hoca, eşek yerine ata binmektedir. Hoca'nın da katıldığı bir av sırasında atlar ürküp kaçışırlar. Bu olay üzerine, Hoca dahil, ava katılanların tümü avı bırakıp atlara yönelir; bu sırada Hoca'nın atı birden olduğu yerde geri döner ve atına binmekte olan Hoca da yüzü kuyruğa dönük olarak eyere oturur. Çevresindekiler Hoca'ya "Ne o Hocam, yoksa solak mısın?" diye takılırlar. Nasreddin Hoca da "Hayır, belki de at solaktır" diye cevap verir.

Bir başka rivayete göre, Hoca'nın kendisine eşeğe niçin ters oturduğunu soranlara verdiği cevap, "Dünyaya bir de bu taraftan bakmak istedim" şeklindedir.

Hoca'nın eşeğe ters binmesiyle ilgili en meşhur hikayelerden biri de öğrencileriyle beraberken cereyan edenidir. Öğrencileriyle grup halinde yolda giderken bir taraftan da ders anlatan Hoca, yüzü eşeğin kuyruk tarafına dönük olarak oturur ve soranlara da, "Önden gitsem arkada kalırlar, göremem, geri kalsam onlar beni göremez, en iyisi yüzyüze gitmek" cevabını verir.

Nasreddin Hoca'nın eşeğine ters binmesinin Yunan filozofları Sokrates ve Aristo'nun yürüyerek ders anlatma geleneğini çağrıştırdığını savunanlar da vardır. Hoca'nın eşeğine ters binmesinin bu geleneğe bağlı olduğunu savunanlar, Nasreddin Hoca'nın bu geleneği eşeğe ters binerek arkadan gelen talebelere ders anlatma yöntemine dönüştürdüğünü ve böyle yorumladığını söylerler.

Bir Avrupalı eleştirmenin yaptığı yorum da ilginçtir bu konuda. Buna göre, Nasrettin Hoca, eşeğe ters binip eşeği sürmekle, geleceğe emin adımlarla ilerlemenin yolunun geçmişimize bakarak mümkün olabileceğini anlatmaya çalışmaktadır.

Görüldüğü gibi pek çok rivayet var Nasreddin Hoca'nın eşeğine ters binmesiyle ilgili. Anlatılan hikayelerde Hoca'nın eşeğine ters binmesiyle ilgili sorulara, yukarıdaki gibi cevaplar verdiği düşünülebilir. Ayrı zamanlarda cereyan eden olaylarda, Hoca, eşeğe ters binmesini duruma göre izah etmiş olabilir. Yani, kimi zaman alim geçinen kimselere yahut imparatorlara ders vermek için ters binmiştir eşeğine; kimi zaman talebelerine ders vermek için. Sonuçta bütün hikayelerin neticesinde ortak bir yan vardır, Nasreddin Hoca, nerede ve ne zaman olursa olsun eşeğine ters binmekle, öyle sanıyorum ki, şu mesajı vermek istemiştir: Terslikte bir ders vardır. Terslik bizim için derslik bir durumdur. Bunun için dünyaya bir de tersinden bakmakta fayda vardır.

Doğruya ulaşmak için kimi zaman meselelere ön cepheden değil, ters istikametten bakmak gerekmektedir. Herkesin Mersin'e gittiği bir zamanda tersine gitmeyi denemek mümkündür. Dünyanın ahlaki, iktisadi ve sosyal olarak kapitalizme sürüklendiği bir zamanda, nitelik olarak dünyayı tersine çevirmek mümkündür. Resulullah, Allah katındaki din tamamlandığı vakit, Veda Hutbesi'nde *"Zaman, Allah'ın gökleri ve yeri yarattığı gün gibi aynı duruma döndü"* demişti. Eğer zaman, bugün için, Allah'ın gökleri ve yeri yarattığı gün gibi aynı durumda değilse, yapılacak iş, "eşekliğin", "küfrün", "kapitalizmin" istikametine yüz çevirmektir: Yapılacak iş geriye, Asr-ı Saadet'e doğru, ilerlemektir!

Türkiye'de Nasreddin Hoca'nın isminin büyüklüğü dolayısıyla "Nasreddin Hoca Şenlikleri" düzenleniyor. Son olarak düzenlenen Nasreddin Hoca Şenlikleri dolayısıyla bir televizyon kanalında Hoca Nasreddin mevzubahis edildi. Meseleleri pek çok konukla birlikte enine boyuna ele alma iddiasındaki programda ortaya şöyle bir manzara çıktı: Nasreddin Hoca ele avuca gelecek bir adam değildir! Program dolayısıyla "Türk mizahı"nın günümüzdeki popüler temsilcileri stüdyoya doldurulmuştu. Bir karikatürist (Hasan Kaçan),

temsili Nasreddin Hoca olarak, eşek sırtında stüdyoya girdi. Karikatüristler, mizah yazarları, komedyenler, şovmenler, tiyatrocular programda kendilerine ayrılmış koltuklara oturmuş Nasreddin Hoca üzerine iki kelam etmeye çalışıyorlardı. Söz döndü dolaştı Nasreddin Hoca'nın eşeğine geldi. Biri çıktı "Biz toplum olarak eşekleri çok severiz. Dağda bayırda şöyle yaparız, böyle yaparız" gibisinden laflar etti. Bunun üzerine uzun uzadıya bir "eşek muhabbeti" aldı başını yürüdü. Programa telefonla katılan ve Türk mizahının günümüzdeki önemli temsilcilerinden sayılan tiyatrocu Nejat Uygur, şu zevzekçe lafları söyledi: "Alo... ben şeyi merak ediyorum: Nasreddin Hoca'nın eşeğinin cinsiyeti neydi acaba?" İşte, Nasreddin Hoca'yı Türk mizahının öncüsü sayan ve kendilerinin onun mirasçıları olduğunu iddia eden Türk mizahçılarının günümüzdeki hali. Lanet olsun! Öyle anlaşılıyor ki, Türk mizahı bugün Nasreddin Hoca'nın mirasçılarının değil, onun eşeğinin mirasçılarının ellerindedir.

Kültürümüzle kurduğumuz bağı test etmek bakımından Nasreddin Hoca'ya yaklaşımımız önemlidir. Bu topraklar üzerinde yaşayıp da Nasreddin Hoca adını duymayan tek bir kimse var mıdır? Yoktur sanırım. Yalnızca Anadolu'da değil, Balkanlarda, Kafkaslarda, Orta Asya'da ve Arap ülkelerinde de meşhurdur Nasreddin Hoca. Ancak şöhretiyle kıyaslandığında anlaşılma oranı oldukça düşüktür Hoca'nın.

O halde, eşeklik etmeden Nasreddin Hoca hikayelerini nasıl okumalıyız? (Molla Nasreddin ile ilgili pek çok yazılar kaleme alan dostum Şaban Abak, Yedi İklim isimli edebiyat dergisi için bu soruyu karşılayacak güzel bir yazı yazmış ve yayınlamıştı. Ben de bu yazı dolayısıyla Hoca'yla ilgili pek çok şey öğrenmiş oldum. Bunun yanı sıra modern Türk edebiyatının en büyük şairlerinden İsmet Özel'in Zor Zamanda Konuşmak adlı eserinin son bölümünde de Hoca'ya ilişkin farklı bir bakış yer almaktadır.)

Nasreddin Hoca'yla ilgili bilinen en eski kaynaklardan biri olan ve Ebu'l Hayr-ı Rumî tarafından 1470-90 tarihinde yazılan Saltukname, Hoca'nın aklının nasıl işlediği, karakterinin nasıl yorumlanacağı konusunda önemli ipuçları sağlıyor bize. Saltukname, Anadolu

ve Balkanların İslamlaşmasında büyük rol oynayan Sarı Saltuk Gazi'nin savaşlarını, kahramanlıklarını, kerametlerini ve 13. Yüzyıl'ın alperenlerini anlatıyor. Eserin bir yerinde Sarı Saltuk'un *"Molla Nasrü'd-din"* ile ilk karşılaşmaları konu ediliyor. Sarı Saltuk Türkistan'dan Rum'a (Anadolu'ya) vardığında, Molla Nasrü'd-din onu evine davet eder.

Eve girince, Saltuk Gazi, Hoca'ya evin "mülkü" olup olmadığını sorar. Hoca, *"Server, dünyada benim bu üç nesne hemân mülkümdür, bâkisi benim değildir. Zira ki gece gündüz benden anlar ayrı olmazlar"* diye cevap verir. Ve sonra hikaye şöyle akar:

"Server eyitti: 'Mevlâna anlar nedür, lütfunuzdan bize bildirin' didi. H'ace Nasrü'd-din eyitti: 'Server, ol üç nesnenin biri zekerüm ve ikisi hayalarumdur. Daim benümledür' didi." Bu cevaba gülen Saltuk Gazi, Hoca'nın odadan çıkması üzerine düşünceye daldı. 'Bu eri veli dirler, bu sözün beher hal bir meali ve bir tevili vardur... Zira, "el mecâzi nazaratü'l-hakîki" (mecaz gerçeğin görüntüsüdür) didi, Imdi kişi dünyadan ahirete gittükte anunla ne nesne kim bile giderse, anun mülki ola, bilesince gide. Kendünden ayrılmaya ol ne ola?"

Sarı Saltuk Gazi, Hoca'nın sözlerini düşünür ve ahirete gittiğinde kişinin kendisiyle birlikte gelen ve dolayısıyla kişinin asıl "mülk"ü olması icab eden üç şeyden ikisini bulur: İlim ve amel. Üçüncüsünün ne olabileceğine kafa yorarken Nasreddin Hoca içeri girer ve *"Server, ne olduğunu düşündüğümüz şey, ihlas-ı kalbdir"* der.

"Pes Server, çün anı işitti, tahsin idüp 'hüp buyurdunuz' didi. Pes bildi kim bu Molla Nasrü'd-din gerçi zahirde hep söylediği mecazdır, velî hakikat söylermiş, mecâzî sözü suret eylermiş. Bu bir remz imiş."

Evet, bu hikaye Hoca'nın düşünüş biçimini, karakterini bir parça da olsa ele vermektedir. Molla Nasreddin'in hikayeleri, sözleri çoğu kez mecazdır. Ve mecaz gerçeğin görüntüsü olduğuna göre, Hoca'nın mecazlarının ardındaki gerçeği yakalayabilmek için Hoca gibi akıl yürütmek gerekir. Nasrettin Hoca'nın Anadolu'da yaşadığı zamanlar, Anadolu henüz bütünüyle "İslam" toprağı olmamıştı. Nasrettin Hoca, Yunus Emre, Mevlâna Celâleddin-i Rumî gibi alimlerle çağdaştır. Ve bunlara eklenecek birkaç isimle birlikte Anado-

lu'nun İslamlaşması için yoğun çaba harcayan insanlardandır Hoca. Hoca'nın *"göle yoğurt mayası"* alma hikayesi de *"mecaz gerçeğin görüntüsüdür"* prensibince anlaşılmalıdır. Hoca'nın (ve diğer alimlerin) maya çaldığı göl, Anadolu'nun kendisidir. Ve Hoca, Anadolu'ya *"İslam mayası"* çalmaktadır. Saltukname'de bir başka yerde daha Hoca'nın kara donlu kafirlerle dolu olan Sivrihisar ve Karahisar'a gidip papazlarla münakaşalara girdiği anlatılır. Selçuklu ve sonrasında da beylikler dönemi yaşandığı bir sırada insanlar Hoca'ya "Hocam, hiç göl maya tutar mı" diye sorar. Hoca da onlara "Ya tutarsa" cevabını verir. Müslümanlar zafer için savaşmazlar. Cihat, Allah'ın emri olduğu için yapılır, kazanmak için değil. Kazanmak ya da kaybetmek Allah'ın takdiridir. Sözünü ettiğimiz göle maya çalmak da öyledir. Göl maya tutmayabilir. Ama ya tutarsa? Bu, Allah'ın takdiridir. Ve, Hoca'dan asırlar sonra gördüğümüz şudur: Göl maya tutmuştur!

Peki ya eşek nedir, kimdir eşek? Hiçbir hikayede Hoca'yla arası iyi değildir eşeğin. Demek ki bir hinlik var bu eşekte. Eşek, Hoca'nın temsil ettiği değerlerin karşısında olan kişileri remz etmek için kullanılan bir figürdür. Eşek, inatçılığı, kabalığı, cehaleti, şehvete düşkünlüğü, dünya malını ve kötü huyları temsil etmektedir. Hoca'nın gayrimüslimlerle sık sık münakaşalara girdiği ve papazların, İncil'deki Hz. İsa'nın Kudüs'e bir eşek üzerinde girişi bahsinden hareketle o dönemde eşek üstünde misyonerlik çalışmaları yapmalarından anladığımız kadarıyla; eşek aynı zamanda gayrimüslimliğin sembolüdür, Hoca'nın hikayelerinde.

Hoca'nın eşeğe ters binmesini biraz da böyle yorumlamak gerekir. Eşek, içinde yaşadığımız dünyanın kötü yanlarını sembolize etmektedir ve eşekle birlikte yaşayacaksak eşeğe ters binmemiz gerekiyor. Eşek bizi kendi yönüne sürüklese, bizi geriletse de biz yüzümüzü eşeğin döndüğü yere dönemeyiz. Eşekliğin istikameti bizim istikametimiz olamaz. Kıblemiz bellidir. Ve bu, eşeklik istikametinin zıddıdır. Biz "eşekliğe ters oturmakla" memur olunduk. Dünya malını temsil eden eşekle aynı yönü tutturursak, dünyaya teslim olmuş sayılırız. Nasreddin Hoca'nın mirasçıları olan bizler, eşeği kaybedince, onu aramaya kaybettiğimiz için hamd ve şükrederek devam ederiz, tıpkı Nasreddin Hoca gibi. Şükrümüz, eşek kaybolduğu sırada

onun üzerinde bulunmayışımızadır. Bu dünya bir kapitalist eşektir ve zaman eşeğe ters binme zamanıdır.

Lanet olsun! Öyle anlaşılıyor ki, Türk mizahı bugün **Nasreddin Hoca**'nın mirasçılarının değil, onun eşeğinin mirasçılarının ellerindedir.

BURROUGHS'UN ELEKTRONİK DEVRİMCİLERİ: HACKERLAR!

Dünya Ticaret Merkezi ve Pentagon'un "uçaklanması"ndan bu yana en sık duyduğumuz kavramlardan biri hackerlık. Olaydan sonra hackerlardan bu kadar söz edilmesinin bir çok nedeni var. Kamikaze saldırıları gerçekleştirilmeden önce çok sıkı korunduğu iddia edilen Pentagon'un ve Beyaz Saray'ın elektronik güvenlik sistemlerinin şifrelerinin ele geçirildiği anlaşıldı. Herhangi bir cismin belli bir mesafe yaklaştıktan sonra harekete geçmesi gereken Pentagon'un elektronik güvenlik sistemi 11 Eylül'de devre dışı kaldı. Saldırı için seçilen yerler küreselleşme karşıtlarının eleştirilerine maruz kalan kuruluşlardı. Ve küreselleşme karşıtları protesto eylemi olarak aynı zamanda hack etmeyi kullanan kişiler. Daha önce İtalya'nın Cenova şehrinde ve Kanada'nın Quebeck eyaletindeki küreselleşme aleyhtarı gösterilerde hackerlar, buralardaki zirveye katılan şirketlerin patronlarının ve devlet başkanlarının kredi kartı şifrelerini araklamış ve bu şifreleri çeşitli internet sitelerinde yayınlamıştı.

Ancak uçaklamanın hackerlar tarafından gerçekleştirilme ihtimalini kuvvetlendiren en büyük tez, ikiz kulelere ve Pentagon'a çarpan uçakların kokpitinde kimsenin bulunmadığı iddiasıydı. Bugün hâlâ kanıtlanamamış iddialara göre, pilot kabininde kimse bulunmuyordu ve uçakların elektronik sistemleri dışarıdan kontrol edilmişti. Bir başka deyişle; uçakta hava korsanı yoktu ama uçağın beyninde bilgisayar korsanı vardı!

Komplo teorisyenlerine göre bilişim sektörünün devi Microsoft'un geliştirdiği bir savaş oyunu, böyle bir saldırının da geliştirilmesine olanak tanıyor. Çeşitli şehirlerin en ince ayrıntısına kadar modellendirildiği oyunda, savaş uçaklarıyla bu şehirlere saldırı gerçekleştiriliyor. Yine iddialara göre, simülasyon (bir cismin, yapının modellendirilmesi) yöntemiyle gerçekleştirilen oyun sayesinde, uçakların 'beynine' sızmak ve kontrolü dışarıdan sağlamak müm-

kün. Ancak ortaya atılan bu iddiaların ayakları yere basabilmiş değil; iddialar şimdilik havada (uçakta) kaldı!

11 Eylül saldırısında hackerlık yöntemlerinin kullanılıp kullanılmadığını kimse bilmiyor. Ancak, hackerların bugüne kadar Pentagon, FBI, CIA ve birçok büyük şirket dahil gücün temsil edildiği ve bilgilerin saklandığı her yere sızmaya çalıştıkları bir gerçek. Her gün daha sıkı güvenlik programlarının oluşturulması da kâr etmiyor; hackerların bugüne kadar giremediği delik çıkmadı. Bu sebeple büyük şirketler ve istihbarat teşkilatları güvenlik sistemlerinin daha güvenli olabilmesi için hackerlarla 'işbirliği' yapmaya başladı. Artık günümüzde dünyanın çeşitli yerlerindeki büyük şirketlere hacker yetiştiren dershaneler var!

Büyük şirketler ve bankalar, internetteki sitelerini, binalarındaki bilgisayar ağını güvence altına alabilmek için hackerlardan yardım alıyor. Nükleer bombaları ve kadınlarının burnundaki hızmaları ile hatırladığımız Hindistan, en fazla hackerın yetiştiği yer. Geri kalmış ülkelerde yetişen lise mezunu çocuklar, 'hack etmek'teki tecrübeleri sayesinde, büyük firmaların internet güvenlik sorumlusu olup binlerce dolar maaşı ceplerine indiriyor. Hackerlık, teknoloji dünyasının en fazla ilgi gören mesleklerinden biri...

Peki tam olarak nedir hackerlık? Hırsızlık mı? Teröristlik mi? Casusluk mu? Hortumculuk mu? Ne yaparlar, ne içerler, ne konuşurlar? Hackerlar üzerine bilinen pek çok şey ya eksik, ya da bütünüyle yanlış!

Yaklaşık bir yıl önce, bilgisayarımın başına oturmuş, internette gezinirken, hiç ihtimal vermediğim bir şey başıma geldi. Ben 'cyberspace'da (sanal uzay) gezinirken, bir bilgisayar korsanı da benim bilgisayarımın içine girerek, ne var ne yok incelemiş, ve geriye de şöyle bir not bırakmıştı:

"Murat Merhaba!.. Sen beni tanımazsın dostum... Makinende ufak bir tur attım. Selametçi bir arkadaşa benziyorsun (cami resminden dolayı). Makineyi dağıtmadan önce mp3'lerine bakmaya karar verdim. Senin gibi bi elemana ööle tavşan resmi, cami resmi felan yakışmıyo... Kendine iyi bak, bana cevap vermek istersen masa üstüne 'cevap' diye bi word belgesi at... Merak etme makinene hiçbir

zarar vermedim, mp3'lere dua et... BİZİM KAFADANSIN SEN DE... bye..."

Bu olay, sanal dünyanın korsanlarına olan merakımı iki kat arttırdı. Kısa bir süre sonra bilgisayarım ikinci bir kişi tarafından hack'lenince hacker'ları ve hack etmeyi (hacking) enine boyuna incelemeye karar verdim. Başlangıçta, hacker denince aklıma sivilceli, asosyal, gecelerini bilgisayar başında geçiren, dünyadan nefret ettiği için sanal dünyaya kapanan, onun bunun kredi kartı şifresini çalarak kendine McDonald's ya da Pizza Hut'tan iyi bir ziyafet çeken ufak tefek veletler gelirdi. Ama kazın ayağı öyle değilmiş! Hackerlar arasında dünyanın önde gelen üniversitelerindeki öğretim görevlile-

Amerikan edebiyatının meşhur isimlerinden **William Burroughs** da hackermış. Nasıl yani?

ri, uluslararası konferanslar veren saygın iletişimciler, dünyanın en ünlü bilgisayar yazılım firmalarının üst düzey yöneticileri var.

Ve hatta, işin mantığını kapınca öğrendim ki, telefonun mucidi Graham Bell de, İzafiyet Teorisi'nin sahibi Albert Einstein da, Amerikan edebiyatının meşhur isimlerinden William Burroughs da hackermış. Nasıl yani? Şöyle...

Hacker derken ne kastedildiğini anlamak için önce hack etmenin (hacking) ne demek olduğunu bilmek gerekiyor. Bugün bu konuda pek çok tez var. Bilimsel tezlerde işlenen ve üzerinde bilimsel olarak ittifak kabul eden tanım şöyle: "Elektronik sistemlerin ya da daha doğrusu genel olarak sistemlerin olanaklarını keşfetmek üzere sistemin içine girmek, yani bir sistemin son kullanıcıya sağladığı sıradan özelliklerle yetinmeyip bu sistemin tam olarak neler içerdiğini öğrenmek için bu sistemi tümüyle keşfetmek..." Telefonun da bir elektronik sistem olduğu hatırlanırsa, hackerların aslında internetin keşfinden bu yana değil, 1900'lerin başından beri var olduğu görülecektir. Fakat, hackerlar, telefonun hack edilmesine phreaking diyorlar, bunu yapanlara ise phreaker. Phreakerlar, 1940'lardan, 1950'lerden beri varlar. O sıralar hiçbir şey yapmamış olsalar da, en azından bedava telefon görüşmeleri yapıyorlardı. İlk phreaker'ların körler olduğu söyleniyor. O tarihlerde, düdüklerin belli bir biçimde üflendiğinde 2600 hertzin üzerinde bir ses çıkardığını keşfeden körler, sözkonusu düdüklerin telefona üflediğinde, telefonun, kullanıcıyı otomatikman operatörlerin kullandığı bir hatta aldığını keşfetmişler. Ve tabii bu şekilde okyanusötesi konuşmalar yapılabildiğini de, üstelik bedava...

Uzmanlar, hackerlığın tanımının yalnızca bilgisayar korsanı olarak yapılmasını yanlış bir yorum olarak değerlendiriyorlar. Onlara göre hacker, bir sistemi (ki bunun bir elektronik sistem olması da gerekmiyor) tümüyle keşfetmek isteyen, sistemin sadece kullanıcıya sunduğu özellikleriyle yetinmeyen insan olarak tanımlanabilir. Bu sebeple bir sistemin içine sızıp, sistemin nimetlerinden daha fazla faydalanmayı amaçlayan insanlara hacker demekte sakınca. Bu tanıma göre "benim memurum işini bilir" diyen merhum Turgut Özal da, "Devlet rutinin dışına çıkabilir" diyen Süleyman Demirel de, ya-

hut devlete sızmaya çalıştığı söylenen Fethullah Gülen de en azından "siyasi hacker" olarak görülebilir. Işte bu bakış açısı nedeniyle telefonun mucidi Graham Bell de, Albert Einstein da hacker olarak kabul ediliyor. Çünkü Graham Bell'in yaptığı o zamana kadar var olan ancak ortaya çıkartılmamış, 'iletişim' denilen sistemin olanaklarını keşfetmekti. Einstein'a gelince... O da, zaten var olan ama kimsenin bilmediği evrensel çekim yasalarını ortaya koymuş, bunu keşfetmişti!

Dünyanın ilk hackerlarının ilginç özelliklerinden biri, bir dönem Amerikan ve dünya edebiyatına damgasını vuran ve altkültürü pompalayan Beat Kuşağı ile içiçe olmaları. Bu hackerların, Amerikan edebiyatının ve Beat Kuşağı'nın önemli isimlerinden William Burroughs'un yakın arkadaşı olduğu biliniyor. (William Burroughs'un babası dünyanın en büyük bilgisayar şirketlerinden birinin de sahibi aynı zamanda.)

Hackerlar kitlesel görüşlerden ziyade anarşist görüşlere yatkınlık gösteriyorlar. Karl Marx'a karşıtlığıyla da bilinen meşhur anarşist Pyotr Kropotkin, hackerlar arasında en fazla önemsenen düşünürlerden biri.

Öte yandan Burroughs'u hackerlar arasında kült bir isim yapan asıl şey, Türkiye'de pek tanınmayan bir kitabı yazmış olması: Electronic Revolution (Elektronik Devrim).

Burroughs'un yakın hacker arkadaşları Ken Thompson ve Dennis Ritchie, bugün dünyanın en geçerli programlama dillerinden biri olan C dilini ortaya çıkarırken büyük oranda Burroughs'un kitaplarından faydalanmışlar. Burroughs'un dilde (edebiyatta) yaptığını hackerlar, elektronik ortamda kullanmışlar. Hackerlar, hack etmeyi şöyle tanımlıyor: "Cyber evrende bir sistem anlatılır. Bu sistem insanları kontrol eder. Kontrolün önüne geçebilmek için sistemin hack edilmesi gerekir. Yani sistemin size bıraktığı boşluklardan sızarak sistemin içine girersiniz, fakat sistem sizi denetleyemez. Her sistem açıklar içerir. Bir sistemin sistem olabilmesi için açıklar içermesi gerekir, mükemmel sistem yoktur. Hack edilemeyecek sistem de yoktur!" Hackerların temel derdi bilginin mülkiyeti. Hackerlar, "Bil-

gi kimsenin tekelinde değildir. Bilgi alınıp satılan bir meta olamaz!" diyorlar.

Hackerların 1984'te yazdıkları ve pekçok hacker sitesinde yayınlanan, hacker etiğine ait 6 temel madde var: 1) Kompütürlere giriş hakkı herkese açık olmalıdır. 2) Tüm enformasyon özgür olmalıdır. 3) Otoriteye asla güvenme. Desantralizasyonun yerleşmesi için çaba göster. 4) Hackerlar hackleriyle ölçülmelidir. 5) Bir hacker, bir kompüter üzerinde sanatın ve güzelliğin yaratılabileceğinin farkında olmalıdır. 6) Kompüterler hayatı daha iyi kılabilir, daha kötü de.

Hackerların temel derdi, zenginlerin kredi kartı şifrelerini çalıp, bunlarla banka ya da mağaza soymak değil. Bunu yapanlara aslında hacker denmiyor, bunlar bilgisayar suçlusu diye tanımlanıyorlar. Çünkü onlar, sistemi keşfetme işlemi yerine, suç işlemeyi tercih ediyorlar. Hackerlar meseleye teorik yaklaşıyorlar.

Hacking, bir teknik ve CIA'in, FBI'ın da hack yaptığı biliniyor. FBI'da sadece hack etmek için adam yetiştirildiği belirtiliyor. Fakat hackerlar onları hacker olarak kabul etmiyorlar: "Bunların hackle alakası yok. Bizim özel alanlarımıza tecavüz ediyorlar, e-mallerimizi okuyorlar." Hackerlar politik kimseler. Bu nedenle FBI ile aralarında kıyasıya süren bir savaş var. Yalnızca FBI'a değil, hackingi ırkçı amaçlar için kullananlara da saldırıyorlar. Örneğin Neo-Nazi partilerinin hackerları genel hacking camiasında çok kötü görülüyor ve bulundukları yerde siteleri kırılıyor. Çünkü genel hacker etiğine göre, ırkçı bir adam, hacker olamaz. Hackerlar geçtiğimiz yıllarda bir araya gelip, Amerikan Neo-Nazi partisinin sitesini mahvettiler.

Bunlar hep politik eylemler ve bu eylemlerin pek çok örneği bulunuyor: Mesela Hindistan ordusunun sitesini hack ettiler ve bu eylemle Hindistan'ın nükleer programını geciktirdiler... NASA'nın yaptığı bazı deneyler yüzünden 15-20 bin çocuğun sakat doğacağı söyleniyor. Hackerlar bu enformasyonu geniş kitlelere yaydılar ve NASA'yı milyonlarca dolar tazminatla karşı karşıya getirdiler... Fransa'da bir kan laboratuarında kanlara AIDS bulaştı ve x tarihiyle y tarihi arasında bu laboratuardan kan alan 8-9 bin kişi AIDS'e yakalandı. Hükümet düşüren bu enformasyonu bir grup hacker hükümet sitelerinden yürüttü ve yaydı... Ayrıca AIDS virüsünün Tanzan-

ya'daki bir maymunda ortaya çıkışının masal olduğunu da ilk hackerlar duyurmuştu. Bilgisayarlarda saklanan birtakım bilgileri alıp internette yayınlamışlardı ve bu bilgilere göre, AIDS virüsü Amerikan bilimadamlarının deneyleri sonucunda ortaya çıkmıştı.

Sonuç olarak hackerların illegal eylemler yaptıkları doğrudur. Ancak hackerlar, kendilerinin legalite içinde olduğunu iddia edenlerin dibine kadar illegaliteye saplandığını resmediyorlar bu yolla. Bugünkü manzarayı şöyle özetleyebiliriz: CIA onların peşinde; onlar CIA'in peşinde!

ŞUT VE DEVRİM!

Roma İmparatoru ve yardımcıları şeref locasına oturmuş seyrediyorlar. 11 antrenmanlı gladyatör ve 11 aç aslan karşı karşıya, birbirlerini yemek üzereler. Tribünler tıklım tıklım dolu. Fanatik kalabalık, "öldür, öldür" sesleriyle arenayı çınlatıyor. Heyecanlı bir çekişme sonunda kazanan taraf kupayı (yaşama hakkını) göbekli imparatorun ellerinden alıyor ve bir sonraki karşılaşma için inzivaya çekiliyor...

Bu manzara hiçbirimize yabancı olmasa gerek. Ademoğlunun milattan önce arenalarda ortaya çıkan fanatik yüzü, asırlar sonra modern dünyadaki futbol statlarını hatırlatıyor birçoğumuza. Statlarda yaşananların çoğunun insanda ortada bir savaş varmış hissi uyandırması hiç de yabana atılacak bir duygu değil. Çünkü futbolun savaşla direkt bir ilgisi var.

Birtakım yazılı belgelerden anlaşıldığına göre, milattan önce 2697 yılında Çin'de İmparator Huang Ti döneminde, askerler savaşa hazırlık amacıyla Tsu-Cuhu adıyla bir tür futbol oynarlarmış. Bu oyun, deriden yapılmış yuvarlak topun iki kazık arasından geçirilmesine dayanıyormuş. Öte yandan Mısır'da top oynayan askerlerin kabartmalarına da rastlanmış. Yine eski Yunan'da askerlerin savaşa hazırlık amacıyla "episkyres" adını verdikleri bir tür futbol oynadıkları belirtiliyor. Aynı tarihlerde Meksika'da da yine askerlerin futbol oynadıklarına işaret eden tabletler bulunmuş.

Yani futbolun dibini eşelediğimizde karşımıza çıkan şey yine savaş oluyor: Kutsal Militarist Ruh!.. Demek oluyor ki, sık sık duyduğumuz "Futbol erkek oyunudur, kan gibi oynanmaz" sözü aslında altyapısız değil. Çünkü futbol, savaşçı toplumların oyunu. Latin Amerika ülkelerindeki futbola gösterilen rağbetin diğer ülkelere oranla daha fazla olmasının ardında da böyle bir gerçek yatıyor muhtemelen. Denilir ki, Latin Amerika'da çocuklar mahalle aralarında akşama kadar top koşturur, top bulamadıkları zaman bu işi

portakallarla filan idare ederler. Akşam evlere gittiklerinde de çoraplarını toparlak biçime getirir ve öylece devam ederler.

Sömürgeci Kristof Kolomb 1492 yılında Amerika'ya ayak bastığında, ucu sivri sopalar ve tokmaklardan başka silahları olmayan ve insan öldürmek şöyle dursun çok güler yüzlü ve misafirperver Latin Amerikalılar'ın, bugün yaptıkları tek şey 'karşı takımın kuşanmış savaşçıları'na karşı direnişe geçip onları dize getirdikten sonra 'kupayı' kucaklamak!.. Yaklaşık 500 yıldan bu yana sömürülen Latin Amerikalıların kolektif direnişleri en çok futbol statlarında ve dağlarda kendini gösteriyor. Hem yeşil sahalarda hem yeşil dağlarda atılan slogan hep aynı sanki: "Burası emperyalistlere mezar olacak!.." Futbolun ve devrimin Latin Amerika'daki karşılığı dünyanın diğer bölgelerinden çok farklı... Bu melezler kıtasının en büyük halk kahramanları devrimciler ve futbolcular.

20. Yüzyıl'ın başında 800 büyük toprak sahibinin tüm devlet arazisine sahip olduğu Meksika'da, sefil köylülerden oluşan ordusuyla Emiliano Zapata bugün efsanelerden biri. 30'lu yıllarda küçük ordusuyla yedi yıl boyunca 12 bin Kuzey Amerikan işgalcisine ve Somoza hanedanlığının Ulusal Muhafızları'na karşı savaşan Augusto Sezar Sandino da devrimci efsanelerinden Latin Amerika'nın. Ve bunları başka efsane devrimciler izler: Tupac Amaru'dan Fidel Castro'ya, Artigas'tan Salvador Allende'ye, Camillo Torres, Perenos, Tiro Fijo, Santucho, Labaton ve de la Puente, Lamarca, Miguel Enriguez ve adıyla hepsini temsil eden Ernesto Che Guevara... Che Guevara'nın gençliğinde iyi bir rugby oyuncusu olduğunu da kayıt düşmek gerek.

Bu isimler Spartaküs'ten bu yana devrim tarihinin en önemli isimleri oldular. Latin Amerikalılar devrim tarihine olduğu kadar futbol tarihine de adlarını altın harflerle yazdırdılar. 1926'da yapılan ilk uluslararası olimpiyat futbol şampiyonasının ve bu şampiyonanın ardından organize edilen ilk Dünya Kupası'nın şampiyonu Latin Amerika ülkesi Uruguay. Öte yandan 1950'de Brezilya'da yapılan Brezilya-Uruguay Dünya Kupası finali futbol tarihinin en kalabalık (biletli 205 bin kişi) maçıydı. Bu tarihten sonra 1970'te üçüncü dünya şampiyonluğunu kazanan Brezilya som altından yapılmış ilk

Maradona "Amerikan Rüyası"nın peşine düşenler gibi ABD'ye de gitmedi, orada tedavi olmayı da reddetti. Geçtiğimiz yüzyılın en çok konuşulan devrimlerinden birini gerçekleştiren **Fidel Castro**'nun ülkesi Küba'da tedavi olmayı ve orada yaşamayı tercih etti.

dünya kupasının ebedi sahibi olarak en büyük futbol efsanesine imza attı: Edson Arantes de Nascimento Pele. Brezilya'nın ulusal kahramanı ilan edilen Pele'nin Sao Paola kentine heykeli dikildi. Pele, daha sonra ülkesinin spor bakanlığını yaptı. Latin Amerika, dünyanın en büyük futbol yıldızından sonra dünyanın en büyük ikinci yıldızını da takdim etti: Diego Armando Maradona... Bir Dünya Kupası karşılaşmasında yeryüzünün en büyük sömürgeci ülkesi İngiltere'ye eliyle attığı gol için "O, Tanrının eliydi!" dedi. Ünlü bir Latin besteci bu gol için beste yaptı ve adını da "Tanrının eli!" koydu. Ve Brezilya'nın en ünlü futbolcularından biri Romario, ki İtalyan klüplerinden aldığı transfer parasıyla ülkesinin dış borçlarını ödemesine yardımcı oluyordu. Ve Arjantinli efsanevi futbolcu Ardiles... Pele ile birlikte Zafere Kaçış adını taşıyan ve Almanların esir kampına düşen mahkumların bir "futbol mücadelesi" sonunda hapisten kaçışlarının öyküsünü anlatan bir filmde rol aldı.

Burada Maradona'ya ayrıca bir yer ayırmalı. Uyuşturucu müptelası olduğu için saldırı bombardımanına uğrayan Maradona, ülkesini terk etti uyuşturucu yüzünden. Arjantin'de tedavi olmayı reddetti. "Arjantin'de kimse tedavi edilmiyor. Yolsuzlukla bile ilgilenmedik biz. Arjantin'de parası olmayan ölür" diyor Maradona. Ama parası olup "Amerikan Rüyası"nın peşine düşenler gibi ABD'ye de gitmedi, orada tedavi olmayı da reddetti. Geçtiğimiz yüzyılın en çok konuşulan devrimlerinden birini gerçekleştiren Fidel Castro'nun ülkesi Küba'da tedavi olmayı ve orada yaşamayı tercih etti. Roma'da "Yüzyılın Futbolcusu" ödülünü aldığında ödülü Arjantin halkına, Küba halkına, Fidel Castro'ya ithaf etti. Hemen ardından ithaf listesine bir isim daha kattı ve omzuna dövmesini yaptırdığı Che Guevara'yı işaret ederek, "...ve dünyanın en ünlü Arjantinlisi'ne!" dedi. Maradona daha sonra bir televizyon programında bunun bir provokasyon ve duygularının ifadesi olduğunu belirtti: "Ülkemde Che Guevara bir terörist olarak görülüyor. Ben, 'bakın, Che Guevara terörist değildir' demek istedim. Çok sayıda çocuğu öldüren Galtieri, Videla terörist değil, omzuma dövmesini yaptırdığım kişi ise bir terörist öyle mi?! Benimle dalga geçmeyin. Terörist olan Videla, Massera, Galtieri, Menéndez... Bugün ev hapsinde olan, klimalı evlerde, her gün istedik-

lerini yiyerek, istedikleri şarabı içerek hapis tutulan kişilerdir terörist olanlar." Maradona Arjantin'de bir suçlu olarak kabul ediliyor şimdi. Ve Arjantin'de Che Guevara'ya iade-i itibar olununcaya kadar kendisinin de affedilmemesini istedi ülkesinin başkanı Carlos Menem'den. Dünyanın bu en ünlü futbolcusunun Amerika Birleşik Devletleri'ne gitmemesinin nedenleri de devrimci duyarlığından kaynaklanıyor: Zira Maradona, kendisiyle yapılan bir röportajda şunları söylüyor:

"Clinton, Monica Lewinsky'nin kalçasını elledi diye neden on bin Iraklı'yı öldürmeleri gerekiyor ki? Bir Amerikalı öldürülse kıyamet kopar. Ya on bin Iraklı'ya ne demeli? Ya Küba'ya konulan ambargo? Hep Amerikan hükümetinin suçu. Ben Küba'da yaşıyorum ve aşılar gelmediği için kör olan çocukları görüyorum orada, çünkü ambargo sınırda durduruyor aşıları. Ben Komünizm taraftarlığı yapmıyorum, ben insanlardan yanayım."

Nakarat: Futbol bir savaş hazırlığıydı ve son yüzyılda Latin Amerika'daki kolektif ruh devrime yakın duruyordu.

Latin Amerika'daki futbol ve gerilla kültürünün iç içe geçmesinin çok daha bariz bir örneği de 1996 yılının Aralık ayında Peru'daki Japon Büyükelçiliği'ni basarak 500 üst düzey yöneticiyi rehin alan MRTA'nın (Marksist Tupac Amaru Örgütü) eyleminde yaşandı. Devrimci militanlar, hapisteki yandaşlarının serbest bırakılması ve ülkedeki birtakım reform hareketlerini başlatmak için haftalarca bu eylemi sürdürdü. Japon Büyükelçiliği'ne eylem düzenlenmesi de sembolik bir anlam taşıyordu: Japon işgali altındaki Peru'nun işgale direndiğini göstermek için de yapılmıştı bu eylem. Eylem boyunca dışarıda keskin nişancılar nöbet bekledi. Hiç şansları yoktu. Fidel Castro, Peru'nun Japon asıllı devlet başkanından eylemcilere zarar verilmemesini ve Küba'ya gönderilmelerini istedi. Ancak kabul edilmedi. Sonunda elçiliğe baskın düzenlendi. Gerillaları öldürmek zor olmadı. Çünkü baskın düzenlendiği sırada gerillalar büyükelçiliğin boş koridorlarında futbol oynuyorlardı. Tam "şut ve devrim" naralarını atacaklardı ki, 'rakip takımın kuşanmış savaşçıları' tarafından gafil avlanarak büyük bir gol yediler! Kanlı maçtan yenik çıkıp öylece

göçtüler öteki dünyaya; Pele'nin ayak oyunları ve ağızlarında Che türküsü kaldı onlardan geriye...

Evet, Latin Amerika'da futbol bir savaş hazırlığıdır. Orada, Latin Amerika'daki melez delikanlılar futbol oynayıp asırlık bir hesaba hazırlanıyorlardır şimdi!.. Oysa Türkiye'de ya da kapitalizmin (küreselleşmenin) çarkına omuz veren ülkelerde futbol, çarkın daha hızlı dönmesinden başka bir işe yaramıyor. Statlarda yaşanan savaş, Irak'ta, Afganistan'da, Vietnam'da, Sudan'da, Afrika'da bombalar, mayınlar ya da ambargo yüzünden ölen insanların yani gerçek savaşın üzerine perde çekiyor. Bombaları atanların en yeşil statlarda top koşturmaları, bombaları yiyenlerin ise çölleşmiş bölgelerde yaşamaları ne ilginç! Bu işi Latin Amerika gibi kıvıramayacaksak, hepten bırakalım gitsin!

TÜRKİYE'NİN AMİGOSU GLOBAL ŞİRKETLER

Türkiye'de en fazla konuşulan iki konudan biri futbol, diğeri siyaset. Dikkat edilirse, Türkiye'de futbol konuşan yığınların pek çoğu hayatı boyunca ayağına top sürmemiş insanlardan, siyaset sahnesinde rol alanların pek çoğu da siyaseti kişisel çıkarlarına hizmet etmekten başka bir araç olarak görmeyen insanlardan oluşuyor. Futbolun ve siyasetin çokça ele alınması her iki konunun da ülkenin en iyi anladığı mesele olmasından kaynaklanmıyor. Türkiye'de her ikisinin seviyesi de baş aşağı.

Türkiye'de futbolla siyaset arasında direkt bir ilişki mevcut. Futbol, Türkiye'de İzmir'e gelip yerleşen tüccarların kendi aralarında oynamalarından sonra başladı. İlk yerleştiği yerler okullardı, Galatasaray Lisesi öncülüğünü yaptı futbolun. Halka yayılması kolay olmadı aslında. Batılılaşmanın öncüsü Tek Parti, "Batı'da varsa bizde de olsun" diyerek futbolu tabana yaymak için çok çaba harcadı. Tek Parti döneminde CHP il teşkilatlarının kurulmasıyla beraber, parti il başkanları gittikleri pek çok ilde "idmanyurdu" adıyla kulüpler kurdular. Parti il başkanı aynı zamanda kulüp başkanı oluyordu. İşte o gün bugündür siyasetçilerimiz futbol konusunda, futbolcularımız siyaset konusunda idmanlılar. Sporcunun zeki, çevik, ahlaklı olanının sevildiği yıllar da bu yıllar olsa gerek.

Şu günlerde futbol, siyasetten daha fazla konuşuluyor. Türk futbolunun ilk kez bu kadar "iddialı" bir biçimde kendini dünyaya gösterme fırsatı bulduğu konuşuluyor. Türkiye kendini nerede, nasıl gösterecek? Dünya siyasetine yön tayin edecek herhangi bir etkiye sahip olamayan Türkiye'nin Güney Kore ve Japonya'nın ortaklaşa düzenlediği 2002 Dünya Kupası'nda "varlık" gösterebilme ihtimali kıvanç kaynağı olarak sunuluyor. Türkiye'nin siyasi arenadaki yeri değil, futbol arenasındaki yeri önemseniyor.

Dünya Kupası'nda yer alan her grupta bir Avrupa takımının bu-

lunma zorunluluğu olduğunu bilen Avrupa Birliği "taraftarları", Türkiye Milli Takımı'nın yer aldığı C grubunda (Türkiye, Brezilya, Çin, Kosta Rika) Türkiye'den başka bir Avrupa ülkesinin yer almamasını "FIFA çoktan Türkiye'yi AB'ye kabul etti bile!" diye değerlendirdiler. Ne alaka? 1950, 1954 ve 2002 olmak üzere Dünya Kupası finallerine üçüncü kez gitme hakkını kazanan Türkiye, Avrupa Birliği diye bir şey, dahası Ortak Pazar diye bir icat ortada yokken de Avrupa ülkesi olarak elemelere katılıyordu. Üstelik Türkiye, 1958'de FIFA'nın maçlarını Asya'da oynatmak istemesi üzerine kupaya katılmama kararı aldı ve FIFA'yı protesto ederek 1958 elemelerinde yer almadı. Zaten son Rus Çarı, Türkiye için "hasta adam" teşhisi koyduğu vakit, Türkiye'yi Asya'nın değil "Avrupa'nın hasta adamı" olarak görüyordu.

Birkaç yıldır kriz içine giren dünyanın belli başlı sigara firmaları, Amerika ve Avrupa'da kendine yer bulamayan Formula-1 yarışlarının Türkiye'de düzenlenmesi için elinden geleni ardına koymuyor. Buna hazırlık için sigara reklamlarının serbest bırakılmasını sağlamaya çalışıyorlar. Sigara reklamları serbest bırakılırsa, Formula-1 yarışlarının müthiş bir turizm geliri sağlayacağı propagandasından yola çıkarak, Türkiye'ye yutturmaya çalışacaklar.

Neyse, mesele ucuz futbol yorumcularının ortaya koymak istediği gibi Avrupa Birliği'ne katılıp katılmama meselesi değil. Ya da belki de tam olarak o mesele! Kapitalizmin bir ileri aşaması olarak kabul gören globalizmin hız kazanmasıyla birlikte futbol, eğlence ve tüketim kültürünün en başat unsurlarından biri halini aldı. 1997 yılında bir Katolik rahip, "Futbol kitlelerin afyonudur" demişti. Futbolun bir dönem afyon olarak kullanıldığı bir gerçek olabilir. Franco'nun Real Madrid'i kurmak suretiyle halkını bir müddet uyuşturduğu öteden beri söylenir mesela. Ama futbol artık kitlesel afyondan öte bir araç olarak kullanılıyor. Milattan önce Çin'de ortaya çıkan ve askerlerin bir çarpışmaya hazırlık amacıyla geliştirdikleri futbol,

dünyanın en büyük sömürge imparatorluğu olan İngilizlerin bu oyunu modernleştirmesinden sonra, günümüzde büyük paraların döndüğü bir "iş kolu" oldu. 1998'de Fransa'da düzenlenen ve bir ay süren turnuvada dönen paranın yaklaşık 25 katrilyon olması futbol pastasının ne kadar gelişip serpildiğini ortaya koyuyor.

Türkiye 1950'de katılmaya hak kazandığı finallere "parasızlık" yüzünden katılamamıştı. Bugün çeşitli sponsorları var. Bu sponsorlar sayesinde Türkiye 12 milyon doları kasasına atmayı hesaplıyor. Üstelik bu sponsorların çoğu Türk sermayesi değil, yabancı sermaye. Bir Amerikan firması olan Pepsi; İngilizlerin petrol şirketi Shell, Almanların ünlü otomobil firması Mercedes Benz ve Adidas Türkiye'nin yabancı sponsorlarından. Bu sponsorlar yalnızca sponse etmekle kalmıyor, aynı zamanda sermayelerini katlamak için Türkiye milli takımının amigoluğunu da üstleniyorlar. Tekstil sektöründe dünyada iddialı olduğu öne sürülen Türkiye'nin milli takımının formaları dahi bir Türk firmasına ait değil. Türkiye 2002 Dünya Kupası'na Adidas'ın "turnuva için özel olarak geliştirdiği" bir forma ile çıkmayı planlıyor. Globalizm, hakimi olduğu ülkelerin devlet başkanlarını tek bir merkezin (şirketin) birim müdürleri olarak kullandığı gibi, ülkelerini de bayii olarak kullanıyor. Türkiye kupalara bir bayii olarak katılıyor! Bu arada, global şirketler arasında sayılan Adidas yalnızca Türkiye'ye giydirmekle kalmıyor; aynı zamanda Japonya, Arjantin, Çin, Almanya, İsveç, Güney Afrika ve İspanya milli takımlarına da giydiriyor (üni)formasını.

Sadece bu değil... Televizyon reklamlarında "taraftarlık bilinci"ni okşayan bir reklam yayınlanıyor. Kırmızı-beyaz lambalar satın alınıyor, şehrin dört bir yanına, tüm apartmanlara bu lambalar takılıyor. Gece yarısı bütün lambalar yakılıyor, kentten kırmızı-beyaz sesleri yükseliyor. Ve arkasından kırmızı-beyaz sesleri yükseltenin Coca Cola olduğunu öğreniyoruz. Gelirlerinin önemli bir kısmı Pentagon'a giden bir Amerikan firması, adeta bir amigo gibi Türk taraftarlığını kışkırtıyor. Ve ardından bu "amigo"nun asıl niyetinin bize bir "milliyetçilik" aşılamak değil, Cola Cola içirmek olduğunu anlıyoruz.

Bütün bunlar "sermayenin rengi olmaz" diye ortaya çıkıp, gönül

verdikleri renklerin başat hale gelmesini arzulayanların oyunlarını ortaya seren vakıalar aynı zamanda. Kızıl sermayenin nasıl mavi sermaye, mavi sermayenin nasıl yeşil sermaye, yeşil sermayenin nasıl sarı sermaye, sarı sermayenin nasıl kara sermaye, kara sermayenin nasıl ak sermaye olduğunu ortaya koyan göstergeler. Sermaye hangi renkten olursa olsun, kendini haklayabilecek bir güç karşısına çıkmadıkça, kendini aklayabiliyor!

Bütün dünyada sığır eti pazarlayan Mc Donald's, Hindistan'da sığır etinden yapılmış hamburger satmıyor; yalnızca Türkiye'deki restoranlarında ayran satıyor. Arap ülkelerinde kubbeli restoranlarıyla "hizmet" sunuyor örneğin. Coca Cola ve Pepsi Ramazan sofralarımızın kolayla "zenginleşeceğini" haber veriyor televizyon ekranlarından.

Dünya Kupası'nda kimin gazıyla milli refleksler gösterecek Türkiye? Shell'in gazıyla mı? Coca Cola ve Pepsi'den ne tür bir gaz sadır olabilir?

Neyse... Kapitalizmin yeni "saha"lar oluşturmasına yarayan diğer sporların Türkiye'ye akınlarından da söz edelim yeri gelmişken: Birkaç yıldır kriz içine giren dünyanın belli başlı sigara firmaları, Amerika ve Avrupa'da kendine yer bulamayan Formula-1 yarışlarının Türkiye'de düzenlenmesi için elinden geleni ardına koymuyor. Buna hazırlık için sigara reklamlarının serbest bırakılmasını sağlamaya çalışıyorlar. Sigara reklamları serbest bırakılırsa, Formula-1 yarışlarının müthiş bir turizm geliri sağlayacağı propagandasından yola çıkarak, Türkiye'ye yutturmaya çalışacaklar. Bugünlerde Formula-1 yarışlarının gediklisi Michael Schumaher Türkiye'de...

Ve daha önemlisi şu an Amerikan futbolu yerleştirilmek isteniyor Türkiye'ye... Tıpkı futbolun gelişi gibi önce okullardan başlanıyor buna. Önceleri Türkiye'deki Amerikan askerleriyle maçlar yapılıyordu. Şimdi Boğaziçi, Bilkent, Başkent, Hacettepe ve Ege üniversiteleri tarafından kurulan takımlar bu ay kendi aralarında turnuva başlattı... Buna yeni okullar da katıldı. Takımların tamamının ismi de "Amerikan" futboluna çok uygun: Boğaziçi Sultans, Bilkent Judges, Hacettepe Reddeers, Başkent Knights...

Kapitalizmin ve **futbol**un beşiği Avrupa hem parayı hem futbolu mıknatıs gibi kendine çekiyor.

FUTBOL PARAYI, PARA FUTBOLU ÇEKİYOR

Turgut Özal, 80'li yıllarda turizm için "bacasız sanayi" demişti. Sonraları bilişim sektörü için de kullanılan bu söz şimdi futbol için kullanılıyor. Futbol kulüpleri firmaya, taraftarlar müşteriye, oyuncular satış mamulüne dönüşüyor. Dünyanın en meşhur yatırım danışmanları futbolun çok kâr getirdiğini farketmekte gecikmeyince, servetlerini daha da katlamak isteyenlere futbol sektöründe yatırım yapması için tavsiyelerde bulunuyor.

Dünyada pek çok uluslararası turnuva yapılıyor. Ama hiçbiri kitleleri futbol turnuvaları kadar ilgilendirmiyor. Futbola olan yoğun ilgi, futbolda dönen paranın boyutlarını da ele verecek cinsten. Latin Amerika Kupası, Afrika Kupası, Asya Kupası, Avrupa Kupası, Olimpiyat Kupası; UEFA Kupası, Avrupa Şampiyonlar Ligi kupası ve her ülkenin kendi liglerinde düzenlenen birinci, ikinci, üçüncü lig kupaları vs. derken kitlelerin futbola akıttıkları para sayesinde bu alanda faaliyet gösteren kulüpler, dünyanın sayılı firmaları arasına girmeye doğru gidiyor. Futbol için düzenlenen bu uluslararası ve yerel kupalar nedeniyle bu alanda yüz milyarlarca dolar dönüyor. Bu işten en kârlı çıkanlar ise Avrupa kulüpleri.

Televizyon yayınları, bilet satışları ve sponsorluk anlaşmalarından sağlanan gelirler dikkate alındığında dünyanın en zengin kulüpleri şöyle sıralanıyor: Manchester United, Real Madrid, Bayern Münih, AC Milan, Juventus.

Son 4 yıldır "en zengin kulüp" unvanını rakiplerine kaptırmayan Manchester United, 46 milyon dolarlık televizyon yayınları geliri, 55.4 milyon dolarlık bilet satışları geliri ve diğer gelirleriyle birlikte toplam 177.2 milyon doları her yıl kasasına indiriyor. Manchester United aynı zamanda son yıllarda İngiliz liglerine damgasını vurmuş vurumda. Manchester United artık dev bir şirket. Asya'da mağaza-

lar açıyor ve Amerikan şirketleriyle kurduğu ortaklıklar sayesinde futbol pastasından aldığı payı giderek artırıyor.

Bu İngiliz kulübünü İspanyolların meşhur kulübü Real Madrid izliyor. İspanyol diktatör Franco'nun halkı futbolla oyalamak için kurdurduğu Real Madrid, bugün dev firmalardan biri haline geldi. Real Madrid'in cirosu 156.8 milyon dolar. Dünyanın her yerinde forma satışı yapıyor. Futbol gelirlerinin yanı sıra, açtığı restoranlar zinciriyle de her geçen gün kârına kâr eklemeye devam ediyor. Son yılın şampiyonlar ligi şampiyonu olan Real Madrid bu turnuvadan da önemli gelir elde ediyor. Bu İspanyol takımını bir Alman kulübü olan Bayern Münih izliyor. Onun da cirosu 138.7 milyon dolar.

Bu takımların hemen ardından iki İtalyan kulübü, AC Milan ve Juventus geliyor. Milan'ın başkanı Silvio Berlusconi aynı zamanda İtalya'nın medya patronuydu. Şimdi ise İtalya'nın başbakanı. Bu durum göz önüne alındığında futboldan elde edilen gelirle siyasi iktidarların bile ele geçirilebileceği net bir şekilde ortaya çıkıyor. Bu kulübün cirosu da 135.8 milyon dolar tutuyor. Juventus'un cirosu ise 133.9 milyon dolar.

Evet, futbolda dönen paranın hesabı böyle. Ancak araştırmalardan elde edilen veriler ortada çok daha ilginç bir sonucun olduğunu belirtiyor: Bir futbol firmasının elde ettiği parayla futbol sahalarında elde edilen başarı birbiriyle doğru orantılı. Sadece futbol kulüpleri değil, ülkelerin futboldaki başarısı bile iktisadi alandaki zenginliğiyle doğru orantılı. Futbol ekonomistlerinin yaptığı araştırmalara göre, bir ülkenin futbol takımının başarısında takım sevgisi, tutku gibi kriterler değil, "milli gelir, enflasyon oranı, sınai gelişme" gibi ekonomik faktörler etkili oluyor. Taraftar (müşteri) istediği kadar tezahürat yapsın, düdük hep parası olandan yana çalıyor! Turnuvalara parasız katılan takımlara ise adeta kırmızı kart gösteriliyor. Geçtiğimiz aylarda 2002 Dünya Kupası'yla ilgili geniş bir rapor hazırlayan yatırım bankası Goldman Sachs'ın dünya kupaları üzerine hazırladığı bir rapor bu yönde önemli verilere sahip. Söz konusu rapora göre ekonomik açıdan yüksek düzey tutturmuş takımlar futbolda da oldukça başarılı. Almanya, İngiltere, Fransa ve İtalya gibi Avrupa'nın en zengin ülkeleri futbolda da dünyanın en iyileri arasında.

Tarihsel istatistiklere bakıldığında bugüne kadar sonuçlanan 16 Dünya Kupası'nın 8'i dünyanın en zengin ülkelerinin oluşturduğu G-7 ülkeleri tarafından kazanıldı. Üstelik G-7 ülkelerinden 6'sı, bu yıl düzenlenen kupaya katılma başarısını gösterdi. Öte yandan bu yıl ki kupada yarışan ülkelerin gelirleri, dünyanın gayri safi yurtiçi hasılasının yüzde 84'ünü teşkil ediyor.

Peki ya Brezilya? Brezilya Dünya Kupası'nı en fazla kazanan ülke. Üstelik G-7 ülkeleri arasında da değil. Ancak rapora göre Brezilya, futboldaki bu başarısını ekonomik alandaki gelişme süreciyle birlikte yakaladı. Oysa mevcut ekonomik durumu, Brezilya futbolu için tehlike çanları çaldığını gösteriyor. Göstergelere göre Brezilya futbolu hem altyapı, hem de ekonomik olarak iflas etmek üzere. Brezilya, Avrupa kulüplerine en fazla oyuncu pazarlayan ülke. Öyle ki, kahveden sonraki en fazla ihraç ettiği ürünün futbolcu olduğunu söylemek yerinde olur. Avrupa kulüplerine satılan futbolcuların hepsi yıldız oyuncular. Brezilya kulüplerinin yıldız oyuncularını Avrupa'ya satmasının en büyük nedeni ise kulüplerin yaşadığı mali sıkıntılar. Bir İngiliz firmasının hazırladığı rapora göre, şu anda Brezilya'nın en büyük 20 kulübünün borçlarının toplamı 400 milyon dolara ulaşmış durumda. Yine Brezilya'nın en meşhur takımlarından Corinthians, ödemediği vergi taksitleri nedeniyle Sao Paula Belediyesi tarafından el konulma tehlikesiyle karşı karşıya. Bir başka Brezilya takımı Vitória'nın ise "elektrik ve su faturalarını ödemek için futbolcularını sattığı" bizzat kulübün başkanı tarafından dile getiriliyor.

Brezilya hâlâ dünyanın en iddialı milli takımı. Oysa Brezilya futbolunu ilerde nasıl bir gelecek beklediği belirsiz. Takımların, yıldız futbolcularını Avrupa'ya satmasıyla birlikte seyirciler de sahalardan çekilmeye başlıyor. Özetle futbol Brezilya'dan çekiliyor. Brezilya Futbol Federasyonu'nun verilerine göre geçen yıl 657 futbolcu yurtdışı takımlarına transfer edilmiş. Futbolla yeni tanışan Amerika Birleşik Devletleri'nde futbol maçlarına giden seyirci sayısı ortalama 14 bin düzeyinde bulunurken, Brezilya'da bu sayı 8 bin ila 13 bin arasında bulunuyor. Oysa 160 milyon nüfusa sahip Brezilya'da en az 8 takımın dünyanın en zengin kulübü Manchester United'dan

daha fazla seyirciye sahip olduğu kaydediliyor. Ama mali tabloyu gören hemen herkes aynı fikirde buluşuyor: Brezilya futbolu, iflasın eşiğinde.

Futbol, yoksul Brezilya'yı terk ediyor. Kapitalizmin ve futbolun beşiği Avrupa ise hem parayı hem futbolu mıknatıs gibi kendine çekiyor. G-7 ülkeleri futboldaki pastadan paylarını artırmakla meşgul. Yine de, her şeye rağmen ekonomisi G-7 ülkeleri tarafından kontrol altına alınmış ülkeler hâlâ umut vaat ediyor. Ve melez kıtanın direnişçi Latin Amerika ülkesi Brezilya her şeye rağmen en büyük favori!

AMERİKAN KÖFTESİ AYVAYI YİYOR MU?

1995'te İstanbul Üniversitesi'nin basına kapalı düzenlenen açılış programlarından birinde meşhur bir "işkadını" amfide bulunan öğrencilere, özellikle de kız öğrencilere şöyle bir konuşma yapmıştı: "Kızlar, artık haklarınıza sahip çıkmalısınız. Günümüzde kadınlar çalışmak istiyorlar. Kariyer sahibi olmak istiyorlar. Başarılı bir iş kadını olabilmek için bugün en az iki yabancı dil bilmeniz gerekir. Ve hepsinden önemlisi erken evliliği kafanızdan silmeniz lazım. Hem sağlıklı bir evlilik yapmak ve doğru erkeği tercih etmek için erken yaşlar değil geç yaşlar idealdir. Erken yaşlarda tecrübesiz olacağınız için doğru erkeği tercih edemezsiniz. Erken yaşlarda kaç erkek tanıyabilirsiniz ki? Erkekler hamburger gibidir. En doğru hamburgerin hangisi olduğunu bilmek için bütün hamburgerlerin tadını bilmeniz gerekir. Siz, Mc Donalds'ın hamburgerini yemiş olabilirsiniz ama Burger King'in nasıl olduğunu bilmiyorsunuzdur. Oysa iyi olanı tercih etmek için hepsini bilmek gerekir..."

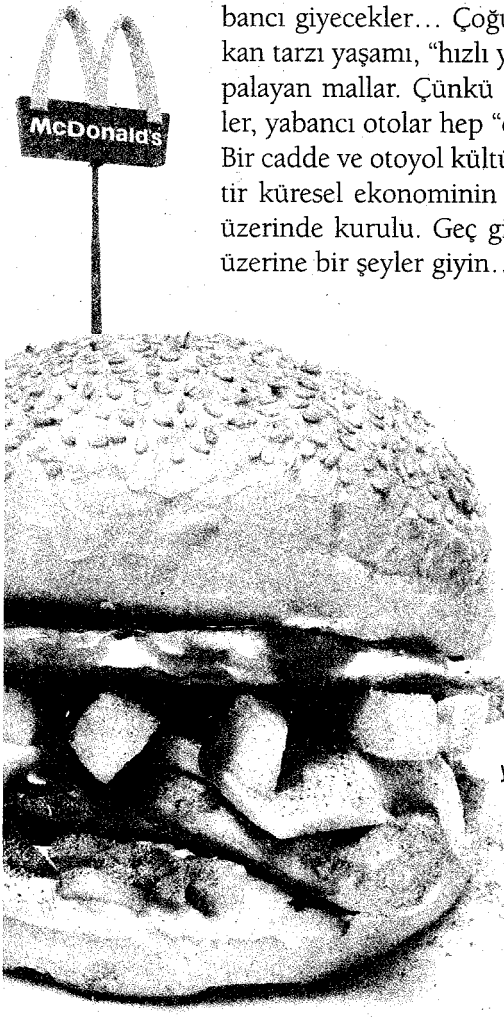
Bu konuşmayı kızgınlıkla dinlemiştim. Meşhur işkadını Leyla Alaton, aralarda oturmama rağmen kızgınlığımı farketmiş olmalı ki, beni işaret ederek "Orda oturan kırmızılı, siz bir şey mi söyleyeceksiniz, suratınız asılmış gibi" dedi. "Hayır, dedim, kırmızı tişörtlü bir hamburger olarak, hiçbir şey söylemeyeceğim." Oysa bu konuşmayı dinlerken işkadınına kafamdan hep şu soru geçiyordu:

"Pardon, siz bugüne kadar kaç hamburger yediniz?"

"Hamburgerler" hususunda çok deneyimli olduğu gözlenen bu işkadınının ne kadar hamburger yediğini bilmiyorum ama Türkiye ilk dükkanını 1986'da açan Mc Donald's firmasından 2001 başına kadar tam 10 bin 600 ton et, 6 bin 350 ton tavuk eti, 227 milyon adet ekmek, 25 bin 500 tonun üzerinde patates yemiş ve 96 milyon 550 bin litre içecek içmiş. Standart bir hamburger köftesi 44.5 gram ağırlığında olduğuna göre, biz Türklerin ne kadar hamburger yedi-

ğini varın siz hesaplayın! Bunun üzerine Burger King'inkileri de siz ekleyiverin.

Malum, Özallı yılların "dışa açılma" politikaları sayesinde "içimize giren" yabancı maddenin (made in gavur) haddi hesabı yok. Yabancı sigaralar, yabancı içecekler, yabancı yiyecekler, yabancı giyecekler... Çoğu Amerikan malı. Amerikan tarzı yaşamı, "hızlı yaşa, genç öl" tezini pompalayan mallar. Çünkü hamburgerler, blue jeanler, yabancı otolar hep "cadde" üzerinde satılıyor. Bir cadde ve otoyol kültürü pompalanıyor. İlginçtir küresel ekonominin tamamı otoyol ve cadde üzerinde kurulu. Geç git. Kalabalık caddelerden üzerine bir şeyler giyin... Yabancı marka arabana

Sovyetler Birliği'nin çöküşünün hemen ardından Puşkin Meydanı'na bir şube açan **Mc Donald's**, Amerikan hakimiyetini kanıtlamak istercesine bütün dünyaya bunun reklamını yaptı. Komünizmin kalesine Amerikan bayrağını dikti; MC Donald's'ın amblemi, Puşkin Meydanı'ndaki devasa orak-çekiç ambleminin tam yanına asıldı!

bin, benzinin bittiğinde benzinciye çek depoyu fulle, karnın acıktığında bitişikteki fast foodçudan mideni fulle. Bu dünya bir diğerine yolculuktur; anayoldan sapma, arayolda kurt kapar.

Türkiye, Özal'dan bu yana Amerikan yaşam tarzıyla, popüler kültürün, tüketim kültürünün her nanesiyle iç içe yaşıyor. Mc Donald's restoranları ABD'de "alt-kültür"ün uğrak yeriyken, Türkiye'de bu restoranlardan alışveriş yapmak "üst-kültüre" mensubiyet göstergesi gibi algılanıyor. Alt-kültüre mensup olmasına rağmen "Türk sosyetesine(!)" elleriyle çiğ köfte yediren İbrahim Tatlıses, Urfa'nın köyünden "ayağında kundura" ile İstanbul'a gelip "diskolarda, kafelerde sarsam seni"ye vardıktan sonra Mc Donald's zincirlerine karşı Tatlıses Lahmacun zincirlerini kurdu, ancak, sonunda kafaüstü çakıldı ve lahmacun dükkanlarını bir bir kapattı. Sadece lahmacun değil; İnegöl köftesi, İzmir köfte, Tekirdağ köftesi, kuru köfte, kaşarlı köfte dahil hiçbir köfte "Amerikan köftesi"nin yükseliş dönemine girmesini engelleyemedi. Fakat yine de Türkiye'de 150 bin tane lokanta, dönerci ve lahmacuncu olmasına karşılık 400 tane marka olmuş zincir var.

Kendilerine "yeşil sermaye" denildiği vakit kızanlar "sermayenin rengi olmaz" deyip dursunlar, Mc Donald's, ambleminin gerçek renkleri "sarı kırmızı" olmasına rağmen, "sermaye gerekirse bin bir renge girer" tezin haklı çıkartıcasına, İnönü Stadı'nın tepesine bir "siyah beyaz" amblemini koydurdu. Üstelik "koruma kanunu" gereğince stadın tepesine hiçbir şey konulamayacağı kuralını da takmayarak yaptı bunu. İstanbul'un silüetini bozduğu için karşı çıkılmasına rağmen Boğaz'a nazır kocaman bir "M" harfini yüksek bir binanın tepesine dikmekten de geri durmadı. Daha fazla hamburger satmak için yalnızca Türkiye'deki restoranlarda ayran satışı yaptı.

Sovyetler Birliği'nin çöküşünün hemen ardından Puşkin Meydanı'na bir şube açan Mc Donald's, Amerikan hakimiyetini kanıtlamak istercesine bütün dünyaya bunun reklamını yaptı. Komünizmin kalesine Amerikan bayrağını dikti; MC Donald's'ın amblemi, Puşkin Meydanı'ndaki devasa orak-çekiç ambleminin tam yanına asıldı! Ardından komünistlerin Türkiye'deki kalesi olarak bilinen ODTÜ'ye girdi Mc Donalds. "Rusya'da komünizme son veren lider" olarak ta-

nınan Mihail Gorbaçov'u bile taşlayarak ODTÜ'den dışarı çıkaran öğrenciler, Mc Donalds'ın ODTÜ'ye girişini engelleyemedi.

Peki bütün bunları niye söylüyoruz? Çünkü İbrahim Tatlıses'in, bilumum köftelerin, ODTÜ'lü öğrencilerin, koruma kanunlarının, yaprak dönerin, "Hepimiz Bergamalıyız, Mc Donald's defol!" diyen Bergamalıların yapamadığını ekonomik kriz yaptı ve Mc Donald's yavaş yavaş Türkiye'deki şubelerini kapatmaya başladı. Kaderin cilvesi, Amerikan köftesi, Amerika'nın kontrolündeki IMF'nin programları yüzünden çıkartılan kriz dolayısıyla ayvayı yedi. IMF, Amerikan köftesini; Amerikan köftesi ayvayı yedi. Amerikan köftesi önce duraklama, sonra gerileme dönemine girdi. Mc Donald's kriz dolayısıyla 18 restoranını kapattı. Boğaza nazır kocaman "M" yerinden söküldü, İnönü stadındaki siyah beyaz Mc Donald's amblemi yerinden söküldü, ODTÜ'deki şube kapandı. Yalnızca Mc Donald's değil, Burger King'in satışları da yüzde 8.11 azaldı; Pizza Hut ve KFC'nin müşteri sayısı da yüzde 15 oranında düştü. Pizza Hut üç dükkanı kapattı. Kriz, Amerikan yaşam tarzını çökertti. Komünal kapitalist yaşam biçimi krizle geri adım attı. Dünyanın her yerinde tek bir makinenin ürünüymüşçesine tek tip insan, tek tip besin, tek tip içecek anlayışını uygulayan Amerikan yaşam tarzı şimdilik gerilemiş durumda. Ancak bu gerileme daha ileri sıçramaya da yarayabilir.

Yazık ki, dünyanın her yerinde ideolojik nedenler dolayısıyla kepenkleri kapatmak zorunda kalan Mc Donald's ve benzerleri, Türkiye'de ekonomik nedenler dolayısıyla kapılarına kilit vurmak zorunda kalıyor. Örneğin IMF politikaları nedeniyle ekonomisi dibe vuran Arjantin'de sokağa dökülen halkın en çok saldırdığı yerlerden birisi Mc Donald's restoranlarıydı. Prag'da küreselleşme aleyhtarı gösteriler düzenleyen küreselleşme karşıtları da Mc Donald's dükkanlarını kendilerine hedef seçmişlerdi. Türkiye'de ise bu iş Mc Donald's'ın ana dilinde eğitim yapan ODTÜ'lü öğrencilere düştü. Amerikan yaşam tarzına, Amerikanlaşmaya karşı daha esaslı bir kolektif bilinç geliştirilemedi maalesef.

Örneğin; on yıllardır Türkiye'nin tarım politikalarını belirleyen komisyonları işgal eden Amerikalıların, Mc Donald's'ı abat etmek için hayvancılığı ne şekilde yönlendirdiği üzerine kafa yoran kaç ki-

şi var acaba? Ya da Amerika Birleşik Devletleri, Üsame Bin Ladin'i en azılı terörist ilan ettikten ve tüm dünyadan "terörizme karşı birlikte mücadele" istedikten sonra şunları söyleyen kaç kişi var acaba?: "Üsame Bin Ladin dünyanın tek arap sakızı üreticisi. Servetinin en önemli kaynaklarından birisi bu. Arap sakızı, Pepsi, Coca Cola gibi bütün meşrubatlarda, birtakım maddelerin dibe çökmesini engellemek için kullanılıyor. Satılan her meşrubattan elde edilen gelir hem Amerika'nın hem Ladin'in kasasına gidiyor. Amerika haklı. Terörizmle mücadele etmek gerekiyor. Ladin'in kasasına para girmesin diye, cola içmeye son! TERÖRİZM BU KAPAĞIN ALTINDA!"

Şimdi, isteyen istediği "hamburger"i yer; isteyen istediği "gazoz"u içer. Fakat bana kalırsa herkesin gazozu kendine!

BU ÜLKE İÇİN SEVE SEVE BAS BAS PARALARI LEYLA'YA...

17 Ağustos'ta başımıza gelen felaketten sonra, toplumun toparlanması için yapılan reklam filmlerinin şiddetli etkilerinin fark edilmesinden sonra, topluma her ara gaz verilmek istendiğinde reklamlara başvuruluyor. Bu türdeki son kampanya da şöyle: "Bu ülke için seve." Kampanyayı manşete taşıyan türkoğlutürk gazetenin biri, bu tür kampanyaların Amerika'da da düzenlendiğini ve 11 Eylül'den sonra düzenlenen kampanya sayesinde Amerika'da büyük bir toparlanma yaşandığını söylüyor. Amerika'daki kampanyanın adı "God Save America", yani "Tanrı Amerika'yı korusun". Bir nevi dua kampanyası! Ve kampanya duayeni anavatanamerika bunu yapar da yavruvatanamerika yapmaz mı? Yapar elbette; ama yavruvatanamerika laiklikten taviz vermez. Başbakanın da, cumhurbaşkanının da, tanrının da görevleri anayasayla sabittir. "Yürütmenin başı cumhurbaşkanıdır. Tanrı devlet işlerini yürütemez!" Tanrıyı harekete geçirmeye gerek yok, vatandaşları harekete geçirsek yeter! Dolayısıyla, kampanyanın adını "Bu ülke için seve seve" koysak yeter.

Lafı uzatmaya gerek yok, özetle, bu moral kampanyanın moral kaynakları da dahil almak üzere, Türkiye her durumda (iktisadi, askeri, tıbbi, afet-i tabii...) Amerika'nın reflekslerini sergiliyor. Amerika'yı başarıya götüren ne varsa onu yapıyor. Reklamın diliyle söyleyecek olursak; "Bu ülke için seve seve Amerikalı olurum."

Kampanyayı kimin başlattığı belli değil. Belli olmaması lazım elbet. Bu kriz zamanı senin benim tartışması mı olur? Senin malın benim malım; benim malım benim malım. Ancak kampanyanın arkasında büyük işadamlarının da olduğu belli. Son on yıldır ülkeyi kanatları yolunmuş tavuğa ya da soyup soğana çevirdikten sonra kendilerine kuzu çevirme söyleyenler şöyle diyorlar bu kampanyayla ilgili: "Eh, bir şey olduysa bu hepimizin suçu, hep beraber bu haltı yedik, beraber bu işin altından kalkalım!" Veya diğer bir deyişle şöy-

le: "Devletin malını deniz gören bizler, suçluyuz elbet, ama devletin malını göremeyen siz kerizler de en az bizim kadar suçlusunuz!"

Bunlar bir yana "Bu ülke için seve seve" sloganını üretenler her kimlerse asıl amaçları belli: Daha fazla para harcanmasını sağlayarak krizden çıkmak. Özal dönemindeki bolluk zamanında "doldur cebini" propagandası yapanlar bugün "boşalt cebini" diyorlar. Frenkçe söylersek "Sökül paraları ahbap!"; alaturkaca söylersek "Bas bas paraları Leyla'ya, bi daha mı gelicez dünyaya!"

Günümüzde her şey reklam mantığına ve reklamcıların ellerine bırakılıyor. Reklamcının işi bu elbet; bir baltaya sap olamamış kazmayı siyasetçi; Kazıklı Voyvoda kılığındaki siyasetçileri de vatanperver vatandaş gibi göstermek. "Reklam bize sırıtan bir leştir." Bilboardlardaki bütün siyasetçiler, bütün zenginler, bütün ürünler, bütün mankenler, bütün leşler, bütün şeytanlar, bütün hayvanlar bize sırıtıyor. Bu yüzden her şey reklamcılara bırakılıyor. Deprem sırasında hazırlanan "Unutmayacağız" sloganlarıyla deprem unutulmadı, unutturulmadı örneğin. Evet, unutmadık. Unutmadık ama deprem ne ile yapıldı, bombayla mı? Diyelim ki paranoyakça? Peki ne için Afganistan'a deprem bombası atılıyor? İsrail neden deprem bombası denedi? Deprem gecesi Gölcük'teki üst düzey yetkili Türk askerleri, İsrail askerleri kimlerdi? Türkiye Cumhuriyeti deprem bölgesine ulaşmak için aradan günler geçmesi gerektiği halde İsrail neden yarım saat sonra Gölcük'teydi? Unuttuk. Ama elbette 17 Ağustos. Elbette 45 saniye. Unutmadık.

Sonra "On İki Dev Adam" çıktı. Ohhhhh! Ne güzel de müzik vardı; ne güzel de reklam filmiydi o öyle? Her şey bu ülke için seve seve. Müziği yapan grup için de seve seve yaptılar bu işi, beş kuruş para almadılar, vatan için yaptılar denecek oldu. Grup Athena çıktı açıkladı: "Her beste için ne kadar para aldıysak, bu besteden de o kadar para aldık." Reklam filmini yapanların ne kadar para götürdükleri ise belli değil. Sökülüyoruz paraları işte. Bas bas paraları Leyla'ya, bi daha mı gelicez dünyaya! Bas bas paraları Athena'ya, bi daha mı gelicez dünyaya! Bas bas paraları 12 Dev Adam'a, bir daha mı gelicez dünyaya. Reklamla ancak taraftar yahut tüketici oluşturulur zaten. Hem, taraftardan, tüketiciden başka bir şeye ihtiyacımız

olduğunu söyleyen mi var? 12 Dev Adam'dan, 12 Dev Madam'dan başka ihtiyacımız mı var? İsteniyor ki, yalnızca bağıran, taşkın bir kalabalık olalım. Kitle değil, kütle olalım. Ardından 28 Şubat çıktı. Biz böyleyiz işte. Biz çok iyi taraftarız. Dünya Futbol Şampiyonası'nda da holiganlara kim olduğumuzu göstereceğiz. Topunu patlatacağız İngilizlerin!

Bu ülke uzun süredir kendisi için seve seve iş bitirecek adamlarla kaynadı; kaynıyor! Azıcık bir ara gazla yapamayacakları şey yoktur. 28 Şubat'tan önce de bir kampanya başlatılmıştı. Gizli bir kampanya. Biz onu yalnızca bir şarkı sanıyorduk; ancak gelişmeleri değerlendirince bir kampanya olduğu anlaşılıyor: "Ya sev, ya terket!"

Kimileri "Seni sevmeyen ölsün" dedi; önemli mercileri işgal etti. Kimileri gerçekten sevemedi; terk ettirildi. Kimileri içine sindiremedi ama kaldı. Ama şöyle diyordu bir şarkı: "Giden değil kalandır terk eden!" Herkes elinden geleni yaptı bu ülke için, seve seve. Yoksa memleket bu halde olur muydu? Herkes en azından bir kere ta derinlerden gelen o sesi, o haykırışı, o endişeyi yüreğinin en sıcak haliyle sordu: Ne olacak bu memleketin hali? Sonunda memlekete bir haller oldu. Ve soru öyle bir hal aldı ki; ha ne olacak bu memleketin hali diye sormuşsun, ha "Maveraünnehir nereye dökülür" diye sormuşsun, bir şey fark etmiyor. Ortada ne nehir var ne memleket!

Çünkü biz bu ülke için seve seve 4 darbe yaptık; gıkımızı dahi çıkarmadık. Bu ülke için seve seve başbakan, bakan astık; darbecileri asmadık besledik seve seve.

Bu ülke için seve seve Türkçe ezan, Türkçe ibadet safsataları çıkartıp astığımız başbakanın 'başarısını' alaşağı etmeye çalıştık.

Bu ülke için seve seve basur olmayı, obez olmayı göze alarak McDonald's'da hamburger yedik; Coca Cola içtik, patates cipsi tükettik. Bu ülke için seve seve Mc Donald's'ın buzdolaplarına küçücük mendilci kızları saklayıp, dondurduk, üşüttük. Bu ülke için seve kafayı üşüttük.

Bu ülke için seve seve İmam Hatip Liseleri'ni kapattık; Fener Rum Patriği'ne elimizden gelen desteği vermekte tereddüt etmedik.

Bu ülke için seve seve Güneydoğu'daki okulları öğretmensiz bıraktık; Batı'daki üniversiteleri polissiz bırakmadık.

Bu ülke için seve seve üniversiteli kızların başörtülerini başlarından çektik; seksenli yıllarda okula gidin kızlar diye başına vurduk; doksanlı yıllarda okullardan gidin kızlar diye başına vurduk.

Bu ülke için seve seve yerli sermayenin dibine kibrit suyu döktük; yabancı sermayeyi baş tacı ettik.

Bu ülke için seve seve şeker fabrikalarını; tütün üretimini yerle bir ettik. "Bunu ya seve seve yapacaksın ya da sike sike" dediler; biz memleket için en hayırlı olanını tercih ettik; seve seve yaptık. Şeker gibi yaptık şeker devrimini.

Bu ülke için seve seve İSKİ skandalları çıkardık, trilyonları cebe indirenleri beş yılda salıverdik, uç uç böceğim annen sana terlik pabuç alacak dedik, terliğini pabucunu alıp tatil için Miami'ye uçup şezlonga konanları izledik.

Bu ülke için seve seve her yaz hektarlarca orman yangınları çıkardık, ağzı salyalı zengin kodamanlar çamların, meşelerin, söğütlerin yerine palmiyeli villalarını inşa edebilsinler diye.

Bu ülke için seve seve milli eğitim ve tarım politikamızı belirleyen komisyonlarımızı yıllarca Amerikalıların eline bıraktık. Kendi politikamızı kendimiz belirleriz diyeceğimiz yerde, böyle gelmiş böyle gider deyip bunları bozacak, deşifre edecek hiçbir girişimde bulunmadık. (Çünkü bu ülke için seve seve de Amerika için sike sike de.)

Hayatımızın üçte biri uyumakla, üçte biri köpek gibi çalışarak, geri kalan zamanda da yazgılarımıza göre kimilerimiz savaştı güneydoğu dağlarında, kimimiz sevişti bodrum sahillerinde. Ve çoğumuz televizyon izledik bu ülke için seve. Bu ülke seve seve yaptığımız her şeyi daha layıkıyla yapabilmek için televizyonlarda tartışma programları düzenledik. Bütün bunları televizyon programlarında tartışmaya çalıştık. Çok önemli bilgiler verecek televizyon ekranları bize, ama "az sonraaa... şimdi bir reklam arası."

Afganistan'da savaş mı çıkmış, Hindistan nükleer füze mi üretmiş, Afrika'da insanlar ölüyor muymuş, Asya'daki Nike fabrikaların-

da çalışan bir çocuk bir ayakkabının 5'te biri kadar mı aylık alıyormuş, Bir Afganistanlı öğretmenin aylık maaşı 2 buçuk dolar mıymış, Afganistan'dan neden sanatçı, ilim adamı bilim adamı yetişmiyor da terörist yetişiyor; neden Türkiye'den adam gibi siyasetçiler çıkmıyor; Kıbrıs ne olacak, Kuzey Irak'ta Merkez Bankası mı kurulmuş, ne oluyor oralarda haberin var mı? "Az sonra... şimdi bir reklam arası!" Türküm, doğruyum, yalan söylemeyeceğim: Hiçbir şeyden haberim yok, ama reklamlar çok güzeldi. Bu ülke için seve seve bu reklam izlenir abi. Taraftarız biz taraftar. Ölmeye, ölmeye, ölmeye geldik! Bi daha mı gelicez dünyaya?!

TÜRK SİYASİ DEVRİMİNİN BEYİN TOMOGRAFİSİ

Ünlü yazar Oscar Wilde "Medeniyet güneşten kaçıyor" demişti. Wilde bunu söylediğinde, Doğu siyasi ve sosyal bakımdan hızla Batı'nın gerisine düşüyordu. Yani medeniyet Doğu'dan Batı'ya göçüyordu. Türkiye için Wilde'ın bu sözünden esinlenerek şunu söylemek mümkün:

"Siyaset düşünceden kaçıyor."

Türkiye'de siyasetin düşünceden kaçması ya da bir ideolojiye yaslanmadan hareket etmesi, kendini en bariz biçimde 12 Eylül'den sonra oluşan apolitik yapılanmada ortaya koydu. 12 Eylül'den sonra oluşan siyasal yapı, bırakın bir düşünceye yaslanmayı, düşünceye yahut onun daha alt kademesi bir şeye dahi teğet geçmiyordu. Fakat Türkiye'de "düşüncesiz siyaset"in geçmişi bu kadar yeni değil. Cumhuriyet kurulmadan siyasi platformda geliştirilmeye çalışılan siyasal düşünce ürütme çabaları Cumhuriyet'ten sonra yok oldu gitti. Cumhuriyet tarihi boyunca etkin olmuş hiçbir parti dört başı mamur bir fikre yahut düşünceye sahip olamadı.

Cumhuriyet yani ulus-devlet kurulmadan önce, en etkin siyasal düşünceler arasında Türkçülük, İslamcılık, Osmanlıcılık gibi akımlar vardı. Ancak bu düşüncelerin hiçbiri Cumhuriyet'in bir başına benimsediği ideoloji olmadı. Cumhuriyet Türkiyesi'nin kurucuları ulus-devletin ne İslamcı, ne Osmanlıcı, ne Türkçü, ne Marksist, ne Kapitalist olmasını istiyorlardı. Cumhuriyet'in kökleri İttihat ve Terakki'ye dayanıyordu ancak, İttihat ve Terakki'nin en önemli ideologu Ziya Gökalp'in "Türkleşmek, İslamlaşmak, Muasırlaşmak" kitabında şekillendirdiği düşünceleri de bir başına Cumhuriyet için ideal bir düşünce değildi. Peki ne yaptı Cumhuriyet Türkiyesi'ni kuranlar?

O yıllarda yeni kurulacak modern ulus devletin bir ideolojiye sa-

hip olması gerektiği ortak kanaatti. Ancak, Cumhuriyet Türkiyesi'nin kuruluşunda fikir adamlarından ziyade eylem adamlarının etkin olması, düşünceden önce pratik bakımdan birtakım uygulamaların sahneye konulmasına vesile oldu. Ardından hızla başlayan "Atatürk İnkilapları" devreye girdi. Muasırlaşma ya da Batılılışma diye tabir edilen sürece gaz verildi, Millete "Bundan böyle sarığınızı ya da fesinizi atıp başınıza şapka geçirecek, Doğu'nun değil, Batı'nın alfabesini kullanacak, ümmet değil, ulus olacaksınız" denildi. Devrimler yapılıyordu, ama yapılan devrimlerin fikri altyapısı yoktu, devrimler temelsizdi. Kuramsal altyapıdan yoksun kurgusal bir hareket vardı. Devletin idaresini elinde bulunduran Cumhuriyet Halk Partisi'nin "Altı Ok"una da Mustafa Kemal'in ısrarla ilke yerine "ok" demesi, bu okların öylesine atılmış, deneme yanılma yoluyla hedefi vurmaya dönük gayretler olmasından kaynaklanıyordu.

Ancak bu gözden kaçırılan ya da saklanan bir gerçek değildi. Zaten durum bariz bir biçimde ortadaydı; modern Türk devletinin siyaseti fikir adamlarının değil, eylem adamlarının faaliyetleri neticesinde kurulmuştu.

Aradan epey bir zaman geçtikten sonra, Şevket Süreyya Aydemir, 15 Ocak 1931'de Ankara Türk Ocakları'nda "İnkılap ve Kadro" başlıklı konferansında 1920'lerden itibaren başlayan "Türk Devrimi"nin ideolojik bir temele oturtulması konusundaki düşüncelerini dile getirdi. Aydemir'in düşünceleri büyük ilgi gördü. Devrimler bir ideolojiye yaslanabilir, Cumhuriyet Halk Partisi'nin "altı oku"nun durduk yere neden fırlatıldığı izah edilebilirdi! İnkılap ve Kadro hareketine CHP'nin desteğinin alınması için konuşma metni parti kurmaylarına gönderildi ve onayları alındı. Böylece Ocak 1932 yılında yayın hayatına başlayan Kadro dergisi, Mustafa Kemal'in önderliğinde devrimin ideolojisini oluşturma iddiası ve arzusuyla yayınlanmaya başladı. Şevket Süreyya Aydemir önderliğindeki derginin yazarları ve hareketin başlıca isimleri arasında Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Vedat Nedim Tör, Burhan Asaf Belge ve İsmail Hüsrev vardı.

Şevket Süreyya; Kadroculari "Kadro, bir ulusal kurtuluş hareketinin, bir ulusal devrimin komuta heyetidir. Onun azlık, fakat bilinçli öncüsü ve yöneticisidir. Devrimin tek ve idealist partisi, onun

tek ve idealist lideri etrafında toplanan kadrodur" şeklinde tanımlamıştı: Tek ülke, tek parti, tek şef!

Kadrocular, CHP'nin dayandığı ilkeleri daha da geliştirmeyi öneriyorlar ve CHP'nin ideolojisini de belirlemeyi hedefliyorlardı. Yani devlet-parti özdeşliğini savunuyorlardı. Günümüzde de başta Deniz Baykal olmak üzere Cumhuriyet Halk Partis'nin kurmaylarının "CHP Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusudur" demesi, parti-devlet özdeşliği düşüncesinin kalıntılarından başka bir şey değil aslında: "Biz CHP'yiz, biz devletin ta kendisiyiz!"

Kadrocular, devrimin, onu yaratacak her türlü prensip ve düşünsel unsurlara sahip olduğunu ancak bunların bir ideoloji halinde sistemleştirilmesinin gerekliliğine inanıyorlardı. Mustafa Kemal'in "sosyal halkçılık" görüşünü yani sosyal ve kültürel alanda yapılmış devrimlerini onaylıyorlar ve bu konuda yeni teori geliştirmeyi planlamıyorlardı. Onların asıl derdi "programlı devletçilik" ilkesiydi. Devletçiliği bütün hayatı kapsayacak kadar biçimlendirmeyi öneriyorlardı. Devletçilik konusunda CHP ile aynı düşünmüyorlar, özel girişimciliği ekonomik hayatı etkilemeyecek alanlarda etkili olmasını savunuyorlardı. Mustafa Kemal Atatürk ve İsmet İnönü'nün desteğine rağmen CHP parti genel sekreteri Recep Peker gibi birçok CHP üyesi, Kadro'nun düşüncelerine tepki göstermeye başladılar. Atatürk ve İnönü, Kadro'ya demeçler vererek onu desteklediklerini ancak, Türkiye'de benimsenen devletçilik politikasından ödün verilmeyeceğini açıklamalarına rağmen Kadro'nun "Planlı Devletçilik" düşüncesinde ısrar etmesi derginin ve kadroculaın ipinin çekilmesine neden oldu. CHP, Kadro'yu dışladığını göstermek için Ülkü adında bir dergi yayınlamaya başladı.

Kadro Dergisi 1935'te 35 ve 36. sayılarını birlikte yayınlayarak yayın hayatını noktaladı. Kadrocular tasfiye edilmiş; Kemalizm'i o dönemde dünyada etkili olan Kapitalizm ve Marksizm'in dışında "üçüncü yol" olarak belirleme hevesleri de kursaklarda kalmıştı. Kemalizm sistemleştirilememişti.

Mustafa Kemal'in ölümünden sonra İsmet İnönü Cumhurbaşkanı oldu ve Milli Şef Dönemi başladı. Milli Şef'lik "yanlış anlaşılmasın" diye de Mustafa Kemal "Ebedi Şef" ilan edildi. Milli Şef dönemi,

İkinci Dünya Savaşı'nın geçtiği yıllarda, 1939-1945 arasında yaşanmıştı. Sonuç olarak bu dönem de Tek Parti iktidarının, kendisine henüz bir kimlik belirlenememiş CHP'nin iktidar yıllarıydı. Derken 1946'da çok partili siyasal yaşama geçilmesiyle CHP, araziye ayak uydurabilmek adına tek parti dönemi alışkınlıklarını bir bir terketmeye başladı. Ardından 1950 seçimleri geldi. CHP artık tümüyle değişiyordu. O zamana kadar asla savunmadığı ilkeleri, seçim bildirgesinde savunmaya başlamıştı. Özel sermaye desteklenecek, yabancı sermaye için kapılar ardına kadar açık tutulacaktı. Bunun yanısıra toplumsal ve ekonomik alanda bir dizi vaadi daha içeren bu bildirge, neredeyse Demokrat Parti'nin vaadlerinin kopyasıydı. 27 yıllık CHP, 4 yaşındaki DP'ye benzeme eğilimi gösteriyordu. Fakat verilen bütün ödünlere rağmen 14 Mayıs 1950'de yapılan seçimler, CHP'ye büyük bir hezimeti tattırdı. Artık "tek parti" dönemi bitmiş, "hakim parti" dönemi başlamıştı.

Demokrat Parti nasıl bir partiydi? İdeolojisi, siyasal düşüncesi neydi? İsmet İnönü, çok partili siyasal yaşama geçişte, DP'nin kurucularından Celal Bayar'ı Çankaya'ya davet etmiş, ondan birtakım isteklerde bulunmuştu. Bu isteklerin arasında Atatürk'ün koyduğu cumhuriyet ilkelerinden taviz vermemek, dış politikayı asla polemik konusu yapmamak vardı. Başbakan Adnan Menderes, dış politikayı polemik konusu yapmadı. Ancak Kemalizm'le ilgili şeklen şöyle bir söz sarfetti: "Biz Atatürk devrimlerinin yerleşik olanlarına dokunmayacağız, ancak yerleşmemiş olanlarını da yerleştirmek için uğraşmayacağız..."

Menderes'in sarfettiği bu sözler, DP'nin Kemalizm'i takip etmeyeceği anlamına da geliyordu. Demokrat Parti ne Sosyalist, ne İslamcı, ne Türkçü, ne Marksist'ti. Öyleyse DP'nin ideolojisi neydi? Tevfik Çavdar, İletişim Yayınları'nın hazırladığı Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi'nde yer alan yazısında buna ilişkin şöyle bir saptamada bulunuyor: "Demokrat Parti hareketinin kökleri Genç Türkler'in 1902'deki kongresine kadar dayanır. Bilindiği gibi, bu kongrede Genç Türkler merkezi otoritenin güçlü olması ile daha liberal bir yönetim biçiminin (adem-i merkeziyet) yeğlenmesi düşünceleri açısından ikiye ayrılmışlardı. Bunlardan birincisini Ahmet Rıza'nın liderliğini yaptığı İttihat ve Terakki, diğerini ise Prens Saba-

hattin'in önderliğini yaptığı grup oluşturmuştu. Merkeziyetçi etkilerin güçlü olduğu Birinci Grup, tutumları Doğu despotizmi ile Batı despotizmi arasında bir yere oturan, zaman zaman jakoben eğilimlerin ağır bastığı bir iktidar oluşturdular. İttihat ve Terakki iktidarı ile onun bir doğrultusu olarak kabul edebileceğimiz CHP iktidarı bu niteliktedir. Öte yandan, liberal diye adlandırabileceğimiz diğer grup ise, Ahrer, Hürriyet ve İtilaf, Cumhuriyetçi Terakkiperver Fırka ve Serbest Fırka çizgisini sürdürerek Demokrat Parti'ye kadar geldi."

Prens Sabahattin, liberalizmin öncüsü olarak görülüyordu. Evet, DP liberaldi. Ekonomik bakımdan liberal, sosyal ve kültürel bakımdan muhafazakardı. Muhafazakar ve liberal. Ancak ikisi de bir düşünce sistemi, bir ideoloji değil. DP'nin liberalliği bilhassa ekonomik alanda dışa açılmayı sağlamak içindi. Muhafazakarlığı ise iktidarı döneminde halka adeta kan kusturan CHP'nin sosyal reformlarına prim vermediğinin işaretiydi.

DP'nin seçilmesinde başlıca rol hiçbir zaman ideoloji ya da bir siyasal düşünce değildi; esasen DP seçilmiş değildi, CHP seçilmemişti! Dolayısıyla Demokrat Parti'nin siyasi kimliği için söylenecek tek şey şu olabilir sanırım: Popülist.

Bir türlü önlenemeyen DP iktidarı, 27 Mayıs 1960 darbesiyle sona erdirildi. Bu darbeyle birlikte 10 yıllık 'hakim parti' dönemi de bitti. Artık yeni bir devir başlıyordu. İhtilâl'den sonra yapılan 1961 seçimlerinde CHP yeniden iktidar oldu. Bu kez rakibi Demokrat Parti'nin devamı niteliğinde olan ve muhafazakar sağı temsil eden ve giderek güçlenen Adalet Partisi'ydi. CHP artık tutmuyordu. "Artık yeni şeyler söylemek lazım"dı. Ve İsmet İnönü o yeni şeyi söyledi: "CHP ortanın solundadır." Orta neydi, sol neydi, ortanın solu neydi? Ortanın soluydu işte. 1965 seçimlerinde muhafazakar sağa karşı bir argüman geliştirmek gerekiyordu ve bu durumda sağa karşı oylar kaptırılmamalıydı. CHP'nin "ortanın solu"na doğru direksiyon kırmasını, ABD Başkanı Johnson'un İsmet İnönü'ye gönderdiği bir mektupla o dönemde gündemde olan Kıbrıs müdahalesini engellediği söylenir. İnönü sözkonusu mektuptan sonra "Yeni bir dünya kurulur, Türkiye de bu dünyadaki yerini alır" demişti.

Bu sözün, II. Dünya Savaşı'ndan sonra ABD'yle sıcak ilişkiler kuran Türkiye'nin Batı ittifakı içindeki yerini tartışmaya açtığı söylendi öteden beri. Ancak, daha önce DP'yi "dış politikanın polemik konusu yapılmaması yönünde bizatihi uyaran İnönü'nün dış politikanın değiştirilebileceğine ilişkin sözleri ne kadar ciddiye alınabilirdi. Nitekim, İnönü'nün bu sözleri söyler söylemez Birleşik Devletler'le telefon görüşmesi yaptığı "Aman ha sakın siz bu sözümü ciddiye almayın" şeklinde mesaj ilettiği belirtilir. İnönü o sözleri "iç siyasette" işe yarayabilir ümidiyle sarfetmişti. Çünkü Türkiye'nin o tarihten bu yana dış dünyada kendine 'yeni bir yer' aramak gibi bir girişimi hiç olmadı. Artık Türkiye teslim olmuştu, Artık Türkiye'nin dış politikası değişmez sarsılmazdı, artık Türkiye'nin kendine özgü siyaseti yoktu, enine boyuna bir siyasal düşüncesi de olamazdı, Türkiye'de hiçbir siyasetçi köklü bir düşünce üretmiyordu. Sonuç itibariyle İnönü'nün 1965 seçimlerine hazırlık yaptığı bu sözleri ve "ortanın solu" kavramı da tutmadı. CHP'nin bütün rakipleri "ortanın solu" sözlerini kendi kampanyalarında lehlerine kullandılar. Özellikle DP'nin devamı olan Adalet Partisi, tüm gösterilerinde "Ortanın solu, Moskova yolu" sloganını kullandı. Seçimler yapıldı; Adalet Partisi tek başına iktidar oldu. Ortanın solu, CHP'yi iktidara taşımadı ama, Adalet Partisi'ni tek başına iktidar yapmaya yetti!

Adalet Partisi'nin bir planı, bir programı, bir düşünce sistemi elbette yoktu. Onlar DP'nin devamıydılar ve bu, iktidara gelmek için yeterliydi. Adalet Partisi'nin bu yönüne ilişkin en güzel örneği, AP Genel Başkanı Süleyman Demirel'in şu sözleri açıklamaya yeter de artar bile: "Bize plan değil, pilav lazım!"

Demirel, kendi siyaset tarihi boyunca hiçbir zaman 'savunduğu' bir düşünceyi anlatmadı kitlelere. O, popülist akımın en iyi örneklerinden biriydi. Seçimlerde kullandığı şey "kafası" değil, kafasındaki fötr şapka oldu. Fötr şapkayı salladığı zaman oylar geliyordu: Demirel'in siyasi düşüncesi "elimi sallasam ellisi" görüşünden öteye geçmedi.

Bu tarihlerden sonra Türkiye'de ele alınması gereken iki siyasi parti daha var: Milli Selamet Partisi ve Milliyetçi Hareket Partisi.

Alparslan Türkeş'in MHP'si görünürde 'ideoloji partisi' gibi algılanıyor. Zira Türkeş'in "Dokuz Işık"ı vardı ve bu Dokuz Işık, partinin ve hareketin mensuplarına göre Türkiye'yi aydınlatabilirdi. Türkeş'in Dokuz Işık'ı şöyleydi: Milliyetçilik; Ülkücülük; Ahlâkçılık; İlimcilik; Toplumculuk; Köycülük; Hürriyetçilik ve şahsiyetçilik; Gelişmecilik ve halkçılık; Endüstricilik ve teknikçilik.

Ancak "Dokuz Işık" hiçbir zaman ciddi bir düşünce olarak kabul edilmedi. Zaten öyle olduğu da söylenemez. MHP geleneğini, sağ üzerine yaptığı araştırmalarıyla da bilinen yazar Tanıl Bora'nın dediği gibi değerlendirmek mümkün: "MHP geleneği, 'ideoloji partisi' olarak tasnif edilir ama onlar için düşünceden çok doktrinden söz etmek gerek; tamim edilmiş bir "öğreti" vardır, bunun üzerine düşünmek lâzım değildir."

İslamcı bir parti olarak bilinen MSP'nin İslamcı olup olmadığı öteden beri tartışılır. İslamcılık ve Türk tarihi üzerine araştırmalarıyla bilinen sosyolog Şerif Mardin'e göre, MSP'yi İslamcılık akımının bir parçası olarak görmek kolay değil. Mardin bu görüşünü şöyle açıklıyor: "Bunun birinci sebebi MSP gibi bir partinin ideolojisinin İslami felsefeden çok, Batı kültürünün Türkiye'ye geçmesine karşı alınacak pratik tedbirlerde toplanmasındandır. Bu da tipik bir Anadolulu 'taşralı İslam' davranışıdır. Buna karşın, örneğin, Mısır'daki Müslüman Kardeşler'in –ortaya modernlikle İslam'ı bağdaştırmaya çalışırken "İslami Nizam"ı kurmaya çalışan bir kuramcılar ve kuramlar kümesi çıkardıkları oranda- "İslamcı" bir hareket temsil ettikleri söylenebilir. Gene, Pakistanlı düşünür Mevdudi, İslamcı bir hareketin düşünürüdür. (..) Böyle bir kuruluşun ve düşünce kaynaklarının karşısına MSP'yi koyduğumuz zaman "İslami felsefe" yerine Kadı Birgevî'ye kadar giden taşra mahsülü bir tür "prütanizm" buluruz. Bu da içki yasağı, büyüğe hürmet, tesettür ve vatandaşların cinsel hayatı üzerinde kontrolün konması gibi dar, popülist ve felsefi içeriği olmayan bir değerler kümesinden oluşur."

MSP, İslamcılık düşüncesine ne kattı? MSP'li kurmayların kuramsal sayılabilecek bir siyasi görüşü var mıydı? Bu soruyu da MSP'nin Genel Başkanı Necmettin Erbakan'ın geçmişte buna benzer bir soruya verdiği şu şekildeki yanıtta bulabiliriz: "Parti programına

ne gerek var, alırız İdeolocya Örgüsü'nü, yazarız altına MSP, olur biter."

MSP de tıpkı diğerleri gibi, partinin benimsediği kimliğe uygun kuramsal bir düşünce geliştirmemiş, onca "önemli" mesele varken, düşünceyle, siyasi bir düşüncenin felsefi alt-yapısıyla ilgilenememişti! Demokrat Parti'nin popülizm mirasından kendisinden sonraki bütün partiler payını almıştı; MSP dahil.

Türkiye'de İslamcılık düşüncesine her ne kadar Arap ülkelerindeki düşünürlerin bir parça etkisi olmuşsa da, aslında bazı İslamcı şairlerin gayretlerinin etkisi olmuştu, onların çabalarıyla gelişim sağlayabilmişti. Ama bu gelişme de siyasetçilerin zerre kadar etkisi olmadı.

Şimdi, muhtemel ki Türkiye çok yakında iki partiyle daha tanışacak. Birisi, "genel vali" gibi siyasete atanan Kemal Derviş'in de içinde yer alacağı, diğeri ise "yenilikçilik" iddiasındaki Recep Tayyip Erdoğan'ın kuracağı bir parti. Peki bu iki siyasetçi ne yapabilir? Aslında her ikisi de bunun ipuçlarını bize sağlamış durumdalar:

Derviş, önce 1973-76 arasında Bülent Ecevit'in CHP'sinde danışmanlık görevinde bulunuyor. Ardından yıllarca Dünya Bankası'nda çalışıyor. Sonra II. Cumhuriyet fikrini savunan son derece liberal Yeni Demokrasi Hareketi'nin kurucu üyelerinden biri oluyor. Sonra CHP Genel Başkanı Deniz Baykal'ı arayıp CHP'ye katılmak istediğini belirtiyor. Ardından DSP Genel Başkanı Bülent Ecevit'le görüşüyor. Sonra tekrar Baykal'ı arayıp "Kusura bakmayın, katılamayacağım" diyor. Yakın bir zamanda ANAP Grubu'nda konuşuyor ve "Özal'a hayranım" diyor. Şimdi "ortanın solunda bir merkez parti" kurmayı tasarlıyor. Derviş'in bir siyasetçi olarak, kuracağı partinin nasıl bir felsefi arka plana sahip olacağını, hangi ideolojiye, hangi düşünceye hareket edeceğini anlamak hiç de kolay değil.

Ve Recep Tayyip Erdoğan... Memleket evladı görüntüsüyle siyasetteki oy potansiyeli tavana vuran Erdoğan'ın bir tek sözünü alıntılayarak, siyaset sahnesinde "düşünceye dayanan" yahut kuramsal bir siyaset üretip üretmeyeceğini kestirebilmek mümkün. Bize bütün bunları bir çırpıda anlatacak söz şöyle: "İdeolojik parti kurmayacağım!"

Bu iki siyasetçi de 12 Eylül'den sonra başgösteren apolitik siyasete katkıda bulunmaktan zevk alacaklar anlaşılan. Doktrin yok, yön verici politik düşünce yok, ideoloji yok, felsefe yok; Ama her ne hikmetse yok yok! Kuramsız Türk Siyasi Devrim'nin günümüzde Türk siyasetini getirdiği nokta işte böyle bir yerde duruyor. Bilhassa Turgut Özal'ın "dört eğilim"i birleştirmesinden sonra, Türk siyasetinde uçlar, taraflar eritildi, "Bir arada beraber yaşamak" gibi ucuz bir söylem geliştirildi. Artık siyasetçiler fikir dünyasından beslenmiyor. Onlar, "image makerlar"ı ne derse onları yapıyorlar. Reklam sektörünün piyasaya satmaya çalıştığı herhangi bir ürün artık onlar. "Uluslararası siyaset modacılarının" o seneki modaya göre belirlediği siyaset podyumunun mankenleri onlar. Toplumda ne rağbet görüyorsa onun siyasetini yapmaya hazır siyasetçiler artık onlar. "Ne iş olsa yaparım abi" diyen siyasetçiler artık onlar. Dün bir siyaseti, bugün başka bir siyaseti, yarın bir başka siyaseti yapabilirler. Denenmiş, tutmuştur: "Dün dündür, bugün bugündür!"

TÜRK SANAYİ DEVRİMİ!

İkinci Dünya Savaşı'nda iki şehrine atom bombası atılan bir ülkenin bugün ekonomik açıdan çok geride olması beklenirdi. Oysa Japonya, Hiroşima ve Nagazaki gibi iki önemli şehrine atılan atom bombalarına rağmen bugün dünyanın en önde gelen ekonomisi. Savaş sonrasında en hızlı kalkınan ülke. Bugün, kişi başına düşen gayri safi milli hasıla bakımından dünyanın en zengin ülkesi. Otomotiv ve bilişim teknolojileri bakımından en geniş pazar payına sahip ülkelerden biri. Otomotiv ihracatındaki pazar payı o kadar geniş ki, Japonya'ya bin tane Amerikan otomobili pazarlamak için bizzat Amerikan başkanı anlaşmayı imzalarken, aynı dakikada Japonya firmalarının Amerika'ya bunun kat kat üstünde Japon otomobili sattığı biliniyor.

Bugünkü iktisadi göstergeler de Japon sanayiinin dünyanın en büyük sanayilerinden biri olduğunu ortaya koyuyor. 2001 yılında dünyada 56.3 milyon adet motorlu araç üretimi gerçekleştirilmiş ve bu üretimin yüzde 48'i ABD, Japonya ve Almanya'ya ait. Dikkat edilecek olursa bu üç ülkeden ikisi (Almanya, Japonya) İkinci Dünya Savaşı'nda haddi bildirilen ülkelerden. Birinin üzerinden Amerikan ve İngiliz uçakları geçti, Rus tankları yürüdü üzerine, diğerinin başına atom bombası yağdı. Buna rağmen bugün dünya ekonomisinin alternatif patronu olarak görülecek bir konuma ulaştılar.

Peki ya Türkiye? Raporlara göre Türkiye 2001'de 100 bin adedin üzerinde üretim yapan 33 ülke arasında yüzde 37 ile en fazla üretim kaybı yaşayan ülke olurken, dünya üretimindeki payı yüzde 0.5'e düştü. Zaten yüzde 37'lik düşüş yaşamadan önceki payı da yüzde 0.7'ydi.

Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra yok olup gitmeye rıza göstermeyen ve İstiklal Savaşı ile dünya sisteminin alt edemeyeceği ülke olduğunun altını çizen bir Türkiye'nin bugün sanayiinin ilerde olması beklenirdi. Ama ne Cumhuriyet'in kuruluşundan İkinci Dünya

Savaşı'na kadar ki dönemde, ne de İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra yaşanan Soğuk Savaş döneminde ne de 1989'dan sonraki Küreselleşme döneminde varlık gösterebildi Türkiye. Daha yerinde bir deyişle dünya sisteminin lortları Türkiye'nin iktisadi alanda varlık göstermesine izin vermedi. Bu tespitlerin ispatı için Türk sanayiinde dün yapılanlara ve bugün gelinen noktaya göz atmak yeterli. Türk sanayiinin tarihi, aynı zamanda Türkiye'nin nasıl yoksun ve yoksul bırakıldığının verilerini sunuyor bize.

Göz atalım. Öncelikle dünyadaki otomotiv sanayiinin durumundan bahis açtık, öyleyse otomotivle başlayalım:

Türkiye'nin otomotiv sanayiindeki en önemli atılım hamlelerinden biri 29 Temmuz 1954'te Ankara'da bugünkü Türk Traktör Fabrikası tesislerinde işletmeye açılan Minneapolis Moline Türk Traktör ve Zriaat Makineleri A.Ş. adıyla kurulan şirkettir. Türkiye'de ziraatın ve sanayileşmenin gelişmesi için çok önemli kabul edilen ve bu amaçla 1954 yılında yapılan hazırlıklar 6 Nisan 1955'te meyvesini verdi, üretim başarıyla gerçekleştirildi ve traktörler Türkiye Ziraat ve Donatım Kurumu'na teslim edildi. Yabancı sermaye ortaklığıyla üretilen bu traktörler, Türkiye'nin ilk traktör üretimiydi. 1961 yılına gelindiğinde üretimdeki yerli katkı payı yüzde 43'e çıkarıldı. Derken ne olduysa oldu ve "yabancı ortakla yaşanan sorunlar" gerekçesiyle 1962'de üretime son verildi. Şimdi bu tesislerde Türk traktörleri değil FIAT traktörleri üretiliyor!

Otomobil üretimi de garip bir biçimde traktör üretiminin kaderini paylaşıyor. DEVRİM otomobili projesi evrim bile geçirmeye fırsat bulamadan ortadan kaldırılırken, ANADOL otomobili projesi Anadolu'nun topraklarına gömüldü. Ve geçtiğimiz sene de OPEL otomobili üretimi sona erdirildi. Türkiye 1960'ların başında başladığı yerli otomobil üretimi girişimlerini bugüne taşıyabilmiş olsaydı kuşkusuz bunların ekonomimize katkısı büyük olacaktı. Bunun için Devrim ve Anadol otomobili üretiminin yapıldığı yıllara geri dönelim:

Türk Traktör fabrikasının işlevsiz hale getirilmesinden hemen önce 1961 yılında Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel'in talimatıyla,

"montajdan imalata geçme" konusunda önemli bir adım atılmış ve deneme amaçlı da olsa Eskişehir Devlet Demiryolları tesislerinde Devrim adı verilen ve tüm parçaları yerli olan dört adet otomobil imal edilmişti. Türkiye için çok önemli bir projeydi bu. Ama seri üretimine geçilmedi. Devrim'e karşı darbe yapıldı. Devrim'e darbenin nedenlerinden biri "teknik olarak otomobil üretebilme başarısı yetmez, üretimin hakkıyla sağlanabilmesi için yılda en az 20 bin otomobil üretmek gerekir" düşüncesiydi. Bu görüş Devlet Planlama Teşkilatına aitti ve teknik olarak haklı bir görüş olmasına karşın üretimin inkıtaa uğratılması için yeterli bir görüş değildi. Devrim'e diğer bir darbe de her olayda olduğu gibi basından geldi. Deneme sürüşlerinde benzin koymayı unuttukları için ancak kısa bir mesafe yol alabilen Devrim'e tüm basın cephe aldı: "Devrim yolda kaldı", "Devrim başarısız oldu" gibi başlıklar atılarak aleyhte propaganda yapıldı. Devrim, bu ülke için devrim niteliğinde bir girişim olabilirdi. Olmadı. Üretilen Devrim otomobili örnekleri, bugün hâlâ sapasağlam Eskişehir Devlet Demiryolları tesislerinde duruyor ve hâlâ işçiler tarafından tesis içinde kullanılıyor.

Anadol'a gelince... Bir dönemin efsane markalarından olan Anadol otomobilinin üretimi, 1966 ila 1984 yılları arasında FORD ticari araçlarını üreten OTOSAN fabrikasında gerçekleştirildi. Niteliği itibariyle tümüyle yerli tasarımdı Anadol; karoseri güçlendirilmiş plastik malzemeden üretiliyordu. Üstelik özgün karoseri ve malzemesi de Türkiye'de üretiliyordu. Diğer yandan yüzlerce aksamı ve materyali de yerli üretimle yapılıyordu ve bunun sonucunda pek çok yan sanayi tesisi teşekkül etmişti. Anadol üretimi Türkiye için bir lokomotif vazifesi görmüştü. Anadol'un lokomotifliğinde gelişen yan sanayi tesisleri giderek geliştiler ve otomobil üreten diğer fabrikalarla da çalıştılar. Ne var ki sanayileşmeye bir hayli hareket kazandıran bu otomobillerin daha fazla sayıda üretilmesi için gerekli yatırım yapılmadı. 1970'li yıllarda FIAT ve RENAULT'nun yatırımları ile pazara sürülen çelik karoserili otomobiller yanında rekabet gücü yetersizliği nedeniyle üretimden/ortadan kaldırıldı. Anadol'u üretenler üretici olmayı değil, yabancı otomobil firmaların bayii olmayı tercih ettiler!

Türkiye'nin otomotiv sektöründeki girişimleri sadece otomobil ve traktörle sınırlı kalmıyor. Bu ülkede bir zamanlar otobüs de üretiliyordu. Türkiye yine 1960'lı yılların başında otobüs üretimi gerçekleştirdi: MAGIRUS otobüsleri. Ne var ki bu macera da ancak 10 yıl devam etti. 10 yılda 1500 adet civarında otobüs üretildi. Üretimin kısa sürmesinin nedeni lisansör firmanın üretimden çekilmesi ve Mercedes Benz ve MAN şirketlerinin Türkiye'de daha entegre yatırım yapması olarak gösteriliyor. Ancak şirket halen varlığını sürdürüyor. Bugün OTOKAR adı ile faaliyet gösteren şirkette hafif ticari araçlar ile özellikle uluslararası rekabette önemli bir yeri olduğu kabul edilen hafif taktik araçlar üretiliyor.

Cumhuriyetin kuruluşundan sonra "demir ağlarla donattık ülkeyi boydan boya" deniliyordu. Ancak veriler bize, Cumhuriyet sonrasında gerçekleştirilen demiryolu yapımının Osmanlı döneminde yapılan demiryolu uzunluğuna bile erişemediğini gösteriyor. 1960'tan sonra ülkeyi demir ağlarla donatma devri geride kaldı, "demir yol" yerine kara asfalttan "kara yol"la donattık ülkeyi boydan boya. Otomotiv sektöründeki gelişmelere bakınca biz bu "kara yol"ları elalemin mersedesi, biemvesi, fiatı, şevrolesi, pejosu turlasın diye yapmışız gibi geliyor. Bir nevi "ben seni ellerin olsun diye mi sevdim" durumu. Kendi otomobilimizi üretemeyeceksek neden demir yol'dan vazgeçtik? Biz Türkler'e bunu kim izah edebilir?

Türk sanayiinin güdükleştirilmesi sadece otomotiv sanayii sınırlı değil elbette. Uçak sanayiinde de durum bundan farklı değil. Türkiye'nin gerçek anlamda uçak sanayiine girişi Kayseri Uçak Fabrikası ile başlıyor. Türkiye, 1925 yılında yetişmiş teknik eleman ihtiyacını gidermek amacıyla Fransa ve Almanya'ya uçak mühendisliği eğitimine öğrenci gönderdi. Aynı yıl Milli Savunma Bakanlığımız ile Alman Junkers Flugzeugwerke A.G. arasında Türkiye'de uçak, otomobil ve motor yapmak üzere Kayseri'de bir fabrika kurulmasına karar verildi. Türk Tayyare Cemiyeti (Türk Hava Kurumu) ve Junkers Flugzeugwerke A.G. şirketi arasında 1926 yılında yapılan anlaşma ile Tayyare, Otomobil ve Motor Türk Anonim Şirketi (TOMTAŞ) kuruldu. Fabrika 6 Ekim 1926 tarihinde tamamlanarak faaliyete başladı. Bu fabrikanın kuruluşunda Birinci Dünya Savaşı'nın

mağlubu Almanya'nın Versailles Anlaşması ile kısıtlanmış uçak imalatları sonucu elindeki birikimlerini eski müttefikleri olan Türklere aktararak havacılık çalışmalarına devam etme istekleri büyük etken olmuştu. Neyse... Türk ve Alman ekipleri fabrikada birlikte çalıştılar. Burada çift motorlu Junkers A-20 bombardıman uçaklarının yapımı için hazırlıklar tamamlandı... İş, A-20'lerin montajı üzerinde çalışmaya gelince idari sorunlar çıktı ve 1928'de fabrika kapatıldı. Bunun üzerine Junkers firması bütün hisselerini Türk Tayyare Cemiyeti'ne devretti. 1929 yılında Savunma Bakanlığı'na verilen fabrika kapsamlı bir onarım ve revizyona tabi tutuldu ve 1932 yılına kadar burada 15 adet Junkers A-20 imal edildi. Bu uçaklar tamamen metal yapımıydı ve Türk Hava Kuvvetleri'nin ilk telsizli uçaklarıydı. Hepsi bu kadar mı? Hayır. 1932'den sonra 15 adet Curtiss Hawk, 10 adet Curtiss Fledging imal edildi. Dahası da var. Daha sonra Alman Gotha 145, P.Z.L.-23 tipi Polonya menşeli uçaklar, İngiliz Miles-Magister gibi uçaklardan 112 adet imal edildi. Bütün bunların yanısıra 28 adet de planör üretildi bu fabrikada. 1929'daki tüm dünya ekonomisini sarsan Büyük Buhran ve Türkiye'nin yıllarca bitmek bilmez savaşlara katıldığı hesap edilecek olursa bunlar çok ciddi rakamlar. 1939'da fabrikanın uçak üretim, bakım ve revizyon hakkı Türk Hava Kuvvetleri'ne verildi. Derken... İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra başlayan "Amerikan yardımları nedeniyle" uçak üretimi bıçakla kesilir gibi durduruldu. Bunun üzerine tesisler uçak bakım ve onarım amacıyla 1950'de Kayseri Hava İkmal ve Bakım Merkezi olarak kullanılmaya başlandı.

Türkiye'de Kayseri Uçak Fabrikası'nda imal edilen uçaklar dışında çeşitli yerlerde kurulan fabrikalarla da uçak üretimi yapıldı. Örneğin 1941 yılında Alman işgalinden kaçan bir grup Polonyalı mühendis ve teknisyen ile Ankara-Etimesgut'ta uçak ve 1945 yılında da motor fabrikası kuruldu. Bu fabrikada İngiliz lisansıyla 150 adet Magister uçağı, 6 adet THK Akrobasi uçağı ve 35 adet planör üretildi. Bu uçak fabrikası 1945'te Makine ve Kimya Endüstrisi Kurumu'na devredildi ve bu tarihten sonra 60 adet MKEK-Uğur uçağı üretildi. Ancak 1962 yılına gelindiğinde tıpkı Kayseri Uçak Fabrikası'nda olduğu gibi bu fabrikanın da "Amerikan yardımları sebebiyle" faaliyetine son verildi. Bütün bunlar gözönüne alındığında Ame-

rikan yardımlarının aslında Amerikan kotaları olduğu rahatça anlaşılıyor. Etimesgut'taki tesisleri daha sonra Türk Traktör Fabrikası traktör üretmek üzere devraldı; onun da akıbetini biliyorsunuz artık.

Bu iki uçak fabrikasının dışında Türkiye'de "Nuri Demirağ Uçak Fabrikası" ve TUSAŞ Havacılık ve Uzay Sanayii (TAI) A.Ş.'nin faaliyetleri sayesinde uçak üretimi gerçekleştirildi. 1936 yılında Beşiktaş'ta kurulan Nuri Demirağ Uçak Fabrikası'nda öncelikle Türk Hava Kurumu'na bir miktar planör, 15 adet ND-37 uçağı imal edildi. Öte yandan 8 kişilik madeni ND-38 uçağının uçuş deneyleri yapıldı ancak fabrikanın ilave sipariş alamadığı gerekçesiyle 1943'te kapatılmasına karar verildi. TAI şirketinde ise, 1993 yılından itibaren 2 adet uçak yapım projesi başlattı. Bunlardan biri "HD-19 Bölgesel Yolcu Uçağı"ydı ve uçağın maketi imal edilerek 20-23 Eylül 1995 tarihlerinde Etimesgut'ta düzenlenen 2. Uluslararası Savunma Sanayii ve Sivil Havacılık Fuarı'nda sergilendi. İkinci proje ise "Zirai İlaçlama Uçağı"ydı ve bu projeye 1998 yılında başlanarak bir uçak imal edildi; deneme uçuşları başarıyla gerçekleştirildi. Daha sonra D-8 ülkeleriyle ortak imalat için faaliyet yürütüldü; ne yazık ki uygun sonuç alınamadığından bu proje de sertifikasyon ve test işlemlerine başlanmadan durduruldu.

Görüldüğü gibi en önemli uçak fabrikalarımız "Amerikan yardımları"na kurban verildi. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra bazı ülkelere "Marshall yardımı" yapan Amerika'nın bu yardımları hangi amaçlar uğruna kullandığı bizim uçak fabrikalarımızın serüveninde gizli.

Türkiye el emeği göz nuru sanayi kuruluşlarını bir bir yitiriyor. Uçak ve Otomotiv sanayiinde olduğu gibi makine sanayiinde de yitirdiğimiz çok fazla şey var. Bugün Makine ve Kimya Endüstrisi Kurumu (MKEK) yitirilen kuruluşlarımız arasında. 1972 yılından başlayarak muhtelif cinste iş makineleri üretimi yapılan MKEK, 1995 yılına gelindiğinde üretimine son vermek durumunda bırakıldı.

Her yerde bir çöküntü var. Bütün sanayiimizi sol elimizle tutuyoruz sanki. Ya birileri elimize vurduğunda elimizden düşüyor, ya da bir müddet sonra kendisi elimizden kayıp gidiyor.

Geçelim Elektrik-Elektronik Sanayii'ne... Türkiye'de otomobil, otobüs, traktör, uçak, makine üretildiği gibi çok yakın zamanlara kadar ampul üretimi ve cep telefonu üretimi de yapılıyordu. Ampullerimiz söndü ve şimdi ancak bir partinin ambleminde yer alıyor. Ürettiğimiz cep telefonlarına ise artık ulaşmak mümkün değil, çünkü elimizdeki tek cep telefonu da kapsama alanı dışında. Türkiye'de 1952 yılında General Electrik, İş Bankası ve Koç ortaklığı ile başlayan ampul üretimi, 1963 yılında TEKFEN Endüstrisi ve Ticaret Şirketi'nin Gebze'de üretime geçmesiyle gelişti. Derken 1966 yılında Türkiye'de üretime başlayan Philips ve General Electric dış ülkelerde ampul üretimini geliştirince Türkiye'deki üretimlerine son verdiler. Türkiye'nin son ampul üreticisi Tekfen ise Philips'in Polonya ve Tayland'daki fabrikaları ile Osram'ın Almanya'daki fabrikalarında Tekfen adıyla fason olarak ampul imalatı yapmak üzere anlaşarak, Gebze'deki 57 milyon adet kapasiteli ve 72 kişinin çalıştığı fabrikalarında üretimi geçtiğimiz Temmuz ayı sonu itibarıyla durdurdu. Bakalım Türkiye ampul sanayiini ilerde mumla arayacak mı? Cep telefonu üretiminin durumunu ise yazmaya gerek yok aslında. İlk defa ASELSAN firması tarafından Mart 1997'de üretimine başlanan cep telefonlarından Haziran 1999 tarihine gelinceye kadar 82.000 adet üretildi. Kasım 1999'da daha da geliştirilmiş üretime geçti ASELSAN; bu telefonlardan da Şubat 2001 tarihine kadar 45.000 adet üretim gerçekleştirdi. Toplam 127 bin adet üretimin 34 bin adedi ihraç edildi. Ama işte hepsi o kadar. Şubat 2001'de üretimine son verildi. Kuşkusuz ASELSAN gibi firmalarımızı ilerde çok arayacağız. Ancak karşımıza o iğrenç sesin çıkma ihtimali çok fazla: "Aradığınız numaraya şu anda ulaşılamıyor. Lütfen yeniden deneyiniz!"

Cam sanayiinin durumu ise geçtiğimiz haftalarda Paşabahçe Beykoz Cam Fabrikaları'nın yerinden edilmesi sırasında gündeme gelmişti, hatırlarsınız. Türk sanayiini ya Amerikan yardımları ya fabrika arazilerinde gözleri olan arazi canavarları, ya plansız programsız iş yapan ahmaklar ya da işi gücü suni ekonomik buhran üretmek olan bazı odaklar yiyip tüketiyorlar. Hemen her sektöre el atıyorlar. Şimdi 1930'lu yıllardan itibaren inşaat, otomotiv, beyaz eşya, gıda, meşrubat, ilaç, kozmetik, turizm, mobilya, elektrik ve elektronik ağırlıklı olmak üzere birçok sektöre giren ve Türkiye'nin halihazır-

daki lokomotif sektörü olan cam sanayii üzerinde oyunlar oynanmaya başlandı.

Türkiye hangi noktaya geldi/getirildi? Türk sanayiinin çökertilmesi için ellerinden geleni ardına koymayanlardan ve onları kullanan yabancılardan ne zaman kurtulacağız? Yerli sanayiinin çökertilmesi için çaba harcayan "yabancılaşmış yerliler" Türk olabilir mi?

Otomobil pazarlayamıyoruz. Otobüs pazarlayamıyoruz. Traktör pazarlayamıyoruz. Uçak pazarlayamıyoruz. İş makinesi pazarlayamıyoruz. Ampul pazarlayamıyoruz. Cep telefonu pazarlayamıyoruz. Ne pazarlıyoruz peki? Şu anda ihracata ihtiyaç duyuyor Türkiye ve bu çerçevede kavun kabuğu, peynir altı suyu pazarlıyor. Evet, kavun kabuğu ve peynirin altından elde edilen su! Başka? Başkası şunlar: Dantel, horoz, tavuk butu ve nazarlık gibi ürünler... Ankara Ticaret Odası'nın aylık yayın organı Ekonomik Denge Dergisi'ne göre Türkiye, ekonomik krizin çıkış kapısı gibi gösterilen ihracat kapısını bu ürünlerle aralamaya çalışıyor. Evet, bu da bir şey. Dondurma yapımında kullanılan peynir altı suyu satabilmek de, ne amaçla kullanıldığını bilmediğimiz ve İtalya ile Almanya'ya pazarladığımız kavun kabuğu pazarlayabilmek de zekice sayılabilir. Ancak vahşi kapitalizmin gürül gürül akan ırmağında kavun kabuğundan yapılma gemiler bizi nereye kadar taşıyabilir? Gemiler dedim de, bir de tersanelerimizin durumuna bakılmalı. Ama bütün bunları söylemek neye yarayacak. Zira Biz Türkler biliriz ki, lafla peynir gemisi yürümez!

BAŞIMIZDAKİLERİN BAŞINDA KİM VAR?

Fidel Castro ve arkadaşları Küba'da devrimi gerçekleştirdikten sonra, Castro, hükümeti belirlemek için arkadaşlarına "İçinizde ekonomist var mı" diye sorar. Bir tek kişi elini kaldırır: Ernesto Che Guevara. Ve devrimden sonra kurulan hükümette ekonomi bakanı olur. Castro, daha sonra Che Guevara'ya "Sen ekonomiden anlamazsın ki, neden elini kaldırdın" diye sorar. Che Guevara da bunun üzerine, "Ben, 'içinizde komünist var mı' diye sorduğunu zannettim" der. Oysa Fidel Castro, devrimden sonra Birleşmiş Milletler kürsüsünde yaptığı konuşmada bütün dünyaya "We are not comunists" (Biz komünist değiliz)" diye seslenir. Castro ve Che Guevara her ne kadar Küba devrimini birlikte başarıya ulaştırmış olsalar da, aralarında derin farklar vardı. Guevara Küba'dan sonra Latin Amerika'nın ve hatta dünyanın çeşitli yerlerinde devrim ateşini tutuşturmak için yola çıkmıştı ancak Castro, Küba'nın başında kalmayı yeğledi ve "iki kutuplu" dünyanın iki kutbuna da uzak duran, kendi Küba'sını tamama erdirmeye çalıştı. Özetle Marks'ın enternasyonalizminden ziyade "milli" olmaya çalışan bir Küba projesiyle ilgilendi. Che ise enternasyonalizmin rüzgarıyla yalnızca Latin Amerika'da değil, Afrika'da bile devrim gerçekleştirmeye çalıştı. Afrika'da tanıştığı Laurent Kabila adındaki bir adam için "İşte tam benim adamım" demişti. Birlikte devrim mücadelesine giriştiler. Che yıllar sonra Bolivya'da devrim ateşini körüklemeye çalışırken kurşuna dizildi ve öldü. Kabila, çok daha uzun yıllar sonra Zaire diktatörü Mobutu'yu yıkarak "Demokratik Kongo Cumhuriyeti"ni kurdu ve başına geçti. Ve hemen ardından Che'nin bir zamanlar "işte benim adamım" dediği Kabila'nın CIA adına çalıştığı yer aldı gazetelerde. Castro ve Che Guevara hikayesi yalnızca bir örnek. Latin Amerika'daki halk hareketlerinde göze çarpan ayırıcı özellik "milli" oluşlarıdır. Bugün Castro hala Küba'nın sembolüyken Che Guevara küresel kapitalizmin ikonaları arasına katıldı. Sosyalist görüşlerin hakim olduğu Latin

Amerika halk hareketlerinin kökeninde "Bütün dünyanın işçileri, birleşiniz!" esprisinden çok, kendi ülkelerindeki yabancı sermaye emperyalizmi ve büyük toprak ağalarının işgalci tutumlarına karşı oluş yatıyor. ABD Başkanı Monroe "Amerika Amerikalılarındır" demişti. Bu söz, "Amerika Birleşik Devletleri Amerikalılarındır" anlamına değil, "Bütün Amerika kıtası Amerika Birleşik devletlerinindir" anlamına geliyordu. Yani "Güney Amerika Kuzey Amerikalılarındır" anlamını taşıyordu. Latinler buna müsaade etmek istemediler. Dolayısıyla bir darbe bir devrim, bir darbe bir devrimdir gidiyor Latin Amerika'da.

Bir Latin Amerika ülkesi olan Arjantin'deki yağmalama hareketlerinden sonra "Türkiye, Arjantin olur mu" diye soruldu. Tıpkı daha önce "Türkiye, İran olur mu?", "Türkiye, Irak olur mu?", "Türkiye, Cezayir olur mu?", "Türkiye, Suriye olur mu?" sorularının yöneltildiği gibi. Bütün bu sorular beraberinde "aman bu ülkeler gibi olmayalım" endişesini de taşıyordu. Hiç kimse "Türkiye, Türkiye olur mu" diye sormuyordu ne garipse. Arjantin'de ayaklanmayı gerçekleştirenler "Peronistler"di. Yani, Arjantin'i Arjantin yapanlar. Peronistler, ayaklanmayı çıkarmak ve başlarındaki başkanı istifaya sürüklemekle aynı zamanda "başlarının başındaki" IMF"ye de rest çektiler. Soruyu bir de bu noktadan sormak gerek: Türkiye Arjantin gibi olur mu? Bunu anlayabilmek için Türkiye'nin başında bulunanların başında birilerinin bulunup bulunmadığını anlamak gerekiyor. Başımızdakilerin başında kim var? Ya da Türkiye'yi kimler yönetiyor?

Hem saltanatı, hem de hilafeti elinde bulunduran Osmanlı Padişahları, dünyadaki hiçbir ülkenin devlet başkanlarını kendileriyle denk görmezdi. Bu nedenle, görüşmek için gelen devlet başkanları Padişah'ın yüzünü bile göremeden, ancak sadrazamlarla görüşüp gerisin geri ülkelerine dönerlerdi. Bu durum Kanuni Sultan Süleyman dönemine kadar böyle sürüp gitti. Kanuni, kendi döneminde bazı ülkelerden gelen elçilere yüzünü gösteriyordu. Bu da onun kapitülasyonlarından biri sayılırdı. Ama gavur bu, bir "yüz bulmaya" görmesin, daha da istedi! Toprağımızı, pancarımızı, tütünümüzü, dinimizi, yönetimimizi, neyi koparabilirse onu...

Başbakan Bülent Ecevit, 1991 yılında Milliyet Gazetesi'nde yayınlanan Çetin Yetkin imzalı bir diziyazıya katkıda bulunmak için 12 Eylül'den sonra başından geçen bir olayı aktarır. Bu olay, Türk siyasetinin nasıl yönlendirildiği ya da başımızdakilerin başında kimlerin bulunduğuna ilişkin çok anlaşılır ipuçları veriyor. Bir kere "yüz bulan" Batı'nın yıllar sonra durumu hangi noktaya getirdiğini iyice özetliyor. Ecevit, 20 Ocak 1991 tarihinde Milliyet gazetesinde ve ardından Çetin Yetkin'in "Türkiye'de askeri darbeler ve Amerika" isimli kitabında yayınlanan anılarında şunları aktarıyor:

"12 Eylül askeri müdahale döneminde, yurtdışına çıkma yasağım kaldırıldıktan kısa bir süre sonra, İngiliz 'Grenada' televizyonundan, ilginç bir televizyon programına katılmam için bir çağrı aldım. İngiliz 'Grenada' televizyonu ile Amerikan 'CBS' televizyonunun ortaklaşa düzenledikleri ve yayımladıkları bu programda dünya gerçeklerini andıran, fakat hayal ürünü (varsayımsal durumlar), önceden, geniş bir uzman kadronun katılımıyla, ayrıntılı birer senaryo olarak hazırlanıyordu. Televizyon programına katılanlar da, aralarında tartışa tartışa, senaryoları geliştirip bazı çözümlere ulaşıyorlardı. Benim katıldığım tartışma senaryolarından biri, hayali bir ada devletiyle ilgiliydi.

Varsayımsal senaryoya göre, bu ada devleti zalim bir diktatör tarafından yönetilmekteydi. ABD ve İngiltere, kendi çıkarlarına sadakatle hizmet ettiği için, bu diktatörü destekliyorlardı. Fakat ada devletinin halkından yükselen muhalefet ve tepki o kadar ileri ölçülere varmıştı ki, ABD ve İngiltere, sonunda, diktatörün devrilmesine razı olmuş ve bunun için gerekenleri yapmışlardı.

Yine senaryoya göre, bu diktatörün yerine, Amerikan ve İngiliz tertibiyle bir başka lider getirilmişti. Fakat o lider de, bir süre sonra, fazlasıyla Moskova yanlısı bir tutum izlemeye başlamıştı. Onun için, ABD ve İngiltere, ondan da kurtulmaya karar vermiş ve gereğini yapmışlardı. Fakat yerine kim geçecekti? İşte senaryonun bundan sonrasını geliştirme işlevi, programa katılan tartışmacılara bırakılıyordu.

Tartışmaya katılanlar arasında, ABD ve İngiltere'nin bazı öndege-

len devlet adamları ve komutanları yer alıyordu. O arada, General (Alexander) Haig (Yeşil Kuşak Projesi'nin başını çeken general-siyasetçi), eski CIA başkanlarından biri ve o sırada FBI başkanı olan şimdiki CIA başkanı (William) Webster de bulunuyordu. Almanya'dan da bir kaç öndegelen politikacı vardı. Bu üç ülkeden gelenler dışında, ayrıca bir eski İtalyan devlet adamı ile Türkiye'den ben vardım.

Hayali ada devletine yeni bir lider aramasına sıra geldiğinde, tartışmanın yöneticisi Amerikalı profesör, tartışmacılara bir kopya verdi: 'Ada devletinde, şimdilik bir köşeye çekilmiş, fakat halk arasında saygınlığı olan bir sosyal demokrat lider var, onun iktidara gelmesini düşünmez misiniz?' dedi.

Amerikalı ve İngiliz tartışmacılar bu çözüme hemen sarıldılar. Fakat köşesine çekilmiş o sosyal demokrat politikacı nasıl devletin başına gelecekti?"

Bülent Ecevit devam ediyor:

"Amerikalılar dediler ki: 'Onun kolayı var... Eski diktatör bizim adamımız olduğuna göre, bu ada devletinin silâhlı kuvvetlerinde de bizim hatırımızı kırmayacak yakın dostlarımız var demektir. Onlara söyleriz, sosyal demokrat politikacıyı iktidara getirmenin bir yolunu bulurlar.' İngilizler de, Almanlar da bu çözümü hemen benimsediler.

Ben, o zamana kadar, tartışmaya hiç katılmamıştım. Bazıları yıllarca dünyanın kaderini etkilemiş Amerikalı ve İngiliz politikacıların, devlet adamlarının, komutanların, bir yabancı ülkeyle, bir yabancı ülkenin içişleriyle ilgili sorunlara nasıl yaklaştıklarını kendi ağızlarından dinlemek, son derece ilginç ve şaşırtıcı idi. Hele son önerilen çözüm şaşkınlığımı büsbütün arttırmıştı. Tartışmayı yöneten Amerikalı profesör birdenbire bana döndü ve 'Mister Ecevit, diyelim ki o sosyal demokrat lider sizsiniz!.. Amerikalıların önerdiği çözümü kabul eder misiniz?', diye sordu.

Hiç duraksamadan özetle şu yanıtı verdim: Dostumuz ve müttefikimiz de olsalar, bazı yabancı devletlerin içişlerimize böylesine karışmalarını ve silâhlı kuvvetlerimizle böylesine içli dışlı olmalarını

içime sindiremem. Onun için, bu çözümü kesinlikle kabul edemem. Kendi girişimimle ve serbest seçimlerle halkın desteğini alarak iktidara gelebilirsem gelirim; başka türlüsünü düşünemem bile.

Tartışma hayali bir senaryo ile ilgili olduğu halde, benim o yanıtımdan sonra âdeta ciddi bir müzakereye ve çekişmeye dönüştü. Tartışmanın ondan sonraki bölümünde, bir yandan Amerikalılar bir yandan da İngilizler beni ikna etmek için uzun uzadıya dil döktüler. Nihayet, tartışmaya hararetle katılan, eski dostum bir İngiliz muhafazakâr milletvekili bana çıkıştı: 'Görüyor musun bize yaptığını, senin direnmen yüzünden bu devlet sorununa bir çözüm bulamıyoruz', dedi.

Son olarak tartışma yöneticisi, General Haig'e dönerek, 'Ecevit kabul etmemekte direniyor, bu durumda ne yapacaksınız?' diye sordu. General Haig özetle şu yanıtı verdi: 'Bizim bu gibi konularda deneyimimiz vardır. Ecevit istemese de biz, uygun gördüğümüz bir çözümü uygulatmanın yolunu buluruz', dedi."

Uzun bir alıntı. Fakat çok önemli. Ecevit'in anlattığı bu manidar olayda hayali adanın yönetimi İngiltere ve Amerika'nın yönlendirmesiyle yapılıyor, darbeler onlar adına yapılıyor, hatta demokrasiye geçiş bile İngiltere ve ABD adına yerine getiriliyor. Türkiye'de darbelerin Amerika ve CIA tarafından planlandığı biliniyor. Adnan Menderes başbakan olduğunda İsmet İnönü, Menderes'i sert bir dille uyarmıştı: "Dış politika tartışma konusu yapılmayacak." Menderes'in Rusya ile ilişkileri geliştirmeye başlamasının ardından 27 Mayıs 1960'ta ihtilal oldu. Menderes asıldı ve 42 sayılı kanun gereğince ordudaki üst düzey subayların çoğu "Menderesçi" oldukları gerekçesiyle tasfiye edildi. Oysa Cumhuriyet Türkiyesi'nin kuruluşundan itibaren "dengeci" olarak bilinen İsmet İnönü, özellikle İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra dış politikayı asla tartışma konusu yapmadı. 1965'te Kıbrıs'a çıkarma yapmak istediği zaman ünlü "Johnson Mektubu" sayesinde bu çıkarmadan vazgeçti. Mektup, "Bu harekatta Amerikan silahlarını kullanamazsınız" diyordu. Yani, "İzin vermiyoruz" diyordu Amerika. İsmet İnönü "izin çıkmayınca" vazgeçti. "Yeni bir dünya kurulur ve Türkiye o dünyada yerini alır" diye açıklama yaptı ancak, hemen ardından telefona sarılıp "Sakın sözlerimi

ciddiye almayınız, ben onları iç politika için söyledim" dediği nakledildi, gazetelerin birine anılarını anlatan dönemin büyükelçilerinden biri tarafından.

Neyse, biz yine darbelere dönelim. Elif Savaş'ın hazırladığı "Darbe" isimli filmde bir Türk istihbarat ajanı, 1971 Muhtırası'nın da Amerikan patentli olduğunu bildiriyor. Buna göre 1971 Muhtırası, ordunun Amerika ve Sovyetlerin etkisine giren bölümlerinin çekişmesi ve Amerika'nın desteklediği grubun soldan gelecek bir başka darbeden önce davranarak müdahalede bulunması sonucu meydana geldi. Aynı filmde diğer konuşmacılar Amerika'nın himayesi altında kurulan Kontra Gerilla Merkezleri hakkında hikayeler anlatıyorlar. 12 Mart döneminin Kültür Bakanı Talat Halman, 27 Kasım 1996 yılında Cumhuriyet gazetesinde yayınlanan anılarında o dönemin cunta lideri Memduh Tağmaç'a şöyle dediğini aktarıyor: "Tiyatrolarımızdan, kültür hizmetlerimizden TSK'yı yararlandıralım". Memduh Tağmaç'ın yanıtı: "TSK'nın kültüre ihtiyacı yoktur." Gelelim 12 Eylül darbesine. 1980'de gerçekleştirilen ve Kenan Evren'in başını çektiği darbe zaten dillere destan. Paul Henze'nin darbeden hemen sonra Pentagon'a "Bizim çocuklar işi becerdi" diye haber yolladığını duymayan kalmadı. Ya 28 Şubat? 1997 tarihli pek çok Amerika Birleşik Devletleri basın brifingleri "Demokrasi Oyunu" adı altında "çok yüksek düzeyde" yöneticiler ve ordu mensuplarının 1997 müdahalesinden birkaç gün önce Türk yönetici ve ordu mensuplarıyla bir araya geldiklerinden bahsediyor. 28 Şubat'ın baş aktörü Çevik Bir, emekliye ayrıldıktan sonra Amerika'daki Yahudi lobisi JINSA tarafından ödüllendiriliyor. Türkiye'de darbeler Amerika'nın siyasi ve stratejik pürüzleri "temizlik" operasyonu gibi adeta.

Cem Yılmaz'ın esprisi buraya iyi gider: "Yasamaya ayrı, yürütmeye ayrı zaman mı? Ben darbe kullanıyorum. Yıkıyorum, çıkıyorum!"

Başımızdakilerin başında kim var yahut Türkiye'yi kim yönetiyor? Bu sorulara bir de başımızdakilerin saptamaları ile bakalım: 1990 yılında Necmettin Erbakan "Türkiye'yi seçilmiş kişiler değil, başka kişiler yönetiyor" diyor. Süleyman Demirel 1993 yılında "Bu memleketi IMF mi yönetiyor?" diyor. 1995 yılında Ecevit "Dışarıdan yönetildiğimizi" söylüyor. Korkut Özal 1995 yılında Cumhuriyet

gazetesinde yayınlanan demecinde "Ülkeyi ordu, mafya, dış güçler yönetiyor" diyor. Deniz Baykal 1996 yılında "Ülkeyi çeteler yönetiyor" diyor. Türkiye'yi yönetmeye talip olan siyasetçilerin ya da sözde yöneten siyasetçilerin hemen hepsi, böylece Türkiye'yi kendilerinin yönetmediğini itiraf etmiş bulunuyorlar. Hepsi bir başka yere işaret ederek, "Ben değil, bunlar yönetiyor" mesajını veriyor.

20 Ekim 1994'te Hürriyet gazetesinde yayınlanan bir ankette % 68 yabancı devlet, % 64 işadamları, % 44 büyük şirketler, % 36 partiler, % 34 tarikat, % 32 MİT, % 26 hükümet, % 22 gazete, televizyon, % 18 başbakan, % 17 cumhurbaşkanı, % 15 mafya, % 8 aşiretler cevabı veriliyor.

Bir de başımızdakilerin dışındakileri dinleyelim: Prof. Dr. İzzettin Önder 1995 yılında "Ülkeyi holdingler yönetiyor" diyor. Amerikalı senatör Alfonse D'amato 1995 yılında "Türkiye'yi bir haydut çetesi yönetiyor" diyor. Bu demeç hiçbir tepki görmüyor. Amerikan Büyükelçisi Abromoviç "Türkiye'nin sorunlarını ancak devletten güçlü hükümetler çözer" diyor. TBMM Faili Meçhul Cinayetleri Araştırma Komisyonu Başkanı Sadık Avundukoğlu 1995 yılında "Devlette gizli örgüt yapılanıyor" diyor. Newsweek dergisi 1995 yılında "Çağımızda iktidarlar, ulusal hükümetlerden tüm dünyaya egemen olmak isteyen çokuluslu şirketlerin ve holdinglerin tekeline geçiyor" diye yazıyor.

Eskiden olsaydı başımızdakilerin başında ne olduğundan yola çıkarak da, başımızdakilerin başında kim olduğunu saptayabilirdik. Uzun yıllar kullandığı şapkalarla gündeme gelen Süleyman Demirel'in başında ne vardı? Fötr şapka. Demirel, askerlik dönüşünde Amerikan Morrison şirketlerinin temsilciliğini üstlenerek müteahhitliğe başlamıştı. Yıllar sonra, "Bırakmasaydım trilyoner olurdum. 30 – 40 şirketim olurdu" diyor. Süleyman Demirel bunu izleyen yıllarda siyasete atıldığında favorilerini uzatıyordu. Hem fötr şapkalı, hem uzun favorili. Uzun favoriler ve fötr şapka Demirel'in "batılı" odaklara bağlılığını gösteriyor. Demirel için şapka, koltuk anlamına geliyordu. Seçimlerde halkı şapkasıyla selamlıyor, ve oyları kapıyordu. "Fötr şapka" giderse "koltuk" da giderdi. Bu yüzden şapkasını kaptırmamak için çok uğraştı. Ara sıra kaptırsa da geri almasını bil-

di. 7 kez geldi, 7 kez gitti. Şimdi benzeri bir şapkayı, Dünya Bankası'ndan "ithal" bakanımız Kemal Derviş kullanıyor. Derviş'in fötr şapkasını hafif bir biçimde başının önüne eğerek kullanması, 1930'lu yıllardaki Amerikan modasını andırıyor. 1930'lu yıllar tüm dünyanın "büyük buhran" olarak adlandırılan "1929 Krizi"nden kurtulmaya çabaladığı yıllar. Derviş'in kafasındaki pozisyonuna uyan bir başlık. Kemal Derviş, fötr şapkasıyla birlikte IMF'nin kriz programını yürütmeye çalışıyor. Demirel'in müsteşarlığını yapan Turgut Özal da Demirel gibi favorilerini uzatıyordu gençlik yıllarında. Özal, Türkiye'nin gördüğü en liberal siyaset adamıydı. Sovyetler Birliği'nin çöküşü, Soğuk Savaş'ın sona ermesi, Berlin Duvarı'nın yıkılması onun dönemine denk geldi. Soğuk Savaş'ın bitmesinden sonra Amerika Birleşik Devletleri Başkanı George Bush'un "Yeni Dünya Düzeni"ni ilan etmesine yarayan Körfez Savaşı'nda Özal, İncirlik Üssü'nü Amerika'nın kullanımına açarak, bu düzenin bir ayağını üstlendi. Özal döneminde Türkiye'ye giren Çekiç Güç, bir daha çıkmak bilmedi. Amerikan Askerleri'nin İncirlik Üssü'nde kalması "bölgeyi ekonomik açıdan canlandırıyor" diye yorumlandı. Özal, Fukuyama'nın tarihin sonunda öngördüğü "liberal demokrasi"ye geçişimizi gerçekleştirdi. "Bırakınız geçsinler, bırakınız yapsınlar!"

Ve Bülent Ecevit... Ecevit köylü şapkası olarak da bilinen kasket kullanıyordu. En büyük rakibi Demirel'in aksine favorilerini kısa tutmayı yeğledi her zaman. 1997'deki cuntacı müdahaleden sonra başbakan olan ya da başbakanlığa getirilen Ecevit, kasketini nadiren kullanır oldu. Yıllarca "dışarıdan yönetiliyoruz" diyen Ecevit, "Afganistan'a asker göndermeyeceğiz" derken birden ABD'nin istekleri doğrultusunda asker göndermeyi kabul etti. "Bu düzen değişmelidir" başlıklı bir kitap yazdı. Kendisinin de düzenin adamı olduğunu kanıtladı. Yıllarca "kasketinden güvercin" çıkarmaktan başka bir numarası olacak mı diye bekledik. Olmadı. Yabancı sermayeye şiddetle karşıydı. Kendisine yabancı sermaye düşmanlığı sorulduğunda, "Demek ki o kadar da karşı değilmişim" şeklinde cevap verdi, katıldığı bir televizyon programında. Yıllarca "Saddamcı" olarak anıldı Ecevit. Şimdi ABD'nin Irak'a yapacağı müdahalede elleri kolları bağ-

lı bekliyor. "Amerika'ya gittiğinizde Irak konusu gündeme gelirse ne olacak" diye soranlara "Umarım bu konu gündeme gelmez" diyor. Şairliğiyle de tanıdığımız Ecevit, "umarım gündeme gelmez" demekle "yırtarım dağları enginlere sığmam taşarım" demek istemiyordur herhalde, o halde şunu söylüyor olabilir: "İstemesem de, 'seve seve' kabul ederim." Ecevit, son günlerde Afganistan meselesiyle ilgili kendisine yöneltilen "Tatmin oldunuz mu" sorusunu, "Amerika tatmin olduysa biz de olmuşuzdur" diye cevapladı. Velhasıl Ecevit'in başındaki kasket düştü, artık güvercin bile çıkaramıyor!

Daha genç siyasetçilerin başında bir şapka yok. Eyüp Aşık ile Alattin Çakıcı arasında geçen telefon konuşmasından ve Avrupa ülkesindeki bir kumarhanede burnuna yediği yumruktan anladığımız kadarıyla mafya ve çetelerle ilişki içinde olan Mesut Yılmaz şapka takmak zorunda olsaydı mafyatik bir şapka kullanır mıydı? Yoksa Almanya'ya yakınlığı dolayısıyla Doğu Alman casuslarının kullandığı şapkalar mı hoşuna giderdi? "Ürkek değil erkek siyaset" parolasıyla yola çıkan ve fakat iktidara geldikten sonra Türk Dünyası'na ihanet ettiği suçlamalarıyla yüzleşen ve Çin Halk Cumhuriyeti ile daha sıkı ilişkiler içinde olan Devlet Bahçeli'nin başına takabileceği başlık kalmış mıdır? "İngilizce düşünüp Türkçe konuşan", sonraları Türkiye'yi oldukça büyük sıkıntılara sokan Gümrük Birliği'ni muzaffer bir komutan edasıyla cep telefonuna gelen haberle müjdeleyen Tansu Çiller, nasıl bir başlığı baştacı ederdi?

Christopher Caudwell, "Gerçek kahramanlar insanlar üzerinde değil, olaylar üzerinde etkili olanlardır" diyor. Günümüzdeki Türk siyasetçilerinin çizdiği portre dünya sistemi içerisinde etkili olabilecek olayların altına imza atmaktan çok, dünya sistemi tarafından belirlenmiş olan programların yürütücülüğüne talip olmak. Talip olduklarının başına geçebilmek için de seçmenler yani insanlar üzerinde etkili olma becerisi göstermeleri gerekiyor. Halkın bir umut olarak gördüğü Tayyip Erdoğan dahi, siyaset yapabilmek için Amerika'dan icazet almak zorunda hissediyor kendini. Türkiye'de siyaset bir atari oyunu gibi algılanıyor. Adına da reel siyaset diyorlar: Şu noktaya geldikten sonra bu işlemi yapmak zorundasın, yoksa bir üst tura çıkamadan yanarsın! İnsan haklarını, demokrasiyi, global kapi-

talizmi savunmak zorundasın. Avrupa Birliği'ne girişi savunmalısın, Amerika ile iyi ilişkiler kurmalısın, Altı Ok'tan şaşmamalısın. Hukukunu siyasete uydurmak zorundasın. İster sosyal ol, ister demokrat, ister faşist ol, ister merkez sağ, yeter ki Batıcı ol, Amerikancı ol. Yoksa, bir üst tura çıkamazsın. Yoksa, hep "gelişmekte olan ülke" olarak kalırsın. Hiç gelişemezsin. Yanarsın!

Sanal bir yönetim adeta. Gerçek bir yönetim istiyoruz. Gerçek bir ada devletine fütüvvet ehli aranıyor. Sosyal olmasa da olur, demokrat olmasa da olur. Şapkasından güvercin çıkarmasına da gerek yok. Ama örneğin şunu söyleyebilir:

Sevgili halkım şu elimde görmüş olduğunuz 1 Amerikan doları-dır. Kapitalizmin simgesi. Amerika'nın her şeyi. Bu 1 Amerikan dolarının arka yüzünün sol tarafında bir piramit var. Bu piramit masonik bir amblem. Üstünde bir göz yer alıyor, ona masonlar "Ulu Göz" derler. Piramit şeklinin üzerinde Latince "Annuit Coeptis" yazıyor. Bu, "Bizim meselemiz, planımız başarıyla tamamlanmıştır" demek. Piramidin altında ise Romen rakamıyla 1 Mayıs 1876 yazıyor. Bu Amerika'nın kuruluş tarihi değil, illuminat denilen bir mason kurumunun önemli bir tarihidir. En altta ise yine Latince olarak "Novus Ordo Seclerum" yazıyor. Bu "Çağların Yeni Düzeni" demek, yani Yeni Dünya Düzeni. Bakın, şimdi bu parayı yok edeceğim!

GARSON, BANA BİR ARJANTİN DAHA!

Dünyanın en iyi futbolcusu olarak kabul edilen Maradona, Arjantin'in İngiltere ile yaptığı maçta futbolun ve kapitalizmin beşiği İngiltere'ye eliyle gol atmış, bu küçük hile sayesinde Arjantin o sene kupayı kazanmıştı. Yaşadığımız kriz sonrası, Maradona gibi bir futbol yıldızının adının geçtiği haberler dışında Arjantin'i daha fazla anar olduk. Arjantin'de tıpkı Türkiye gibi büyük bir ekonomik bunalım içinde. Geçtiğimiz günlerde bunalımın giderek derinleştiğini gösteren bir olay yaşandı ve Arjantin halkı sokağa dökülerek marketleri yağmalamaya başladı, çıkan olaylar yüzünden 30'a yakın insan öldü, 400 civarında kişi de yaralandı. Türkiye'de henüz böyle bir şey olmadı. Ama ne zaman ekonomik bunalımdan söz edilse, Türkiye ve Arjantin'in ortak kaderinden söz ediliyor. Zira, her iki ülkeyi de bu duruma sokan olayların başında yolsuzluklar ve para politikasındaki yanlış uygulamalar geliyor. Şimdi, Arjantin'de meydana gelen yağmalama olaylarından sonra, içine kurt düşenler "Türkiye, Arjantin gibi olur mu?" diye sormaktan kendilerini alamadılar. Olayı duyan herkes bu soruyu merak ediyor. Kim bilir, meyhanelerde "Ne olacak bu memleketin hali?" sorusu bile, "Garson bana bir Arjantin daha" dedikten sonra soruluyordur. (Büyük, kulplu bira bardaklarına Arjantin deniyor.)

Acaba Türkiye'de yoksullar marketleri yağmalaya girişirler mi? İstanbul'un Şirinevler semtinde oturan yoksullar, aralarına çizilmiş bir sınır gibi duran E-5 karayolunu geçip Ataköy'ü basar ve gökdelenleri yağmalar mı? Tarabya'daki yoksullar hemen yanı başında bulunan lüks evleri basıp talan eder mi? Açlıkla boğuşan "mutsuz çoğunluk", Laila'da eğlenceli vakitler geçiren "mutlu azınlık"ı Türkiye'den sürer mi? Bu ve buna benzer olaylar dolayısıyla onlarca kişi ölür, yüzlerce kişi yaralanır mı? Bu yüzden sıkı yönetim ilan edilir mi? Başbakan istifa eder mi? Görüldüğü üzere Türkiye'nin Arjantin

gibi olabileceği korkusu daha çok zengin muhitlerin korkularını dile getiren sorular düşürüyor insanların aklına.

Kemal Derviş dahil pek çok siyasetçi, eğer tedbirler alınmazsa Türkiye'nin Arjarntin gibi olacağını, ama gerekli tedbirlerin alınması durumunda Arjantin olmaktan kurtulunabileceğini; Arjantin'de yaşanan manzaraların Türkiye'de yaşanmayacağını ileri sürdüler. Kimi sendikacılar da tıpkı siyasetçiler gibi Arjantin manzaralarının Türkiye'de yaşanmayacağı kanaatinde olduklarını belirttiler. Aslında "Arjantin gibi olmayız" beyanatları da "Arjantin gibi oluruz" beyanatları da Türkiye'yi Arjantin'in düştüğü duruma düşmekle tehdit etmek/korkutmak isteyenlerin bir taktiği olarak kullanılıyor. IMF'nin ve Dünya Bankası'nın politikalarını uygulamak isteyenler, kendilerine karşı muhalefet edilmesin diye hemen Arjantin'i örnek gösteriyorlar. Ne gariptir ki, liberalizmin en esaslı uygulayıcılarından Turgut Özal da ekonomi yönetimini eline geçirdiği vakit aynı argümanları sıralamıştı. Özal, 24 Ocak Kararları'nın uygulanmasının ne kadar doğru olduğunu kanıtlamak için yıllar sonra şu ilginç sözlerle kendisini savunmuştu: "24 Ocak Kararları alınmasaydı Türkiye tam anlamıyla bir Güney Amerika ülkesi olurdu. Arjantin'deki gibi enflasyon yüzde binleri geçer, her hafta fiyatlar iki misli artar, orta sınıf ortadan kaybolur ve ülkenin dört bir tarafı sosyal açıdan çürürdü."

Öte yandan "Türkiye Arjantin olmaz" diyenler, Türkiye'nin ve Arjantin'in toplumsal yapıları gözönüne alındığında pek de haksız sayılmazlar. Arjantin bir Latin Amerika ülkesi. Ve Latin Amerika ülkelerinde bu tür olayların yaşanması için ekonominin dibe vurmasına gerek yok. Arjantin'de ve diğer Latin Amerika ülkelerinde dükkan ve market yağmalamak sık rastlanan olaylardan. Enflasyonun binli oranlarda dolandığı sıralarda da Arjantin'de insanlar dükkan ve market yağmalamışlardı. Latin Amerika borç krizinin yaşandığı günlerde de yine aynı olaylar yaşandı. Tıpkı diğer Latin Amerika ülkeleri olan Brezilya'da ve Kolombiya'daki gibi.

Aslında Arjantin'i bu sonuca getiren nedenlerle Türkiye'dekinin aynı değil. Arjantin 1990'lı yılların başında katı bir program uygulayarak enflasyonu düşürmeyi birinci hedef seçti. Türkiye'de o dö-

nemlerde (Özal döneminin başından beri), üretim olmadığı halde sürekli borçlanma ve dolayısıyla yapay bir refah dönemi yaşanıyordu. Enflasyonla zerre derece mücadele edilmedi. Hatırlarsınız, Türkiye'de kriz başladığından bu yana kahve köşelerinde dahi "Biz de Arjantin gibi paramızdan üç sıfır atsak, enflasyonu düşürür müyüz?" tartışmaları yapıldı. Ya da "Arjantin enflasyonu yüzde 1000'den yüzde sıfıra düşürmüş, biz de aynısını yapar mıyız" denildi.

Arjantin enflasyonu yüzde 1000'den değil, yüzde 20 bin 266'dan yüzde 2'ye kadar çekti. Parasından üç sıfır değil, dört sıfır sildi. Para birimini dahi değiştirdi. Parasını dolara endeksledi. Elinde ne kadar doları varsa o kadar Peso basmayı kabul etti. Arjantin 1995'e gelindiğinde enflasyonu yüzde 2'ydi ve "gelişmekte olan ülke"ydi artık. Arjantin'e ne olduysa ondan sonra oldu. Yabancı sermayeden daha fazla pay kapabilmek için, IMF ve Dünya Bankası'nın tavsiyeleri doğrultusunda rekor düzeyde bir özelleştirme süreci başlattı. Özelleştirmede hiçbir kuruluşun "gözyaşına", "kutsal" veyâ "stratejik" oluşuna bakılmadı. Denetimsiz yapılan bu özelleştirme sonucunda elde edilmesi beklenen, "serbest rekabet, üretim-verimlilik artışı, uygun fiyat ve kalite" sağlanamadı, fiyatlar arttı ve denetimsiz "karteller" oluştu. Yabancı sermaye, özellikle de "sıcak para" denilen kısa vadeli sermaye girişi rekor düzeylere ulaştı. Türkiye'ye, 1990-2000 yılları arasında yaklaşık olarak toplam 10 milyar dolar doğrudan yabancı sermaye girerken, Arjantin'e 80 milyar dolar doğrudan yabancı sermaye, yaklaşık 150 milyar dolar da sıcak para girişi oldu. Yabancı sermayenin girişi mali sektörle sınırlı kaldı.

Kriz sonrası Türkiye'de ekonomi terimlerine bunlar eklendi: Reel sektör, mali sektör. Parasal büyümeye endeksli ve reel üretime dayanmayan Arjantin'de, hızlı gelişmenin altyapısı olmadan sağlanması nedeniyle rüşvet yolsuzluk da rekor düzeye ulaştı. Carlos Menem'in başkanlığı Arjantin'i dibe batırdı: Özelleştirmede rekor, yolsuzluk da rekor! Büyük umutlarla işbaşına getirilen "süper ekonomi bakanı" Domingo Cavallo da her yolu denemsine karşın ülkeyi bataktan kurtaramayınca sosyal patlamalar yaşandı ve halk dükkanlara, mağazalara, marketlere hücum etti.

Türkiye, Arjantin olur mu? Türkiye için bu soru belki binlerce kez soruldu. "Türkiye, İran olur mu?" denildi, olmadı. "Türkiye, Irak olur mu" denildi, olmadı. "Türkiye, Cezayir olur mu" denildi, olmadı. "Türkiye, Suriye olur mu" denildi, olmadı. Ve şimdi "Türkiye, Arjantin olur mu" deniliyor. Süper ekonomi bakanları, IMF'nin iflas politikalarında ısrar, yolsuzluklar, rüşvet, apar topar özelleştirme, "üretime son ver, ithal mala dayan" şeklindeki gelişmeler Türkiye'nin Arjantin yolunda olduğunu gösteriyor. Ancak arada pek çok "teknik" ayrıntı var. Türkiye'yi bu noktaya getiren IMF politikalarından ziyade dışarıdan kredi almaya dayanan ve üretime yaslanmayan ekonomiydi. Yapay refah döneminin sonsuza kadar süreceğini sanıp enflasyonla mücadele etmemekti. Ancak kriz sonrası yaşananlar Arjantin'le uyuşuyor. Fakat sonuçları bakımından aynı olur mu bilinmez. Türkiye'de şu ana kadar toplumsal bir olay nedeniyle bir başbakan çıkıp istifasını sunmuş değil. Türkiye'de açlıktan ölseler de, yoksular zenginlere saldırmış değiller. Ama bütün bunlar "toplumsal patlamalar yok" tezini doğrulamıyor. Bu toplumun ruhuna biraz Müslümcülük işlemiş; çıldırdığı zaman başkasını değil kendini doğruyor: Kriz sonrasında kredi kartı borcu yüzünden fahişe olan yüzlerce genç kız var. Geçimini sağlayamadığı için kundaktaki bebeğini katleden anneler babalar dolduruyor gazetelerin üçüncü sayfalarını. İşsizlikten bunaldığı için boğazdan aşağı atıyor bu halk kendini. Töreden, terörden bunalan Batmanlı kadınlar kendi canlarına kıyıyor. Kendine zarar vermeyeni Başbakan'a yazar kasa fırlatıyor, ama ne yazar? Kasa ne yazar, ne kasa atmakla, ne kese atmakla temize çıkacağı yok. Aklımızın başımıza gelmesi için daha ne olması gerekiyor?

"Ne olacak bu memleketin hali?"

"Garson, bana bir Arjantin daha!"

AMERİKA DİYE BİR YER YOK!

Amerika kağıttan bir kaplandır.
Mao Zedong

Bir arkadaşım Peter Bischel adındaki Avrupalı bir masal yazarının "Amerika Yoktur!" başlıklı masalını anlatmıştı, masalı çok sevdim. Masal özetle şöyleydi:

Kral, yeryüzünde yeni bir ülke keşfedebileceğini iddia eden küçük bir çocuğu huzuruna çağırır. Çocuğa, kendi ülkesini keşfetmesi için bir süre tanır. Çocuk saraydan ayrılır ve ülkesini keşfe çıkar. Ancak günlerce, haftalarca yol almasına rağmen Kral'ın ülkesinden dışarı adım bile atamaz. Sonunda iyice yorulur ve artık "dünyada keşfedilecek" yeni bir ülke olmadığı gerçeğine inanmak zorunda kalır. Ama Kral'a söz vermiştir. Geri kalan süre boyunca ormanda gizlenir. Süre bittiğinde saraya geri döner. Kral, durumu sorar: "Söyle bakalım, keşfettin mi yeni bir ülke?" Çocuk, mahcup olmamak için "Evet" der, "keşfettim". Kral nerede olduğunu sorar ve çocuk yeni ülkenin hangi yönde olduğunu gösterir. Bunun üzerine Kral bir adamını o yöne gönderir. Adam gider, ancak gittiği yerde hiçbir ülke olmadığını görür ve çocuğun "yalan" söylediğini anlar. O da bir süre ormanda kalır ve sonra geri döner. Kral, adama sorar: "Söyle bakalım, var mı böyle bir yer?" O sırada çocuk da saraydadır. Adam ve çocuk göz göze gelir. Ve adam Kral'a dönüp "Evet efendim, var!" der. Çocuk bunun üzerine "Amerigo, Amerigo!" diyerek adama doğru

koşar. (Kralın adamının adı Amerikan Vespuçi'dir.) Böylece o ülkenin adı da Amerika olarak kalır. Yazar, bundan sonrasını da, bugün Amerika'ya gitmek için uçağa binenlere pilotların uçakta bu hikayeyi anlattıklarını, onların da tarih boyunca o çocuğu yalancı çıkarmamak için eşe dosta kendi uydurdukları "Amerika Maceralarını" anlattıklarını yazar. Ve bu böylece sürer. Ta ki günümüze kadar!

Amerika diye bir yer var mı? Hollywood diye bir yer var mı? Marilyn Monroe diye biri yaşadı mı? Elvis Presley hâlâ yaşıyor mu? New York diye bir şehir var mı? İkiz Kuleler'e yapılan uçaklı saldırı gerçek miydi?

Show TV Genel Yayın Yönetmeni Reha Muhtar'ın sunduğu "canlı yayında rüşvet" başlıklı haberini izleyenlerin pek çoğu, televizyonlar aracılığıyla görüntüleri sunulan kişilerin kellelerinin koparılması fikrinde yek vücut olmuşlardı. Ancak birkaç kişi rüşvet alanlara tuzak kurulduğunu gözardı etmedi ve ısrarla olayın komplo olduğunu vurguladı. Reha Muhtar, rüşvet alanları bu oyuna getirmek için "4 ay boyunca plan yapıldığını" itiraf etmişti. Tuzak için 4 ay uğraşılmıştı. Ertesi gün, "canlı yayında rüşvet" Türkiye'nin en çok konuşulan meselesi oldu. Olayı herkes birbirine "gözlerimle gördüm", "gözlerimle görmesem inanmazdım" diye anlatıyordu. Televizyon kanalı o gece bu haber sayesinde reyting rekoru kırdı. Canlı yayında rüşvet... Dünya televizyonlarında ilk kez... Ateş Hattı programıyla bir "fenomen" haline gelen Reha Muhtar, Amerikan televizyonlarından birinde "Cross Fire" (Çapraz Ateş) programını sunan ve 2000 yılı seçimlerinde ABD Başkan adayı olan Pat Buchanan'dan bile daha fazla reyting (bir anlamda oy) almıştı.

Bazı işleri yaparken büyük gürültülerin kopması gerekir. Onbinlerin, yüzbinlerin, milyonların yankılanan seslerine ihtiyaç vardır.

Roma İmparatorluğu'nda yapılan arena dövüşlerini izleyen çılgın kalabalık, arenada dövüşen gladyatörün rakibini alt etmesi için "öldür, öldür!" diye bağırır: Seyirci oyunun içindedir!

Futbol maçlarında "cansız" oynayan futbolcuyu ateşlendirmek için "haydi gol, gol, gol!" diye bağırır fanatik kalabalık: Seyirci taraftardır. Seyirci oyunun içindedir. 12'nci oyuncudur seyirci.

Canlı yayında gol, canlı yayında ölüm, canlı yayında rüşvet, can-

lı yayında savaş... Bütün bunları "naklen" izliyoruz. Artık her şeyi gözlerimizle görüyoruz. Şahit oluyoruz, şahitlik ediyoruz!

Amerika Başkanı George Bush'un (Baba Bush) "Yeni Dünya Düzeni"ni ilan ettiği Körfez Savaşı, bütün dünyanın (Amerikan CNN televizyonu aracılığıyla) naklen izlediği ilk savaştı. 11 Eylül sonrası ABD'nin ve "birkaç batılı ülkenin" "Afganistan'a karşı" yaptığı savaş ise naklen izlenilen savaşların ikincisi oldu. Bütün dünya 21. Yüzyıl'ın ilk savaşının başlangıcını; New York'taki ikiz kulelere gerçekleştirilen uçaklı saldırıyı naklen izledi. Olan biten her şeyi gözlerimizle gördük. Hele hepimizin NTV aracılığıyla izlediğimiz Üsame Bin Ladin'in bir Arap şeyhiyle çekilmiş "gizli" görüntülerinden sonra ikiz kulelere saldırıyı kimin gerçekleştirdiğini gözlerimizle gördük, kulaklarımızla işittik, ağızlarımızla yaydık! Seyirci anti-üçmaymundur!

Amerika, kendi mahkemelerinde, kendi yargıçlarının önünde ifade verecek insanlara "Gerçeği, yalnızca gerçeği ve gerçekten başka hiçbir şeyi söylemeyeceğime..." diye yemin ettirir. Ama Amerika aynı yemini "dünya kamuoyuna" etmek zorunda hissetmez. Çünkü Amerika'yı Amerika'dan başkası yargılayamaz. Bu yüzden Amerika "gerçeği, yalnızca gerçeği ve gerçekten başka hiçbir şeyi çarpıtmayacağıma..." diye yola çıkarak hareket etmekten kaçınmıyor.

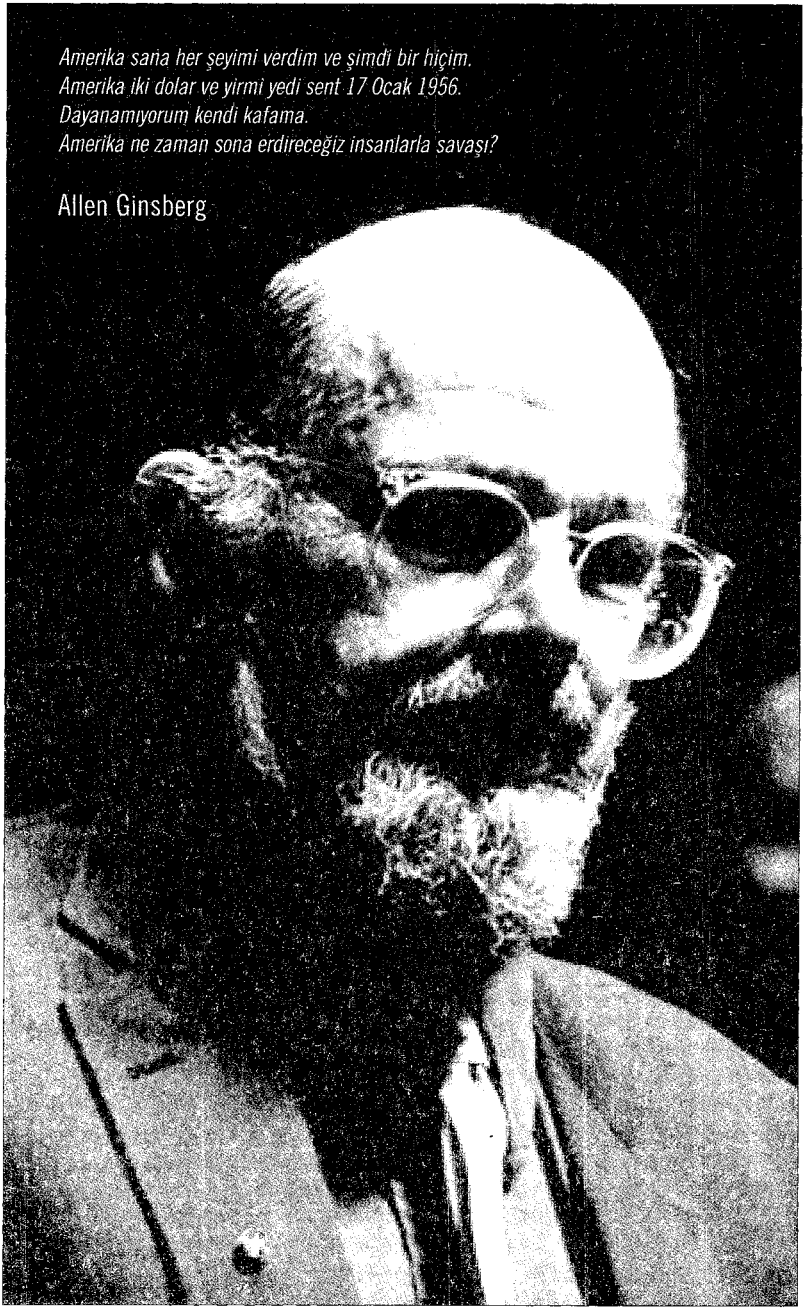
1917 yılında, Amerikalı senatör Hiram Johnson "Savaş'ın ilk kurbanı gerçeklerdir" demiş. Dünyanın ilk naklen savaşı Körfez Savaşı'ndan sonra bu sözün değeri daha iyi anlaşıldı. Irak'a saldırmayı kafasına koyan Amerika, önce Irak'ın Kuveyt'i işgal etmesi için destek sağladı, ardından Irak'a saldırının planlarını kurdu. Tıpkı Reha Muhtar'ın "canlı yayında rüşvet"i gibi, "canlı yayında savaş"ın hazırlıklarını aşama aşama tamamladı. İş yalnızca kendi kamuoyunu hazırlamaya kalınca, yani kitleyle iletişim kurmaya kalınca, kitle iletişim araçları kullanılmaya başlandı. Neyyire isimli küçük bir kız çocuğunu ABD Temsilciler Meclisi İnsan Hakları Komisyonu'nun önüne çıkardı. Küçük kız gözyaşları içinde, gözleriyle gördüğünü söylediği olayı anlattı: Iraklı askerler Kuveyt doğumevinde kuvözde yatan çocukları çıkarıp yerlere atmış, bebek katliamı yapmışlardır. Böylece "sokaktaki adam" oyunun içine çekildi ve hepsi "öldür, öl-

dür!" diye bağıran bir kana susamış kitleye dönüştü. Kitle iletişim araçları ise zaten oyunun bir parçasıdır. Örneğin, NBC'nin sahibi General Electric, 1989'da 54.5 milyar dolar gelirinin 9 milyar dolarını askeri malzeme sözleşmesinden kazanmıştır. General Electric'in yönetim kurulu üyelerinin çoğu da Washington Post'un yönetimindedir.

Savaş bittikten sonra New York Times'ta bir yazı yayınlanır ve "Neyyire" olayı aydınlanır: Küçük kız, ABD'deki Kuveyt elçisinin kızıdır, katliamı gördüğü filan yoktur, katliam diye bir şey de yoktur. "Ne katliamlar gördüm, zaten yoktular" hikayesi vardır ortada. Neyyire, Hill and Knowton isimli bir halkla ilişkiler şirketi tarafından çalıştırılmış ve bu hikayeyi anlatmıştır. Şirketin yönetim kurulu başkanı ise Bush'un eski komutanlarından biridir. Öte yandan Saddam'ın korumalarından olduğunu söyleyen "Yüzbaşı Kerim", Saddam Hüseyin'in insanlara asit banyosu yaptırmaktan hoşlandığını anlatmıştır. Bu da "yalanı, yalnızca yalanı ve yalandan başka bir şeyi söylemeyeceğime dair yemin ederim" kampanyasına dahildir.

Amerikalı senatör Hiram Johnson'la aynı yıllarda benzeri bir açıklama da Birinci Dünya Savaşı sırasında Britanya Başbakanı olan David Lloyd George tarafından bir gazeteciye yapılır: "İnsanlar gerçekleri bilselerdi, savaş hemen yarın sona ererdi. Ama tabii bilmiyorlar, bilemezler..." Pek çok kişi her ne kadar "haber alma özgürlüğü" adına kitle iletişim araçlarının varlığını savunsa da, bunların pek çoğu "şeytan icadı" yaftasına uygun biçimde varlığını sürdürüyorlar. Kitle iletişim araçları günümüz savaşlarının en önemli silahlarından biridir. Onlar kitle iletişim araçları değil, kitle imha silahlarıdır!

1952'de Kore Savaşı sırasında görev yapan UPI (United Press International) ajansı muhabiri ABD'li Robert C. Miller'ın sözleri de, "kitle imha araçları"nın nasıl işlediğini göstermesi bakımından dikkate değer: "Yazı işleri müdürlerimiz ve yayıncılar, kimi zaman tamamen düzmece bilgileri haber diye yayınladılar. Çoğumuz, cepheden gönderdiğimiz haberlerin yalan olduğunu biliyorduk. Ama yazmak zorundaydık. Çünkü bize bu bilgileri verenler, resmi ve sorumlu kişilerdi. Ve büyük bir olasılıkla kendileri de bunların yalan olduğunu bile bile veriyorlardı."

Amerika sana her şeyimi verdim ve şimdi bir hiçim.
Amerika iki dolar ve yirmi yedi sent 17 Ocak 1956.
Dayanamıyorum kendi kafama.
Amerika ne zaman sona erdireceğiz insanlarla savaşı?
Allen Ginsberg

İşte böyle geldik Körfez Savaşı'na, Afganistan Savaşı'na kadar. Bir Oliver Stone yapımı izler gibi, "başkanın adamları"nın çevirdiği filmleri izleyerek uyutulduk, uyuduk da büyüdük. Irak'ta yüzbinlerce sivil öldürüldü ama biz o naklen savaşı, bombaların ucuna yerleştirilen kameralarla izlediğimiz naklen savaşı CNN muhabirlerinin tabiriyle "Muhteşem bir havai fişek gösterisi" niyetine izledik. Patlamış mısır, leblebi, çekirdek yiyerek; yanında da Coca Cola içmeyi ihmal etmeden. Bir Slyvester Stallone filmiydi sanki. Müttefik Savunma Kuvvetleri Komutanı General Norman Schwarzkopf (nam-ı diğer Çöl ayısı) sık sık karşımıza çıkıp bizi gerçeklere boğdu. Baba Bush, Patriotları üreten fabrikada yaptığı konuşmada Saddam'ın elindeki 42 Scud füzesinin 41'inin buna karşı üretilen Patriot füzeleriyle vurulduğunu söyleyerek övünüyordu. Bir silah tüccarı hiç silahların kötü olduğunu söyler mi? Sonradan yapılan araştırmalarda Patriotlar sadece 1, bir başka araştırmaya göre ise "sıfır" çekmişti. Müttefik kaynaklar daha sonra imha edildiği öne sürülen füze rampalarının çoğunluğunun "tahtadan yapılmış oyuncak rampalar" olduğunu itiraf etti. Savaş sonrası Amerikan basınında Irak'a yağdırılan 85.000 ton bombanın yüzde yetmişinin hedefi vuramadığı yazıldı. Dönemin Genelkurmay Başkanı Colin Powell "Biz zaten yüzde yüz isabet sağladık dememiştik" diyerek kendini savundu. Hedefi şaşan Patriotlar kimlerin başına düştü? Ama Amerika'nın Irak savaşındaki performansı yıllar sonra bile "ABD, hassas ve lazer güdümlü füzelerle gücünü kanıtladı. Dünyanın tek hakimi oldu" yorumlarıyla son buldu. "Yeni Dünya Düzeni" bir yalan imparatorluğu üzerinde inşa edildi.

Malum; Irak yönetiminin Körfez kıyılarındaki petrol tesislerini havaya uçurup denizi asla temizlenemeyecek düzeyde kirlettiği yalanı, müttefik ağızlarca ortaya atıldığı gibi, CNN tarafından petrole bulanmış deniz kuşları filmleri saatlerce yayınlanarak dünya kamuoyunun zihnine kazındı. Saddam hem insan haklarına savaş açmıştı, hem de hayvan haklarına. Yine sonradan ortaya çıktı: Görüntülerde yer alan kuşlar, yıllar önce Exxon – Valdez adlı tankerin yaptığı kaza sonucu (Alaska'da) denize yayılan petrolden kirlenen kuşlardı. Her zaman olduğu gibi bu durum için de "özür" dilendi.

Yine 11 Eylül günü, CNN televizyonu, Filistinlilerin sevinç görüntülerini "İkiz kulelere saldırı İslam dünyasında sevinçle karşılandı" şeklinde yorumladı. Kısa zamanda gerçek ortaya çıktı. Bu görüntüler de yıllar öncesine ait görüntülerdi.

Bu tür örnekler saymakla bitmiyor. Körfez Savaşı'ndan sonra başlayan Bosna Hersek-Sırp-Hırvat savaşı da bu tür palavralarla dolu. Kosova'da meydana gelen savaşta da yine aynı palavralarla karşı karşıyız. Artık bana öyle geliyor ki, Amerika'nın 1969'daki uzaya çıktığı görüntüleri de gerçekten palavra. Neden bu da gerçekten stüdyolarda oluşturulmuş bir film olmasın. Amerika bir film çeviriyor, bütün dünya o filmi izliyor. Üsame Bin Ladin "arap sakızı" sayesinde her Coca Cola, Pepsi, Fanta vb. satışından paraları cebine indiriyor. Biz bir 11 Eylül masalı izliyoruz. Naklen masal.

Bu kadar kandırıldıktan sonra herkesin kendisine "Amerika diye bir yer var mı?" sorusunu sorması gerekir.

Bu soruya/soruna Amerikalı şair Allen Ginsberg'in "Amerika" başlıklı şiiri eşliğinde kafa yorabilirsiniz. Buyrun:

Amerika sana her şeyimi verdim ve şimdi bir hiçim.
Amerika iki dolar ve yirmi yedi sent 17 Ocak 1956.
Dayanamıyorum kendi kafama.
Amerika ne zaman sona erdireceğiz insanlarla savaşı?
Al şu atom bombanı kıçına sok.
Kafam bozuk, Amerika, bir de sen üstüme varma,
Yazmayacağım şiirimi ta aklım başımda oluncaya.
Amerika ne zaman melek olacaksın, ha?
Ne zaman soyunacaksın anadan doğma?
Ne zaman bakacaksın kendine mezarın içinden?
Ne zaman yaraşacaksın milyonlarca Troçkistine?
Amerika, neden gözyaşı dolu kitaplıkların?
Amerika, yumurtalarını Hindistan'a ne zaman yollayacaksın?
Bıktım usandım kontakça isteklerinden.
Ne zaman gidip süpermarket'e uygun gördüğüm ihtiyaçlarımı alabileceğim?
Amerika, yine de kusursuz olan bir sen varsın bir de ben, öteki dünya değil.
Dayanasım kalmadı makinalarına da.

Bir ermiş olmayı istetin sen bana.
Bu didişmeyi çözmenin bir başka yolu olmalı.
Burroughs şimdi Tanca'da, sanmıyorum da geri dönsün, uğursuz bi şey bu.
Sen de uğursuz bi mahluk musun, yoksa bir eşek şakası mı bu?
Bir noktaya varmaya uğraşıyorum.
Saplantılarımdan kurtulmayı da reddediyorum.
Amerika bırak itmeyi, ben ne yaptığımı biliyorum.
Amerika, erik çiçekleri dökülüyor.
Gazete okumuyorum aylardır, hergün cinayetten yargılanıyor biri.
Amerika, duygusallaşıveriyorum Wobblyler düşünce aklıma.
Amerika komünisttim ben küçükken üzgün değilim.
Marihuana tüttürüyorum hep fırsat buldukça.
Oturuyorum evimde günlerce ve dikiliyor bakışlarım tuvaletteki güllere.
Ne zaman Çin Mahallesi'ne gitsem sarhoş oluyorum ve hiç yatamıyorum kimseyle.

Aklım yattı bi bela çıkacak bu işte.
Sen beni bir de Marx okurken görmeliydin.
Ruhçözümcüm mükemmel olduğumu düşünüyor.
Söylemeyeceğim Rabbin Duası'nı.
Mistik görünümlerim ve kozmik titreşimlerim var yalnız.
Amerika, sana Max Amcam Rusya'dan döndükten sonra ona neler yaptığını anlatmadım daha.

Sana sesleniyorum.
Duygusal yaşamının Time dergisince yönetilmesine izin verecek misin?
Taktım Time dergisine.
Her hafta okuyorum.
Köşebaşındaki şekercinin yanından sıvışırken kapağı hep dik dik bakıyor bana.
Onu Berkeley Halk Kitaplığı'nın bodrum katında okuyorum.
Hep sorumluluktan bahsediyor bana. İş adamları ciddi. Film yapımcıları ciddi.
Herkes ciddi, ben hariç.
Hah, şimdi anladım, ben Amerika'yım.
Kendi kendimle konuşmaya başladım yine.
Asya bana karşı ayaklanıyor.
Bir çinlinin şansı bile yok bende.

En iyisi ulusal kaynaklarım üzerine düşünüp taşınmalı.
Ulusal kaynaklarım işte, iki esrarla marihuna milyonlarca cinsel organ saatte 1400 mille uçan yayınlanamaz bir özel edebiyat ve yirmi beş bin tımarhane.
Ne cezaevlerimden ne beş yüz güneş ışığı altında saksılarımda yaşayan tüm ayrıcalıklardan yoksun milyonlardan sözaçmadım şunun şurasında.
Fransa'nın kerhanelerini ortadan kaldırdım, şimdi sıra Tanca'da.
Gerçi Katoliksem de gönlüm başkan olmakta.
Amerika kutsal bir yakarma nasıl yazayım senin bu dangalak havanda?
Henry Ford gibi peşini bırakmayacağım ben de onun otomobilleri kadar kendine özgü dörtlüklerimin her biri üstelik hepsi ayrı cinsiyette böylelikle.
Amerika tanesi 2500 dolardan dörtlüklerimi okutacağım sana eski dörtlükten 500 kafa inerim tabii.
Amerika sal gitsin Tom Mooney'i
Amerika kurtar İspanyol cumhuriyetçilerini
America Sacco ve Vanzetti ölmemeli
Amerika Scottsboro bebeleriyim ben.
Amerika, yedi yaşımdayken Komünist hücre toplantılarına götürürdü beni anacığım bize leblebi satarlardı bi bilete tam bi avuç bi bilet beş sentti konuşmalarsa parasız herkes melek gibiydi ve pek duygusaldı işçiler konusunda içtenlik doluydu herşey partinin 1835'te ne kadar kıyak olduğunu bilemezsin Scoott Nearing koca ihtiyarın tekiydi gerçek bi insan Bloor Ana ipek grevcileri için Ewig-Weibliche ağlatmıştı beni orta yerde Yidiş dilinde söylevler veren Israel Amter'i görmüştüm bi keresinde. Hepsi birer casustu herhalde.
Amerika doğrusu gitmek istemiyorsun savaşa.
Amerika o hıyar Rusların yüzünden.
O Ruslar o Ruslar ve o Çinliler. Hele o Ruslar.
Rusya çiğ çiğ yemek istiyor bizi. Güç manyağı Rusya. Garajlarımızdan çıkarıp almak istiyor otomobillerimizi.
O istemek Chicago'yu almak. İhtiyaç duymak Kızıl bi *Reader's Digest*'a. O istemek otomobil fabrikalarımız olmak Sibirya'da. Dev bürokrasisi işletmek istemek benzin istasyonlarımızı.
Bu iyi olmamak. Uuh. O zorlamak Kızılderilileri okuma öğrenmek diye. İhtiyaç duymak koca kara zenciler.
Vay. Çalıştırmak hepimizi günde on altı saat. İmdat.
Amerika bu çok ciddi bi durum yahu.

Amerika edindiğim izlenim bu bi şöyle seyredip televizyonu.
Amerika doğru mu bu?
Hemen çalışmaya başlasam iyi olacak, öyle görülüyor.
Orduya katılmak istemiyorum doğrusu, ne de hassas parça fabrikalarında
torna başında olmak, hem miyobum hem de hafiften kontak.
Amerika al ya ibne omzumu veriyom çarka.

DAHA *VERSUS* GAZÂ!

Tarihçiler, Osmanlı İmparatorluğu'nun evrelerini genellikle *kuruluş, yükselme, gerileme ve çöküş* dönemi diye adlandırırlar. Evreleri bu şekilde tanımlama, çok basit, çok yalın ve tarih konusunda yeterince aydınlatıcı değil. Bu tür bir tanımlama Klasik Marksizm diye tabir edilen bir tarih anlayışını yansıtan bakış açısıdır. Tarihi algılamak bakımından kronoloji önemlidir elbette, ama kültür daha önemlidir.

Tarihçi İlber Ortaylı, bu yorumların ve tanımlamaların dışına çıkarak, Osmanlı'nın kültürel evrelerini şöyle izah ediyor: "15. yüzyıl sonuna kadar Osmanlı imparatorluğu bir Balkan imparatorluğu idi ve egemen kültürü de Balkan kültürüydü. 16. yüzyıldan itibaren bu imparatorluk Ortadoğu kültür bölgesine girmiştir. 18. yüzyılda ise Avrupa kültürü evlere, konaklara kadar girmeğe başlamıştı." (Gelenekten Geleceğe / Ufuk Kitapları.)

Sosyolog Şerif Mardin, klasik Marksist anlayışın (diyalektik materyalizmin), tarihi, "başlangıç-gelişme-çöküş" gibi ifadelerle izahını yetersiz bularak, "ilke" metodunun tarihi anlamak bakımından daha elverişli olduğunu söylüyor, "Türk Modernleşmesi" adlı eserinde.

Mardin, söz konusu tespitini Osmanlı İmparatorluğu örneğinde ele alarak, toplumları anlamak için *ilke metodu*nun daha yerinde olacağını, bu sebeple Osmanlı'nın *toplumsal ilkesi*'nin, yani Osmanlı'ya şekil veren *ilke*'nin *gazâ* olduğunu belirtiyor. (Osmanlı'nın *gazâ* prensibine sahip olduğu tespiti, bildiğim kadarıyla, Avrupalı bir tarihçiye ait.) Mardin, aynı yöntemle, yani ilke metoduyla Amerika Birleşik Devletleri'ni de ele alıyor ve Amerika'nın toplumsal prensibinin, (bir Amerikan işçi sendikası başkanının tespitiyle) İngilizce'deki "More" (Daha) kelimesiyle ifade edilebileceğini savunuyor. Bu görüş, bir imparatorluğu mekanik bir aygıt gibi irdelemekten ziyade, beraberinde toplumsal niteliklerini serimlemesi bakımından bana daha makul geliyor.

Amerika'nın keşfi olarak bilinen Cristoper Columbus'un Bahama Adaları'na ayak basması, 12 Ekim 1492 tarihinde gerçekleşti. Amerika'nın 1492 yılındaki keşfinin Türkler (ya da Osmanlılar ya da Müslümanlar) sayesinde olduğunu söyleyebiliriz. Avrupalılar, yanı başındaki Türkleri geçip Doğu'ya ulaşamadıkları için Batı'dan Doğu'ya ulaşmayı denemiş (dünya o zaman da yuvarlaktı) ve karşılarına çıkan Amerika'yı (?) Doğu Asya ülkelerinden biri sanmışlardı.

Amerika'nın nasıl bir *kim'lik* sahibi olduğunu tespit etmek için 1492 yılındaki keşfi, yerlilerin katledilmesi, İngilizlere karşı verilen bağımsızlık savaşı, birinci ve ikinci dünya savaşlarındaki galibiyetler vs. önemli elbette, ama Amerikalılığın kim'lik tespiti için bu kronolojik gelişmeler yetersizdir. Bunun için Amerika'nın sahip olduğu toplumsal *kim'lik*'inin adını koymak gerekir. Amerikalılar dünyanın en fazla tüketen toplumudur. Adam Smith'in "her birey kendi menfaati için çalışırsa toplum da kendiliğinden kalkınır" şeklindeki yaklaşımı doğrultusunca kronikleşmiş bir ben'lik, Amerikalı denilen toplumun şekillenmesinde önemli rol üstlenmiştir. Avrupa'dan Amerika'ya göçenlerin (kaçanların) ekseriyeti maceraperestler, kanun kaçakları, geniş arazilere sahip olmak isteyen hırslı insanlar vs.'dir. (Yahudilerin Avrupa'dan Osmanlı'ya göçü de 1492'dedir.)

Kronoloji, Amerikalılığın manasını bize yeterince sağlamadığı için, Amerikalıları Amerikalı yapan şeyin ne olduğunu anlamak için ilke metodu bize biraz daha fazla yarar sağlayacaktır. Dediğimiz gibi, Amerika dünyanın en fazla tüketen toplumudur. Bugün, yaşadığımız gelişmeler, Amerika'nın iktisadi olarak dünya nimetlerinden DAHA fazla pay alabilmek için yaptıkları ortadadır. Enerji kaynaklarının yoğunlaştığı bölgelere operasyonlar düzenlemektedir; çünkü enerji kaynaklarına sahip olduğu takdirde garajındaki Chevrolette arabasını, evindeki Frigidaire buzdolabını DAHA yenisiyle, oturduğu evini DAHA büyük ve lüks olanıyla değiştirme fırsatını elinde bulunduracaktır. Amerikalılığın ilkesi "MORE"dur; "DAHA"dır. Bu, beşeri bir toplumun ilkesidir. Mülkiyet hissi, daha fazlasına sahip olma hissi gelişmiş bir toplumun prensibidir: DAHA!

Müslüman bir toplumun "DAHA" prensibine dayalı bir toplum düzeni kurması mümkün değildir. Eğer, "DAHA" prensibine dayalı

Biz bir
11 Eylül masalı
izliyoruz.
Naklen masal.

bir yaşam tarzını sürdürmeye karar verirsek, aynı zamanda Amerikalı olmaya karar vermişiz demektir. Nasreddin Hoca'dan bahseden en eski kaynaklardan biri olan *Saltukname* adlı eserde şöyle bir olaydan bahsedilir: Nasreddin Hoca, Sarı Saltuk'u evine davet eder, davete icabet eden Sarı Saltuk, Hoca'ya kaldığı evin kendi mülkü olup olmadığını sorar. Hoca da dünyada üç nesnenin kendisinin mülkü olduğunu ifade eder ve *"Server, ol üç nesnenün biri zekerüm ve ikisi hayalarumdur. Daim benümledür"* der. Hoca'nın bu sözlerinin ardında yatan mülk anlayışı ile Amerikalıların mülk anlayışı farklıdır. Kapitalizm beşeri bir yaşam biçimiyken, İslam, dünyada ve dünyadan sonra bir yaşam (asıl yaşam) DAHA olduğunu esas kabul eder. Elbette, öteki dünya inancı bütünüyle yeterli değildir, kapitalizmin karşısında. Bunun için, İslam dışındaki öteki dünya inancı olan bütün inançlar, kapitalizmle uyuşabilmektedirler. Örneğin eski Mısır'da insanlar ölümden sonra bir yaşam olduğuna inanıyorlardı, ama onların öteki dünya inancı Müslümanlardan farklı olarak, dünyada sahip oldukları değerli mücevherleri, ölümden sonra da yanlarında taşıyabileceklerini öngörüyordu. Bunun için insanlar mumyalanıp gömüldükten sonra, dünyada sahip oldukları kimi değerli eşyalar da onlarla birlikte toprağa gömülüyordu. Öteki dünya inancı başlı başına kapitalizmin karşısında değildir. Mülkün tanımı da yapılmalıdır. Bunun için, "aslolan mülk odur ki, kişiyle birlikte ahrete taşınabilsin" anlayışındaki mülkün tanımı önemlidir. Müslümanların söylediği şu sözler, öteki dünya inancı bakımından eski Mısırlılarla kesin ve net biçimde ayrıldıklarını gösterir: *Kefenin cebi yoktur!*

Yani, dünya malı öteki dünyaya, esas hayat alanına taşınamayacaktır. Gerçek mülk, insan yeniden dirildiğinde, öteki dünyada onunla birlikte olandır. İşte Nasreddin Hoca'nın, *zekerüm ve hayalarum* dediği üç şey de bu türden bir mülktür. Hoca, sözlerini düşünmesi için bir odada yalnız bıraktığı Sarı Saltuk'u, odaya döndüğünde düşünceli halde bulur ve mecazen "zekerüm ve hayalarum" dediği üç şeyi şu şekilde açıklar sonradan: İlim, amel ve ihlas-ı kalb. Bu üç şey ahirette de insanla birliktedir.

Şunu unutmayalım: Bizi biz kılan şeylerin başında "kültür" gelmektedir. Kefenin cebinin olduğuna ve olmadığına inanmak iki ay-

n kültürdür. Biri, bizi bu dünya nimetleriyle meşgul etmeye iterken, diğeri bu dünyanın fani olduğu anlayışına vardıracak ve ilim, amel ve ihlas-ı kalb ile gitmeye teşvik edecektir. Biri, bir toplumu petrol elde etmeye sürüklerken, diğeri ilim peşinde koşmaya götürecektir. Kültür bilginin türünü ve niteliğini dahi belirlemektedir. Kapitalist medeniyet, paraya endeksli olmayan bilgiyi bilgi olarak kabul etmez, oysa İslami bir anlayışta bilgi alınıp satılabilen bir nesne olmaktan ziyade, insanı mutlak manada kurtuluşa erdirebilecek niteliğe bürünür. Kapitalizm, bir toplumu *emperyalizme, sömürgeleştirmeye* doğru sevk ederken, İslami bir hayat anlayışı *fetih* yapmaya sevk edecektir. Kapitalizm "DAHA, DAHA, DAHA!" prensibini benimsetecek, İslam, böylesine bir küfür anlayışı karşısında "GAZ, GAZ, GAZ" prensibini benimsetecektir. Unutmayalım; sahip olduğumuz tüketim kültürü dahi, bizim *kim'lik'imizi* belirleyecektir.

AMERİKA NASIL AMERİKA OLDU?

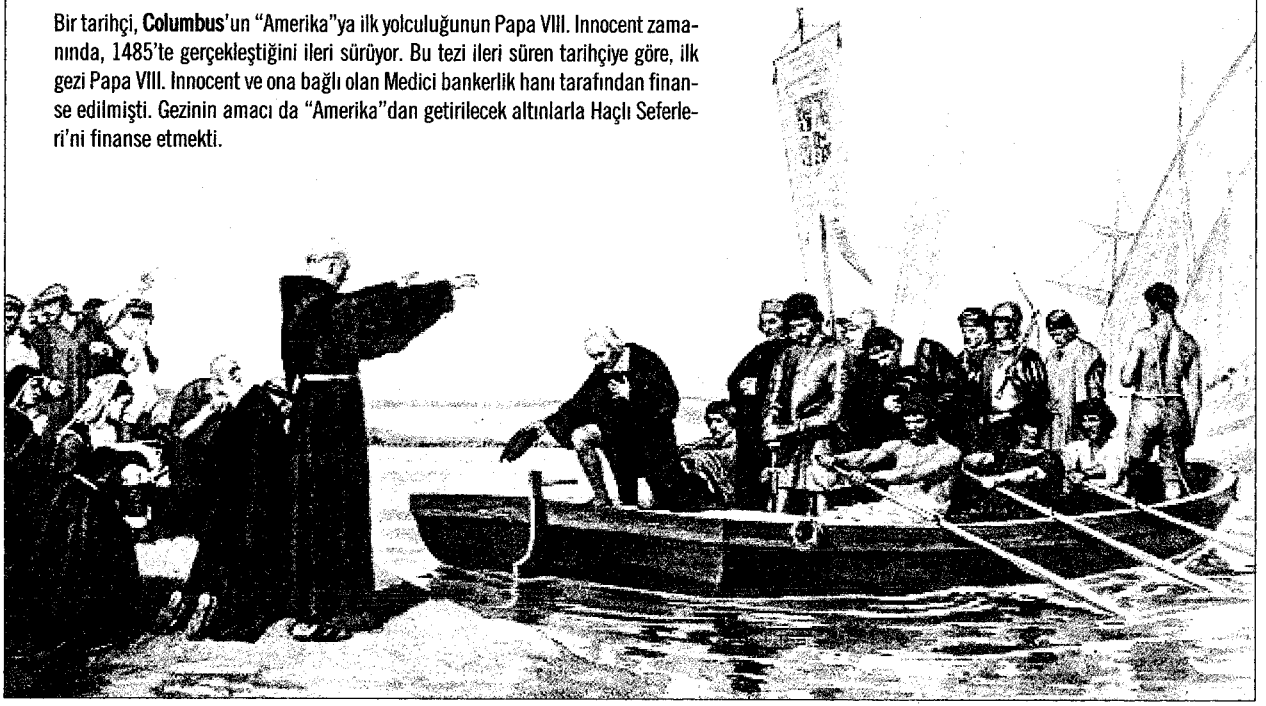
Amerika'nın eski başkanlarından James Monroe, 1823 yılında, *"Amerika Amerikalılarındır"* görüşünü ortaya atmış ve bu görüş Amerika'nın dış politikası için doktrin kabul edilmişti. Bu doktrin, Amerikalıların 4 Temmuz 1776'da bağımsızlık savaşından sonra Avrupalılara mesajıydı bir bakıma. Doktrinle beraber Amerika, devrimler ve savaşlarla çalkalanan Avrupa'ya sırtını döndüğünü, gözünün Amerika kıtasında olduğunu ve Avrupalıların bu kıtaya müdahalesini kabul edilemez olarak yorumluyordu. Amerikalılar, "Amerika, Amerikalılarındır" demekle dünyayı paylaştıklarını deklare ediyorlardı. Avrupa'yı kendi haline bırakmışlardı her bakımdan; *"biz sizin kıtanıza karışmayacağız, siz de bizim kıtamıza karışmayacaksınız"* mesajı veriyorlardı.

Amerika Monroe doktrinini çoktan terketti. Amerika'nın özellikle ikinci dünya savaşından sonra yalnızca Amerika kıtası ile değil, dünyanın tümü ile ilgilendiğini hepimiz biliyoruz. Vietnam, Kore vesair savaşlar bunun göstergesi. SSCB'nin çöküşü, Avrupa'daki komünist bloğun ortadan kalkması, Çavuşesku'nun asılması, Berlin Duvarı'nın yıkılması... bunun göstergesi. Yugoslavya'nın parçalanması da bunun göstergelerinden biri. Afganistan, Irak savaşları filan da bunun göstergesi.

Irak'a Özgürlük Harekatı öncesinde, hepimiz, birlik iddiasındaki Avrupa'nın "Yeni Avrupa" ve "Eski Avrupa" olarak tanımlandığını gördük. Yeni Avrupa'yı, genel olarak doğu Avrupa ülkeleri oluşturuyordu. Eski Avrupa'yı ise, komünist bloğun ortadan kalkmadan önceki Avrupa'sı.

Evet, Amerikalılar, "Amerika Amerikalılarındır" doktrinini terk edeli çok oldu, ancak dünyada hâlâ bir tartışma sürüp gidiyor: Neden koskoca bir kıtanın adı o kıtanın kuzeyindeki tek bir ülkeye ve-

Bir tarihçi, **Columbus**'un "Amerika"ya ilk yolculuğunun Papa VIII. Innocent zamanında, 1485'te gerçekleştiğini ileri sürüyor. Bu tezi ileri süren tarihçiye göre, ilk gezi Papa VIII. Innocent ve ona bağlı olan Medici bankerlik hanı tarafından finanse edilmişti. Gezinin amacı da "Amerika"dan getirilecek altınlarla Haçlı Seferleri'ni finanse etmekti.

riliyor? Amerika'da bulunan diğer halklar Birleşik Devletler'in adının başında "Amerika" adı bulunmasına hâlâ alışabilmiş değil. Amerika Birleşik Devletleri'nde ayrı milletlerden pek çok insan yaşıyor. Porto Rikolular, Meksikalılar, Hintliler, Çinliler, İspanyollar, İngilizler, İtalyanlar, Macarlar, Polonyalılar; siyahlar, sarılar, beyazlar; Müslümanlar, Hıristiyanlar, Yahudiler... Peki kimdir Amerikalılar? Bunca farklı insanı Amerikalı yapan şey nedir? "Daha Versus Gazâ" başlıklı yazımda Amerikalıları Amerikalı yapan şeyin "toplumsal ilkeleri" olduğunu söylemiştim. Amerikalıları Amerikalı yapan toplumsal ilkenin de İngilizce'deki "more" (Türkçe'deki karşılığıyla "daha") olduğunu yazmıştım. Ancak bu kez, "Neden Amerikalı" sorusunu sosyolojik olarak değil, coğrafi ve politik bakımdan ele alalım, bakalım nasıl bir manzarayla karşılaşacağız.

Amerika kıtasında bulunan diğer milletler ve ülkeler, Kanada(lılar), Meksika(lılar), Brezilya(lılar) Peru(lular), Arjantin(liler), Şili(liler) ve diğerleri "Amerikalı" kavramının yalnızca ABD sınırları içinde yaşayan insanların tekelinde olmasından son derece rahatsızlar ve buna karşı çıkıyorlar. Amerika'ya ne zaman Amerika denilmeye başlandı? Bilindiği gibi, İtalyan denizci (korsan) Christoper Columbus, bugün Amerika dediğimiz kıtaya ayak bastığında Hindistan'a geldiğini sanıyordu. Columbus'un keşfetmek istediği şey zenginliklerle bir kıtaydı. Columbus Okyanusun ucunda bir kara parçası olduğunu, bu kara parçasında altın ve diğer değerli madenlerin bulunduğunu bir yerlerden öğrenmişti. Piri Reis'in Kitab-ı Bahriye'sinde Amerika kıyılarına "Antilya" dendiği ve kendisi gibi denizci olan amcası Kemal Reis'in yanında çalışan bir kölenin (Rodrigo) defalarca bu kıyılara gittiğini, bu kölenin Columbus'la birlikte de "Antilya"ya çıktığını yazmaktadır.

Piri Reis, Amerika kıtası, Colombus ve çizdiği yeni harita ile ilgili olarak şunları yazıyor Kitab-ı Bahriyesi'nde:

"İşbu kenarlara Antilya kıyıları derler. Arap tarihinin sekiz yüz doksan altı yılında bulunmuştur. Amma şöyle rivayet ederler kim Cinevizden bir kâfir adına Kolonbo derler imiş, bu yerleri ol bulmuştur. Meselâ mezbur Kolonbonun eline bir kitap girmiş ki Mağrip Denizinin nihayeti yani gark (garp) tarafında kenarlar ve cezireler ve türlü türlü madenler ve da-

hi cevahir dağı vardır deyu bu kitapta bulur. Mezbur kitabı tamam mütalea ederek Cineviz ulularına bu kaziyeleri bir bir şerh edip eydür: gelin, bana iki pare gemi verin, varayım, ol yerleri bulayım, der. Bunlar eydürler: ey epter, Mağrip deryasının nihayeti payanı ve haddi(mi) bulunur? Buharı zulmetle doludur, derler. Mezbur Kolonbo görür ki Cinevizlerden çare yok, sürer, İspanya Beyine varır, hikâyeti bir bir arzeder. Anlar dahi Cinevizli gibi cevap verirler. Velhasıl bunlara Kolonbo hayli ibram eder. Ahir İspanya Beyi iki gemi verip bunun muhkem yarağın görüp eydür: ey Kolonbo, eğer senin dediğin gibi olursa, seni ol diyara kapudan ideyin, deyip mezbur Kolonboyu Bahri Mağribe gönderdi. Merhum Gazi Kemalin İspanyalı bir kulu vardı, mezbur kul Kolonbo ile üç defa ol diyara vardım, deyu merhum Kemal Reise hikâyet edip eydür: evvel Septe Boğazına vardık, dahi oradan gün batısı lodosun ikisinin ortasına... rast dört bin mil yürüdükten sonra karşımızda bir ada gördük; amma gittikçe deryanın mevci köpüklenmez olmuş, yani deniz sakin olup düzelmiş; ve Şimal yıldızı dahi - bahrîler puslalarında gene yıldız derler - ol yıldız gide gide dolunmuş görünmez olmuş; ve dahi eydür ki: bu tertipçe yıldızlar ol diyarda görünmez, gayri tertipçe görünür, der. Andan evvel karşıda gördükleri adaya demir korlar, ol adanın halkı gelir, bunlara ok vurur, komazlar ki dışarı çıkıp haber soralar. Erkeği ve dişisi el okun atarlarmış. Ol okun demreni balık süğüğünden; ve cümlesi üryan yürürlermiş... Görürler kim ol adaya çıkarmazlar, adanın öte yüzüne geçmişler, bir sandal görürler; bunları görücek sandal kaçıp karaya dökülürler. Bunlar sandalı almağa varırlar, görürler ki içinde adam eti var. Meğer bunlar bu tayfa imiş ki adadan adaya çıkıp adam şikâr edip yerler imiş. Mezbur Kolonbo bir ada dahi görüp ana varırlar, görürler kim ol adada ulu yılanlar var. Ol yere çıkmadan hazer edip bir gayri adaya dahi varırlar. Demir korlar, on yedi gün onda yatarlar. Bu adanın halkı görürler ki kendilere bu gemiden ziyan yok, varırlar, balık avlayıp filikasile bunlara getirirler. Bunlar da hoş görüp anlara sırça boncuk verirler. Meğer kim sırça boncuk ol diyarda muteber idiyin kitapta bulmuş imiş. Anlar boncuğu görüp dahi ziyade balık getirirler. Bunlar daim anlara sırça boncuk verirler. Bir gün bir avretin kolunda altın görürler, altın alıp boncuk verirler. Bunlar eydür: varın, dahi altın getirin, size dahi ziyade boncuk verelim, derler. Anlar varıp dahi vafir altın getirirler. Meğer bunların dağlarında altın madeni varmış. Bir gün dahi birinin elinde inci gö-

rürler. İnciyi alıp boncuk verirler. Bunlar görürler ki boncuk verirler dahi vafir inci getirirler. İnci bu adanın kenarında bir iki kulaç yerde bulunurmuş ve dahi ol diyardan vafir bakkam ağacını yükledip mezbur halktan ikisini alıp ol yıl içinde İspanya Beyine getirirler. Amma mezbur Kolonbo ol kişilerin dilin bilmeyip işaretle alışveriş ederlermiş. Ve bu seferden sora İspanya Beyi papaz ve arpa gönderip ekin biçim öğredip kendi tarikıne koymuş; bunların bir veçle mezhepleri yoğmuş, hayvan gibi üryan yürüyüp anda yatarlarmış. Şimdi ol diyarlar tamam açılıp meşhur olmuştur. Bu isimler ki mezbur cezairde ve kenarlarda kim vardır, Kolonbo komuştur ki anınla malûm oluna. Ve hem Kolonbo ulu müneccim imiş. Mezbur hartide olan bu kenarlar ve cezireler kim vardır, Kolonbonun hartisinden yazılmıştır."

Resmi tarih Columbus'un 12 Ekim 1492'de "Amerika"ya vardığını ve buraları Hindistan diye tanımladığını yazıyor. Piri Reis'ten öğrendiğimiz kadarıyla Columbus, "Amerika"ya yaptığı seferler sonrasında bu yörenin bir haritasını da çizdi. Ancak harita daha sonra kayboldu. Piri Reis, hatıralarında, esir aldıkları bir denizci sayesinde bu haritayı ele geçirdiğini ve Columbus'un bu haritasından (ayrıca eski/yeni daha pek çok haritadan) yararlanarak bir dünya haritası çizdiğini kaydediyor. Ancak Columbus'la ilgili bilgiler, bugün dahi yeterince açık değildir.

Bir tarihçi, Columbus'un "Amerika"ya ilk yolculuğunun Papa VIII. Innocent zamanında, 1485'te gerçekleştiğini ileri sürüyor. Bu tezi ileri süren tarihçiye göre, ilk gezi Papa VIII. Innocent ve ona bağlı olan Medici bankerlik hanı tarafından finanse edilmişti. Gezinin amacı da "Amerika"dan getirilecek altınlarla Haçlı Seferleri'ni finanse etmekti. Bu yüzden de bu ilk yolculuk gizli tutuldu. (Hürriyet, 9 Mayıs Çarşamba, 2001)

Columbus'la ilgili bilgiler ileriki yıllarda belki daha da aydınlanacaktır. Yine de Piri Reis'in hatıralarından öğrendiğimiz kadarıyla bu kıtalara "Amerika" denilmeden önce "Antilya" denilmekte idi. Piri Reis Kitab-ı Bahriye'sinde "*Şimdi ol diyarlar tamam açılıp meşhur olmuştur. Bu isimler ki mezbur cezairde ve kenarlarda kim vardır, Kolonbo komuştur ki anınla malûm oluna*" diyor ancak Columbus'un haritasını da içerdiği sanılan Piri Reis'in 1513 yılında çizdiği hari-

tası da ortadan kayboldu ve çok sonraları parçalanmış bir şekilde ortaya çıktı. Bu nedenle kıta Columbus'un koyduğu isimlerle malum olamadı.

Christoper Columbus'tan birkaç yıl sonra, 1497 ile 1503 yılları arasında kıtaya dört kez ayak basan Floransalı denizci Amerigo Vespucci, ayak bastığı kıtayı anılarında, Latince'de "Yeni Dünya" anlamına gelen "Mundus Novus" diye tanımlamıştı. Peki, bu kıtaya Amerika ismini veren kim? Columbus değil, Vespucci değil. Hemen söyleyelim; bugün Amerika dediğimiz kıtaya bu ismi veren bir Alman haritacı. Adı da Martin Waldseemüller. Bu Alman haritacı, 1507 yılında basılan "Cosmographie Introductio" kitabında, Columbus'un "Antilya" ya da "Hindistan", Vespucci'nin "Mundus Novus" dediği yeri "America" olarak adlandırmıştı. *(Anlaşıldığı kadarıyla 16'ncı yüzyılda Avrupalılar ve bilhassa Almanlar dünyayı yeniden tanımlama işine girişmişler. Yine aynı yüzyılda yine bir Alman alim, o zamana kadar Doğu Roma olarak bilinen imparatorluğu "Bizans" olarak tanımlamıştı. Tarihçi İlber Ortaylı, 14 Mayıs 2003'te Türk Tarih Kurumu'nun "550. Yılında Fetih ve İstanbul" adıyla düzenlediği bir sempozyumda açılış konuşması yapmış ve "Bizans" tabirini ilk olarak Jeronimus Wolf isimli bir Alman alimin ortaya attığını, bundan önce bu tabirin hiçbir terminolojide kullanılmadığını kaydetmişti. Ortaylı'ya göre bu Batı Avrupalıların bir uydurmasıydı ve arkasında siyasi bir misyon yatmaktaydı.*

Almanlar ve bir coğrafyayı tanımlamak deyince ilginç bir diğer ayrıntı ise, Anadolu topraklarına Türkiye denmesi. Anadolu topraklarına ilk kez Türkiye diyen de bir Alman'dı; Roma-German İmparatorluğunun imparatoru Frederick Barbarossa, Üçüncü Haçlı Seferi sırasında yani 12. yüzyılda Anadolu'ya girerken burayı "Türkiye" diye tanımlamış ve ölümü de bu topraklarda olmuştu: Barbarossa, Göksu ırmağında boğuldu ve bu Üçüncü Haçlı Seferi'nin sonu oldu.)

Alman haritacı Waldseemüller'in Columbus'un adı yerine Vespucci'nin adını kıtaya vermesinin nedeni Columbus'un Hindistan'a geldiğini düşünmesinden kaynaklanıyor. Alman haritacı, nereye geldiğini bilmeyen Columbus'u fazla ciddiye almamıştı; Columbus'un

yerine en azından Avrupalıların o güne kadar pek bilmediği bir kara parçasına ayak bastığının farkında olan Vespucci'nin adını tercih etmişti.

Alman haritacının kıtaya Amerika demesi, yine de oradakilere Amerikalı dedirtmemişti. Aynı yüzyılda yayınlanan coğrafya kitaplarında Amerikalılardan "Indians" (Hintli) diye bahsediliyordu. "Amerikalı" tanımlaması ilk olarak Cotton Mahler isimli bir papaz tarafından kullanılmıştı. Çok ilginçtir, Cotton Mahler bu deyimi ilk kez 1697'de, İngiltere'den gelen sömürgecileri "Amerikalı" diye tanımlamak suretiyle kullanmıştı. 1776'da, İngiliz hakimiyetine restini çeken "Amerikalı" ihtilalciler, kendi "ülkeleri" saydıkları toprakları "United Colonies" (Birleşmiş Müstemlekeler) diye isimlendirmiş, ancak karşı grupların "Kuzey Amerika Birleşik Devletleri" şeklindeki tanımlaması ağır basmıştı. O sıralar broşür yayımcılığıyla uğraşan Tom Paine adındaki bir kişi, karşı grupların tanımlamasından kuzey kelimesini çıkararak "Amerika Birleşik Devletleri" adını kullandı ve kuruluş esnasında insanların diline bu tanımlamanın yerleşmesini sağladı. Ve o günlerden bugüne, söz konusu yer, Amerika Birleşik Devletleri diye anılıyor. Amerika kıtasının üzerinde 20 devlet bulunuyor ama Amerika deyince bu devletlerden ancak ABD geliyor akla. Bu da ABD'lilerin kurnazlıklarından biri olarak sayılıyor. Kim ne derse desin, bugün Amerika Amerikalıların oldu. Fakat, Amerika'nın Amerikalıların olması kıtanın tamamına yayılmasıyla gerçekleşmedi; bu iş daha ziyade tanımlama gücünü, niteleme gücünü eline geçirmekle gerçekleşti. Anglo-Saksonlar tanımlama erkinin dizginlerini elinde tuttular ve böylece tanımlananlar tanımlayanların kurbanı oldu.

DÜNYANIN EN SIKICI DEMOKRASİSİ

Amerika'da seçimlere girmeyen partiler de dahil olmak üzere yüzlerce parti var. Ancak Türkiye'deki sıkı entelektüellerin dahi birçoğu Cumhuriyetçi ve Demokratların partileri dışında parti ismi saymakta zorlanırlar. Tarih boyunca Amerikan seçimleri bu iki parti arasındaki yarışla geçti. Ve siyasetbilimciler Bill Clinton ikinci kez seçilinceye kadar Amerikan seçimleri üzerine rahatça bahis oynayabiliyorlardı. Seçimler, neredeyse şu şekilde otomatiğe bağlanmış görünüyor. Her üç dönemde 2 kez Cumhuriyetçiler, 1 kez Demokratlar iktidara gelir.

Cumhuriyetçilerin ve Demokratların kongrelerindeki rengarenk balonlar bir kenara bırakılacak olursa, Amerika'daki çok partili sistem aslında fevkalade renksizdir. Siyasi bir dilde konuşmak gerekirse, Amerikan demokrasisi bir kısır döngüden; "Demokrat-Cumhuriyetçi Parti oligarşisi"nden ibarettir.

Sözkonusu iki parti arasında tali politikalar görmezden gelinirse politik perspektif açısından da pek bir fark yoktur. Örneğin Demokrat başkan Kennedy ile Cumhuriyetçi başkan Nixon'ın birbirlerinden bütünüyle farklı oldukları vehmedilse de Vietnam ve Küba politikaları birbirinin aynısıydı. Ya da Demokrat Bill Clinton'la Cumhuriyetçi George W. Bush'un Irak ve Libya politikaları iki partinin politik perspektifinin aynı olduğunu göstermek bakımından önemli bir ölçü sayılabilir.

Her iki partinin de "terörist devletler" listesinde aynı devletler yer alıyor.

Her iki parti de mahkemelerdeki ırk ayrımını ortadan kaldırmak için bugüne kadar ciddi bir adım atmadı.

Her iki parti de Irak'ta, ambargo yüzünden her ay 4 bin çocuğun ölmesini, gündeminde bulundurmuyor.

İsrail'in Filistin'i işgali dünyaca kabul görmesine karşın, her iki parti de Kongre'de ya da seçim propagandalarında İsrail aleyhine tek bir cümle etmiyor.

Amerikalı Müslümanlara göre, Demokratların ve Cumhuriyetçilerin İsrail sempatisinin en büyük nedeni Yahudi lobisinin bu partilere sağladığı maddi destek. Amerikalı Müslümanlar, Kongre'de üyeler arasında çok sert tartışmaların yer aldığını, birbirlerine acımasızca saldırdıklarını ama İsrail gündeme geldiğinde bütün üyelerin aynı retorik ve argümanlarla İsrail'in çıkarlarını savunduğunu belirtiyorlar ve şöyle diyorlar: "Kürsüye çıkan üyelerin sözlerinin tek bir kalemden çıktığını anlamamak için aptal olmak gerek."

Amerikalı Müslümanların dikkat çektiği en önemli konuların başında 'maddi destek' geliyor. Her iki partinin de parayı verenlerin sözcülüğünü yaptıkları üzerinde ehemmiyetle duruyorlar ve maddi desteği Müslümanların sağlaması durumunda sözkonusu partilerin söylem değiştirdiğini tecrübe ettiklerini bildiriyorlar. Müslümanların lobi faaliyetlerine yeni başladıklarını ve şimdiden birkaç politikacıyı yanlarına çektiklerini kaydediyorlar.

Amerikan seçimlerindeki dengeleri sarsacak en büyük fonksiyonlardan birinin 'para' olduğunu 1992 seçimlerinde bağımsız aday olarak yarışan Ross Perot kanıtlamıştı. Dolar milyarderi Perot, Clinton ve Bush'un çekiştiği seçimlerde, Yahudi lobisinin iktidarına son vereceği vaadiyle ve etrafa para saçarak yüzde 16 oy alıp, o güne dek görülmemiş bir başarı sağlamıştı. Üstelik Amerikan medyası, Perot'yu faşistlikle suçlamış, bu bile Perot'nun kısır döngüyü sarsacak oyu almasının önüne geçememişti.

2000 yılındaki seçimlerde de bu kısır döngü bir yarış içine girdi. Cumhuriyetçiler ve Demokratlar... Kimin kazanacağının/kazandığının hiçbir önemi yok. Oligarşi aynen sürecek.

ABD Başkanı Bill Clinton'a göre Cumhuriyetçi aday Jr. George Walter Bush, seçim propagandalarında "Benim babam zengindir. Benim param var. İyi okullarda okudum. Ben Teksas'ın biricik valisiyim. Oylarınızı bana verin" demekten başka bir şey demiyor.

Demokratlar, Teksas Valisi Bush'un bugüne kadar yaptığı tek icraatın önüne gelen bütün idam kararlarına imza atması olduğunu söylüyorlar. Gerçekten de Bush, medyada dahi geniş yankılar bulan idam kararları dahil, tüm idamları onayladı. Demokratlar seçim kampanyalarında Bush'un 'vicdansızlığı'nı da kullanıyorlar.

Clinton'ın danışmanlığını yapan Demokratlar'ın adayı Al Gore ise, Clinton'ın etkisi altında kalmakla suçlanıyor. Yahudi bir kızla (Monica Lewinsky) seks yapmasının ardından Beyazsaray'ı uçkuru için kullanmakla suçlanan Bill Clinton'la aynı kefeye konmaktan rahatsızlık duyan Gore, Yahudi lobisinin desteği kaçmasın diye kendisine bir Yahudi danışman (Joseph Lieberman) seçti.

Amerika'nın ne yapıp edip "Cumhuriyetçi-Demokrat" kısır döngüsünden kurtulması gerekiyor. Bu, dünyanın da bir nebze nefes alması için gerekli.

'Renkliler' ülkesi Amerika'nın siyasetteki en büyük sorunu renksizlik. Amerikan siyasetine renk gelmesi için Ross Perot gibi dengeleri sarsacak bir adam gerekiyor. Dünyayı kurtaracak adamın Perot gibi bir adam olduğu için değil. Ama dengelerin sarsılması bakamından "farklı" bir liderin, partinin işbaşına gelmesi iyi olacağı için. Dolar milyarderi Ross Perot 1992'deki kadar aktif olarak siyasetin içinde değil. Perot, '92 seçimlerinde yüzde 16 oy almasının ardından Reform Partisi'ni kurdu. Daha sonra 'politika üretemez' gerekçesiyle parti başkanlığı için yapılan seçimleri yitirdi. Perot'nun kurduğu Reform Partisi'nin başında, Türk medyasında henüz adı anılmayan Patrick Buchanan adlı bir siyasetçi var.

Buchanan, Demokratlar ve Cumhuriyetçiler ne söylerse tam aksini söyleyen bir siyasetçi. Amerika'nın Amerikalılar'a iade edilmesini, Yahudi lobisinin dağıtılmasını, vergi ödeyenlerin sırtındaki İsrail yükünün atılmasını ve İran'a, Irak'a, Libya'ya uygulanan ambargoların kaldırılmasını savunuyor. Buchanan'nın bu konudaki politik görüşleri 'oligarşi'nin politik görüşlerinin tam karşısında duruyor:

"Irak'ta ambargo yüzünden her yıl binlerce çocuk ölüyor. Diktatör Saddam Hüseyin'i alaşağı edememenin acısını Iraklı çocuklardan çıkarmak ahlaki değildir. Bu, Hıristiyan öğretisiyle de bağdaşmaz...

Lockerbie faciasından sorumlu tutulan iki ajanı mahkemeye teslim etmiyor diye Albay Kaddafi'nin Libya'sına yıllarca ambargo uyguladık. Sonunda Kaddafi ajanları teslim etti ama ambargo hala devam ediyor. Niçin?... İsrail'in Arafat'la, Britanya'nın İrlanda Cumhuriyet Ordusu ile masaya oturmasını barış için elzem kabul ediyoruz da biz niye Tahran'la masaya oturmuyoruz?"

Amerikan medyası zıt kutupta yer alan Buchanan'ı tıpkı Perot'yu suçladığı gibi faşistlikle suçluyor.

Kimse, bu seçimlerde aday olacak Buchanan'ın seçimleri kazanabileceği ihtimali üzerinde durmuyor. Bu seneki seçimler için Buchanan'ın da böyle bir şansı yok zaten. Ancak Buchanan, kısır döngüyü ve 'oligarşi'yi kırabilecek bir model teşkil ediyor. Zaten Siyonizm'e ve Amerikan emperyalizmine karşı çıkan Buchanan, "A Republic. Not An Empire!" (Cumhuriyet. İmparatorluk değil!) adlı kitabıyla tanınıyor. Anlaşılacağı gibi Buchanan'ın hedefi ilk olarak seçimleri kazanmaktan ziyade, dünyanın en sıkıcı demokrasisine biraz hareket kazandırmak.

Cumhuriyetçi-Demokrat oligarşisini kırabilecek yegane adam Buchanan değil elbette. Tabanı bakamından ve görüşleri bakamından ondan daha güçlü bir aday daha var: Yeşiller Partisi adayı Ralph Nader.

Buchanan gibi Nader'in de yakın vadede seçimleri kazanma şansı sıfır. Ama Nader, en azından uzun vadede oligarşiyi kırabilecek vizyonu sergiliyor. Amerika'da Nader gibi liderler ön plana çıkmaya başladıkça ABD'de insanları sadece "tüketici" olarak gören anlayış da daha fazla tartışmaya açılıyor. Çünkü Nader, Cumhuriyetçiler ve Demokratların aksine, "hak ve sorumluluk sahibi sermaye – sosyal sorumluluk sahibi sermaye" anlayışını savunuyor ve dile getiriyor. Oysa Demokratlar ve Cumhuriyetçiler bir elmanın iki yarısı gibi sermaye konusunda aynı görüşleri tellendirip duruyorlar. Örneğin Demokratların adayı Gore, Cumhuriyetçilerin adayı Bush'u "büyük sermayenin sesi" olmakla suçluyor ve kendine ise "orta sınıf Amerikalıların hakları için mücadele savaşçı" yakıştırması yapıyor ancak, Çin'de milyarlarca dolar yatırım yapan şirketlerin çıkarı için Demokratlar döneminde bu ülkeyle serbest ticaret anlaşmasının Senato'dan geçirildiğinin hatırlanması Gore'un sahtekarlığını bir çırpıda ortaya çıkarıveriyor.

Amerika Birleşik Devletleri ekonomisi günümüzde dünyanın en büyük ekonomisi. Ekonomistler bunu sık sık tekrarlıyor. Bunun yanısıra pek çok ekonomist ABD'yi gül bahçesi gibi göstermek istiyor. Ama Amerika gül bahçesi değil. Amerika cennet değil. Kapitalist dü-

zenin işleyişi gereği, Amerikan ekonomisinin büyümesi sonucunda dünyanın başka ekonomileri zayıflıyor; ABD içinde de zenginler her geçen gün daha zenginleşirken yoksullar her geçen gün daha da fakirleşiyorlar. Hem dünya nispetinde hem ABD ölçeğinde uçurumlar giderek derinleşiyor. Sisteme göbekten bağlı olmayan ekonomistler ABD'nin emeklilik ve sosyal sisteminin de sos verdiğini söylüyorlar. Sermayenin kontrolünde olmayan medya ABD'de herkesin süper lüks arabalara binmediğini, herkesin bahçeli villalarda oturmadığını, herkesin süpermarketlerde gezinmediğini; ABD'nin "arka sokaklarında" sistemin kurbanı milyonlarca insanın trajik bir yaşam sürdüğünü gözler önüne seriyorlar. ABD'deki iki partili sistem bunu çözmek için bir şey yapmadığı gibi bilakis bu sisteme göbekten bağlı ve onları ayakta tutan da bu işleyişin ta kendisi.

Amerika'daki 10 milyon evsizin sosyal refaha kavuşabilmesi için de cumhuriyetçi-demokrat oligarşisinin kırılması gerekiyor. Bu oligarşinin kırılması dünyayı kurtarmayacak elbette; ama Yeşiller Partisi gibi düşünen partilerin şu an söyledikleri en azından "altta kalanlar" için bir parça olsun "hava alma" imkanı sağlayabilir. Yeşiller Partisi gibi "sosyal sorumluluk sahibi sermaye"den sözeden partilerin birkaçı yüzde 5'in üzerinde oy alırsa, federal bütçeden 20 milyon doların üzerinde para alma imkanına kavuşacaklar. Bu da, bu tür partilere bir dahaki seçimlerde daha örgütlü bir biçimde seçime katılma olanağı sağlayacaktır, hiç kuşkusuz.

Amerika'da iki partili sistemin kırılması gerek çünkü hem Cumhuriyetçilerin hem Demokratların seçim kampanyalarını dev şirketler finanse ediyor. Ve bu iki partiden biri işbaşına geçtiği vakit dev şirketler dosyaları önlerine koyuyorlar: Dünyanın şu bölgesinde petrol oraya var, asker gönderip ellerindekileri almamız gerek; şu bölgede altın yatakları var, asker gönderip almamız lazım; şu bölgede doğal göz bulundu, rejimi devirip yerine bizim adamlarımızı geçirmemiz lazım; uyuşturucu trafiğini kontrol etmemiz için şu şu bölgeleri kontrol altında tutmamız ve böylece uyuşturucu trafiğine sahip olmamız gerekiyor... Ve düzen beyaz anglo-sakson proteston anlayışın elindeki paranın her geçen gün artırılabilmesi yönünde işliyor. Dev şirketler Amerika'nın derin devleti haline geldi. Artık

Amerika'nın kendisi de dev bir şirket. Ulus-devlet anlayışının yerine şirket-devlet anlayışı ikame edildi. Ve dünyanın diğer yörelerinde liberal batılı demokrasilerin insanın ideolojik evriminin ulaştığı en üst düzey olduğuna kananlar da devletlerini bu anlayışa göre yönetmeye talip oluyorlar. Amerikanlaşıyorlar. Her yeri "pazar" olarak; herkesi "tüketici" olarak gören anlayışı "yıkacak" güce sahip olmasa da bir an "sekteye uğratabilecek" potansiyele sahip olan Yeşiller Partisi gibi alternatif liderler ortaya çıkartabilecek anlayışların/partilerin Amerikan yönetimine gelmesi "insanlığın" işine yarayacaktır.

TARİHİN SONU'NUN SONU!

İkinci Dünya Savaşı'ndan 1989'a kadar dünya hem coğrafi hem de siyasi bakımdan iki kutuplu olarak yaşadı. Coğrafi olarak dünya kuzey ve güney kutuplarından hafif basıktı: İki kutup arasında kalan bölgeler bu basıklığa/baskıya göre şekillenmişti. Siyasi olarak da dünya doğu ve batı kutuplarından hafif basıktı: Sovyetler Birliği ve Amerika Birleşik Dev'letleri kutuplarının arasındaki bölge bu basıklığa/baskıya göre şekillenmişti. Kutuplar arasında "Soğuk Savaş" vardı. Afrika kıtası, hem coğrafi hem de siyasi bakımdan kutuplar arasındaki Soğuk Savaş'ın tam ortasında duruyordu. Soğuk Savaş'ın en sıcak bölgesi. Hem coğrafi, hem siyasi şekillenmenin ekvatoru.

1989'da coğrafi kutuplar hâlâ yerinde dururken, siyasi kutuplardan biri -Sovyetler Birliği- eridi, dünya tek kutuplu bir dünya halini aldı. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra iki kutuba göre şekillenen dünya, kutuplardan birinin erimesi üzerine hemen yeni bir şekil alıverdi. Bu şekillenmeden en büyük payı, tıpkı İkinci Dünya Savaşı'nda olduğu gibi yine Almanya aldı. Savaş sonrası doğu ve batı olmak üzere ikiye ayrılan Almanya, Sovyetler Birliği'nin yıkılmasından sonra birleşti. Almanya'yı Sovyetler Birliği ikiye bölmüştü, Sovyetlerin yıkılışıyla birlikte Rus icadı Berlin Duvarı da yıkıldı, komünist Almanya Federal Almanya'ya iltihak etti; "Adolf Hitler'in büyük Almanyası" geri döndü!

11 Eylül 2001 tarihinde Amerika'ya gerçekleştirilen saldırı, Amerika'nın Pearl Harbor baskınından bu yana yaşadığı en büyük saldırı olarak kabul görüyor. Amerika'nın ensesine balyoz indi: Sürpriz!

Pearl Harbor baskını ve Dünya Ticaret Merkezi ile Pentagon'a yapılan saldırı arasında enteresan bir ortaklık var. Pearl Harbor baskınını gerçekleştirenler Japonlardı. DTM ve Pentagona yapılan saldırılar da Japonların İkinci Dünya Savaşı'nda benimsediği bir taktikle, "kamikaze" saldırılarıyla gerçekleşti! Olayı üstlenen hiçbir devlet, hiçbir örgüt çıkmadı; Hiroşima ve Nagazaki'ye atılan atom bomba-

larının intikamını aldığını açıklayan Japon Kızıl Ordu Örgütü'nün dışında.

Sadece bunlar değil, olaydaki enteresanlıklar: Yolcu uçaklarının adeta atom bombası gibi patlayıp yok ettiği Dünya Ticaret Merkezi'ni 1970'te inşa eden mimar da Japon asıllı: Minoru Yamasaki.

Amerika açısından yeni bir milat anlamına gelen Soğuk Savaş'ın sonunun ardından dönemin ABD Başkanı George Bush, "Yeni Dünya Düzeni"ni teleffuz etti. Bush'un teleffuz ettiği sistemin tek patronu da ABD olarak kabul gördü hemen. Saldırının ardından şimdi bütün dünya "Yeni Dünya Düzeni"nden bahsediyor ve bu kez kurulacak düzenin tek hakiminin ABD olmayacağı dile getiriliyor. Mason olduğu bilinen George Bush'un masonik teşkilatlanma olduğu bilinen Yeni Dünya Düzeni, kaderin cilvesi bu kez aynı adı taşıyan oğlunun ABD başkanı olduğu bir dönemde son buluyor. Siyasi tarihçiler için "Yeni Dünya Düzeni" maddesinden bahis açmak çok ilginç olacak: Yeni Dünya Düzeni Amerikan Başkanı George Bush'la başladı, Amerikan Başkanı George W. Bush'la sona erdi.

Burada biraz duralım. Yani Yeni Dünya Düzeni'nde. Dahası, "Eski Dünya Düzeni"nde. Bush'un ortaya attığı "Yeni Dünya Düzeni", son 10 yılın üzerinde en çok tartışılan kavramı oldu. Körfez Krizi'nin başlaması, Amerika'nın da üstün askeri ve teknolojisiyle bu krize müdahalesiyle başlayan süreç sonrasında, dönemin ABD Başkanı Bush, mezkur kavramı telaffuz ederek bütün dünyada yeni bir tartışmanın kapılarını aralamış oldu. Körfez Krizi neden başlamıştı? Bugün DTM'ye ve Pentagon'a yapılan saldırıların hedef tahtası olarak gösterilen Usame Bin Ladin'e göre, bu tamamen bir CIA planı idi. Ladin'e göre, CIA ajanı olan Saddam Hüseyin Kuveyt'e saldıracak, Amerika'da Körfez'e üslerini kuracak ve Irak'ı bombaladıktan sonra Körfez'i bütünüyle kontrol altına alıp, Yeni Dünya Düzeni'ni ilan edecekti. Sovyetler Birliği'nin çöküşü ve Berlin Duvarı'nın yıkılışının akabinde başlayan Körfez Krizi'yle beraber her taşın altından parmağı çıkan "efsanevi" CIA göz önüne alındığında krizin bir CIA planı olduğu varsayımı "mantıklı" görünüyor. Öyle ya da böyle Körfez Krizi'nden sonra Yeni Dünya Düzeni ilan edildi. Yeni Dünya Düzeni neydi? Nasıl bir şeydi? Bu düzeni kim kuracak, sağlayacak, sürdürecekti? Bu Yeni Dünya Düzeni'nin lideri kim olacaktı? Bu düzen

özetle şunu söylüyordu dünyaya: "Dünya üzerindeki tek süper güç ABD'dir. ABD, dünyanın neresinde olursa olsun, herhangi bir krize müdahale edebilir, ağırlığını koyabilir. Bu yeni dünya düzeninde her şey ABD'nin gözetiminde yürüyecektir ve bu düzeni bozmaya matuf her harekete müdahale edilecektir."

Bunlar tam olarak Amerikan rüyasını anlatan gelişmeler. Ancak Amerika'nın gördüğü rüya, başka milletlerin kabusundan başka şey olmadı hiçbir zaman. Amerikan Rüyası: Dünya Kabusu!

Evet, bilhassa İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Amerikan Rüyası gerçekten başka milletlerin ve devletlerin kabusu halini aldı. ABD propagandasına göre zencilerle beyazlar arasında IQ farkı vardı. Onlara göre, zenciler sosyal olarak değil, genetik olarak beyazlardan zekaca geridirler ve bilim bunu kanıtlamıştır; Ortadoğulular yani Müslümanlar teröristtir; Komünistler en tehlikeli yaratıklardır!

Açıkçası Amerikan Rüyası "bilimsel palavralar" üzerine kurulmuş bir uygarlığı öngörüyordu. Ve Yeni Dünya Düzeni ile ortaya atılan Amerika'nın dünyanın tek süpergüç olma varsayımı da palavradan ibaretti. Çünkü dünya üretiminin yüzde 40'ını tüketen Amerika ne ekonomik olarak tek hakimdi, ne siyasi, ne de askeri güç olarak. Amerika içten içe çürüyordu. Amerika'da yayınlanan US Adult Culture dergisinin araştırmalarına göre ABD'de 42 milyon yetişkin okuma yazma bilmiyor, 52 milyon da okuma biliyor ama okuduğunu anlamıyor.

Bugün felaket şehrine dönüşen New York'ta tecavüze uğrayan kadınların sayısı her üç ayda bir 500'ü buluyor. Cinayetlerin sayısında her sene yüzde 15, saldırılarda yüzde 13, hırsızlıkların sayısında yüzde 12, soygunlarda yüzde 5, araba hırsızlıklarında yüzde 10 düzeyinde artış görünüyor. Amerikan Ulusal Kadın Örgütü'ne göre, ABD'de günde 30'un üzerinde kadın saldırıya, her dakikada bir kadın tecavüze uğruyor. 170 bin kadın gebeliği boyunca kocasından dayak yiyor. Her beş yıl içinde kocalarından dayak yediği için ölen kadınların sayısı Vietnam savaşında ölen askerlerin sayısına eşit.

ABD Çocuk Haklarını Savunma Vakfı'nın raporuna göre, Amerika'da her 1.5 saatte bir çocuk ya da bir genç ateşli silahlarla vuruluyor. Öldürülen gençlerin yaşı 10-19 yaşları arasında.

ABD'de nüfusun yüzde 1'i, yüzde 40'ının servetine sahip. 8 milyon evsiz insan yaşıyor. Uyuşturucu madde kullananların sayısı 30 milyona yakın. 1990'dan bu yana New York'ta AIDS'ten ölenlerin sayısında sürekli artış var. AIDS'ten ölenlerin ortalama yaşı ise 30.

Bir başka derginin, George dergisinin kamuoyu yoklamalarına göre, "ABD yönetimi bir komplo içinde mi ya da gerçekleri gizliyor mu" sorusuna halkın yüzde 74'ü evet yanıtını veriyor. ABD'lilerin yüzde 32'si insanların özünde şeytan olduğuna, yüzde 86'sı bir ırkın diğerine göre üstün olduğuna, yüzde 53'ü komünizmin şeytani olduğuna, yüzde 82'si 13 rakamının uğursuzluğuna, yüzde 10'u da Elvis Presley'in yaşadığına inanıyor!

Hele bir de sermaye dağılımı verilerine bakıldığında Dünya Ticaret Merkezi'ni ABD'li yoksul halkın bile ortadan kaldırmış olabileceği geliyor insanın aklına; bakalım öyleyse:

Amerikan İşçi Federasyonu yöneticilerinden birinin deyişiyle, "Amerikalılar son yıllarda katır gibi çalıştılar, buna karşılık köpek muamelesi gördüler". Ücretlerdeki ve gelirlerdeki eşitsizlik giderek derinleşiyor ABD'de, işçi ücretleriyle patron gelirleri arasındaki oran 1987'de 1'e 41 iken, 1994'te 1'e 187'ye ulaştı. Yüzde 1 oranındaki en zengin ABD'linin, ülkenin finansal servetinin yüzde 48'ini elinde tuttuğu ABD'de, yüzde 80 oranındaki yoksul ABD'lilerin bu servetten payına düşen ise yalnızca yüzde 6 oranında. Gerek dünyada gerek ABD içinde hiçbir istatistik ABD lehine değil.

Artık yeni bir dönem başlıyor. 21. Yüzyılın ilk savaşı çıktı. Gelişmiş devletlerden birinin ya da birkaçının yapma ihtimali bulunan DTM ve Pentagon'un alaşağı edilmesi olayı, 20. Yüzyılın tek hakimi ABD'ye "21. Yüzyıl Amerikan yüzyılı olmayacak" mesajını da dünyaya iletti. İkinci kuleye çarpan uçağın olayı ilkinden 18 dakika sonra gerçekleştirmesi Amerikan efsanesinin çöpe atılışını "canlı yayında" tüm dünyaya duyurdu. Olayın enteresan yönlerini sıralıyorduk. Enteresan noktalardan biri de şu: Amerika Yeni Dünya Düzeni'ni Körfez Savaşı'nda Irak'ı canlı yayında bombalamakla ilan etmişti. Kamikaze saldırılarını her kim gerçekleştirdiyse, o da Yeni Dünya Düzeni'nin sonunu canlı yayında ilan etti. Her ikisinde de CNN televizyonu başrolü oynadı.

Bir diğer ilginç nokta da şu: Körfez Krizi'nden sonra ortaya atılan tezlerden biri de "Tarihin sonu" teziydi. Bu tez, Japon asıllı bir Amerikalı stratejiste aitti: Francis Fukuyama'ya. Ve tarihin sonu olmadığı, aslında "Tarihin Sonu'nun sonu" olduğu yine Japon patentli bir eylemle kanıtlandı: Kamikaze ile!

Fukuyama'nın önce bir makale ile, ardından hacimli bir kitapla ortaya attığı "Tarihin Sonu" tezine göre, Sovyetler Birliği'nin, yani komünist sistemin iflasıyla birlikte ABD'nin temsil ettiği liberal demokrasi zaferini ilan etmiştir ve böylece tarihin de sonu gelmiştir; çünkü artık insanoğlu ideolojik evriminin sonuna gelmiştir: "Batı'nın ya da Batı düşüncesinin zaferi, her şeyden önce Batı liberalizmine alternatif olduğu varsayılan sistemlerin büsbütün tükenmesi olayında kendisini göstermektedir... Belki de sadece Soğuk Savaş'ın ya da savaş sonrası dünya tarihinin sona ermesine değil fakat insanoğlunun ideolojik evriminin son noktasına ulaşması ve beşeri yönetim biçiminin son evresi olan Batılı liberal demokrasinin evrenselleşmesi anlamında tarihin sonuna tanıklık etmekteyiz".

Fukuyama'nın ihmal ettiği gerçek, tarihin ta kendisiydi. Tarihin bunca yıldır değiştiği gerçeği, bundan sonra da değişeceğini kanıtlıyordu. Ama Fukuyama'ya kızmanın bir anlamı yok: O, her ne kadar Japon olsa da Amerikan pasaportu taşıyan biri olarak Amerika'nın ulusal çıkarları adına yazmıştı makalesini.

Ve işte Tarihin Sonu son buldu. Sıra yine Körfez Krizi'nden sonra ortaya atılan "Medeniyetler Çatışması" tezine geldi. Gelecekbilimci (falcı) Samuel P. Huntington tezinde şunları ileri sürüyordu:

"Medeniyetler çatışması kaçınılmazdır. Medeniyet kimliği gelecekte gittikçe artan bir şekilde önem kazanacak ve dünya büyük ölçüde halen varlığını sürdüren yedi sekiz medeniyet (Batı, İslam, Konfüçyus, Slav, Ortodoks, Latin Amerika, Japon ve muhtemelen Siyah Afrika medeniyetleri) arasındaki etkileşimle şekillenecektir. Geleceğin en önemli kanlı mücadeleleri bu medeniyetlerin birini diğerinden ayıran kültür fay hatları boyunca meydana gelecektir. Batı'nın bundan sonra karşılaşacağı meydan okuma kesinlikle İslam aleminden gelecektir. İslam kanlı hudutlara sahiptir. Tarihleri, kültürleri, gelenekleri ile Batılı olmakla birlikte vasat bir kültürel teca-

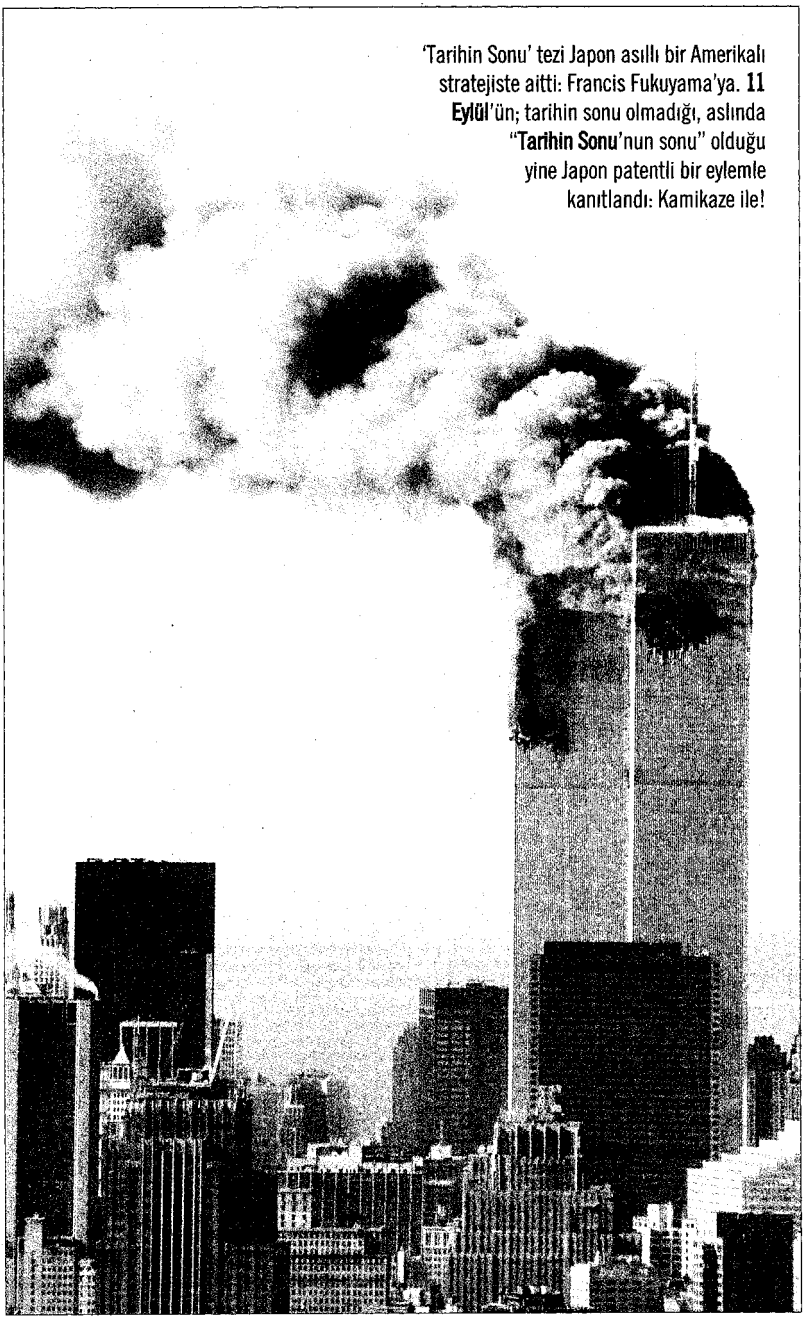
nüse (özgün kültürel kimliğe) sahip üç ülkede (Türkiye, Meksika, Rusya) toplumlar hangi medeniyete mensup olduklarını veya intisap edeceklerini belirleme hususunda kesin bir karar vermemişlerdir. Bölünük ülke (manen bölünük toplum) konumundadırlar. Türkiye böyle bir bölünmenin en aşikar prototipik örneğidir. Tarihin en derin biçimde bölünük toplumudur. Orta vadeli gelecekte medeniyetler arası mücadele Batı ile Müslüman-Konfüçyen devletler koalisyonu arasında olacaktır."

ABD Başkanı George Bush, saldırıdan birkaç gün sonra yaptığı açıklamada, saldırının "medeniyet"e karşı yapıldığını, çıkması muhtemel savaşın "Haçlı Seferleri" olacağını söyledi. Medeniyet'e savaş açanların bunu bir ilan-ı harp yapmadan sinsice yaptıkları dile getiriliyor. Bu nedenle yeni "ortak düşmanın" terörizm/terörist ülkeler olduğu vurgulanıyor. Ancak –İngiltere dışında- dünya Amerika ile aynı düşünmüyor. Bush, savaş için yedekleri orduya çağırır çağırmaz İngiltere Başbakanı Tony Blair "Terörizmle savaştayız" dedi. Ancak İngiltere'de de kamuoyu Blair gibi düşünmüyor. İngiltere'nin önde gelen gazetelerinden The Independent'ta yer alan başmakalede Blair'in "Terörizmle savaştayız" sözleri eleştirildi:

"Teknik veya yasal sonuçlarını bırakın, kelimelerin düz bir anlamı var. Sadece bir devlete ya da askeri güce savaş ilan etmek bir anlam taşır, geri kalan metafordur. Bir taktiğe savaş açamazsınız. Açılsaydı, Başkan Roosevelt, Pearl Harbor saldırısına karşılık olarak bombaya savaş ilan ederdi." Makalede ayrıca terörden kastın IRA, ETA ve Tamil Kaplanları olmadığı; Clinton döneminde bu örgütlerin mali kaynaklarını geliştirmelerine göz yumulduğu hatırlatılıyor. Hatta, 11 Eylül saldırılarının arkasında Usame bin Ladin'in olduğundan bile emin olunamayacağı vurgulanarak şöyle deniyor: "ABD ve İngiltere, bu durumda, 'başlıca şüphe' ile savaştadır."

Amerika daha önce de saldırmak istediği ülkeleri tehdit ederek, bunun için Avrupalı ülkeleri tek tek gezerek destek aramıştı. Ancak İngiltere'den başka destek bulamayınca öfkeden kudurmaya başladı. Şimdi aynı desteği görebilecek mi? Hiç sanmıyorum. Çünkü, dünyanın tüm dengelerinin değiştiği 1991 yılından bu yana askeri ve politik stratejilerini yeniden gözden geçiren batılı güçler tek ku-

'Tarihin Sonu' tezi Japon asıllı bir Amerikalı stratejiste aitti: Francis Fukuyama'ya. **11 Eylül**'ün; tarihin sonu olmadığı, aslında "**Tarihin Sonu**'nun sonu" olduğu yine Japon patentli bir eylemle kanıtlandı: Kamikaze ile!

tuplu ve ABD egemenliğinde oluşacak bir sisteme karşı direniyor. Bu ülkeler için asıl tehdit unsuru terörizm değil, Amerika.

"ABD diplomatik ve politik yollardan elde edemediğini askeri güçle elde etmek isteyebilir" diyen Fransız askeri yetkilileri, Körfez Krizi'nden sonra 21. yüzyılda ABD'nin tek başına egemenliğini önlemek için Avrupa'nın ortak bir askeri savunma sistemi geliştirmesi gerektiğinde ısrar ediyordu. Fransa, son yıllarda ABD'nin ve nükleer karşıtı güçlerin karşı çıkmasına rağmen nükleer silah denemeleri gerçekleştirdi. Ve Fransa yönetimi başta Almanya olmak üzere tüm AB üyesi ülkelere elindeki nükleer gücü Avrupa'nın ortak savunması için kullanabileceğini önerdi. Son zamanlarda Avrupa'nın ortak savunma amaçlı "Avrupa Ordusu" oluşturmaya doğru attığı adımlar da bu yönde çok mesafe katedildiğini gösteriyor. Almanya'ya gelince... İki Almanya birleşmeden önce, bir taraf daha güçlü bir Almanya için Sovyetlerin çökmesi gerektiğini söylüyordu; diğer taraf ise Amerika'nın. Sovyetler çöktü; Almanlar birleşerek güç kazandı. Şimdi daha güçlü bir Almanya için neden Amerika çökmesin?

ABD karşıtı oluşum örgütleyenlerin başında ise Çin ve Rusya geliyor. Çin, gelişim potansiyeli bakımından Amerika'nın en çok çekindiği ülkelerden biri. Rusya'yla birlikte hareket eden Çin, "Şangay Beşlisi" denilen bir oluşumu örgütledi bile. Türkiye'nin de içinde bulunduğu tüm stratejik Asya ülkeleriyle iyi ilişkiler kurmaya çalışıyorlar. Mavi Akım Projesi ve Çin'in boğazlardan "savaş gemisi" geçirmesine izin verildiği hatırlanacak olursa, Türkiye'nin de bu iyi ilişkiler talebine "hayır" demeye niyetli olmadığı anlaşılacaktır.

Velhasıl, Amerika'nın bu saatten sonra kendine "yakın karakol İngiltere" ve "ileri karakol İsrail" dışında sıkı "yoldaşlar" bulması çok zor görünüyor. Evet, dünya terörizmle savaşmak istiyor. Aynı dünya en büyük terörü her zaman ABD'nin estirdiğinin farkında. Amerika'da bunun farkında. Pentagon saldırıdan sonra "bu saldırıyı 60 devletin gerçekleştirmiş olabileceğinden şüpheleniyoruz" açıklamasını yaptı. Yani neredeyse dünyanın tümü. Bir ülkeye neden dünyanın tümü düşman olsun?

Amerika İsrail'e destek vererek Arap dünyasını kendine düşman etti. Müslümanları terörist ilan ederek diğer İslam ülkelerini kendi-

ne düşman etti. Sömürgeciliği yüzünden aç bıraktığı bütün "üçüncü dünya" ülkelerini kendine düşman etti; Afrika başta geliyor. Fazlaca büyüyüp "tek"lik iddiasında olması yüzünden diğer güçlü ülkeleri (Çin, Rusya, Japonya, AB ülkeleri) kendine düşman etti.

Amerika'ya gerçekleştirilen saldırı hakkında herkesin fikir birliği ettiği nokta, saldırının kusursuz ve dahiyane bir biçimde gerçekleştirildiğiydi. Düşmanlarına (dünyaya) karşı milyarlarca dolarlık savunma teknolojileri geliştiren ABD, dört yolcu uçağının saldırısı karşısında savunmasız, aciz kaldı; kelimenin tam anlamıyla gafil avlandı.

Amerika diplomatik yollardan alamadığını silah gücüyle ele geçirmeye çalıştı şimdiye kadar. Ancak bunda defalarca başarısız oldu. ABD Vietnam'ın acısını hâlâ üzerinden atabilmiş değil. Küba'da Domuzlar Körfezi'ndeki başarısızlığını hâlâ sindirebilmiş değil. İran Devrimi sırasında kuşatılan Amerikan Büyükelçiliği'ndeki rehineleri kurtarmak için giden helikopterlerin çöle gömülmesini hâlâ unutabilmiş değil.

Amerika süper gücünü yitirmek üzere. Yeni Dünya Düzeni'nin sonu geldi. Tarih devam ediyor. Doğum günü 4 Temmuz. Ölüm günü 11 Eylül.

HAYDİ, CLİNTON'IN OYUNCAKLARINI DAĞITMAYA!

Amerika Birleşik Devletleri eski başkanı Bill Clinton, geçtiğimiz hafta Çırağan Sarayı'nda yaptığı konuşma esnasında kendisine yöneltilen "Başkan olsaydınız şu an, ABD'nin Türkiye'yle ilgili kritik kararlarında bir değişiklik olur muydu?" sorusuna "Bush yönetimi, Türkiye'nin desteğinden çok memnun. Terörle mücadele kampanyasına verilen destek, 11 Eylül'den sonra sağlanan dayanışma, ABD için çok değerli. Yani farklı bir tutum olacağını sanmıyorum. Onlar da Türkiye'nin AB'ye üyeliğini destekliyorlar. Ama onların 11 Eylül'den bu yana başka sorunları var. Onun için tutumda bir farklılık olacağını düşünmüyorum" diye cevap verdi. Clinton'ın bu soruya başka bir cevap vermesi, örneğin 11 Eylül sonrası Türkiye'nin dünya sisteminin yörüngesinden bağımsız hareket etmesinde bir mahsur olmayacağını beyan etmesi saçmalık olurdu.

İkinci Dünya Savaşı sonrasında Amerika-Türkiye ilişkileri gözönüne alındığında bir ABD başkanının kritik meseleler sözkonusu olduğunda Türkiye ile ilgili kararlarında farklı bir tutum sergilemesi beklenemez.

Soğuk Savaş'ın ardından ABD Başkanı Harry S. Truman'ın kendi adıyla bilinen "Truman Doktrini" nedeniyle ABD-Türkiye ilişkileri ABD'nin istediği bir raya oturtuldu. Yine aynı doktrin sayesinde Marshall Planı oluşturuldu ve bu plan sayesinde Türkiye İkinci Dünya Savaşı'na girmediği halde Marshall yardımlarından yararlandırıldı. Ardından yine aynı doktrin sayesinde NATO hazırlandı ve Türkiye sorgusuz sualsiz NATO'ya dahil edildi. Truman Doktrini yalnızca Türkiye'yi kapsayan, yalnızca Türkiye için hazırlanmış bir doktrin değil elbette. Amerika'nın bizim de içinde yer aldığımız bölgeye hakim olma ve bu bölgede Amerikan çıkarlarına muhalif olabilecek bir unsurun oluşmamasına dönük bir plandı. Amerika-Tür-

kiye ilişkileri temel hatlarıyla bu doktrin üzerine oturtulmuş biçimde ve bu paralelde sürdürülüyor.

Clinton da konuşmasında ABD ile Türkiye arasındaki ilişkilerde bu doktrinin getirdiği "işbirliği"ne vurgu yapıp durdu. Truman Doktrini sayesinde Türkiye Kore, Kosova, Afganistan, Bosna ve Ortadoğu'ya kadar pek çok bölgede "uyum içinde" hareket ettiğini dile getirdi. Ancak, Türkiye'nin her geçen gün Dünya Sistemi'nin yörüngesine daha esaslı biçimde oturtuluyor.

Yetmişli yılların sonuna gelindiğinde komünizme karşı "yeşil kuşak" oluşturulması fikrini ortaya atan Henry Kissenger, Türkiye'nin bu kuşak içerisinde önemli bir yer teşkil etmesini sağlamıştı. Ancak komünist blok çöktü ve yeşil kuşak projesi artık işlemiyor. Komünizmin çöküşünden sonra dünya yeniden şekillendirildi ve zamanın ABD Başkanı bu yeni düzenlemeye "Yeni Dünya Düzeni" adını verdi.

Bir başka ABD Başkanı Clinton, Çırağan'daki konuşmasının bir yerinde "1989'dan bu yana Türkiye ile ABD arasındaki ilişkilerin artık daha da önemli olduğunu söylemek istiyorum" dedi. 1989, İkinci Dünya Savaşı'nın sona ermesinden sonra girilen Soğuk Savaş döneminin sonu. 1945 yılında başlayan Soğuk Savaş, 1989'da SSCB'nin çökmesiyle son buldu. Ve hemen ardından da "küreselleşme" dönemi başlatıldı.

Türkiye, Özallı yıllarla birlikte Amerikan iktisadi işleyişinin etki alanına sokuldu ancak yine de "küreselleşme" döneminin başlangıcına kadar kendi özgün iktisadi işleyişini korumayı büyük ölçüde başarabilmişti. 1989 kritik bir yıl, çünkü bu yıl aynı zamanda Amerikan kapitalizminin bir ileri aşaması olan küreselleşmenin sistemli biçimde yürütülebilmesi için ortaya atılan pek çok tezin de başlangıcı.

Francis Fukuyama'nın "Tarihin Sonu" ve Samuel Huntington'ın "Medeniyetler Çatışması" tezleri Küreselleşme döneminin başında ortaya sürüldü. Fukuyama, komünist sistemin iflasıyla birlikte ABD'nin temsil ettiği liberal demokrasinin zaferini ilan ettiğini ve böylece tarihin sonunun geldiğini; yani insanoğlunun ideolojik evriminin sonuna geldiğini iddia etmişti. Aslında Fukuyama'nın ileri

sürdüğü bu tez belli ki kafaları karıştırmak için ortaya sürülmüş bir tez. Çünkü çöken yalnızca sosyalist bloktu. Ancak, Soğuk Savaş pek çok kişi tarafından büyük ölçüde "komünizm-kapitalizm" arasında bir savaş olarak değerlendirildiğinden komünizmin çöküşü "tarihin sonu" tezi, pek çok kişi için "zihinsel aktivitenin sonu" oldu. Oysa, Komünizm kapitalizmi büsbütün bir tehlike olarak görmüyordu, çünkü komünistler, kapitalist olmadan komünizmin olmayacağını; komünizmin kapitalizmin bir ileri aşaması olduğunu savunuyorlardı. Hakeza komünizm de, kapitalizm de "tembel doğu"nun sömürülmesi gerekliliğinden hareket eden sistemlerdi. Dolayısıyla liberal demokrasinin, yani kapitalizmin tam anlamıyla bir zafer kazanması için bütün "duvarların" yıkılması gerekir. Şu an kapitalizmin önündeki en büyük ve yegane duvar "İslam duvarı"dır.

Clinton, kendi döneminde yapılan işleri "duvarları yıkmak" diye özetliyor. 1992 yılında Körfez Savaşı'ndan hemen sonra iş başına gelen Clinton küreselleşme döneminin en uzun süre görev yapan ABD başkanı. Yani "duvar yıkma" sürecine en fazla katkıda bulunan ABD başkanı. Clinton yaptığı işi şöyle tanımlıyor: "Gerçekten bir küresel dünya yaratmaya çalışanlar var. Diğer taraftan aynı güçleri kullanıp dünyayı parçalayarak insanları birbirinden uzaklaştırmak isteyenler de var. Ben başkanken, çok saf olduğumu düşünüyorum şimdi. Sabah kalktığımda kendi kendime diyordum ki, benim işim, gidip her şeyi bir araya getirmek. Çocukken benim küçük oyuncaklarım vardı, legodan evler yapardık. Başkanken de uyandığımda hep onu düşünürdüm. Bir şeyleri bir araya getirmem gerekirdi. Çocukken ne zaman bir ev yapsam, arkadaşım gelip bir tekme atıp dağıtırdı o evi. Başkanken de aynı şeyi düşünürdüm, bir yandan bir evi bir araya getirmeye çalışıyordum, başkaları da onu gelip yıkmaya çalışıyordu. Bu mücadele hep bu şekilde devam ediyordu. Başkanken bu konuda çok çalıştım ben. Helsinki'de AB'nin aldığı kararı biliyorsunuz, Türkiye'nin aday üyeliğinin kabul edilmesi. Bu konuda ben de çalıştım, çünkü Türkiye'nin Avrupa'nın bir parçası olmadan bir 21. yüzyıl olabileceğine inanmıyorum."

Küreselleşmeciler, ne Türkiye'nin ne de bir başka ülkenin, oynadıkları lego oyununu bozmalarını istemiyor. Sosyalizmin bu legoyu

bozamayacağı aşikar oldu. Konfüçyüs medeniyetinin de legonun yani küresel sistemin üyesi olmak istemeyeceğini kimse garanti edemez. Neredeyse baştan aşağı sömürgeleştirilmiş (ve hatta köleleştirilmiş) bir Kara Afrika medeniyetinin de küreselleşmenin karşısındaki güç olacağını ummak, yanlış olacak. Evet, küreselleşmenin yani kapitalist sistemin dünyayı yekvücut bir pazar haline getirme girişimleri karşısında direnecek güç İslam olabilir... İslam ülkelerinin ellerinde nükleer silahlar bulunmasından ya da İslam ülkelerinin gelişmiş teknolojiye sahip olmalarından ya da İslam ülkelerinin ekonomilerinin batılı ülkelerin ekonomilerini yutacak güçte bulunmasından değil, kapitalizmin karşısında direnecek ve dünyaya imkan sağlayacak güç silah, para ya da teknolojiden değil aksine paraya endeksli hayat görüşünün yerine karşılıklı yardım esasına dayalı bir hayat görüşünü savunan "millet" faktörüyle mümkün olacaktır. Dahası, Türkleşmekle, yani kapitalist hayat sistemini benimsemeyi "gavurluk" olarak addeden ve alın yazısının gavurlaşmayı alt etmek olduğuna inanan insanlarla mümkün kılınabilecektir.

Pek çok toplumun, bilhassa Avrupalıların ve kolonilerinin, kapitalistleşmenin çorbasında tuzu bulunduğu aşikârdır. Çorbayı en fazla tuzlayanlar, kapitalist dünya içerisindeki varlığını da o derece sağlamlaştıran uluslar oldular. Vatan olma özelliğini "Dar'ül İslam" olmasından alan ve "İstiklal Savaşı"nı bu uğurda yaparak varlığını sürdürebilen Türkiye, bu çorbanın içinde kaynamayı reddederek Türkiye olabildi.

Ziya Gökalp, tarihin zevklerine kapılıp gitmesini vesile sayarak Yahya Kemal'e "Harâbîsin harâbâtî değilsin! / Gözün mâzidedir âtî değilsin!" diye takılmış, Yahya Kemal de kendisine "Ne harâbî ne harâbâtîyim, / Kökü mâzîde olan âtîyim" şeklinde cevap vermiş. Burada Ziya Gökalp'in yahut Yahya Kemal'in Türkçülüğü'ne gönderme yapmak için anmadım bu vakayı; Türkiye derken, günümüzdeki Türkiye'nin anlaşılmaması "kökü mazide olan ati"nin anlaşılması için zikrettim bu hadiseyi. Türkler, Türk olma vasfını "Haçlı Seferleri"ne karşı giriştikleri mücadeleler sayesinde ve Haçlı orduları oluşturan toplumların sahip oldukları nitelikleri reddederek kazandılar. Nedir bunun ispatı? Tarihe baktığımızda bunun çok sarih bi-

çimde karşımıza çıktığını görebiliriz. En basitinden Batılılaşmanın ve Batılı değerleri benimseyerek onları topluma yaymaya çalışan II. Mahmut'a "gavur padişah" denmesi boşuna değildir.

Küreselleşmeyi ve dolayısıyla Amerika'nın legosuna entegre olmayı savunanlar, Türklüğün karşısındaki tarafta yer alıyorlar. Onlar 11 Eylül'den sonra terörizmle savaşı "Haçlı Seferleri" diye nitelendiren Amerikan yönetiminin safındalar. Türkleşme yerine Amerikanlaşmayı savunuyorlar. Onlar, Türkiye'nin gavurluğun karşısında yer alan bir güç olmasından hoşnut değiller; "müslüman-müslüman çatışması" içerisinde yer almasından yanalar. Clinton, Filistin'deki çözümlerden birinin bölgeye çok uluslu barışgücü gönderilmesi olduğunu ve bu çözümde Amerikan ve Türk askerlerinin bölgeye gitmesi gerektiğini ileri sürüyor. Dün, Türkiye'nin Afganistan'la savaşa girmememesi gerektiğini söyleyenlere karşı, ısrarla savaşa girmesini savunanlar, yarın Filistin'e müdahale sözkonusu olduğunda (aslında İsrail'e yardım için; çünkü Clinton, "biz orada olmazsak İsrailliler kimsenin kendilerine yardım etmeyeceğini düşünürler" diyor) bölgeye Türk askerinin gönderilmesini isteyecekler. Onlar, gerçekleşecek Irak operasyonu esnasında küreselleşmenin ve Amerikanlaşmanın bir gereği olarak Türkiye'nin savaşa dahil olması gerektiğini haykıracaklar. Onlar, "Türkiye artık güvenlik ihraç edecek" diyerek kapitalist dünya adına giriştikleri savaştan kâr bekleyecekler. Türkleşmenin karşısındaki tezlere destek verenler, "Körfez savaşı sırasında başbakan olmak" isteyecekler. Çünkü, Türkleşmeyi göze almayanlar, Amerikanlaşmayı gözüne kestirmişler demektir. Çünkü şu gayet açıktır; Amerika'nın kurmaya çalıştığı lego, ancak "özümüzü gürleştirmekle", mazideki köklerimeze dönmekle yıkılabilir. Tabii, legoyu yıkmak isteyen varsa!

AFGAN KIZLARI ARTİZ OLMAK İSTİYOR!

"Ve Paris kokmasaydı
bütün kadınlar bu çağda
bir anlamı olacaktı hâlâ
Çerkez kızlarını almanın."
(m.z.)

Amerika'nın Afganistan çıkarmasının ardından Hürriyet gazetesinin manşetinde ilginç bir haber yer aldı: "Türk kadını gibi olalım". Haberde Afgan kadınlarının Türk kadınlarını örnek aldıkları ve Türk kadınlarının sahip olduğu haklara sahip olmak istedikleri belirtiliyordu. Haber Afgan kadınlarının istekleri hakkında bizi şöyle bilgilendiriyor: "Kabil'in düşmesinden sonra burkalarından çıkan Afgan kadını, model aldığı Türk kadını gibi yaşamak istiyor. Kabil'de Hürriyet'in görüştüğü bir grup kadın, özgürce çalışmak, mis gibi parfüm sürmek, eşleri ve nişanlılarıyla el ele özgürce dolaşmayı hayal ediyor." Bütün bunlardan anladığımız kadarıyla Türk kadınının diğer kadınlardan farkı bu: Özgürce çalışmaları, mis gibi parfüm sürebilmeleri, eşleri ve nişanlılarıyla el ele dolaşabilmeleri... İşte Türk kadının elde ettiği haklar!

Azerbaycan'da bir zamanlar yayınlanan bir parfüm reklamında "Artık siz de Fransız avratları kimin olabilirsiniz" diye bir slogan kullanıldığı söylenir. Fransız avratlarının Azeri hanımlarına üstünlüğü nereden geliyor? Reklama bakılırsa "güzel koku"dan; Fransız avratları aromalı, Azeri hanımları ise aromasız! Bir ozan "şimdi kıymet güzel ilen zengine" demiş. İyi demiş, hoş demiş; kadınların birbirinden üstünlüğüne ilişkin değerler artık bunlar. Uluslararası haber ajanslarının bildirdiğine göre Çin'de her yıl binlerce insan çekik gözlerinden kurtulmak için ameliyat oluyor ve gözlerini yuvarlak-

laştırıyor. Bunların çoğu kadın. Dünyanın belli başlı "moda" merkezlerinden Paris, Londra, Milano ve New York'un ortaya koyduğu "beyaz kadın" modeli el üstünde tutuluyor. "Beyaz adam" dünyanın bütün kadınlarını "beyaz kadın" gibi görmek istiyor. "Beyaz kadın" olmak isteyen "renkli kadın" ise (sarı ırk, siyah ırk...) "beyaz adam"ın dünyasına girmeye aday oluyor! Yahut "beyaz adam"ın dünyaevine! Moda dünyasının bütün dünyaya sunduğu güzellik modeli Cindy Crawford ve Claduia Schiffer gibi kadınlar. Bu, uluslararası sistemin dünya kadınlarına öngördüğü model: Topmodel.

Önce Taliban'ı Afganistan'ın başına getiren, anlaşamayınca defeden uluslararası sistem şimdi de Afgan kadınının burkasını çıkarmayı hedefliyor. Burkasının altındaki gizemli dünyasını keşfetmek istiyor Afgan kadınının. Görünüşe göre, öncelikle Afgan kadınının üzerinden burkası çıkartılacak, sonra güzel parfüm sürülecek, sonra makyaj yapılacak, sonra da güzellik yarışmalarına filan katılması sağlanacak herhalde. Evet, güzellik yarışmaları. Yakında Afgan güzelleri de dünya kraliçesi olmak için podyumlara çıkarsa şaşırmayın. Afgan kadınları Türk kadınları gibi olmak istiyormuş. Öyleyse bir Keriman Halis gerekecek Afganistan'a. Bir de Hıncal Uluç. Afgan kadınlarının Türk kadınları gibi olup olmadığını test etmek için Hıncal Uluç'u gözlemci olarak gönderebiliriz Afganistan'a.

Uluslararası kapitalist sistemin adaptasyonlarından biri de güzellik yarışmaları. 1997'de Hindistan'da Hintliler güzellik yarışmalarını protesto etmek için sokaklara dökülmüşlerdi. Hint kadınlarının güzellik yarışmalarında boy göstermesini ve güzellik yarışmalarının kendi ülkelerinde düzenlenmesini protesto ediyorlardı. Batı'nın Doğu'nun peçesini ısrarla sıyırmak isteyişi bundan olsa gerek. Neden bütün dünya güzellik yarışmalarında kraliçeler "gelişmekte olan ülkeler" arasından seçiliyor? Çünkü gelişmiş olmanın ölçütü kadınların vücut ölçülerini sergilemesiyle doğru orantılı. Batı'nın Afganistan'daki uzun vadeli hedeflerinden birisi de burkanın altındaki, peçenin ardındaki Cindy Crowfordları, Kate Mossları, Claudia Schifferları izlemek. Onlara hamburger ikram etmek, onlara cola ikram etmek, onlara blue jean giydirmek, onlara Hollywood yapımları izlettirmek... Dünya sistemi ve dünya sisteminin lordu Amerika,

dünyadaki bütün insanların Amerikanlaşmasını istiyor. Istiyor ki Afrikalılar Afro-American, Türkler Turko-Amerikan, Grekler Greko-Amerikan, Fransızlar Franco-Amerikan olsun. Afganiliklerinden taviz vermeyen Afganlar da Afgo-Amerikan olsunlar. Amerikan toplumuna benzeyen bir kadınlar güruhu ortaya çıkartmaya çalışıyor. Amerika, Afgan kadınına yeni bir çağrı yapıyor: "Gel kız seni artiz yapacağım!"

Hürriyet'te yer alan haberde Afgan kadınlarının özgürlük anlayışlarının "Avrupa'daki kadınlar gibi açılıp saçılmak olmadığı kaydediliyor ancak ardından şu cümleler yer alıyor: "Röportaj sırasında çarşaflarını attıkları gibi, başlarını bile açıyorlar. 'Kadın olarak biz de güzelliğimizi erkeklerin görmesini istiyoruz' diyerek kadınca özlemlerini de anlatıyorlar."

Afganistan Batı'nın en az göründüğü bir ülke. Ne Mcdonald's var, ne dolar yaygın, ne de Coca Cola fabrikaları var. Bir ülkeye McDonald's açıldıktan sonra Amerikan yaşam tarzı o ülkeye "bayi" açmış demektir. Sovyetler çöktükten sonra televizyon kanallarında gösterilen en çarpıcı görüntülerden biri de "orak-çekiç" amblemli bayrağın hemen yanı başındaki bir McDonald's şubesiydi. Bu fotoğraflar ve görüntüler yıllar boyu Soğuk Savaş'ın bittiğine bir delil olarak kullanıldı. Sovyet-Amerika savaşını, diğer bir deyişle Votka-Cola savaşını Cola kazanmıştı.

Coca Cola, Votka'sız, sek içilir! Amerika, Rusyasız, tek başına yönetir!

Her ne kadar cılız bir teori de olsa, şöyle bir söz sarfedilir: "McDonald's şubesinin yer aldığı iki ülke arasında savaş çıkmaz."

11 Eylülden sonra Amerika Birleşik Devletleri'nin Afganistan'a savaş açacağını açıklamasından sonra yapılan yorumlar arasında en çarpıcı olanları Afganistan'ın Euro, Mark, ABD doları kullanmadığı, batılı yaşam tarzını benimsemediği, 11 Eylül'den sonra Afganistan'da kazanılacak savaşın bir bakıma bunların zaferi olacağına ilişkin yorumlardı.

Gazetelerde Afganların isteklerinin Afganistan'da televizyonun yeniden aktif hale gelmesiyle ilgili haberler yayınlanıyor; harekatın

ardından. "Amma da özlemişler" havası içinde verilen haberlerde Afganların televizyonda yayınlanan bir filmi izlemek için kıyasıya yarıştıkları hatta birbirlerini ezdikleri söyleniyor. Seyredebilmek için birbirlerini ezdikleri filmin ne olduğunu öğreniyoruz. Meğer bir mücahit filmi imiş. Yani "Amma da özlemişler" havası içinde verilen haber pekala televizyonun izlendiğine değil, mücahit olmanın, cihat etmenin özlendiğine ilişkin bile olabilirmiş! Ama safını çoktan belirlemiş Türk medyası, Afganistan'daki özgürlük isteklerini "özgürlük heykeli"nin (o da kadın!) temsil ettiği özgürlük anlayışıyla açıklamaktan başka bir şey düşünemiyor. Örneğin Afgan kadınların okuma haklarının geri iade edilmesini istemeleri haberin alt sıralarında veriliyor. Parfüm sürünme hakları(!), nişanlıları ya da eşleri ile el ele tutuşma hakları(!) ise asıl haklar gibi algılanıyor. Açık konuşmak lazım. Modern dünyanın kadınlara öngördüğü haklar ancak bunlarla sınırlı. Özgürlük bu ve benzerleriyle sınırlı. Çünkü "özgürlük heykeli"nin ülkesinde 42 milyon yetişkin okuma yazma bilmiyor; 52 milyon da okuma biliyor ama okuduğunu anlamıyor ve tahmin edeceğiniz gibi bunların çoğu kadın. Çünkü özgürlük heykeli ülkesinin New York kentinde tecavüze uğrayan kadınların sayısı her üç ayda bir 500'ü buluyor. Çünkü Amerikan Ulusal Kadın Örgütü'ne göre, ABD'de günde 30'un üzerinde kadın saldırıya, her dakikada bir kadın tecavüze uğruyor. Çünkü 170 bin kadın gebeliği boyunca kocasından dayak yiyor. Çünkü her beş yıl içinde kocalarından dayak yiyerek ölen kadınların sayısı Vietnam savaşında ölen askerlerin sayısına eşit.

İşte bu yüzden kadınların "çağdaş" olmalarından söz ederken sahici haklardan çokça bahsetmeye gerek yok. Türk kadını gibi olmak istiyorlarmış. Türk kadının en belirgin özelliği "modern" oluşu mu? Modernlik nedir? Müzik dinleyebiliyorsun, televizyon seyredebiliyorsun, radyo dinleyebiliyorsun, başını açabiliyorsun... oh ne âlâ! Ne deniyor böylece Türk kadınına? "Haklarınızın kıymetini bilin, bakın Afgan kadınların hiçbiri bunlara sahip değil!" Neden Amerikalı kadınların haklarından değil de Afgan kadınlarının haklarından söz ediyoruz; neden Meksikalı kadınların okuma haklarını savunan Zapatistler terörist ilan ediliyor; neden uluslararası sistem ABD ile

sıkı fıkı Suudi Arabistan'daki kadınların haklarını tartışmaya açmıyor; neden Türkiyeli kadınların haklarından söz etmiyorlar; neden başörtülülerin okullardan atılmasını okuma haklarının gaspı olarak değerlendirmiyorlar? Ama elbette haklar derken bunlardan söz etmiyoruz, kadınlar sevgililerinin kollarında sinemaya gidip Hollywood filmi izleyebiliyor ve patlamış mısır, frigo yiyebiliyorsa haklarına kavuşmuşlar ve özgürler demektir! İşte özgür kadın! İşte özgür kız!

Bu meseleyi Türk basınında herkes görmezden gelirken, Radikal gazetesi yazarı Nuray Mert meseleyi hakkıyla ele alan yegane insan oldu. Mert, yazısında, Hürriyet'in saçmasapan manşetinden bir gün sonra şu satırları kaleme aldı: "Kuzey İttifakı'nın Kabil'e girmesi, neredeyse, Afgan rönesansının başlangıcı olarak görülüyor; TV yayınları başlamış, sinema yeniden gösterime girmiş ve izdiham yaşanmış. Sanırsınız ki, uğruna izdiham yaşanan bir Visconti filmi. Hayır, milletin birbirini ezerek seyretmeye çalıştığı film bir 'mücahit' filmi imiş. Ama modern dünyanın içi rahat; bugün mücahit filmi, yarın başka bir şey diye düşünülüyor. O başka bir şey olsa olsa ucuz bir Hollywood filmi olabilir. İçinde yaşadığımız dünyanın modernlik, medenilik anlayışının sınırı bu. Bir yere fast-food, yaygın marka ürünler girmişse, sineması, televizyonu mevcutsa, kılık kıyafeti Batılı kılık kıyafet normlarına uyuyorsa orası modern, orası medeni. Biz bu uğurda 28 Şubat'a tanık olduk. Şimdi dünya bir benzer sürece tanık oluyor."

Ortaya konan koşullar altında Kuzey İttifakı'nın Kabil'e girişini, Afgan modernleşmesinin önünü açan bir rönesans hareketi olarak görmenin mümkün olabileceğini belirten Mert, Afgan kadını meselesiyle ilgili de şunları söylüyor: "Afgan modernleşmesinin odak noktası gibi gösterilen kadın meselesi bu ikiyüzlülüğün en çok ortaya çıktığı alan. (...) Mesele kadınlara baskı uygulanması, onların toplumsal hayattan uzaklaştırılması ise, Suudi Arabistan tam bir kadın cehennemi. Hem öyle Taliban yönetimi gibi on küsur yıldır falan değil, Suudi Arabistan başından beri öyle, ama öyleyken Batı'nın, özellikle ABD'nin baş müttefiki. Kimse orada ne demokrasi arıyor, ne kadın hakları. Suudi Arabistan, Batı kapitalizminin alame-

ti farikası olan ikiyüzlü politikaların her zaman en iyi örneği olmuştur, 11 Eylül sonrası koşullarda, bu, daha da gün yüzüne çıktı.

Ayrıca, söz konusu olan, gerek toplumun gerek kadınların özgürleşmesi ise, bunun o toplumların kendi iç süreçleri ve rızalarıyla olması gerekmez mi? Kimin kime, gökten paraşütle inip 'Burkanı çıkar, yeterince medeni değil!' deme hakkı olabilir? Gerçi burası da, birilerinin diğerlerine 'Başörtünü çıkar, yeterince medeni değil!' dediği bir ülke, ama biz yine de bu hususu düşünelim, fikir jimnastiği olur."

Son bir not düşelim... ABD Dışişleri Bakanı Colin Powell, Taliban'ın çökertilmesinden sonra işbaşına getirilecek yeni yönetime ABD'nin koştuğu şartlardan birinin parlamentoda mutlaka bir "kadın bakan" bulunması olduğunu söylüyor ve bunun asla pazarlık konusu yapılamayacağını bildiriyor. Anlaşılıyor ki, Amerika, Afgan siyasetine bir nevi "Tansu Çiller" sokmak istiyor. Afgan siyasetine bir kadın eli değsin istiyor! Bugün Türkiye'de işbaşında bulunan hükümet de, Afganistan'da yeni kurulacak yönetimde bir kadın bakan bulunması gerektiğinde ısrar ediyor. Yeni kurulacak Afgan yönetiminde de bunu sağlayacağını vaat ediyor. Sahi, bu istekler Türkiye'ye ne kadar uyuyor? "Siyaset ve kadın" tarihimize şöyle bir göz attığımızda tablo çok net olarak ortaya çıkıyor:

Türk kadını 1930'da belediye seçimlerinde, 1934'te genel seçimlerde seçme ve seçilme hakkını elde etti. 1934'ten sonraki ilk genel seçimlerde parlamentoya 18 kadın milletvekili girdi. 1983 seçimlerinde Meclis'e yalnızca 12 kadın milletvekili girmiş, 1987 yılının genel seçimlerinden sonra parlamentoya giren kadınların sayısı ise yalnızca 6. 1991 seçimlerinde ise artış (!) olmuş. Tam 7 kadın milletvekili parlamentoya girmiş. Peki ya şimdi? Türk hükümeti Afganistan'daki yeni yönetim için bir kadın bakan olması gerektiğini belirtmiş ya, şu anki kabine içinde tek bir kadın bakan bile yok! Bu ne komedyadır! Kim kimden ne istiyor? Dinimi eleştiren bari müselman olsa!

EVLENMEK İLTİCA ETMEKTİR!

Evlenmek iltica etmektir! Bu sözden ne anlıyoruz? Bu söz, Türkiye'de olduğunun aksine yoksulluğun dibini bulmamış bir ülkede söylenmiş olsa, bu sözden karşılıklı olarak birbirinin kalbine iltica eden atomik bir ilişki yumağı anlaşılabilirdi. Ancak geçtiğimiz günlerde Taksim'de bir Japon kızıyla evlenebilmek umuduyla uzun bir kuyruk oluşturan 165 aday, bu sözü bambaşka bir açıdan gerçekleştirdi. Onlar "evliliği" eşlerinin kalbine iltica etmek için değil, (bir ihtimal olarak) eşlerinin bulunduğu ülkeye iltica etmek için vasıta görüyorlardı.

Başka bir açıdan bakıldığında ise bu olay bir bakıma Keloğlan masalı yaşattı Türkiye'ye. Padişah kızını halktan birine vermek için ferman çıkarır, kızı almaya cüret eden yüzlerce kişi sarayın önünde kuyruğa girerek marifetlerini sergiler. İçlerinde bir dikiş ipliğini 40 metreden çuvaldız iğnesine geçirenler, ucu kor gibi demir çubukları boğazından içeriye sokanlar, aynı anda 100 topu hiç düşürmeden saatlerce havada tutabilenler, kafasını bir aslanın ağzına sokup tekrar yek vücut olarak çıkanlar, takla rekorları kıranlar ve daha pek çok görülmemiş numara çekenler padişahın kızını almak için kuyruğa geçerler. Bu bir Keloğlan masalıdır. Sonuçta kıvrak zekasından başka bir numarası olmayan Keloğlan gelir ve zekice bir manevrayla her türlü numaranın üzerinde bir numara çekerek hem padişahın veziri olur hem de kızın kalbini çalar. Sonra onlar erer muradına, biz çıkarız kerevetine.

Japon Nippon televizyonunun düzenlediği "Kim bir Türk'le evlenmek ister" isimli yarışma programı dolayısıyla Türkiye'ye gelen Japon kız aşağı yukarı böyle bir masal yaşattırdı hepimize. Japon kız Kuni Nakazono'ya kendini beğendirmek isteyen Türk gençleri (ve yaşlıları) Taksim'de uzun bir kuyruk oluşturdu. Ama bu modern zamanlar masalıydı. Bu kez ortada ateş topu yutanlar, iğne deliğinden iplik geçirenler, binbir türlü takla atanlar değildi kahramanlar. Ma-

salın kahramanları eskisine oranla hinoğluhindiler. Herkesin en büyük numarası "kapak atmak"tı. Japon kızın gönlüne değil, Japonya'nın kalbine! Japon kızıyla evlenmek için kuyruğa girenlerin neredeyse tümü "kızı boşver, olursa Japonya'ya yerleşirim" diyordu. Onlar bu ülkedeki ekmek kuyruklarından, yağ kuyruklarından, Bağ-Kur kuyruklarından, SSK kuyruklarından, hastane kuyruklarından, kayıt kuyruklarından, maaş kuyruklarından bunalmış, "Kuyruklara ve kuyrukluğa son vermek için son bir kez kuyruk" düşüncesiyle Taksim'de kuyruğa girmişlerdi. Yoksa Japon kızın kara kaşı çekik gözü için değil.

Kuyruktakilerin hayalleri de bunu kanıtlıyor. Ağrı'dan gelen 22 yaşındaki bir genç "Japonya'ya yerleşip orada bir dönerci dükkanı açmak" niyetinde olduğunu söylüyor. Bir başkası ise "Nasip olur da evlenirsek buradaki ekonomik krizden falan kurtuluruz. Onun malı mülkü için değil, Japonya'ya giderim, kendime güzel bir hayat, bir iş kurabilirim. Sabancı, Vehbi Koç gibi bir işadamı olabilirim" diyor. Bir diğeri beş çocuklu bir baba. Bursa'dan geliyor ve oğullarından birini bu "saftorik" Japon kızıyla evlendirmek istiyor. Onun da görüşü diğerlerinden farklı değil: "Hayatını kurtarsın diye getirdik. Belki orada daha iyi olur." Tabii, aralarından Japonya'ya kapak atmak yerine salt kızın koynuna kapak atmak niyetinde olanları da yok değil. Örneğin 60 yaşındaki bir otel sahibi, "Ben 60 yaşındayım ama 18 yaşından bile gencim. 12 yıldır bekarım. Bana da değişiklik olur" diyor. Onunki hayalden çok fantezi. El değmemiş Japon kızı. Çekik gözlü bakire. Tipik bir Asian Girl fantezisi.

Japon kız Kuni ile evlenmek için kuyruğa girenlerin ardından edilmedik küfür bırakmadılar. Vay adiler, Türkiye'yi aşağılıyorlar, denildi onlar için. Ama hiç kimse bunun bir "umuda yolculuk" olduğunu dile getirmedi. Son yirmi yıldır yapay bir refah dönemi yaşayan, bunun yanısıra terörden, ekonomik krizden, bilumum yasaklardan bunalan bir halk göz önüne getirilmedi. "Türkiye Arjantin gibi ekonomik kriz dolayısıyla çökmez, ama böyle rezil olur işte" diye yazanların sayısı epey fazlaydı. Daha düne kadar yapılan anketlerde ülkeyi terketmek isteyenlerin oranının kalmak isteyenlerin kat kat üzerinde olduğu ne çabuk unutuldu. Akdeniz bölgesinde böyle

hikayeler çoktur; bir Finlandiyalı ile evlenip Finlandiya'ya kapak atanlar, İngiliz'le, İskoç'la evlenip Britanya'ya kapak atanlar, Fransız'la evlenip Fransa'ya kapak atanların masalıyla doludur Antalya, Alanya, Bodrum sahilleri. Karadeniz'de ise "Oy Nataşa Nataşa, kodun beni ataşa" masalı yaşanıyor son on yıldır. Rusya çöktükten sonra da, Rusya'dan Türkiye'ye firar eden, Karadenizli Temel'in ikinci karısı ya da Fadime'nin kuması olan Rus kızların masalı yaşanıyor. Taksim'de kuyruğa giren yüzlerce erkek Rusya'dan gelen binlerce kızın rüyasını yaşamak üzere o kuyruğa girmişlerdi. Ya da köpekbalıklarına yem olmak pahasına okyanusu yüzerek Küba'dan Amerika'ya kaçan Kübalıların "Amerikan rüyası"nı.

Olayı belden aşağı yorumlayan Türk basını, kuyruğa girenlerin tümünü "abazanspor"un lisanssız oyuncularına benzetmiş. Ama o gün o kuyruğa girenlerin hemen hiçbirinin bu tombul Japon kızıyla cinsel güdülerini gidermek gibi bir hayallerinin olmadığını görüyoruz. (Öyle olsaydı Orta Asya'dan göçmezdik!) Onlar adeta birer "cennet öküzü" gibi hareket ediyorlardı. Onlar Japon kızın koynuna girmek için değil, Japonya'ya "kapak atmak" için o kuyruktaydılar. Onlar o gün Taksim'deki Spica Bar'ın önünde değil, Japon Büyükelçiliğinin önünde duruyorlardı, vize alabilmek için. Hepsi o küçük aklınca Japonya'ya gidecek, birer Sabancı, birer Koç olup çıkacaklar. Evet, o gün o kuyruğa girenlerin hepsi bu topraklar üzerinde yaşayan halkı küçük düşürdü. O kuyrukta yaşananlar "küçük insanların" küçük hayalleriydi. Gerekirse elin Japonyasında simit satarak zengin olmak hayali. Gerekirse büyük bir gökdelenin en alt katında çalışan küçük bir çaycı olarak iş hayatını sürdürmek ama zamanla kat kat yükselmek ve günün birinde gökdelenin en üst katına yerleşerek o firmanın sahibi olmak... Her milletin küçük insanları ve bu küçük insanların böylesine küçük hayalleri vardır. Ama Türkiye'de kimin ağzını açsanız benzeri hayalleri dinliyoruz. Bilhassa Turgut Özal sonrası bu gibilerin sayısında artış oldu. "Alın size kapıları açıyorum, sürün atınızı dört bir bucağa, zengin olun gelin ele avuca" anlayışı bu hale getirdi bu toplumu. Dolayısıyla evet, o kuyruktakiler küçük hayaller peşinden koşmuşlardır, ama onları küçük düşürenler; dahası bu milleti böylesine küçük hayaller peşinden koşma-

ya sürükleyen küçük politikacı anlayışı sorumludur bu manzaradan. Japon kız olayı, cumhuriyet projesinin iflasının teyididir. Bu olay bir kez daha göstermiştir ki, cumhuriyetle ortaya çıkarılan "millet" küçük bir millettir. Ve cumhuriyetin icad ettiği millet, yüksek kültüre sahip insanlar topluluğu yerine ülkesinden kaçmak isteyen, nerede ekmek bulursa orayı vatan olarak benimseyen "hayvanlar" üretmiştir. Küçük insanlar türetmiştir cumhuriyetin millet projesi. Küçük insanların küçüklüğü beyinlerinin küçüklüğü nispetindedir. Çünkü küçük beyinler küçük omuzlar üzerinde dururlar. Çünkü küçük insanlar içlerinden küçük liderler çıkartırlar. Ya da küçük liderler halklarını küçük idealler peşinde koştururlar: "İşte kapıları açıyorum size, sürün atınızı dört bir bucağa, zengin olun gelin ele avuca."

Ama gel gör ki, Türk basınına göre Japon kızı Kuni, kuyruğa girenlerin hiçbirini evlenmeye değer görmeyerek yanlış yaptı! Türkiye'ye ihanet etti. "On yılda on beş milyon genç yarattık her yaştan" diyen cumhuriyetin yetiştirdiği yüzlerce Türk erkeğini küçük düşürmek suretiyle cumhuriyeti tezyif ve tahkir etti. Kuyruktakilerin hiçbirini beğenmeyerek memleketin yeni Sabancılar çıkarmasına engel oldu. Mustafa Kemal'in "milyonerler yetiştireceğiz" sözüyle ortaya koyduğu ideali tehir etti. Bu Kuni anti-Atatürkçü, ajan filan olmasın? Türk erkekleri bu durumda İnönücülük yapacaklar: Milli Piyango bileti alıp, büyük ikramiyenin kendilerine çıkmasını bekleyecekler; nasıl olsa büyük ikramiye İsmet İnönü'ye vurmuştu, belki onlara da vurur!

Özetle Kuni Nakazono bir masalın gerçeğe uyarlanmasıydı. Bu yüzden olsa gerek "mutlu son"la bitmedi. Aslında Kuni'nin ortaya koyduğu bir başka gerçek daha var. O da bu toplumun artık kendisine mutlu son yaşatacak bir Keloğlan çıkaramadığı. Annesinin evinden yumurta almak için yola çıkan, sonra ne için yola çıktığını unutup başına bin bir türlü iş açan, ve bütün aptallığına rağmen zekasını ortaya koyarak mutlu sonu yaşatacak bir Keloğlan çıkaramadığı. Bu toplum şimdi otların yeşerdiği mevsimlerde "otlanmaya göçen" atlar gibi oldu. Bu toplum artık kapitalist, bütün meselesi cebi doldurmak olan liderler çıkartıyor. Yüksek kültürün yerine parayı

yücelten liderler çıkartıyor. Cumhuriyet boyunca kim ki "milyonerler yetiştirmek"ten söz açtıysa, kim ki "her mahalleden bir milyoner çıkarmak"tan bahsettiyse o kimse en yüksek makama taşındı. Ve şimdi liderlerden biri, nam-ı diğer Ecevit olan "Karaoğlan" yönetiyor Türkiye'yi. Ve aslına bakarsanız bu yaşadığımız bir Keloğlan masalı değil, bir Karaoğlan masalı.

YANLIŞ HESAP BAĞDAT'TAN, HANOİ'DEN, MOGADİŞU'DAN DÖNER!

Amerika Birleşik Devletleri zor durumda! Çok zor durumda! Harekat başlamadan önce "kırk sekiz saat sonra bu iş biter" diyorlardı, harekatın üzerinden on gün geçti, "kırk satır mı kırk katır mı" diye bir tercih noktasına geldi. "Irak'a özgürlük" parolasıyla geldiği Irak'ta çiçeklerle karşılanacağını sanıyordu. Hak ettiği gibi karşılandı: Mermilerle! Özgürlük dağıtan süpergüç olarak geldiği Irak'tan süpermağlup olarak dönme ihtimali çok yüksek. Ama bu yüksek sesle söylenmemeli; Amerika çok hassaslaştı. Irak'ta görev yapan NBC savaş muhabiri Peter Arnett Irak televizyonuna "Koalisyon güçleri başarısız oldu. Amerika'nın planları tutmadı. Yeni bir planlama yapmak üzereler" deyince işinden atıldı. Arnett gerçekleri söylüyordu, oysa işten atılmasına yorumlarının gerçekleri yansıtmadığı gerekçe gösterildi. Arnett savaşın kurbanlarından biri. Amerikalılar iyi bilirler. 1917'de, bir savaşın, birinci dünya savaşının sürdüğü bir vakitte Amerikalı Senatör Hiram Johnson "Savaşın ilk kurbanı gerçeklerdir" demiştir. Ertesi gün bir İngiliz gazetesinde, Daily Mirror gazetesinde bir iş buldu Arnet ve ilk yazısının başlığını şöyle attı: Bu savaş yürümüyor!" Ve şöyle yazdı olan biten hakkında: "Bağdat'ta olan bitenin gerçeğini yazdım ve bunun için özür dilemeyeceğim."

Arnett 1991'deki Körfez Savaşı'nda da Bağdat'taydı. Global haber ağına dahil olan (televizyonlu) evlerdeki herkesin izlediği ilk naklen savaş sırasında CNN'in muhabirlerinden biriydi. 1998'de CNN'de Amerikan askerlerinin 1970'de Laos'da "sarin gazı" kullandığını söyleyen haberi yapmıştı. CNN sonradan haberi geri çekti ve Arnett'a kınama cezası verildi. Arnett bu sebeple CNN'den ayrıldı. Vietnam savaşı sırasında AP'ye çalışıyordu Arnett ve gönderdiği haberler nedeniyle Pulitzer Ödülü kazanmıştı.

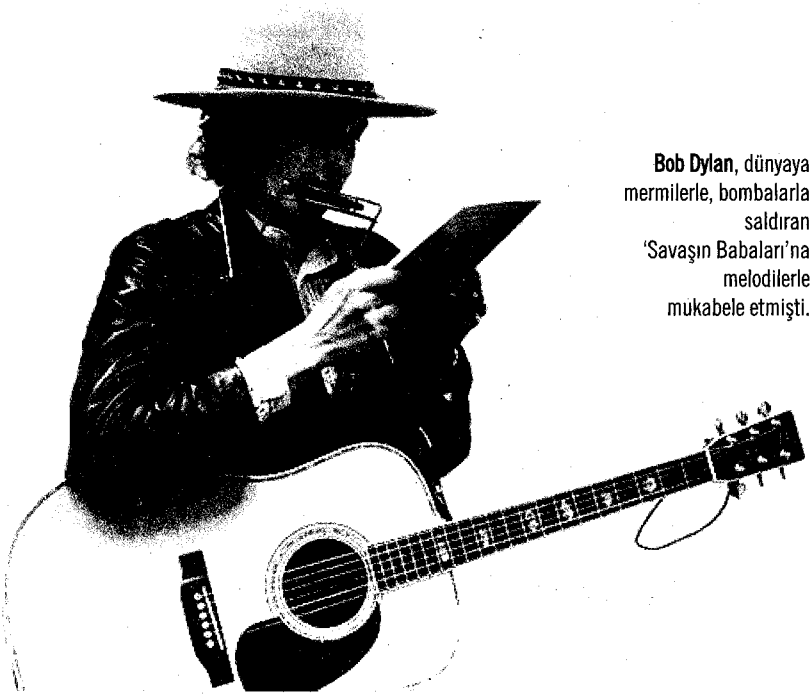
Amerika gerçekleri kabullenemiyor. Gerçekleri söyleyenlere, ger-

çekleri yazanlara da darılıyor! Ne kadar darılırsa darılsın, ne kadar daralırsa daralsın, gerçeklerin tokadından kaçamayacak Amerika. Artık kimse Amerika'ya inanmıyor. İleri teknoloji hokkabazlıklarıyla oluşturdukları dekor önünde düzenledikleri basın toplantılarında sunulan enformasyonların tümünün yalan olduğunu bütün dünya biliyor. Dekoru bir sandalye, bir masa, masa örtüsü ve kurgulanmamış bir insan olan Irak'ın basın toplantılarında sunulan enformasyonlar ise daha inandırıcı geliyor. Bu, teknolojinin hem savaş alanında hem propaganda alanında yıkıldığının göstergesidir. Bu, baldırı çıplak ama inanmış bir halkın teçhizatı kabarık ama korkak bir ordudan daha güçlü olduğunun kanıtıdır. Amerika bunu görmeli. Somali'de binlerce insanı sivrisinek gibi öldüren tam teçhizatlı Amerikan ordusu, nihayetinde Somali'den çekilmek zorunda kaldı. Irak'ı iki günde düşüreceğini sanan Amerikan ordusu, şimdiden İkinci Körfez Sendromu'nu yaşadı. Vietnam'a gelen yarım milyonun üzerinde ordu hayatı boyunca taşıyamayacağı bir mağlubiyeti tattı.

Amerikan ordusu tek dişi kalmış canavar gibi. Birinci Dünya Savaşı'na sonradan katıldı Amerika. İkinci Dünya Savaşı'na da sonradan katıldı Amerika. Pearl Harbor baskını oluncaya kadar Danimarka'ya eşit bir askeri gücü vardı Amerika'nın. Hitler, Danimarka'yı hiçbir mermi atmaya gerek kalmaksızın teslim aldı. Amerika'yı Japonlar uyandırdı. Pearl Harbor uyandırdı. Ve sonra kabak yine Japonların başına patladı. İki atom bombası düştü Japonların başına. Ve katliam! Yüz binlerce insan öldü, Hiroşima ve Nagazaki'de. Ama dikkat edin, Amerika hep havadan kazandı. Havadan, sudan! Havadan bombaladı Almanya'yı Amerika. Havadan bombaladı Japonya'yı Amerika. Havadan bombaladı Irak'ı Amerika. Birleşmiş Milletler ordusuyla birlikte girdiği savaşları dışarıda bırakıp bir bakın, kara savaşlarında çöktü Amerika.

Vietnam'a bir bakın. Şeker kamışı işçilerine, köylülere, çocuklara, kadınlara karşı müthiş bir savaş teknolojisi kullanan Amerikan ordusu Vietnam sazlıklarında boğuldu. Vietnam bataklığına saplanıp kaldı. Vietnam inanmış bir halkın, vatanperverliğin nelere kadir olduğunu kanıtladı. Yıllarca Çin askerleriyle mücadele eden Vietnamlılar, sonra sömürgeci Fransız askerleriyle boğuştular. Fransızlar baş edemedi Vietnamlılarla. Japonlar işgal etti bu kez Vietnam'ı.

1945'te Japonlar ikinci Dünya Savaşı'nda yenilip Vietnam'dan çekilince Ho Chi Minh bağımsızlığını ilan etti Vietnam'ın. 1954'te ikiye bölündü Vietnam. Kuzey'de komünistler yönetiminde Demokratik Vietnam Cumhuriyeti, güneyde Vietnam Cumhuriyeti. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra komünizme kayan, kapitalizmin ekmeğine yağ sürmeyen halkların vay haline diyordu Amerika. Ve 1960'da, Amerikan başkanı John Fitzgerald Kennedy, kimbilir belki Marilyn Monroe ile birlikte yatarken, haritada küçücük bir yer görünen Vietnam'a ilk askeri birlikleri gönderdi. Tamı tamına 3500 donanımlı asker. Öyle ya, Büyük Amerika'nın güçlü askerleri hallederdi nasıl olsa. Ama halledemediler. Yanlış hesap Bağdat'tan döner elbette. Dönüyor da. Dönecek de. Yalnızca Bağdat'tan mı? Yanlış hesap kimi zaman Hanoi'den de döner. Döndü de. Yanlış hesap nereden dönse kârdır! GO HOME YANKEE!

Bob Dylan, dünyaya mermilerle, bombalarla saldıran 'Savaşın Babaları'na melodilerle mukabele etmişti.

Aradan iki yıl geçtiğinde Marilyn Monroe Kennedy'nin yatağında olmasa da bir başka yatakta ölü bulundu. Ama Vietnamlıların inancı yaşamaya devam etti. Bir yıl sonra, başkan John F. Kennedy suikastle öldürüldü, ama Vietnamlıların inancı yaşamaya devam etti. Amerika, Vietnam'da kazanmak için elinden geleni yaptı. İnsanları kurşuna dizdi. Ormanları yaktı. Bombalar yağdırdı. Güney Vietnamlıları Kuzeyli komünistlerin, Vietkongluların üzerine sürdü. Ama Vietkonglu'ların inancı yine yaşamaya devam etti. Daha da, daha da, daha da bilenerek. Saldırılar Vietnamlılar için diriliş olurken, Amerikalılar için yıkılış oldu. Amerikan ordusu bunun üzerine savaşın başlangıcından üç yıl sonra, Vietnam'daki asker sayısı 18 bine çıkardı. Silah yığınağını arttırdı. Ama kıvrak, küçük ve doğuştan tarzan Vietnamlılar doğal bitki örtüsünün altına saklanarak, ormanda toprak altına kazdıkları tünellere saklanarak Amerikan askerlerini bir bir avladı. Savaşın başlangıcından beş yıl sonra Amerika bu kez 180 bine çıkardı asker sayısını. Amerika kudurmuş bir köpek gibi hareket ediyordu artık. Kan, kin, katliam! Kadın, çocuk, ihtiyar demeden öldürüyordu Amerika. Vietnamlılar da kadın, çocuk, ihtiyar demeden mücadele ediyordu Amerika'yla. Vietnam savaşı King Kong'la Viet Kong'luların savaşıydı. Ve King Kong tükendikçe kızıyor, kızdıkça tükeniyordu.

Kennedy öldükten sonra, Amerikan başkanlığına Richard Nixon seçildi. Nixon bu kirli savaşı sürdürmeye devam etti. Savaşın dozajını daha da arttırdı. Vietnam'da kimyasal silahlar kullanmaya başladı Amerikan ordusu. Havadan, uçakla doğal bitki örtüsünü yoketmek için "portakal gazı" püskürttü. Ziraat uçaklarıyla püskürtülen "portakal gazı" için "bitki öldürücü" diyorlardı. Ama, her ne hikmetse bitki öldürücüler Vietnamlıları da öldürüyordu. Savaş iyice kirlenmişti. King Kong kazanmak istiyordu. Ama kaybediyordu. Portakal gazı Amerikalı askerleri de öldürüyordu. Portakal gazının içinde bulunan dioxin maddesi öldürmese bile kansere yol açıyor, bağışıklık sistemini delip geçiyor, karaciğer ve daha pek çok organda bozukluklar ortaya çıkartıyordu. Amerikan askerleri gazın etkilerini sonuna kadar yaşıyorlardı. Gaza maruz kalan Amerikan askerleri nasıl birdenbire yaşlanmaya başladıklarından söz etmeye başladılar.

Saçları dökülüyor, kalan saçları beyazlaşıyor, hızla kilo kaybı başlıyor, sinir sisteminde bozukluklar ortaya çıkıyor ve sonunda ölüyorlardı.

Aradan yıllar geçiyor ama "hain Vietkonglular" pes etmiyordu. Amerika çıldırıyordu. Kazanmalıydı. Başka türlüsünü düşünemiyordu. Kazanmalıydı çünkü süperdevlet imajından bir daha asla bahsedemeyebilirdi. Kazanmalıydı çünkü Amerika içten içe kaynamaya başlamıştı. Kazanmalıydı çünkü Amerika'nın başarısızlığı Batı'nın da başarısızlığı anlamını taşıyordu; Amerika Batı'nın sembolüydü. Kazanmalıydı çünkü dünya karışıyordu ve Amerika hiçbir şeye müdahale edemiyordu. 1967'de Arap-İsrail savaşı çıktı. 1968'de Sovyetler Çekoslovakyayı işgal ve "Brejnev Doktrini" adını verdikleri kaba kuvvetle nizam politikasını ortaya atmışlardı. Amerika şaşkındı. Şaşırmış kalmıştı. Vietnam dünyayı şaşırtmıştı. Amerika'da yolunu şaşırmıştı. Çıkış yolu arıyordu, ama nasıl?

Amerika'nın yüzbinlerce askerini dünyanın uzak bir köşesinde savaşa sokması Batı'nın da gardını düşürüyordu. Sovyetler Avrupa'da ciddi bir kriz çıkartabilirdi.

Vietnam savaşı NATO içinde "danışma" mekanizmasının işletilmemesi şikayetlerine sebep oldu. Çünkü Amerika, tıpkı bugün Irak savaşında olduğu gibi, kararları tek başına vermişti. NATO içindeki müttefiklerini iplememiş, hiçbir ülkeye danışmamıştı. Kendisini dünyanın kurumsal Herkül'ü gibi görüyordu. Vietnam Bataklığına saplandığında bir zavallı olduğunu anladı. Irak çöllerinde, Bağdat'ta, Felluce'de, Dicle yollarında yol alırken ya da alamazken de anlamaya başladı bunu. Esir düşen askerlerinin gözlerinden okunuyordu bu zavallılık. George W. Bush'un babasından ödünç aldığı vahşi şahin bakışlarında da ortaya çıktı bu zavallılık. Ve onun şahin yavrusu danışmanlarının gözlerinde de. Bu zavallı bakışlar Irak'taki kartal bakışlı mücahitlerle gözgöze gelince ortaya çıktı. Vietnam'da da bu zavallılık ortaya çıkınca, NATO'daki müttefiklerini Vietnam'a sokmaya çalıştı Amerika. Ama hiçbir Batı Avrupa ülkesini ikna edemedi. Hiçbir ülke Vietnam Bataklığı'na girmeye cesaret edemedi. Cesetler cesaretleri kırıyordu. Amerika bugün Irak'ta olduğundan daha fazla yalnız kalmıştı. Buruktu. Dargındı. Kırgındı. Öte yandan

Avrupa'nın Amerika'dan şikayetleri, NATO içinde Avrupa-Amerika çatışmasını ortaya çıkardı. Bugün de hala devam eden karşılıklı şikayetler Vietnam savaşının ortaya çıkardığı bir durumda. Ve gelinen noktada NATO uluslararası güçler hurdalığındaki yerini aldı. Artık NATO diye bir şey yok. Ve ayrıca, Amerika'nın baş edemediği bir başka devrimin, Küba devriminin lideri Fidel Castro'nun dediği gibi "Artık hiçkimse Birleşmiş Milletler diye bir kurumun varlığından bahsedemez." Birleşmiş Milletler de çöktü bugün. Amerika'nın güç gösterisi Batı'nın bütün kurumlarını bir bir ortadan kaldırıyor. "Düşünüyorum, öyleyse varım" felsefesiyle yola çıkan modern Batı'nın billurlaşmış hali Amerika'nın "Öldürüyorum, öyleyse varım!" felsefesine dönüşerek, tüm Batı'nın sonunu hazırlamaya başladı. Batı'nın tuzağı batıya yöneldi.

Amerika içinde binlerce insan eylem düzenledi. Amerikan halkı yeniden düşünmeye başladı. Ve milyonlarca Amerikalı "Düşünüyorum, öyleyse burada ne işim var" dedi. Amerika'daki siyah hareketin liderlerinden Martin Luther King, neden Vietnam'da daha çok siyahların öldüğünü sorguluyordu. Savaşta ölenlerin yüzde yirmibeşi siyahtı. Nixon savaşı kaybedeceklerini anladığında, önündeki seçimleri de kaybedeceğini düşünmeye başlamıştı, bunun üzerine "savaşı bitireceğim" dedi. Ama seçimleri bir kez daha kazanınca yalancı olduğu ortaya çıktı. Savaşı bitirmedi, dozajını arttırdı. Üstelik bir de Vietnam'ın komşusu Kamboçya'ya girdi. Bunun üzerine öğrenci hareketleri arttı Amerika'da. Gençler askere gitmeyi reddediyorlardı. Dünya Boks şampiyonu Muhammed Ali, kodese gitmeyi de göze alarak, "Vietnamlılar benim düşmanım değildir. Bu kirli savaşın içinde yer almayacağım" dediğinde siyahlar ve beyazlar içindeki savaş karşıtlarının sayısı daha da arttı. Eylemlere katılan insanların sayısı zaman geçtikçe yüzbinlerle değil milyonlarla ifade edilmeye başlandı. Bir ara Pentagon önünde eylem düzenlendi. Hükümet, Pentagon'u kendi vatandaşlarına binlerce askerle korumak zorunda kaldı. Güvenlik kuvvetlerinin çocukları eylemciler arasındaydı. Pentagondaki görevlilerin çocukları eylemciler arasındaydı. Herkes ne yapacağını şaşırmıştı. Ve nihayetinde ordu içinde de karışıklık başladı. Bir çok asker uyuşturucu müptelasıydı ve kullanıcıların sayı-

sında giderek artış oluyordu. Ordu işe yaramaz bir paçavraya dönmek üzereydi. Zaten işe yaramamıştı ya! Ve ülke içindeki öğrenci hareketleri, siyah medeni haklar hareketi, savaş karşıtlığı, asker karşıtlığı, ordu içindeki bölünme sonunda Amerika on yıl Vietnam'da savaştıktan sonra askerlerini geri çekmeye başladı. Lenin, "Milyonlarca insanın ölümü istatistikidir, ama bir insanın ölümü trajiktir" diyordu. Savaştan geriye istatistikler kaldı. Savaş sonrasında üç milyon Kuzey Vietnamlı öldü. İkiyüzellibin Güney Vietnamlı öldü. Ve ellibeşbin Amerikalı amaçsız bir savaş uğruna hayatını kaybetti. Sonunda Vietnam bildiğinden şaşmadı ve Almanların iki Almanya'yı birleştirmesinden çok önce iki Vietnam'ı yeniden birleştirdiler.

Amerika'nın Vietnamda giriştiği savaş dünyaya yeni bir terim, modern bir hastalık hediye etti: Vietnam Sendromu. Savaş sonrasında, Vietnam'da savaşan yüzbinlerce askerde "Vietnam Sendromu" denilen belirtilere rastlandı. Sürekli kabus görüyorlardı Amerikan askerleri. Herkesi düşman görüyorlardı. Aşırı şüpheci olmuşlardı. En sevdiklerine ve topluma karşı şiddet dolu davranışlara yöneliyorlardı. Sürekli mutsuzluk hali yaşıyorlardı. Ve bu savaş sonrasında dile getirilen "Vietnam Sendromu" bundan sonraki bütün savaşlarda görülen ortak belirtilerin adı oldu.

Yankiler onbinlerce ceset, yüzbinlerce kafadan sakat, ve yüzbinlerce bedenen sakat insanla geri çekildi yuvasına. En başından dinleselerdi "GO HOME YANKEE!" uyarısını Amerikan rüyası böyle bitmek zorunda kalmayabilirdi. Ama Amerika kibir abidesi bir ülke. Kibrin putlaştırıldığı bir ülke. Ve bütün veriler öyle gösteriyor ki, bu kibir Amerika'nın sonu olacak. Biraz daha kibirlen Amerika. Kibrin yoksulları yüceltiyor! Kibir yanlış hesaptır. Ve öyle görünüyor ki, Bağdat'ta, kibrinin dibine kibrit suyu dökülecek!

AMERİKALI DEĞİLİM; HİÇ OLMAYACAĞIM!

Ben bir Amerikalı değilim. Ben Amerikanizm'e kurban edilmiş yirmi iki milyon kara insandan biriyim.

Malcolm X

Sevgili dostlar, Amerika Birleşik Devletleri, diş bilediği bölgelere ve ülkelere karşı kuduz bir köpek gibi saldırıyor. Sözde dünya barışı için saldırıyor. Dünya barışı için bombalıyor. Dünya barışı için öldürüyor. Dünyayı barış için yok ediyor. O ahmak suratlı başkanları George W. Bush ise kendini Tanrı'nın görevlendirdiği bir mesih sanıyormuş. Bağdatlıların üzerine gönderdiği karabasanların ve bombaların Tanrı'nın emri olduğuna ikna etmeye çalışıyor tüm dünyayı. Yani dünya kamuoyu denen nesneyi! Mümkün olsa, dünya kamuoyunu kandırıp Papalığı eline geçirecek ve hem maddeci dünyanın maddi lideri hem Hıristiyanlığın ruhani lideri olacak. Sevgili dostlar, Amerikanın başında kendisinin mesih olduğuna inanan zavallı bir meczup var. Zavallı bir meczup. Zavallı bir şizofren. Bir çıplak kral. Deli Kral.

Sevgili dostlar, bu Deli Kral ve onun ülkesi gücünü yalandan almaktadır. Yüzyıllar önce Kızılderililere yardım ettiğini söyleyerek onlara donmamaları için battaniye dağıtmış, ancak tüm battaniyelere çiçek hastalığı virüsü bulaştırmışlardı. O battaniyeleri kullanan Kızılderililerin hiçbiri donmadı, çünkü hepsi öldü. Gaddar Amerikalıların kullandığı bu yöntem, dünyanın en eski kimyasal silah kullanımlarından sayılıyor.

Amerikalılar karşılıksız yardım nedir bilmez. Ve hatta tarih bize gösteriyor ki, yardımlarını da fayda vermek için değil zarar vermek için yapıyor. Çünkü onlar Beyaz olmanın, anglo-sakson olmanın ve protestan olmanın üstünlük olduğuna inanıyorlar. Bunun için Kato-

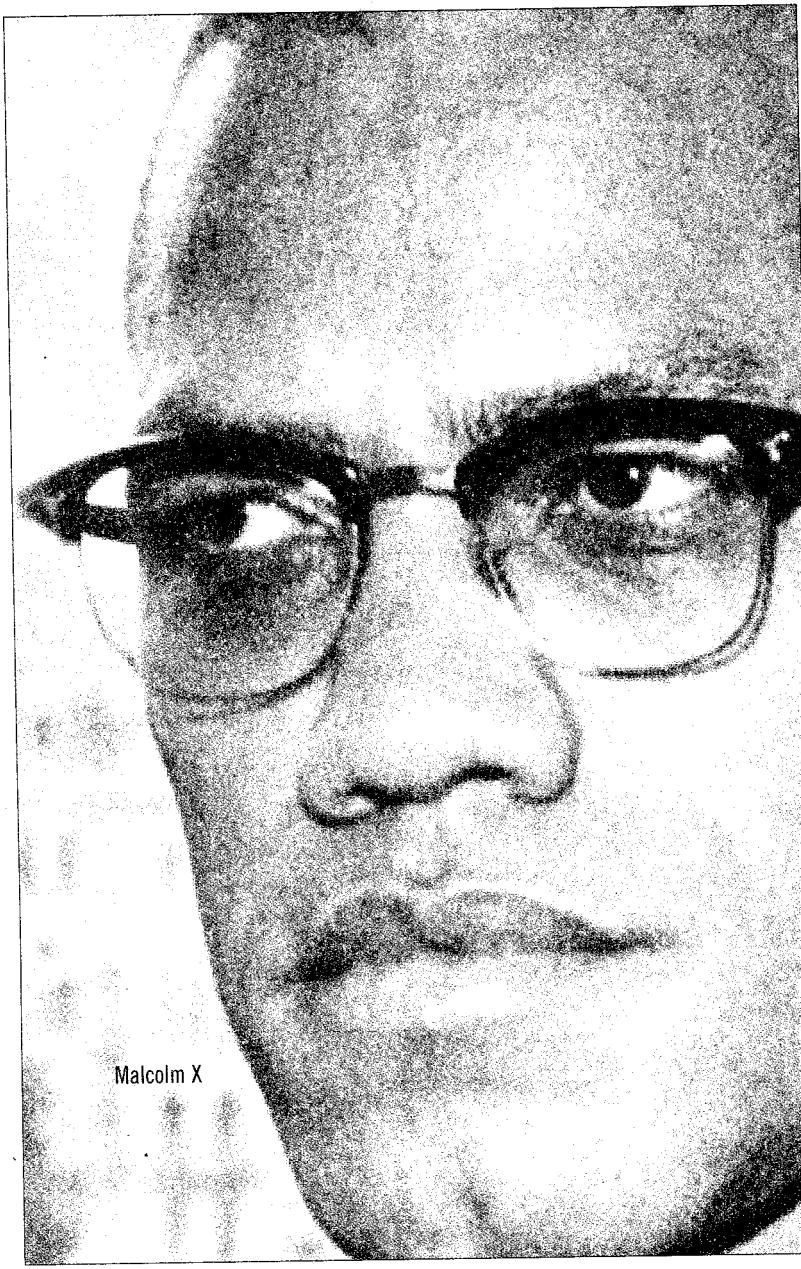
likseniz ikinci sınıfsınızdır. Size kazara bir tane Amerikan başkanlığı kaptırmışlardır ve onu da suikastle temizleyip, aklanmışlardır. Siyahsanız kıymetiniz yoktur. Laboratuarlarda ölümcül deneylerde kullanılmayacaksa, cesediniz beş para etmez. Sarıysanız ancak ucuz işçi olarak çalıştırılacak insancıksınızdır. Küçük insancık. Ama bedenen küçük sarı insan ekonomik olarak büyürse o zaman "sarı alarm" devreye girecektir ve başınıza her türlü şey gelebilir. Bomba bile! Hintliyseniz Ganj Nehri'nde çamaşır yıkamanıza ve pasak içinde dolaşmanıza bakmalısınız, nükleer silah üretmeye ve Hint okyanusunda denemeye devam ederseniz size salyalar akan ağzını gösterecektir. Komünistseniz "kötü çocuk"sunuz. Ama çoktan işiniz bitti. Müslümansanız? Ah işte, hele Müslümansanız! Teröristsiniz. Baş belasısınız. Dünyalıkla işi olmayan, ahret diye bir şey tutturmuş baş belasısınız. Tarihin sonu palavralarına filan kanmıyorsunuzdur. Ölümden korkmayan, şehitlik diye bir şey tutturan korkunç insanlarsınızdır. Kimi zaman canlı bomba, kimi zaman mücahit, kimi zaman bilge kral, kimi zaman Unspeakable Turk (konuşulamaz Türk) olarak dikilmişsinizdir kapitalizmin karşısına. Paranın satın alamadığı acayip yaratıklarsınızdır. Kapitalizmin çarkına çomak sokmak isteyen mahlukatlar. Yok edilmelisinizdir. Ya kapitalizm sizi yok edecek, ya siz kapitalizmi.

1900'lerin hemen başında Filipinler'le savaşan Amerika savaşın adına "insanlığa özgürlük" dedi ve bu savaşta 500 bin Filipinli'yi katletti. Kapitalistlerin özgürlük sattığı her mekan ve her zamanda esaret ve ölüm var. Bugün de öyle değil mi? Irak'taki savaşın propagandasını hatırlayın! "Irak'a özgürlük savaşı!" Tavsiyem şudur: Batılıların özgürlükten bahsettiği her yerde tetikte olun! Onların özgürlüğü ölümcül bir virüstür; bu sebeple bu virüs size bulaşmadan siz bu virüsü yok edin!

Sevgili dostlar, Amerika Birinci Dünya Savaşı sıralarında yalnızca "yeni kıta" ile ilgileniyordu. Bu, dönemin Amerikan başkanı Monroe'nun doktriniydi. "Yeni kıta yani Amerika kıtası Amerikalıların, eski kıta yani Avrupa Avrupalılarındır." Fakat bugün işler değişti. Kapitalizm'in Globalizm safhasına geçtiği bugün, Amerika bütün dünyayı istiyor artık. Amerikalılara göre tarihin sonu geldi. Çünkü

bütün dünyanın batılı liberal demokrasilere inandığını düşünüyorlar. Çünkü bütün dünyanın onların kurduğu düzenin dünyanın tek efendisi olduğunu kabul ettiklerini düşünüyorlar. Çünkü bütün dünyayı kendi kurdukları düzenin en iyisi olduğu konusunda kandırdıklarını sanıyorlar. Çünkü bütün dünyanın onların karşısında zavallı ve çaresiz olduğu konusunda hemfikirler. Bu yüzden hala anti-kapitalistlerin bulunmasına bir anlam veremiyorlar. Şiddetle nefret ediyorlar antikapitalistlerden. Yani Müslümanlardan. Evet Müslümanlardan. Paranın biçtiği değerleri değil de sünnetullahı esas kabul eden anlayışı benimseyerek yaşayan milletten nefret ediyorlar. Bu yüzden bombalarını, konvansiyonel silahlarını, biyolojik silahlarını, nükleer silahlarını bu milletin üzerine boşaltmak istiyorlar. Çünkü küfür tek millettir. Ve çünkü İslam peygamberinin dediği gibi "Müslümanlar ayrı bir millettir."

Sevgili dostlar, açıkça görülmeli ki Amerika, İslam'a ve Müslümanlara savaş açmıştır. Amerikalılığın temsil ettiği bütün değerler İslami değerlerle çatışma içindedir. Onlar bu dünya için yaşıyorlar. Onlar için varlık ve yokluk bu dünya ile sınırlıdır. Onlar paranın her şeye kadir olduğuna inanırlar. Bizse Allah'ın her şeye kadir olduğuna inanırız. Onlar servet sahibi olmanın, para biriktirmenin en yüce erdem olduğunu sanırlar. Bizse takvanın, tespihin ve selamın yüce erdemler olduğuna inanırız. Onlar için bilgi vardır ama hikmet yok. Bizse hem bilginin hem hikmetin peşinden koşarız. Onlar için bilgi ancak para kazandırmaya yarıyorsa bilgidir; para kazandırmayan bilgi, bilgi değildir. Bu yüzden "paranın her şey olmadığı" bilgisi onlar için bilgi değildir. Bizim içinse bilgi hidayete erdiren ve bu yoldan ayrılmamayı sağlayan şeydir. Onlar için her şeyden evvel "kâr" vardır. Bunun için çılgınca, gözü dönmüşçesine yeraltındaki, yerüstündeki, gökteki ve gökkubbe altındaki her şeyi paraya dönüştürmeye çalışıyorlar. Paralarını hem sayıca artırmaya hem de değer bakımından artırmaya çalışıyorlar. Tek işleri bu. Tek işleri bu olduğu için bütün güçlerini buna harcıyorlar. Bir yandan bombalarıyla bizi öldürmeye çalışıyorlar; bir yandan emperyalist girişimleriyle ve sahte bilgileriyle bizi dönüştürmeye çalışıyorlar.

Malcolm X

Sevgili dostlar, unutmayınız ki kapitalizmin karşısında duracak anlayış ve bilinç sosyalizm değildir, tarih bunu kanıtladı. Onların her ikisi de aynı dünya sistemine hizmet etmekteydi. Kapitalizmin karşısında yerini alabilecek tek anlayış İslam'dır. Yani Müslümanlardır. "Küfür tek bir millettir ve Müslümanlar ayrı bir millettir." Kapitalizm yani Amerika İslam'la ve Müslümanlıkla savaşıyor. Amerika, Müslümanları Amerikan çıkarlarına hizmet eden katıksız sağcılar haline getirdi. Amerikan çıkarlarına hizmet etmek Müslümanlığa karşı savaşmak demektir. Sağcılardan ayrılmak gerek. Solculardan ayrılmak gerek. Kendilerinin solcu olduğunu varsayan Müslümanlar oyun parkındaki bebeler kadar bilinçsizler. Müslümanlar sağdan ve soldan sıyrılmalıdır. Küfür tek bir millettir. Ve Kapitalizm küfrün vardığı sistemdir. Müslümanlar antikapitalist olmalıdır ve antikapitalistler Müslüman!

SONSÖZ NİYETİNE:
ŞEF SEATTLE'IN ABD BAŞKANINA MEKTUBU

Kitabın bu bölümüne kadar yazdığım yazılarda, inandığım ve karşı çıktığım değerlere ilişkin bir hayli şey söylediğimi sanıyorum. Son sözleri, tarihin en önemli kapitalizm ve ABD eleştirisini yapan bir kızılderili reisine bırakıyorum. Duwarmish Kızılderililerinin reisi Şef Seattle, 1854'te, topraklarını almak isteyen ve önünde sonunda alacakları kesin görünen işgalcilerin başkanına hitaben *su, hava, toprak ve ateş*'in melodik diliyle bir mektup yazmıştır. Bu mektup şu anda bir müzede sergilenmektedir; tıpkı Kızılderililerin bir kısmının da müzelerde sergilendiği gibi. Bu mektup, kanaatimce, *su, hava, toprak ve ateş* gibi dış gerçekliği betimleyen unsurların yanısıra insan ruhu gibi iç gerçeklik dahil hiçbir hakikate saygı duymayanları hedef alan bir metindir. Bu mektubu kitabın sonuna eklememin nedeni de budur. Şef Seattle ve benim attığımız ok aynı hedefe yol al-

Washington'daki büyük başkan bize bir yer vereceği ve bizim orada rahatça yaşayabileceğimizi haber veriyor. O bizim babamız, biz de onun çocukları olacağız. Fakat böyle şey acaba hiç olabilir mi?

Şef Seattle

Washington'daki Büyük Başkan'a;

Washington'daki büyük başkan bize topraklarımızı satın almak istediğini bildiren bir haber yolluyor. Büyük Başkan bize aynı zamanda dostluk ve iyi niyet dolu sözler de gönderiyor. Bu dostça bir davranıştır, zira biz onun bu dostluğa ihtiyacı olmadığını pek iyi biliriz. Biz onun istediğini düşüneceğiz, zira eğer biz satmağa razı olmazsak, belki o zaman da beyaz adam tüfeğiyle gelecek ve bizim topraklarımızı zorla alacaktır.

Gökyüzü nasıl satılır, ya da satın alınır, ya toprakların sıcaklığı? Bunu tasarlamak bize yabancıdır. İnsan havanın tazeliğine, suyun şarıltısına sahip olamazsa onu nasıl satabilir?

Siz onu bizden nasıl satın alabilirsiniz? Biz kararımızı vereceğiz. Seattle Reis ne söylerse, Washington'daki Başkan bunun doğruluğuna emin olmalıdır, tıpkı beyaz kardeşimizin mevsimlerin tekrar geleceğine güveni olduğu gibi.

Benim sözlerim yıldızlara benzer, ki onlar hiç bir zaman sönmez. Bu dünyanın her bir parçası ulusum için kutsaldır, pırıldayan her çam yaprağı, her kumsallık kıyı, karanlık ormanlardaki her sis, her geçit, vızıldayan her böcek ulusumun düşünce ve yaşantılarında kutsaldır. Ağaçların içinde yükselen özsuyu kızılderili adamın hatıralarını taşır. Beyazların ölüleri, yıldızların altından geçmek için uzaklara giderken doğdukları toprakları unuturlar. Fakat bizim ölülerimiz bu büyülü dünyayı hiç bir zaman unutmazlar, çünkü o kızılderililerin annesidir. Biz bu toprakların bir parçasıyız ve onlar bizden birer parçadırlar. O güzel kokan çiçekler bizim kız kardeşlerimiz, geyik, at ve büyük kartal da bizim erkek kardeşlerimizdir. Yüksek kayalıklar, yeşil çayırlar, tayların ve insanların vücutlarının ılık sıcaklığı hepsi aynı aileye aittir.

Washington'daki büyük başkan bize bir yer vereceği ve bizim orada rahatça kendi kendimize yaşayabileceğimizi haber veriyor. O bizim babamız, biz de onun çocukları olacağız. Fakat böyle bir şey acaba olabilir mi?

Tanrı bizim ulusumuzu sever, fakat kızılderili çocuklarını terk etti. O beyaz adama işinde yardım etsin diye makinalar yolluyor ve onun

için büyük köyler yapacak. O geçen her günle sizin ulusunuzu daha kuvvetli yapacak.

Beklenmeyen bir yağmurdan sonra ırmaklar nasıl yataklarından taşarlarsa, siz de çok geçmeden bu toprakları dolduracak, her tarafa taşacaksınız.

Benim ulusum gelgitin çekilen dalgalarına benzer, fakat onlar bir daha geri gelemezler. Hayır biz başka başka ırklardanız. Çocuklarımız beraber oynamazlar, ihtiyarlarımızın anlattığı öyküler de başka başkadır. Tanrının lütfu sizin üzerinizdedir, bizler yetim kaldık. Biz topraklarımızı satmak için yaptığınız teklifleri bir kere daha düşüneceğiz. Bu sandığınız kadar kolay olmayacaktır.

Çünkü bu topraklar bize kutsaldır. Biz bu ormanlarla seviniriz. Bilmiyorum. Bizim davranışımız sizinkinden farklıdır. Derelerin ve ırmakların içinden geçerken pırıldayan sular yalnız su değildir: onlar bizim atalarımızın kanlarıdır.

Biz size bu toprakları sattığımız zaman, bilesiniz ki, onlar kutsaldır ve sizin çocuklarınız da onların kutsal olduklarını ve göllerin berrak sularında oynaşan her yansının benim ulusumun yaşantılarına ait masalları ve öyküleri anlatmakta olduklarını öğrenmelidirler. Suların çıkardığı sesler benim atalarımın sesleridir. Irmaklar bizim kardeşlerimizdir, onlar bizim susuzluğumuzu giderirler, bizim kayıklarımızı taşır, ve çocuklarımızı beslerler. Topraklarımızı sattığımız zaman, bunu hatırınızda tutmalısınız, ve çocuklarınıza öğretmelisiniz. Irmaklar bizim kardeşlerimizdir, sizin de. Ve siz şimdiden başlayarak ırmaklara iyiliğinizi esirgememelisiniz, öteki her kardeşe karşı da.

Kızılderili adam onun topraklarına giren beyaz adam karşısında her yerde geriledi, nasıl ki sabahın sisi dağlarda doğan güneşin önünden kaçar. Fakat bizim babalarımızın külleri kutsaldır. Onların mezarları mübarek topraklardır, bütün bu tepeler, ağaçlar, dünyanın bu kısmı, bizim için mübarektir.

Biz beyaz adamın düşünüşümüzü anlamadığını biliriz. Toprağın her parçası onun için birdir, çünkü o gece gelen ve yerden ihtiyacı olan şeyi alıp giden bir yabancıdır. Toprak onun kardeşi değil düşmanıdır, onu elde ettikten sonra ilerlere gider, babalarının mezarlarını geride

bırakır ve onlarla bir daha ilgilenmez. O toprağı çocuklarından çalar ve gene ilgilenmez. Babalarının mezarları ve çocuklarının doğum hakkı çabukça unutulur. O annesi olan toprağı ve kardeşi olan gökyüzünü satılacak ve talan edilecek şeyler gibi, ya da koyunlar veya parıldayan inciler gibi satın almak için kullanır.

Onun açlığı dünyayı saracak ve geride her tarafta çölden başka bir şey kalmayacak! Ben bilmiyorum, bizim düşünüşümüz sizinkinden farklıdır. Sizin şehirlerinizin görüntüsü kızılderili adamın gözlerini ağrıtır. Belki bu onun bir vahşi olmasından ve bu gibi şeyleri anlayamamasından ileri gelir!

Beyazların şehirlerinde sessizlik denen bir şey yoktur. Orada ilkbaharda oluşan yaprakların seslerini, uçuşan böceklerin vızıltılarını işitecek bir yer de bulamazsınız. Fakat bütün bunlar benim bir vahşi olmamdan ve bunları anlayamamamdandır. Gürültü, patırtı bizim kulaklarımızı adeta tahkir eder. Kuşların ötüşünü, ya da geceleyin su başında kurbağaların bağırışlarını işitmedikten sonra dünyada ne vardır. Ben Kızılderili bir adamım ve bunu anlayamıyorum.

Bir Kızılderili gölün üstünden gelen rüzgârın mülâyim gürültüsünü sever, öğleyin yağan yağmurun temizlediği, taze çam yapraklarının ağırlaştırdığı rüzgâr kokusundan hoşlanır. Kızıl adam için hava kıymetlidir, çünkü her şey aynı solunumdan pay alır. Hayvan, ağaç ve insan, hepsinin teneffüs ettiği hava aynıdır. Beyaz adam teneffüs ettiği havanın farkında değilmiş gibi görünüyor. Bir kaç gün önce ölen bir insanın kötü kokusunu duymadığı gibi. Fakat biz size topraklarımızı satarsak, unutmamalısınız ki, hava bizim için kıymetlidir ve hava hayatta tuttuğu her şeyle ruhunu paylaşır. Rüzgâr babalarımıza ilk nefeslerini vermişti ve son nefeslerini de alan odur.

Çocuklarımıza da yaşama ruhunu o vermelidir. Eğer biz topraklarımızı size satarsak, onu özel ve mübarek bir şey olarak kıymetlendirmelisiniz. Beyaz adam da çayır çiçeklerinin üzerinden geçen rüzgârın onların kokularıyla nasıl tatlı koktuğunu duymalıdır. Topraklarımızı satmak üzerinde düşüneceğiz ve eğer buna karar verirsek, bunun bir şartı olacaktır. Beyaz adam topraklarımızdaki hayvanlara kardeşleri gibi muamele etmelidir.

Ben bir vahşiyim ve başka türlüsünü anlayamam. Ben şimdiye ka-

dar beyaz adam tarafından bırakılmış, çürümüş binlerce bizon gördüm. Ben bir vahşiyim ve demir atın (lokomotif), sırf hayatta kalmak için öldürdüğünüz bizondan daha kıymetli olduğunu anlayamam. Hayvanları olmadıktan sonra insanların ne kıymeti vardır. Eğer bütün hayvanlar onu bıraksalardı, insanlar ruhlarının yalnızlığından ölmezler miydi? Hayvanların başına gelenler çok geçmeden insanların da başına gelecektir. Hayatta her şey birbirine bağlıdır. Toprağın başına gelen, onun oğullarının da başına gelir.

Sizler çocuklarınıza ayaklarının altındaki toprakların bizim büyük babalarımızın külleri olduklarını öğretmelisiniz. Toprağa kıymet vermeleri için onlara,toprağın bizim atalarımızın ruhlarıyla dolu olduğunu anlatınız. Çocuklarınıza, bizim öğrettiğimiz şeyleri öğretiniz. Toprak bizim annemizdir. Toprağın başına gelenler onun çocuklarının da başına gelir.

İnsanlar toprağa tükürürlerse,kendi kendilerinin yüzüne tükürmüş olurlar. Zira biz biliyoruz ki,toprak insana değil,insan toprağa aittir. Her şey, bir aileyi birbiriyle birleştiren kan gibi birbirine bağlıdır. Her şey birbirine bağlıdır. Toprağın başına gelen oğullarının da başına gelir.

İnsan hayatın dokusunu yaratmamıştır, onun içinde yalnız bir liftir. Siz dokuya ne yaparsanız, bunu kendinize yapıyorsunuz demektir. Hayır, gündüzle gece bir arada yaşayamazlar. Bizim ölülerimiz dünyanın tatlı ırmaklarında yaşamağa devam ederler ve ilkbaharın yavaş adımlarıyla tekrar geri dönerler, onların ruhu gölün yüzeyini çalkalayan rüzgârdır. Beyaz adamın topraklarımızı satın almak hususundaki isteğini düşüneceğiz.

Fakat benim ulusum soruyor, beyaz adam neyi satın almak istiyor? Gökyüzü ve toprakların sıcaklığı, koşan antiloplarının çabukluğu nasıl satın alınabilir? Biz size bütün bu şeyleri nasıl satabiliriz, siz de bunları nasıl satın alabilirsiniz? Kızıl adam bir kâğıt parçası imzaladığı ve bunu beyaz adama verdiği için siz bu topraklara istediğinizi yapabilir misiniz? Havanın tazeliğine ve suyun pırıltısına sahip değilsek, onları size nasıl satabiliriz? Sonuncusu öldükten sonra bizonları yeniden geriye satın alabilir misiniz? Biz teklifiniz üzerinde düşüneceğiz. Biz, satmağa razı olmadığımız takdirde, beyaz adamın tüfeğiyle gelip topraklarımızı alacağını bilmekteyiz. Fakat biz

vahşi insanlarız. Beyaz adam ise, geçici olarak iktidardadır ve O kendisini bütün dünyanın kendisine ait olduğu, Tanrı sanmaktadır. Bir insan, annesine nasıl sahip olabilir? Biz topraklarımızı satın almak hususundaki tekliflerinizi tekrar düşüneceğiz.

Gece ve gündüz beraber yaşayamazlar, biz, sizin başka topraklara göç etmemiz teklifinizi düşüneceğiz. Biz uzakta ve sükun içinde yaşayacağız. Günlerimizin kalan kısımlarını nerede geçireceğimiz önemli değildir. Çocuklarımız babalarını gururları kırılmış ve yenilmiş gördüler. Savaşçılarımız utandırıldılar. Yenilgiden sonra günlerini miskince geçirdiler, vücutlarını tatlı yemekler ve kuvvetli içkilerle zehirlediler. Günlerimizin geri kalan kısmını nerede geçireceğimizin bir önemi yoktur. Zaten geriye de pek fazla zaman kalmamıştır. Bir kaç saat, bir kaç kış, sonra eskiden bu topraklar üzerinde yaşayan insanlardan, kendi uluslarının mezarlarında matem tutacak kimse kalmayacaktır. O ulus ki bir vakit sizinki gibi kuvvetli idi ve geleceğe ümitle bakıyordu; oysa şimdi ormanlarda başı boş dolaşmaktan başka yapacak bir şeyleri olmayacaktır.

Fakat ben ulusumun çöküşüne neden ağlayayım? Uluslar insanlardan oluşurlar, başka bir şeyden değil. İnsanlar da denizdeki dalgalar gibi gelip geçerler. Onlara yol gösteren ve onlarla dostun dostla konuştuğu gibi konuşan bir Tanrıya sahip olan beyaz adam bile, herkes için belirlenmiş olan alınyazısından kaçamayacaktır. Belki biz hep kardeşleriz.

Yalnız biz, beyaz adamın da bir gün keşfedeceği bir şeyi şimdiden biliyoruz. Bizim Tanrımız da aynı Tanrıdır. Sizler belki bizim topraklarımıza sahip olduğunuzu düşündüğünüz gibi ona da sahip olacağınızı düşünüyorsunuz, fakat buna muktedir olamayacaksınız. O insanların Tanrısıdır, kızılderililerin de beyazların da. Bu topraklar onun için kıymetlidir. Onları yaralamak, onların yaratıcısını hor görmek demektir.

Beyazlar da bir gün bu dünyadan gideceklerdir, belki de bütün öteki ırklardan daha çabuk. Yataklarınızı zehirlemeğe devam ediniz, ve bir gece kendi çöplerinizin içinde boğulacaksınız. Fakat batışınızda her tarafa parlak bir ışık yayacaksınız, bu, sizi bu topraklara getiren ve size bu ülkeye ve Kızılderili adama hakim olmanızı em-

reden Tanrının kudretinin ateşinden gelecektir. Bu kader bizim için bir muammadır.

Bütün bizonlar öldürüldükten sonra, yaban atları evcilleştirildikten, ormanların en gizli köşeleri, binlerce insanın ağır kokusuyla dolduktan, sevimli tepelerin görüntüsü konuşan tellerle kirletildikten sonra... Çalılıklar nerede? Kayboldular! Kartallar nerede? Gittiler! O hızlı koşan taya ve ava "Allahaısmarladık" demek, ne demektir? Bu, o yaşamın sonu ve sırf daha fazla hayatta kalmanın başlangıcıdır! Tanrı bizim hayvanlara ve Kızılderililere hâkim olmamızı istedi, herhalde bunun özel bir sebebi olacaktır, fakat bu sebep bizim için bir muammadır.

Belki beyaz adamın nelerden rüya gördüğünü, uzun kış geceleri çocuklarına hangi ümitlerini anlattığını, onların sabahın özlemini çekmeleri için imgelemelerinde (muhayyile) ne gibi hayalleri ateşlediğini bilseydik, evet belki o zaman onu anlayabilirdik. Fakat biz yaban insanlarıyız ve beyaz adamın düşleri bize saklıdır. Ve onlar bize saklı oldukları için de, biz kendi yollarımızdan gideceğiz. Çünkü biz her şeyden önce her insanın kardeşlerininkinden -ne kadar farklı olursa olsun- istediği gibi yaşama hakkını tanır ve sayarız. Bizi birbirimize bağlayan şeyler çok değildir. Biz sizin teklifinizi düşüneceğiz.

Eğer ona evet dersek, bu sırf bize vaat ettiğiniz yeni toprakları güvenlik altına almak içindir. Belki orada kısa günlerimizi kendi alıştığımız şekilde geçirebileceğiz. Son Kızılderili bu dünyadan gittiği ve onun hatırası, yalnız bir bulutun sonsuz çayırların üzerindeki gölgesi olarak kaldığı zaman, babalarımın ruhu bu kıyılarda ve ormanlarda yaşamağa devam edecektir. Çünkü onlar bu toprakları seviyorlardı, yeni doğan bir çocuğun annesinin kalbinin atışını sevdiği gibi.

Size bu toprakları sattığımız zaman, siz de onları bizim sevdiğimiz gibi seviniz, onlarla bizim ilgilendiğimiz gibi, ilgileniniz. Onları bugün bulduğunuz gibi hatırlayınız. Ve bütün kuvvetinizle, ruhunuzla ve kalbinizle onları çocuklarınız için koruyunuz ve Tanrı'nın hepimizi sevdiği gibi, siz de onları seviniz.

Çünkü biz bir şey biliyoruz: Tanrımız aynı Tanrı'dır. Bu dünya mübarektir. Beyaz adam bile ortak kaderimizden kaçamaz. Belki biz hepimiz kardeşiz. Zaman bunu gösterecektir.